

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ЛІЦЕЙ №21 –
СПЕЦІАЛІЗОВАНА МИСТЕЦЬКА ШКОЛА
ІМЕНІ ІГОРЯ ГЕРЕТИ

**ФОРМУВАННЯ
МИСТЕЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА
В ЗАКЛАДІ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**
Збірник методичних розробок

Тернопіль

ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Збірник методичних розробок

Рецензенти:

Юрій Щербяк – доктор педагогічних наук, професор, заступник декана соціально-гуманітарного факультету Західноукраїнського національного університету

Наталія Саранчук – методист відділу методики навчальних предметів суспільно-гуманітарного та естетичного циклів Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти

Збірник методичних розробок «Формування мистецького середовища в закладі загальної мистецької освіти» рекомендований для використання у роботі вчителів загальноосвітніх предметів та викладачів художньо-естетичного циклу, класних керівників закладів освіти різного рівня. Методичні розробки повністю відповідають вимогам Державного стандарту базової середньої освіти.

Упорядник: *Оксана Матковська*

ЗМІСТ

Статті

Писуляк Наталія Павлівна, вчитель української мови та літератури.....	7
РОЗВИТОК ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАСАДАХ ТВОРЧОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ	
Дардан Тетяна Савівна, вчитель початкових класів.....	10
РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ	
Космина Наталія Василівна, практичний психолог	16
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА ПСИХІЧНИЙ ТА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	
Кульматицька Оксана Романівна, заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель математики та інформатики.....	22
ЗНАЧИМІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС	
Секелик Ірина Ігорівна, вчитель англійської мови.....	26
РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА	
Тих Зоряна Михайлівна, вчитель англійської мови	29
ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
Яшкін Руслана Михайлівна, вчитель української мови та літератури.....	34
ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПОЛОЖЕНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	
Писуляк Наталія Павлівна, вчитель української мови та літератури, Рудницька Оксана Василівна, вчитель української мови та літератури.....	38
ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ	

Конспекти уроків

Писуляк Наталія Павлівна, вчитель української мови та літератури, Купецька Оксана Авксентіївна, викладач хорових дисциплін, Маловічко Ірина Володимирівна, концертмейстер	44
ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У 9 КЛАСІ	

Кучерук Світлана Павлівна, вчитель української мови і літератури.....	54
ІНТЕГРОВАНІЙ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ «ЗАГАДКОВА СИЛА МУЗИКИ»	54
Кучерук Світлана Павлівна, вчитель української мови та літератури, вчитель-методист	63
УРОК – ЗАХИСТ ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ «ЛЮДИНА МАЄ ПРАВО НА ЩАСТЯ» (за романом І. Багряного «Тигролови»)	
Островська Н.М., учитель української мови та літератури	69
УРОК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 6 КЛАСІ	
Кузнєцова Надія Василівна, вчитель музичного мистецтва, Домбровська Наталія Михайлівна, вчитель початкових класів	72
УРОК У 2 КЛАСІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 72 «НОВИЙ РІК СТУПАЄ НА ПОРІГ»	
Кузнєцова Надія Василівна, вчитель музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво»	76
УРОК У 5 КЛАСІ НА ТЕМУ: «ПАЛІТРА ТЕМБРІВ І СИМФОНІЯ КОЛЬОРІВ. ПУТІВНИК ПО СИМФОНІЧНОМУ ОРКЕСТРУ» (За підручником Л. Масол, 2022р.)	
Гайда Світлана Андріївна, _Тос147235136Кузнєцова Надія Василівна, вчитель музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво»	81
УРОК МИСТЕЦТВА У 8 КЛАСІ (За підручником Л. Масол «Мистецтво» 8 клас)	
Рудницька Оксана Василівна, вчитель зарубіжної літератури, Гульовська Ірина Андріївна, вчитель образотворчого мистецтва	88
ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА МАЛЮНКУ (за романом О.Вайльда «Портрет Доріана Грея»)	
Кучер Тетяна Борисівна, вчитель математики	96
КОМБІНОВАНИЙ УРОК З ЕЛЕМЕНТАМИ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ	
Орос Наталія Теодозіївна, вчитель математики, Журавель Наталія Павлівна, викладач образотворчого мистецтва, Кавун Анатолій Іванович, Концертмейстер	99
ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК У 7 КЛАСІ З ГЕОМЕТРІЇ, ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА, ХОРЕОГРАФІЇ	
Насалик Наталія Василівна, вчитель історії	103
Хомяк Уляна Ігорівна, вчитель образотворчого мистецтва	

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З ПРЕДМЕТУ «ДОСЛІДЖУЄМО ІСТОРІЮ І СУСПІЛЬСТВО» ТА ПРЕДМЕТУ «КОМПОЗИЦІЯ»

Шанайда Ольга Ігорівна, вчитель початкових класів,

Дуда Марія Володимирівна, вчитель образотворчого мистецтва,

Єднорович Оксана Петрівна, асистент вчителя..... 112

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Кульматицька Оксана Романівна, заступник директора з НВР, вчитель

інформатики..... 116

УРОК ІНФОРМАТИКИ

Анастасія Попович, заступник директора з НВР мистецьких дисциплін,

вчитель математики 119

УРОК МАТЕМАТИКИ У 7 КЛАСІ

Шанайда Ольга Ігорівна, вчитель початкових класів,

Дуда Марія Володимирівна, вчитель образотворчого мистецтва,

Віятник Михайло Федорович, викладач духових інструментів,

Хаварівська Юліана Володимирівна, викладач вокалу 122

ІНТЕГРОВАНІЙ – КОМПЛЕКСНИЙ УРОК З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА, ПРЕДМЕТУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ», ВОКАЛУ

Юськевич Оксана Володимирівна, вчитель англійської мови,

Журавель Наталія Павлівна, вчитель образотворчого мистецтва 130

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Тих Зоряна Михайлівна, вчитель англійської мови 134

УРОК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Секелик Ірина Ігорівна, вчитель англійської мови..... 139

УРОК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кулик Лариса Тадеївна, вчитель початкових класів 144

УРОК З ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЙ

Маловічко Ірина Володимирівна, викладач основного музичного інструменту (фортепіано), Кузнєцова Надія Василівна, вчитель музичного мистецтва та

інтегрованого курсу «Мистецтво» 151

УРОК МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В 7 КЛАСІ

Космина Наталія Василівна, практичний психолог, Дуда Марія Володимирівна,

вчитель образотворчого мистецтва 158

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З ПСИХОЛОГІЇ ТА КОМПОЗИЦІЇ

Гудз Марія Степанівна, вчитель української мови та літератури.....	166
УРОК ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ	

Сценарії заходів

Писуляк Наталія Павлівна, вчитель української мови та літератури.....	175
СЦЕНАРІЙ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ НА ТЕМУ: «МИ ТЕБЕ НЕ ЗАБУЛИ, ТАРАСЕ»	
	175

Янусь Світлана Володимирівна, вчитель початкових класів вищої категорії, старший вчитель	185
СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ	

Надія Шамрик, викладач основ театрального мистецтва, керівник театального гуртка	192
СЦЕНАРІЙ ТЕАТРАЛІЗОВАНОГО ДІЙСТВА «ЦІНА ПЕРЕМОГИ»	

Гаврилюк Олена Василівна, викладач по класу бандури та постановки голосу	199
МИСТЕЦЬКА ПРОГРАМА «МИ ЄСТЬ НЕОПАЛИМА КУПИНА»	
Концерт для батьків	

Надія Шамрик, викладач основ театрального мистецтва, керівник театального гуртка	204
СЦЕНАРІЙ КОНЦЕРТУ «ВЕСНА ЧАРІВНА В СВІТ ЛЕТИТЬ»	

Насалик Наталія Василівна, вчитель історії.....	211
СЦЕНАРІЙ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ «ЗОРЕПАД ТАЛАНТІВ»	

РОЗВИТОК ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАСАДАХ ТВОРЧОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Розвиток суспільства ставить перед вчителями важливе завдання-формування творчого потенціалу особистості. Але саме поняття "творчість" кожен з нас розуміє по-різному. Для одного учителя творчий підхід до навчання-це здібність учня творчо розвивати та доповнювати його точку зору. А для іншого - це вміння учня мати й відстоювати іншу (часто протилежну) точку зору. А що ж таке творчість з наукової точки зору?

Творчість - це сукупність різних здібностей людини. Творче мислення - це своєрідний експеримент індивідуального характеру з використанням традиційного логічного мислення та фантазії. При творчій роботі відбувається кілька складних розумових процесів, але людина цього не усвідомлює. Зазвичай, людина не замислюється над тим, якими здібностями вона володіє. Тому змалку необхідно спонукати дитину до участі в різних заходах, що сприятимуть розвитку її творчих здібностей.

Чинники, які впливають на розвиток творчості.

Завдання курсу української мови широкі та багатогранні. По-перше, учні повинні ознайомитися з мовою як об'єктивною реальністю, усвідомити, її роль у суспільному житті, засвоїти лінгвістичні поняття, зрозуміти структуру мови на всіх рівнях її будови, різноманітність і багатство мовних засобів. По-друге, необхідно повсякденно розв'язувати і практичні питання, що полягають у дотриманні законів і норм літературної мови, у збагаченні словникового запасу учнів, у розвитку їх мислення, у виробленні навичок правильно, виразно, образно висловлювати думки і почуття. Тому розвиток творчих здібностей учнів — важливий складник вивчення рідної мови в будь-якому закладі освіти.

Для успішного керівництва розвитком творчих здібностей учнів необхідно знати індивідуально-психологічні особливості дітей, постійно розвивати їх пам'ять, уяву, фантазію, а також збуджувати та підтримувати інтерес до виконання певного виду роботи. Науковість, систематичність, свідомість, наочність навчання, зв'язок теорії з практикою, прагнення до міцності знань і навичок — усі ці дидактичні принципи дадуть можливість проводити роботу над розвитком творчих умінь і навичок на високому науково-методичному рівні.

Нерідко учні втомлюються під час роботи, їм необхідна певна розрядка, додатковий стимул праці, ненав'язливе заохочення. Прочитавши казку, байку, загадку, жарт тощо, учитель зможе внести "свіжий струмінь" в урок, не відступаючи від теми.

Творчі методи, які активізують роботу учнів на уроках української мови та літератури:

- Стимулювати бажання учнів працювати самостійно.
- Заохочувати до роботи над проєктами, запропонованими для роботи самими учнями.
- Переконавати учнів у тому, що вчитель є їхнім однодумцем.
- Заохочувати до максимальної захопленості у спільній діяльності.
- Виключати будь-який тиск на дітей, створювати атмосферу "відвертості".
- Надавати дитині свободу у застосування своїх здібностей.

У різних типах і видах письмових робіт є більш чи менш виражений елемент творчості, бо в них так чи інакше виявляється особистість, обдарування, смаки, уподобання, рівень підготовки. Але творчою роботою слід вважати таку, яка є наслідком цілком самостійної діяльності в процесі осмислення певної теми, питання.

Творчі або підготовчі вправи є допоміжними в процесі підготовки до написання власне творчих робіт і допомагають зрозуміти різноманітність існуючих засобів висловлення думок і почуттів, розвивають логічне мислення, тренують мозок. Тому широко використовуються такі види творчих вправ: творче списування, творчі диктанти, твори-мініатюри за опорними словами, твори за поданим початком чи кінцівкою, окремі види ділових паперів тощо.

У загальній системі творчих робіт переказ посідає проміжне місце серед різних видів творчих вправ і власне творчих робіт. Творчий елемент у переказах незначний, оскільки самостійність у них обмежена. Проте поруч з іншими видами самостійних робіт переказ — необхідний етап, який учні повинні пройти, перш ніж приступити до написання твору, тому що навчання викладати думки починається з наслідування. Крім того, переказ художнього твору чи статті збуджує певні думки, викликає відповідні настрої, розширює знання про навколишній світ.

Важливість творчих робіт з мови в тому, що вони не тільки закріплюють знання, але й удосконалюють здібності, прищеплюють любов до художнього слова, виховують високі моральні якості. У письмових творах поєднуються логічні операції (аналіз, синтез, порівняння, роздуми), спостережливість, життєвий досвід, словниково-стилістична та лексико-граматична робота. Якщо твір буде результатом свідомої роботи розуму і почуттів, продуктом власної творчості, то в ньому обов'язково відіб'ється особливість автора.

Безперечно, навчити писати твори (розповіді, описи, роздуми) — справа надзвичайно важка і вимагає від педагога старанної, продуманої праці протягом кількох років.

Самостійність та якість творів у великій мірі залежить від сформульованої теми. Щоб підвести учня до глибоко розуміння теми, слід користуватися різними методичними прийомами: інструктаж щодо об'єму теми; поради щодо змісту; попередні розмови про факти, явища, предмети, які стосуються теми; бесіди за картиною; читання віршів, оповідань тощо.

Ефективним методичним прийомом є показ зразка, доступний аналіз його. Позитивні наслідки дає демонстрування кількох зразків на одну тему. Учні при цьому розуміють, що про одне і те ж явище можна говорити точно, образно, але по-різному.

Для формування навичок самостійного викладу думки усно та на письмі виключно велике значення має опрацювання учнями своїх творчих робіт. Відомий такий прийом роботи над творами, як виправлення їх. Звичайно, це ефективний засіб навчання, особливо якщо виправлення проводиться в присутності автора. Він, по-перше, привчає до копіткої роботи над темою, по-друге, педагог може проявити індивідуальний підхід до кожного. Нарешті, якщо викладач лише вказує на недоліки роботи, не виправляє їх, він не глушить ініціативи, а навпаки, розвиває її.

Пропоную такі **форми роботи для розвитку творчих здібностей на уроках української мови та літератури:**

1. Робота творчих майстерень (написання авторських віршів, оповідань, казок).
2. Проведення народознавчих свят.
3. Випуски художніх газет.
4. Інсценізація уривків із творів, які вивчаються за програмою.
5. Види творчих робіт на основі неповного тексту:
 - написання кінцівки поданого тексту;
 - написання творів за поданим початком і закінченням;
 - відтворення кількох пропущених епізодів;
 - творчі роботи за поданою канвою.
6. Ілюстрації учнів до прочитаних творів.
7. Проведення літературних "Брейн-рингів".
8. Конкурси авторських віршів.
9. Організація виставок "З бабусиної скрині", "Народознавчі свята на Україні".
10. Використання граматичної та лінгвістичної казки.
11. Використання нетрадиційного дидактичного матеріалу.

12. Створення комп'ютерних презентацій.
13. Використання елементів гри.
14. Створення учнями власних проєктів.
15. Творчі перекази учнів на основі неповного тексту.

Переглядаючи фільми або телепередачі, учні одержують емоційну наснагу, що безпосередньо відбивається на якості творчих робіт, бо стимулюється мовний процес.

Отже, у кожній людині природою закладений певний творчий потенціал. Виявити здібності, розвинути їх якомога повніше — таке завдання повинен ставити перед собою кожний учитель. Надзвичайно важливо навчити бачити прекрасне, тонко сприймати навколишній світ, правильно й образно висловлювати думки. Робота ця клопітка, об'ємна, тож розпочинати її слід якомога раніше і проводити систематично.

Успішно розвиває творчі здібності учнів той словесник, який сам є творчою індивідуальністю.

Використані джерела

1. <https://naurok.com.ua/metodi-rozvitku-tvorchih-zdibnostey-uchniv-na-urokah-ukra-nsko-movi-v-osnovniy-shkoli-127464.html>
2. <https://naurok.com.ua/tvorchy-zavdannya-na-urokah-ukra-nsko-movi-11432.html>

*Дардан Тетяна Савівна,
вчитель початкових класів*

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ

Освіта змінювалась на кожному етапі розвитку людства. У ХХІ стол. Ми стали свідками якісних змін як у розвитку цивілізації, так і в житті людини, а отже, й у функціонуванні освіти та розуміння її якості. Розвиток людства стає динамічнішим, це означає, що за звичай, традиційної освіти навчити людину на все життя неможливо. Слід усвідомити сутність якісної освіти в сучасних умовах, як такої, що змінює функції навчального процесу в школі та в інших освітніх закладах. Традиційне навчання зорієнтовано на здобуття в ліпшому разі, творче засвоєння знань. Кожний може дати відповідь на запитання: яка школа ліпша? — яка дає ліпші знання. На якомусь етапі розвитку освіти ця відповідь була б правильною. Зараз вона стає іншою. Хоча творче засвоєння повної суми знань залишається важливою функцією сучасного навчального процесу. У виконанні цієї функції є проблеми відокремлення базових знань, намагання домогтися засвоєння, а часом і механічного запам'ятовування

інформаційного супроводу. Другорядна інформація негативно позначається на пізнавальній діяльності й розвитку особистості.

Людство стало на інноваційний шлях суспільного розвитку, коли мінливість стає визначальною рисою життя людини, тому поряд із засвоєнням базових знань перед сучасною освітою постає завдання навчити учня самостійно опановувати нові знання та інформацію, навчити навчатися сприймати й продукувати зміни, виробити потребу в навчанні протягом життя.

Людина, розумна – це та, яка постійно навчається, яка своє життя й діяльність будує на основі знань. Створити засоби для неперервної освіти протягом життя мають суспільство і держава.

Істотною є ще одна функція навчального процесу- навчити людину використовувати знання у своїй діяльності : професійній , громадсько-політичній, прибутковій ...

Завдання освіти перетворити навчальну діяльність на органічне засвоєння знань у різних галузях життя. Сучасна діяльність, а тим більше майбутнє життя, вимагають щоби будь-яка діяльність людини й усього суспільства слід добиватися не тільки творчого засвоєння певних знань, а й зробити ці знання органічною складовою особистості , її сутністю, основою поведінки, діяльності, самого життя.

Успішна реалізація українською освітою нових її функцій, назрілими перетвореннями дає змогу сформувати людину з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, готовністю до інноваційного типу діяльності, що веде до інноваційного типу розвитку. Сформувати інноваційну особистість, ми зможемо стати конкурентноспроможною нацією.

Суспільству потрібна інноваційна, самодостатня людина. Без самодостатньої особистості неможливо мати стабільної й ефективної демократії. Без багатого духовного світу людина перестає бути гуманною у своїх відносинах, у ставленні до інших людей. Людина повинна усвідомлювати себе громадянином не тільки своєї країни, а й цілісного, все більш взаємопов'язаного світу і сприймати загальнолюдські цінності, жити й діяти на підставі конструювання позитивного , поважного ставлення до іншого, відмінного від особистого.

Щоб підготувати людину до життя в нинішньому столітті, потрібно усвідомити сутність змін, які приносить новий час, зорієнтувати свідомість на послідовне, динамічне сприйняття. Це завдання всього суспільства, а особливо освіти.

Проблему якості освіти визначено як одну з основних у всіх провідних країнах світу. Якість життя в усій його багатогранності є цінністю, до якої людина прагне.

Умовою забезпечення якості освіти на шкільному рівні є утвердження інноваційного типу навчання. Для сучасного вчителя характерне сприятливість до нових ідей, які поєднуються з інновацією. Потрібно, щоб застосування нових систем, технологій передбачало результат не тільки на здоров'я або навченість. Вони повинні впливати на активність і самостійність, гармонізацію людини.

Головна мета якісної освіти міжнародна спільнота, зокрема Європейський Союз, розглядає як одну з неодмінних умов успішного розвитку країн світу. ЮНЕСКО наголошує на набутті молоддю життєвих компетентностей для успішного входження в сучасне суспільство.

Україна також надає великої ваги питанню якості освіти, проголошуючи його національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави. Українська система освіти ставить перед собою завдання – створити умови для розвитку й самореалізації особистості як громадянина України. На перший план виходить завдання розумового розвитку, формування творчого мислення школярів.

К. Ушинській писав: " Жоден наставник не повинен забувати, що його найголовніший обов'язок полягає в тому, щоб привчити вихованців до розумової праці, і що цей обов'язок важливіший, ніж передала самого предмета."

Розвиток мислення та виховання дітей є одним із найголовніших завдань української педагогіки. Під цим розуміють – розвиток цілеспрямований впливом дорослих на розвиток активної розумової діяльності дітей. Ще формування різносторонніх інтересів, інтелектуальних умінь і навичок, розвиток пізнавальних здібностей.

Народна мудрість каже: "знання та розум – скарб людини", "не краса прикрашає, а розум", "щастя без розуму – торбина дірява".

Пізнання навколишнього світу починається з відчуттів і сприймань. Опанування мови дає змогу дитині здобути знання про дійсність опосередковано, а не тільки безпосередньо сприймання предметів та явищ.

Спілкування з дітьми уможливорює спрямовану реалізацію комплексу заходів формування розвинутої особистості. Головним чинником повноцінного розвитку особистості у спілкуванні є діалог.

Питання діалогічного спілкування досліджує багато науковців. У центрі їхньої уваги стоять різні аспекти діалогічної взаємодії: психологічні, лінгвістичні, дидактичні. О. О. Бодальов, Л.С. Виготський – обґрунтовують психологічні аспекти діалогу; І. А. Зазюн, О. О. Леоньєв, А. У. Хараш – можливості діалогу як форми спілкування та засобу взаємовпливу; І.Д. Бех, В.С. Біблер, О. Б. Орлов, Л. А. Петровська розглядають діалог – як чинник та засіб виховання. Однак я гадаю, що діалог увібрав у себе всі ці аспекти. Як у біблій пишеться – "початком усього було- слово".

По-справжньому спілкування, діалогічне мовлення починається із народження дитини, в сім'ї. Якщо батьки багато спілкуються із своїми нащадками у доступній формі. Відповідають на численні запитання, усіляко підтримують їхню природню допитливість, збуджують увагу, формують спостережливість – закладаються перші зародки пізнання навколишнього світу.

Школа надалі робить надбудову у цілісному сприйнятті навколишнього світу, розвитку творчих здібностей дитини.

З огляду на принципи гуманізації освіти, які апелюють до індустріалізації і диференціації і навчання, слід забезпечити можливість кожній дитині відчувати радість навчання, успіх творчості. Д. Ельконіч, В. Давидов довели, що з раннього віку необхідно формувати абстрактне мислення, яке народжується з дії. У процесі маніпулювання з предметами дитина розв'язує різні розумові задачі. Граючись з іграшками, вона критично, методом спроб і помилок шукає принципи розбирання і складання учиться враховувати і співвідносити між собою розмір і форму предметів, робити найпростіші узагальнення.

У час різних суспільних змін потрібні люди, здатні приймати нестандартні рішення, критично мислити.

Під час навчання в початковій школі ще можна спостерігати повторення одних і тих самих дій, що знижує інтерес до навчання. Діти позбавляються радості відкриття нового, втрачають здатність мислити. Уміння мислити формується у школярів стихійно. Немає жодного предмета, який би цілеспрямовано навчав дітей мислити, мислити самостійно, творчо, нестандартно.

Тому вчителю потрібно у процесі навчання застосовувати технологію формування цілісної системи наукових понять, що є основою розвитку логічного мислення.

Пізнавальні процеси бувають двох рівнів – чуттєвого та логічного пізнання. Відчуття, сприймання й уявлення, що виникають на їх основі належать до першого рівня пізнання, та характеризують перший рівень пізнання – це чуттєве відображення дійсності, де знання про світ безпосередньо пов'язані з дією предметів та органи чуття. Діти уявляють наочний, здоровий предмет. І мислення називають наочно-діючим. Вони вчаться розчленовувати уявлення на окремі частини, аналізувати, зіставляти, знаходити подібності та відмінності. Таке мислення допомагає дитині зрозуміти просторові й часові відношення.

Складніше осмислювати причинно наслідкові зв'язки. Як за звичай справжні причини подій приховані від безпосереднього сприйняття не є наочними. Щоб їх виявити потрібно вчити абстрагувавшись від другорядного, випадкового. Тому критичне (причинове мислення пов'язане з виходом за межі образу, ситуації, що уявляється).

Критичність мислення виявляється в тому, що діти починають оцінювати свою і чужу діяльність з погляду законів та правил природи й суспільства.

Людина, яка вільно, активно і критично мислить, здатна об'єктивно оцінювати події, робити правильні висновки.

За умови розвитку критичного мислення вони можуть не тільки послідовно викладати вивчений матеріал, а висловлювати власні судження, аргументувати їх. Критичне мислення сприяє саморозвитку особистості, допомагає пізнати себе, самореалізуватись, що дає змогу правильно визначити і продуктивно будувати життя. Тому педагогу потрібно забезпечити плавний перехід і встановити тісний взаємозв'язок між рівнями пізнання.

Л. Виготський зазначав: "Мислення завжди рухається в піраміді понять". Важливо в процесі викладання різних дисциплін сформувати систему наукових понять, що є основою активної розумової діяльності. К. Ушинський писав: "Тільки система дає нам повну владу над нашими знаннями".

Логік М. Строгович визначає поняття як форму мислення, яка відображає та фіксує істотні ознаки предметів об'єктивної діяльності.

Рівні утворення понять:

відчуття → сприймання → уявлення → поняття

Відображення об'єктивно існуючих зв'язків між предметами та явищами у свідомості відбувається через зв'язок та відношення між поняттями. Наприклад, поняття "дерево" – природознавство. Зміст включає визначення "дерево-рослина з одним товстим дерев'яним стовбуром". До змісту поняття належать визначення, закони, теореми, наслідки ... До обсягу понять належать: стовбур, коренева система, гілки, листя, квіти, плоди. Не потрібно заучувати зміст понять. Вони не дають міжпонятійних зв'язків та відношень, бо в учнів формуються репродуктивні знання. Їм складно тоді розв'язувати самостійні творчі завдання. Вчителю потрібно забезпечити цілісне формування всіх елементів наукових понять. Вони повинні бути засвоєні та осмислені в процесі пізнавальної діяльності. Потрібно чітко визначати основні поняття з окремих тем й узагальнених законів природи і суспільства, створити цілісний процес навчання.

Ефективні методи, що забезпечують тісні міжпредметні зв'язки: розв'язування задач міжпредметного характеру, інтегровані - комплексні бінарні уроки: літературні читання, математика, сольфеджіо, театральне мистецтво, образотворче мистецтво, природознавство, фізична культура, інформатика, я у світі, основи християнської етики ...

Ці методи забезпечують формування цілісної, системи наукових понять, пізнання взаємозв'язків у природі, що спричинені дією загальних законів руху, розвитку, взаємодії, причиновості та матеріальної єдності світу.

Мислення – процес свідомого, відображення дійсності в об'єктивних її властивостях, зв'язках і відношеннях (А. Леонтьєв).

Мислення нерозривно пов'язане з мовленням. Слово є змістовним відображенням світу. Розвиток мови здійснюється з опорою на чуттєвий досвід, між ними існують тісні взаємозв'язки.

Розвиток мислення прискорюється та підсилюється якщо викладаючи навчальні предмети забезпечити активну мислительну діяльність.

Тобто :

- ознайомити з окремими прийомами мислення в процесі вивчення матеріалу;
- сформулювати усвідомлення розуміння процесів і явищ;
- розвивати вміння добирати мислительні операції;
- привчати до комплексного використання різних прийомів мислення або їх комбінації;
- виробляти звичку, самостійно застосовувати прийом мислення.

Моє завдання – як вчителя не скільки донести необхідну інформацію, скільки створити умови для самостійної навчальної роботи з творчими завданнями, організувати пізнавальну діяльність, коригуючи її результат позитивним шляхом.

Особливу увагу приділяю таким аспектам мислення:

- логічність;
- комбінаторність;
- евристичність;
- здатність до аналізу та синтезу;
- узагальнення та конкретизація;
- відмінності та закономірності;
- пошук нестандартних рішень.

Здатність до креативного мислення закладається поступово.

Стиль навчання і стиль мислення – це частина стилю життя особистості. У ньому можна побачити своєрідність кожної людини .

Щоб краще розуміти учнів, формувати творчу, нестандартну особистість потрібно самому вчителю бути ерудованим у різних галузях науки, культури , економіки, політики.

Література:

1. Національна доктрина освіти України // Проф.-технічна освіта.
2. Лукіна Т.О. Моніторинг загальної середньої освіти, як складова системи управління якістю освіти // 2000 №3 2004р, 2006 р.

3. Кальней В.В. Технологія моніторингу якості в системі "учитель-учень" / В.А. Кальней, С.Є Шишов. 1999 р.
4. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти, 2017 р.
5. http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5024/1/Linguopsychological_and_communicative_features_of_polylogical_speech.pdf
6. <https://zakinppo.org.ua/institut/naukovometodichna-robota/1906-gotovnist-uchitelja-do-formuvannja-v-uchniv-umin-i-navichok-samoosvitnoi-dijalnosti>

Космина Наталія Василівна,
практичний психолог

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА ПСИХІЧНИЙ ТА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Знедолена природою дитина не повинна знати, що вона малоздібна, що в неї слабкий розум, слабкі сили. Виховання такої дитини повинно бути у сто разів ніжнішим, чуйнішим, дбайливішим.

В.О. Сухомлинський

Актуальність проблеми

В умовах реформування української системи освіти важливою проблемою залишається навчання та розвиток дітей з особливими освітніми потребами, подолання їх соціальної ізоляції, створення сприятливих умов для їхнього повноцінного інтегрування в загальноосвітній простір.

Питання підвищення ефективності навчання і виховання дітей із особливими потребами є актуальними як для України, так і для інших держав світового суспільства, адже великий відсоток дітей має порушення у розвитку. Інклюзія передбачає створення освітнього середовища, яке відповідає потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку.

В час, коли в Україні, як і в усьому світі, зростає кількість дітей з певними порушеннями розвитку, що потребують спеціальної допомоги з боку педагогів як спеціальних закладів, так і загальноосвітніх шкіл, питання пошуку нових форм, методів і засобів навчання та виховання таких дітей стають життєво необхідними.

Значний розвивально-виховний потенціал у цьому процесі має мистецтво. Воно є специфічною формою суспільної свідомості та естетичної діяльності людини, виступає засобом зберігання і передавання раціонального й емоційного досвіду людства. На те, що мистецтво є суттєвим засобом духовно емоційного розвитку таких дітей, формує їх внутрішній світ мислення й сприймання, емоції та почуття, визначає систему цінностей, вказують роботи Т. Добровольської, М. Зикова, Л. Комісарової, І. Левченко, О. Медведєвої, Л. Назарової, Е. Сурно. На важливу роль мистецтва у роботі з дітьми, що мають відхилення у розвитку, вказували представники зарубіжної спеціальної педагогіки, а також психологи і лікарі: Л. Виготський, Ж. Демор, Е. Сегін, В. Кашенко. Так, Л. Виготський відводив особливу роль у розвитку психічних функцій та активізації творчих проявів дитини з порушенням розвитку різним видам мистецтва (музиці, живопису, художньому слову, театру).

За даними досліджень Л. Терлецької, терапія мистецтвом дає можливість навчити дитину виражати почуття в соціально допустимій формі; розвинути емпатію та позитивні відчуття; сформувати почуття внутрішнього контролю; сприяти розвитку уваги до почуттів; посилити почуття власної гідності. Дослідниця зазначає, що через мистецтво діти з особливими освітніми потребами на практиці отримують позитивне розуміння про себе: «я-успішний», «у мене все добре виходить», «я не такий, як усі, і це - добре», «я можу впоратись із труднощами» тощо. Науковці, конкретизуючи проблеми дітей з порушеннями психофізичного розвитку, зазначають, що арт-терапія є альтернативним засобом пізнання через мистецтво себе і світу, самовираження й налагодження комунікації з оточуючими, розвитку різноманітних сфер (емоційної, вольової, особистісної), стабілізації її внутрішнього світу.

І в цьому процесі значне місце належить мистецьким школам. Однією з таких шкіл є Тернопільський ліцей №21- спеціалізована мистецька школа імені Ігоря Герети. Адже саме в цьому закладі створені такі умови, при яких діти з обмеженими освітніми можливостями можуть успішно реалізовувати свої загальнолюдські права, стати корисними громадянами своєї держави, освіченість і соціальний статус яких задовольнятиме потреби суспільства. У ліцеї мистецька освіта реалізується через предмети художньо-естетичного циклу: «Музичне мистецтво», «Музичний інструмент», «Образотворче мистецтво», «Основи театральної грамоти», «Дитячий шумовий оркестр», «Ритміка» тощо.

На сьогодні є багато досліджень, які доводять арт-терапевтичні функції мистецтва. Заняття мистецтвом сприяють сенсорному розвитку дітей, диференціації сприймання, повільної уваги, комунікації, мови. У практиці реабілітації дітей з порушеннями розвитку та поведінки у спеціалізованій мистецькій школі широко застосовують терапію мистецтвом, основними

видами якої є терапія малюнком, музикотерапія (інструментальна та вокальна), танцювальна терапія, фольклоротерапія, казкотерапія, лялькотерапія, драмотерапія.

Діти з особливими потребами мають несформовані психічні функції, що виявляється у слабкому розвитку пам'яті та уваги, недостатньому розвитку вербально-логічного мислення, відхиленнях у поведінці, складнощах у навчанні, що веде до шкільної дезадаптації. Саме тому, що зміни у психічній діяльності не такі великі і піддаються впливу, педагоги мистецьких предметів перш за все спрямовують свою розробку адекватних і ефективних програм мистецького розвитку таких дітей. Це важливо ще й тому, що парціальні порушення розвитку можуть бути компенсовані в адекватних до стану дитини психолого-педагогічних умовах.

Під час корекції емоційних відхилень, страхів, розладів рухів і мовлення, психосоматичних захворювань, відхилень у поведінці, під час проблем спілкування у мистецькому ліцеї широко використовують музикотерапію. Адже музика позитивно впливає на емоційно-психічний стан, що сприяє розвитку уваги, сприйняття, пам'яті, мислення, тобто тих психічних процесів, що забезпечують пізнавальну діяльність. У процесі занять музикою, співом у дітей формується цілеспрямована діяльність, стала увага.

У 1913 році В.М. Бехтерев ініціював заснування комітету з дослідження музично-терапевтичних ефектів, до якого увійшли ряд видатних лікарів і представників музичного світу. Вони визначили, що музика має позитивний вплив на різні системи організму людини: серцево-судинну, рухову, дихальну, центральну нервову.

Музичне виховання – це не виховання музиканта, а, насамперед, виховання людини» В.А Сухомлинський.

Музика є одним із найбільш доступних та ефективних факторів формування особистості, в тому числі дітей з особливими освітніми потребами. Досвід викладачів ліцею доводить, що під час музикотерапії у дітей формуються емоційні переживання, розвивається відтворююча уява. Слухання мелодії оздоровчо впливає на емоційно-вольову сферу дитини, що в свою чергу дає змогу корегувати емоційні відхилення, підвищити рівень самооцінки та розвиток комунікативних здібностей. Разом з тим, особливе значення мають групові заняття музикою у школі, в яких розвивається здатність відчувати спільність з іншими дітьми, вміння взаємодіяти з ними. Також педагоги проводять індивідуальні уроки навчання гри на музичному інструменті. Працюючи з дітьми з особливими освітніми потребами, вчителі музики розуміють, що для таких дітей музика є важливим засобом взаємодії з навколишнім світом, підґрунтям для будування взаємовідносин з ним.

У поєднанні з музикотерапією в мистецькому ліцеї широко застосовується на уроках хореографії танцювальна терапія. Вона допомагає дитині, яка має певні психофізичні відхилення, позбутися страхів та проблем. Саме через танець можна досягти гармонійної єдності тіла та свідомості. Цей вид діяльності впорядковує координацію рухів. У школі танцювальну терапію застосовують в роботі з дітьми, що мають емоційні розлади, порушення спілкування. Дітям з проблемами розвитку дуже складно буває адаптуватися до нових обставин. Для вирішення емоційно-вольових проблем важливо, що по ходу танцю дитина природно опиняється в ситуації взаємодії з іншими дітьми, удосконалюються навички міжособистісної взаємодії, для одержання позитивних емоцій, усуваються страхи та проблеми. У дітей з особливими потребами на фоні позитивного емоційного підкріплення формується моторна та зорово-моторна координація, розвиваються просторові уявлення, рухова пам'ять, організація рухових дій (Додаток 1. Фото 1).

На уроках з основ театральної грамоти вчителі спостерігають значний прогрес у розвитку мови у дітей з порушенням мовлення, поліпшується звуковимова і дикція. Для лікування цих порушень використовується спонтанне сценічне їхнє зображення. Спостереження викладачів сценічної мови свідчать про сприятливий вплив театру на розвиток уяви й виховання почуттів дітей з розумовою відсталістю. Також позитивні зміни після театральних занять відмічає і шкільний логопед. Драматерапія дозволяє: збагатити і зміцнити емоційні ресурси і комунікативні можливості дитини; виховати здатність адекватно реагувати на виникнення несприятливих ситуацій; виховувати вольові якості, саморегуляцію; створювати певний творчий інтерес. Програвання ролей спрямовується на руйнування комунікативно-поведінкових стереотипів.

Ще одним із важливих засобів корекційного впливу у навчанні дітей з особливими освітніми потребами, який використовується у мистецькій школі є образотворча діяльність, яка теж виконує певні терапевтичні функції. Для терапії мистецтвом використовують у школі усі види художніх матеріалів:

- фарби, олівці, воскова крейда, пастель;
- для створення колажів або об'ємних композицій використовуються журнали, газети, шпалери, паперові серветки, кольоровий папір, фольга, коробки від цукерок, поштові картки, текстиль, кольорові стрічки, тасьма;
- природні матеріали – кора, листя і насіння рослин, квіти, пір'я, гілки, мох, камінці;
- для ліплення – глина, пластилін, солоне тісто;
- папір для малювання різних форматів і відтінків, картон;
- пензлі різних розмірів, губки для зафарбовування;
- ножиці, нитки, різні типи клеїв, скотч.

Терапевтичний вплив зображувальної творчості на дитину складається з багатьох факторів. Створення приємної і затишної атмосфери забезпечує задоволення і підвищує самооцінку. Сам процес роботи вимагає від дитини відповідального мислення та дії. Активізується фантазія, розвивається терпіння та спокій. Дитина вчиться продуктивно використовувати, контролювати і керувати своїми моторними імпульсами; розвивається сприймання, моторика, мислення, концентрація. Творча робота підвищує мотивацію, гарантує визнання з боку оточуючих, формує самоствердження і самосвідомість. Перші переживання успіху розвивають у дитини впевненість у собі. «Намалюй подарунок, який тобі хотілося б отримати. Хто міг би тобі його подарувати? Як би ти його хотів використати? А який подарунок ти хотів би подарувати? Кому б ти міг це подарувати? Чи сподобались би твої подарунки? Як ти їх вибирав?» Так комбінується малювання з розвитком діалогічного мовлення, автоматизується вимова звуків, які формуються, тобто вчитель вирішує завдання корекційного навчання, розвитку та виховання одночасно (Додаток 1. Фото 2).

У процесі добре організованих занять з образотворчої діяльності в учнів розвиваються спостережливість, уява, зорова пам'ять, фантазія. Слід особливо підкреслити роль малювання у розвитку сприйняття простору і просторових уявлень. Розвиток у дітей сприйняття, уявлень та інших психічних процесів неможливе без активної участі мислення. В ході образотворчої діяльності учень змушений виробляти ряд інтелектуальних операцій: осмислювати структуру наочно сприйманого об'єкта, намічати послідовність виконання малюнка, порівнювати малюнок з об'єктом, зіставляти частини малюнка між собою і т.д. Аналіз, синтез, порівняння, планування і деякі інші розумові дії забезпечують правильне виконання завдання.

Ще одним із провідних методів корекційного впливу, який використовується у спеціалізованій мистецькій школі є пісочна терапія, яка застосовується з метою діагностики; стимуляції та розвитку тактильних навичок і є дуже дієвим засобом у наданні первинної психологічної допомоги. Через заспокійливий ефект вдається встановити тісний контакт з дитиною, провести з нею діагностику порушень і підвищити стимуляцію та розвиток тактильних навичок. Метою пісочної терапії є не змінювати дитину, не нав'язувати їй поведінкових навичок, а дати можливість бути самою собою. Основними інструментами даного методу є пісок і мініатюрні фігурки, для створення пісочної картини. Гра з піском надає дитині можливість позбутися психологічних травм за допомогою перенесення на площину пісочниці своїх внутрішніх переживань та фантазій. Дитина виражає на піску те, що спонтанно виникає протягом заняття. В процесі роботи, дитина може змішувати пісок з водою. Крім того, в роботі використовується безліч мініатюрних фігур. Це

необхідно для того, щоб дати дитині стимул створювати власний світ. Дитина не може розповісти нам про свої проблеми як дорослий, але вона може зробити це за допомогою пісочних картин (Додаток 1. Фото 3).

Робота в умовах інклюзивної освіти, із дітьми, які мають порушення розвитку, потребує особливого складу душі, енергії, розуміння фізичного і душевного болю, емпатії та толерантності, оптимізму, віри у доброту, у краще, особливої делікатності, вміння ефективно організовувати діяльність та спілкування у колективі здорових ровесників, регулювання емоційного стану, успішну роботу з батьками різних груп дітей. Педагоги ліцею володіють такими якостями. Але незалежно від своєрідності психофізичного розвитку діти впливають на стан психологічного здоров'я своїх педагогів. Взаємодія з особливими учнями унаслідок суб'єктивно-об'єктивних причин може більш істотно впливати на виникнення і розвиток симптомів психічного вигорання, ніж робота з дітьми, які нормально розвиваються.

Тому з вчителями ліцею я проводжу тренінги, майстер-класи, , на яких педагоги ознайомлюються з методами психоемоційного розвантаження, навчаються власній емоційній саморегуляції, шукають ресурси для збереження психічного здоров'я. Засобом для вирішення цих завдань теж є використання творчого потенціалу мистецтва (Додаток 1. Фото 4).

За умов ефективного використання мистецтво стає важливим фактором сприяння інклюзивній освіті, здійснює великий психотерапевтичний вплив, впливає на емоційну сферу, виконує комунікативну, регулятивну, катарсичну функції, сприяє профілактиці синдрому вигорання, збереженню психічного здоров'я усіх учасників психолого-педагогічного процесу.

Висновок

На основі спостережень педагогів та практичного досвіду роботи з учнями в інклюзивних класах можна стверджувати, що мистецтво суттєво впливає на розвиток всіх сфер дитини (фізичної, психічної та розумової) та активізує рух, мовлення, мислення; має здатність терапевтично (цілюще, різнобічно, розвиваюче) впливати на дитину з особливими потребами. Це, в свою чергу, соціалізує дитину з порушеннями розвитку і надає їй можливість найбільш гармонійно жити у суспільстві.

Використані джерела:

1. <https://www.cuspu.edu.ua/ua/2014-rik/3-mizhnarodna-internet-konferentsiia-2015/seksiia-3/3568-vykorystannya-potentsialu-mystetstva-pid-chas-pidhotovky-studentiv-do-diyalnosti-v-umovakh-inklyuzyvnoyi-osvity>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-vliyaniya-muzyki-na-detey-s-osobymi-nuzhdami>

ЗНАЧИМІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

*Учитель, який перестає навчатись сьогодні,
перестає навчати завтра...*

Освіта й виховання сучасного учня, майбутнього випускника вимагають оволодіння глибокими й міцними знаннями основ усіх наук, засвоєння основних ідей навчальних дисциплін, вироблення комунікативних умінь і навичок гармонійно розвиненої особистості, громадянина і патріота нашої держави. На сьогоднішній день, важливими та ефективними є не відокремленні знання, а узагальненні вміння, які допоможуть вирішувати життєві проблеми, здобувати необхідний досвід, знаходити потрібну інформацію, вміти критично оцінювати та використовувати її для прийняття професійних рішень.

Дослідження «Майбутні професії», проведене світовим економічним форумом у 2020 році, виділяє десять основних навичок 2025 року:

- комплексне вирішення проблем;
- критичне мислення;
- креативність;
- управління людьми;
- співпраця з іншими;
- емоційний інтелект;
- винесення суджень та ухвалення рішень;
- сервісна спрямованість;
- перемовини;
- когнітивна гнучкість [1].

Шукаючи відповіді на питання, якою ж має бути сучасна освіта, щоб наші випускники були готові до майбутніх викликів, ми все частіше чуємо про STEM-освіту. Що ж це таке?

Абревіатура STEM вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки (Sciens), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics) [3].

Ми говоримо про творчу особистість, здатну приймати важливі рішення, мислити нестандартно та креативно. Тому, доцільно говорити про STEAM-освіту, що передбачає використання мистецтва (ART) у поєднанні з іншими дисциплінами.

Перш, ніж прийняти рішення про впровадження STEAM у навчанні, вчителям треба чітко розуміти чого можна навчити та чого навчитися, як навчити та як навчитися?



Які ж зміни відбуваються під час переходу до STEAM-навчання?

Впроваджуючи STEAM-освіту формуємо в учнів цікавість до навчання, винахідливість, пізнавальну цікавість, творчий підхід, вміння задіяти всі розумові здібності для виконання поставленого завдання. Цьому сприяє процес інтеграції.

Інтеграція є результатом реалізації міжпредметних зв'язків та передбачає не лише комунікацію між предметними галузями знань, а й встановлення тісного зв'язку між ними. Функції міжпредметних зв'язків слід розглядати, як загально-педагогічну категорію, що характеризує основні компоненти освітнього процесу.





Важливе значення має при цьому істотна перебудова й удосконалення методів і форм організації навчання:

- інтегровані (комплексні) уроки
- робота над проектами
- командна робота
- STEAM-досліди, STEAM-квести
- міжпредметні екскурсії
- конференції, конкурси
- олімпіади
- використання пошукових методів навчання, проблемно-пізнавальних завдань, елементів дослідження тощо.

Система STEAM-освіти сприяє формуванню, розвитку та застосуванню ключових компетентностей, що є основним завданням концепції НУШ. Формування компетентностей в площині реалізації міжпредметних зв'язків передбачає розвиток універсальних навичок критичного мислення.



За STEAM-навчання в центрі уваги знаходиться практичне завдання або проблема. Спосіб вирішення учні шукають шляхом побудови гіпотез, спроб та помилок. Це чудова можливість продукувати ідеї, шукати можливості їх втілення та презентувати результат своєї роботи. Важливо розвивати в учнів бажання до творчості, креативності, винахідливості, здійснення дослідницької діяльності. При цьому навчити вихованців методам науково-дослідної роботи. Серед пропонованих завдань мають переважати завдання дослідницького,

прикладного характеру. В умовах таких задач не має чітко визначених даних, визначених запитань. Учням необхідно самим знайти та обґрунтувати їх.

Використання прикладних задач є однією з STEAM-технологій навчання математики та інформатики зокрема. Одночасно розв'язування таких задач потребує ґрунтовних знань з інших предметів. Наприклад, задачі фізичного змісту, на створення моделі процесу кругообігу в природі, створення відеопродукту та озвучення його іноземною мовою, дослідження історичних подій тощо.

Для учнів цікавими є практико-орієнтовані завдання. Адже, умовою таких задач є ситуація із повсякденного життя.

Результат впровадження STEAM-освіти в освітній процес залежить від бажання, готовності та обізнаності вчителів, учнів, адміністрації закладу до впровадження педагогічних інновацій, технічного забезпечення та команди однодумців. Проте такий формат навчання має ряд переваг, а саме:

- дозволяє використовувати та поєднувати різноманітні джерела інформації;
- сприяє розвитку самостійності та відповідальності учнів;
- дає можливість реалізувати свої креативні, творчі ідеї;
- дає можливість підготувати учнів до реального життя, формувати конкурентноздатну особистість.

Список використаних джерел

1. Електронний ресурс.-<https://osvitoria.media/experience/top-25-navychok-zatrebuyanyh-u-2025-rotsi/>
2. Інтернет-конференція від «На Урок» – [«STEM, STEAM, STREAM: від концепції до практичного втілення»](https://naurok.com.ua/post/stem-steam-i-stream-u-suchasniy-osviti-pidbivaemo-pidsumki-pershogo-dnya-internet-konferenci-vid-na-urok).- Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/stem-steam-i-stream-u-suchasniy-osviti-pidbivaemo-pidsumki-pershogo-dnya-internet-konferenci-vid-na-urok> (17.10.2020)
- Платформа «Всеосвіта».- Режим доступу: <https://vseosvita.ua/seminar/5>
3. Гончарова Н. Глосарій термінів, що визначають сутність поняття STEM-освіта // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садочком, 2015 - Вип. 17-18 (41) С. 90-92.
4. STEM-освіта: проблеми та перспективи: анотований каталог / упоряд., О.О. Патрикєєва, О.В. Лозова, С.Л. Горбенко – Київ: ДНУ ІМЗО, 2020. – 30 с.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Головною метою навчання іноземної мови в сучасній школі є розвиток особистості школяра, здатного використовувати іноземну мову як засіб спілкування. Практичного результату навченості мови можна досягати передусім у процесі особистісно-комунікативного навчання, яке передбачає вирішення завдань, пов'язаних з освітою, вихованням та розвитком творчої особистості.

Використання елементів театрального мистецтва на уроках сприяє розвитку творчих здібностей, формуванню ініціативності, вміння самостійно вирішувати проблеми. Допомогає розвивати інтелектуальну (формування розумової діяльності: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; розвиток діалогічного мислення), емоційно-вольову (культура почуттів, творча уява, асоціативна пам'ять, спостережливість) сфери; формувати морально-ціннісні орієнтації (розвиток співчуття, співпереживання); сприяти фізичному вдосконаленню; підвищувати мовленнєвий рівень (відпрацювання техніки вимови, навичок словесної виразності) дитини.

Творчі здібності у дітей проявляються і розвиваються на основі театралізованої діяльності. Ця діяльність розвиває особистість дитини, прищеплює стійкий інтерес до літератури, музики, театру, удосконалює навички втілювати в грі певні переживання, спонукає до створення нових образів, до мислення.

Тому дана тема є актуальною.

Мета: формування комунікативних навичок, творчих здібностей, інтелектуального потенціалу учнів за допомогою театрального мистецтва.

Завдання:

- розвиток компетентностей: комунікативної, навчально-пізнавальної, загальнокультурної;
- розвиток творчих здібностей, пам'яті, уваги та високих естетичних цінностей;
- формування гнучкості мислення, навичок пізнавальної і дослідницької діяльності;
- інсценізація уривків казок, діалогів, виразне читання віршів;
- розвиток вміння створювати ілюстрації до прочитаних творів; вміння аналізувати прочитані твори, переглянуті фільми, обговорювати зміст;

- виховання наполегливості, впевненості у досягненні мети.

Очікувані результати:

- стимулювання учнів з різним рівнем навченості до вивчення і спілкування іноземною мовою;
- мотивування учнів до пізнавальної діяльності, потреби у самопізнанні, самореалізації і самовдосконаленні;
- створення умов для розвитку творчих здібностей учнів;
- розширення світогляду, вміння спостерігати, мислити, аналізувати, висловлювати власну думку.

Інсценізація уривків казок, творчі вправи розвивають в учнів різноманітні здібності і функції: мову, інтонацію, уяву, пам'ять, увагу. Театральні імпровізації на уроках сприяють умінню реалізувати свій творчий потенціал. Для виконання певної ролі учень повинен володіти виразною мовою, мімікою, жестами, мати певний запас слів на англійській мові, щоб у разі забуття тексту сказати роль своїми словами. Це активізує лексику і комунікативні навички учнів, а також, залучає предмети творчого циклу-театральне, музичне та образотворче мистецтво.

Під час опрацювання даної теми, учні 5-6 класів інсценізували уривки таких казок: «Twelve month», «Swineherd», «Cinderella», «Sleeping beauty».

Крім того, учні із задоволенням створюють ілюстрації до прочитаних казок та потім розповідають про них.

Виразне та літературне читання поезії іноземною мовою на уроках та на позаурочних заходах, сприяє розвитку комунікативних та творчих здібностей учнів.

Театральне мистецтво зустрічається на уроках часто: лексика, будь які розмовні форми відпрацьовуються не лише в монологічному мовленні, а й у діалогах. Учні часто складають діалоги на задану тему та інсценізують їх. Таким чином, стає легко перебороти «мовний бар'єр», бо як тільки учні потрапляють у ситуацію гри, рольової взаємодії, вони залучаються до творчого, театрального процесу.

Учні будь якого віку із задоволенням складають діалоги та беруть участь в іграх на уроках. Наприклад:

«Up and down» - це різновид лексичної гри, яка забезпечує концентрацію уваги на вивчених словах і дозволяє учням порухатись. Учитель роздає по 3-4 картки зі словами. Учитель показує малюнок, а учень, у якого є відповідне слово, повинен встати, назвати і показати слово. Малюнки потрібно показувати швидко, щоб підвищити активність і уважність учнів.

«Memory game» - гра для розвитку пам'яті у дітей. Учитель розміщує на дошці 10 карток за вивченою темою, учні хором називають слова. Тоді учитель просить усіх заплющити очі і забирає одну з карток. Учні мають здогадатися,

яка картка пропущена і назвати увесь ряд з 10 слів. Гра триває доти, поки на дошці не залишиться жодного малюнка.

«Bingo!» - гра на повторення лексики з будь якої теми. Учитель готує список слів з однієї лексичної групи (назви тварин, магазинів, погодні явища тощо). Кожен учень креслить в зошиті квадрат, який ділить на 9 маленьких квадратів, у кожному з яких учні пишуть по одному слову із заданої теми. Далі, учитель зачитує слова зі свого списку, а учні викреслюють прочитані слова (якщо такі є у їхніх квадратах). Хто перший закреслить лінію по діагоналі або вертикалі, той говорить «Bingo!».

«Brainstorm» - гра на повторення лексики. Учні протягом 3 хвилин записують слова-асоціації на задану тему та потім зачитують їх.

«My best days of this month» - гра на вживання Past Simple Tense.

Учні записують по 2-3 дати і події, які їм найбільш запам'яталися. Потім по парах обмінюються інформацією і пояснюють чим саме займалися у ці дні.

«Find someone who»- гра на вживання Present Perfect Tense. На картках написано завдання. Наприклад: Find someone who has read “Pirates of the Caribbean” in English. Учні відповідають: Olena has read “Pirates of the Caribbean” in English. Або: Nobody has ever read “Pirates of the Caribbean” in English.

«Preferences» - гра на вживання ступенів порівняння прикметників. Учитель роздає картки з іменниками, з якими потрібно скласти речення зі ступенями порівняння прикметників. Наприклад:

- dog, cat, canary;
- summer, spring, winter;
- morning, afternoon, evening;
- village, city, country.

Отже, у сучасному процесі вивчення іноземної мови розвиток творчих здібностей за допомогою використання театрального мистецтва на уроках є важливим і необхідним елементом. Театральне мистецтво органічно поєднує в собі художнє слово, драматичну дію, поезику, живопис, музику та літературу. Воно допомагає учням пізнати себе, свій внутрішній світ, спонукає до самовдосконалення. Саме театралізована діяльність на уроках є унікальним засобом розвитку творчих здібностей дітей. Залучення учнів до інсценізації творів, гри, чи виразного читання поезії знімає мовний бар'єр, розкриває творчі здібності, згуртовує учнівський колектив та створює позитиву атмосферу для вивчення іноземної мови.

Використані джерела:

1. <https://naurok.com.ua/igri-na-urokah-angliysko-movi-v-nush-161322.html>
2. <https://english-is-easy68.webnode.com.ua/vipuskna-robota/>
3. <https://dorobok.edu.vn.ua/file/get/226>

ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

В умовах гуманізації освіти, коли особистість людини знаходиться в центрі всієї освітньої і виховної діяльності, пошук ефективних способів і прийомів навчання іноземної мови привертає увагу багатьох вчених, методистів і вчителів. Один з таких ефективних прийомів навчання - використання пісенного текстового матеріалу на уроках англійської мови.

Дане питання заслуговує увагу на усіх етапах навчання, починаючи з початкового, закінчуючи старшою школою, адже любов до музики та співу мають бути закладені в молодшому віці і супроводжувати людину все життя.

Процес формування комунікативної та лінгвокраїнознавчої компетенцій містить у собі навчання не тільки знанням, але також умінню правильно "проживати ситуацію" в іноземному оточенні. Ціль формування даних компетенцій - здійснення обміну між своєю культурою та культурою суспільства досліджуваної мови, падіння бар'єрів, виникнення взаєморозуміння та єднання. Пісня - це чудовий засіб підвищення інтересу як до країни досліджуваної мови, так і до самої мови, а також ефективний спосіб повторення мовного матеріалу.

Пісні, згідно твердженням багатьох вчених, в умовах гуманізації освіти, коли особистість людини знаходиться в центрі всієї освітньої і виховної діяльності, пошук ефективних способів і прийомів навчання іноземної мови привертає увагу багатьох вчених, методистів і вчителів. Один з таких ефективних прийомів навчання - використання пісенного текстового матеріалу на уроках англійської мови.

Ціль формування даних компетенцій - здійснення обміну між своєю культурою та культурою суспільства досліджуваної мови, падіння бар'єрів, виникнення взаєморозуміння та єднання вважаються кращим засобом викладання іноземної мови. Автори Spectrum (Prentice-Hall Regents Publications) заявляють, що "пісні - важливий аспект культури, який представляє історію, фольклор, та сучасний діалект країни. Спів може створити атмосферу довіри школярів, дозволяючи їм оволодіти певним ступенем швидкості англійської мови перш, ніж вони досягли цього в розмові" [1, с. 12].

Іноді робота з пісенним текстовим матеріалом зводиться тільки до читання слів пісні, їх перекладу на рідну мову й запису декількох нових слів у зошит, прослуховуванню пісні й спільному виконанню під фонограму. Але цим обмежуватися не варто. Можна придумати серію вправ на розуміння змісту

пісні, узгодженню слів та висловлювань, лексико-граматичні вправи, а також вправи на говоріння з використанням слів пісні й фантазії учнів. Такого роду завдання внесуть різноманітність в урок, а також будуть спрямовані на підвищення мотивації учнів при вивченні англійської мови.

Актуальність дослідження полягає в тому, що на сьогоднішній день окремі методичні аспекти використання пісень на уроках англійської мови аналізуються на сторінках праць лише деяких вчених та вчителів, наприклад, таких, як: І.Ільчишин «Використання пісенного текстового матеріалу на уроках англійської мови», О.Стом «Пісні на уроках англійської мови», Dale T.Griffiee «Songs in Action», D.K. Eken «Ideas for using songs in the English language classroom», D.Horner «Classroom ideas: songs and music», T.Murphey «Music and song» та інші.

У 2002-2003 році вийшов навчальний комплект для дошкільнят і молодших школярів казанського автора, вчителя В. Мещерякової "I love English". Першим розділом комплекту є посібник "I can sing", у якому, ґрунтуючись на всіх перевагах використання пісенно-музичного матеріалу для навчання англійській мові на початковому етапі, В. Мещерякова вчить дітей спочатку співати англійською мовою, а вже потім говорити.

Загальна концепція використання пісенних текстових матеріалів в освіті ще відсутня. Розробка такої концепції дуже важлива, адже метою навчання іноземних мов є не тільки набування знань, формування у школярів вмінь та навичок, а й комплексне засвоєння ними знань країнознавчого, лінгвокраїнознавчого та культурно-естетичного характеру, пізнання цінностей іншої національної культури через зразки пісенної творчості.

Характер пісенних текстів, як аутентичних матеріалів, дуже різноманітний. Вони можуть розрізнятися по лінгвістичній складності, стильовій та історичній співвіднесеності. Тому в залежності від рівня грамотності учнів, а також від проміжних і конкретних цілей уроку пісні використовуються по-різному.

Пісні можуть виконувати різні функції:

1. Як фонетична зарядка на початку уроку. Пісня дозволяє вчителю перейти від звуків рідної мови до звуків іноземної мови, тренуючи мовні органи й підготовляючи їх до більш складної артикуляції;
2. Як матеріал для закріплення лексичного й граматичного матеріалу;
3. Як вид релаксації в середині або наприкінці уроку, коли діти втомилися або потрібна розрядка, що знімає напругу й відновлює їхню працездатність [2, с.3].

Перевага використання саме пісень полягає в тому, що вони допомагають більш точному засвоєнню й розширенню лексичного запасу, тому що в тексти пісень включені нові слова й вираження. У піснях активно поєднуються мовні кліше сучасної англійської мови.

Запам'ятовування, як процес, пов'язаний з емоціями, які, своєю чергою, викликані інформацією, яку діти отримують через відчуття. Пісня викликає емоції та сприяє запам'ятовуванню нової інформації. Просте прослуховування звуків, мелодики мови може бути корисним видом діяльності для учня. Ще не розуміючи змісту вірша чи пісні, він дослухається до ритмічної та мелодичної основи мови. На наступній, вищій та більш свідомій стадії сприйняття пісня дає можливість обговорювати особливості мови та аналізувати її будову.

Багато пісень мають теми, для яких легко знайти тексти для читання про співака або по цій темі. Крім того, багато пісень можуть передбачати письмове висловлювання. Питання про власну думку можуть примусити учня писати про його погляди або міркування. Деякі пісні мають справу з темою, що може втілюватися за допомогою рольових ігор. Дія може додати ентузіазм у процес навчання. Нарешті, деякі пісні мають теми, що можуть привести до керованого обговорення [3, с.89].

Пісенний текстовий матеріал вчитель може використовувати у вигляді малюнків, як засіб наочності.

Зразкова послідовність роботи з пісенним текстовим матеріалом:

1. Коротке вступне слово про пісню (установка на перше сприйняття пісні).
2. Перше музичне пред'явлення пісні.
3. Фонетична обробка тексту пісні (на початковому етапі навчання іноземній мові доцільно застосувати в цих цілях в основному спосіб імітації).
4. Повторне прослуховування пісні, опора на текст.
5. Читання тексту пісні з подальшою обробкою звуків та інтонацій
6. Самостійне виконання пісні з використанням фонограми або акомпанементу [4, с.2].

Є різні способи використання пісенного текстового матеріалу на уроці. Рівень школярів, інтересів та віку учнів, граматичний матеріал, що буде вивчений, і сама пісня, грають визначальну роль. Крім того, це, головним чином, залежить від творчого потенціалу вчителя.

Під час використання різних форм та прийомів роботи з пісенним текстовим матеріалом учні починають приділяти більше уваги вивченню іноземної мови, цей вид роботи привертає їх цілковиту увагу, чим різноманітніше робота, тим краще діти засвоюють матеріал.

Цікаві ідеї для використання пісень на уроках англійської мови

Жоден урок англійської мови не проходить без пісень, особливо в молодшій школі. Учні завжди залюбки слухають пісні англійською мовою, співають, виконують завдання під час прослуховування. Вчитель завжди в пошуку нових та незвичайних ідей для проведення уроків. Деякі ідеї як урізноманітнити завдання, після прослуховування пісні:

“Sing Together”

Виберіть знайому учням пісню з попередніх уроків. Напишіть назву пісні на дошці, якщо діти не пам'ятають слова пісні, напишіть слова на дошці. Проспівайте пісню з учнями звертаючи увагу на вимову слів. Учні можуть проспівати пісню пошепки, тихо або голосно. Учні заплющують очі, вчитель видаляє вибірково слова пісні. Вчитель дає вказівку учням розплющити очі, діти намагаються пригадати видалені слова. Кожен учень по черзі підходить до дошки, заповнює пропуск і всі разом співають пісню.

“Sing in Silence”

Виберіть просту та знайому учням пісню. Вчитель ділить учнів на 2 групи. Учні починають співати пісню. Коли вчитель піднімає руку, перша група починає співати пісню вголос, в той час як друга група слідує за словами пісні. Вчитель опускає руку учні другої групи продовжують співати. Коли вчитель говорить Sing together учні починають співати разом.

“Find the rhymes”

Учні співають пісню. Під час другого прослуховування пісні учні мають знайти слова, що римуються в пісні, наприклад: balls-dolls, toys-boys і т.д.. Вчитель перевіряє слова, що римуються разом з учнями.

“One, Two, Three –sing!”

Учні слухають пісню і рахують тваринок, пісня Animals. Вчитель ділить учнів на 3 групи. Перша група співає куплет про мавпочок, друга група співає куплет про папуг, а третя група співає куплет про бегемотиків. Вчитель може змінити завдання, третя група співає куплет про мавпочок, друга група співає куплет про бегемотиків, а перша група про папуг.

“I like chicken, I like rice.”

Учні співають пісню What's your favourite food?. Вчитель роздає флеш картки учням з теми «Їжа та напої» і вмикає музику. Кожен учень співає пісню підставляючи улюблену страву, наприклад I like chicken і піднімає флеш картку вгору.

“Creative juices”

Вчитель групує дітей у пари. Всі разом прослуховують пісню. Вчитель з учнями робить аналіз одного з куплетів пісні: скільки слів у куплеті, які слова зустрічаються, які слова є основними. Після цього вчитель дає завдання учням: в групах скласти ще один куплет пісні. Учні зачитують та співають свої куплети у парах та всім класом.

“Do you follow the song?”

Вчитель заздалегідь готує декілька комплектів смужок з рядками слів вже знайомої учням пісні. Діти у парах складають рядки пісні в правильному порядку. Учні разом співають пісню та перевіряють, чи правильно вони виконали завдання.

“Stand in line”

Вчитель заздалегідь готує один комплект смужок з рядками слів вже знайомої учням пісні. Залежно від кількості дітей в класі вчитель дає одному чи декільком дітям одну смужку. Діти мають вишикуватись в правильному порядку, щоб склалась пісня. Учні разом співають пісню та перевіряють, чи правильно вони виконали завдання.

Малюємо пісню

Намалювати предмети і їх розміщення відповідно тексту пісні після прослуховування. Підписати кожне зображення. Обговорити отримане. Продиктувати малюнок, використовуючи прийменники місця (above, over, next to, to the left, etc).

Картинки

Скласти список тих слів пісні, які можна проілюструвати картинками (з журналів, реклами подорожей, календарів і ін.), наприклад, назва кольору, предмети, розміщення, назва міста. Підібрати картинки до тексту пісні і використовувати їх при визначенні почутих слів.

Варіант 1: показати картинки і попросити клас вгадати тип пісні (любов, країна, село, доля, ін.) до прослуховування.

Варіант 2: вибрати з набору ті картинки, що відносяться до пісні, і виразити свою реакцію що до них. Наприклад, якщо пісня про міське життя, показати картинку міста і повідомити, яке місто хотілося б відвідати, чи яке місто запам'яталося з дитинства, чи в якому місті найкраще жити зараз.

«Словниковий безлад»

Написати слова впереміж на дошці чи на листочках. Прослухати коротку повільну пісню та записати слова.

Варіант: при прослуховуванні обвести незнайомі слова.

Наприклад: (Row row row Your Boat):

dream down row but the merrily row boat stream gently merrily a your is row merrily life merrily

Головне на чому повинен сконцентруватися вчитель, це - не що викладати, а як. Вибір вчителем методу або методів роботи з текстовим пісенним матеріалом повинен базуватися на його цілях.

Пісні усувають негативне відношення до навчання. Вивчення граматики стає більш зрозумілим та продуктивним. Мотивація виходить на перший план, уся увага учнів направлена на вивчення іноземної мови.

Пісенний текстовий матеріал забезпечує справжній значущий матеріал.

Коли на уроці вчитель використовує різні прийоми та форми роботи з піснями учні починають розкривати свої здібності та таланти, вони приділяють свою цілковиту увагу вивченню нового матеріалу та повністю вникають в роботу. Під час таких занять тренуються різні види пам'яті дітей та кмітливість.

Саме використання пісенного текстового матеріалу на уроках англійської мови може надати велику допомогу в повноцінному розвитку дитини.

Література

1. Cogswell College, California, Oxford Press, 2008. - p. 12 - 14.
2. Карпенко О. Вивчення іноземної мови через пісню і музику // Англійська мова і література. - 2004. - № 12. - С. 2 - 4.
3. Horner, D. Classroom ideas: songs and music. Springfield. - 1993. - p. 87 - 89.
4. Некрасова О. Музичні захоплення. Мій улюблений співак. Роль музики і пісень при вивченні англійської мови // English plus. - 2004. - №34. - с. 1 - 4.
5. Михайлова Е. А. Работа над песней на уроке английского языка / Е. А. Михайлова // Иностранные языки в школе. - 2006. - № 1. - С. 37 - 39.
6. Dale T. Griffiee. Songs in Action. Springfield. - 1992. - p. 23 - 25.
7. <https://naurok.com.ua/cikavi-ide-vikoristannya-pisen-na-urokah-angl-movi-v-pochatkoviy-shkoli-97606.html/>
8. <https://mmpublications.com.ua/8-tsikavyh-idej-dlya-vykorystannya-pisen-na-urokah-anglijskoyi-movy//>

*Яшкін Руслана Михайлівна,
вчитель української мови та літератури*

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПОЛОЖЕНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Проблема формування ключових компетентностей є предметом дослідження вітчизняних та за рубіжних науковців. Система сучасної шкільної освіти визначається тим, наскільки підготовлені до життя випускники, вони мають стати насамперед творцями, а не бути лише споживачами раніше створених благ. Креативність вчителя на уроці – це вміння бути на одній хвилині з учнями, бути в тонусі і в темі.

Тому стратегія креативного підходу до організації освітнього процесу у школі повинна передбачати усвідомлення вчителями особистісних і професійних можливостей, розвиток педагогічних здібностей до рівня креативних; задоволення потреби у новизні і нестандартних способах розв'язання проблем; установку на творчість і подолання стереотипних та шаблонних способів викладання ; прогнозування кінцевого результату; самовдосконалення.

Сучасні уроки української літератури та мови потребують нестандартних форм і методів навчання, які активізують діяльність учнів на уроках, розвиваючи їх творче мислення, уміння спілкуватися, розмірковувати і приймати рішення; підвищують інтерес до предмета та читацьку активність; сприяють формуванню та розвитку особистості, яка спроможна повноцінно реалізуватися в житті; забезпечують умови для розвитку креативної особистості; сприяють позитивній мотивації учнів до пізнавальної діяльності, потребі в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні; роблять можливим оригінальний підхід до побудови структури сучасного уроку; сприяють здобуванню знань учнями самостійно; диференціюють та індивідуалізують процес навчання; стимулюють роботу з додатковою літературою [2, с. 41].

Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти програма з української літератури та мови забезпечує розвиток ключових компетентностей. Метою вивчення української літератури в загальноосвітній школі є також формування широкої читацької компетенції в старшокласників, яка базується на знаннях, уміннях пізнавального і творчого характеру, соціальних навичках, світоглядних переконаннях тощо.

У програмі з української літератури реалізовано цілісний підхід до вивчення художніх творів, який відповідає специфіці художньої літератури як виду мистецтва.

Основним результатом вивчення української літератури в школі є досягнення належного рівня сформованості вмінь учнів у всіх видах читацької діяльності, якостей творчого читача, опанування сучасного світу з урахуванням здобутків художньої літератури.

Отже, на уроках словесності необхідно звертати увагу на формування культурної та інноваційної компетентностей. Завдання вчителя – розвиток в учня критичного і творчого мислення, вміння аналізувати, висловлювати свої думки письмово і усно, навчання винахідливості й роботі в команді, бути міжкультурно обізнаним, креативним, отримувати задоволення від процесу навчання. Адже закладені в школі базові навички, сформують творчу інтелектуальну особистість, яка набуваючи досвіду, вчиться комунікувати, бачити проблеми, шукає шляхи їх подолання, вміє ефективно планувати й організовувати свою діяльність, навчається впродовж життя.

Урок словесності надзвичайно багатогранний. І насамперед – це урок образного сприйняття світу як найбільш яскравого й доступного для дитини. Він змушує працювати уяву, фантазію, розвиває розумові, пізнавальні, творчі здібності, формує особистість як кваліфікованого читача.

Варто наголосити, що невід'ємним засобом формування культурної компетентності є мистецтво, яке творить і транслює художні цінності, що

концентрують цінності суспільства загалом. Основою сучасного уроку має бути синтез мистецтв як органічна естетична єдність, взаємозв'язок різних видів мистецтва в межах цілісного художнього твору.

Як зазначає М. Вашуленко: «Це урок, позбавлений шаблону, трафарету в його організації, він ґрунтується на оригінальному, творчому підході у визначенні змісту, методів, засобів навчання»[1, с.25].

І. Дичківська розглядає інноваційну компетентність педагога через систему мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечують ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі [3, с. 352]. Окрім того, цікавою є думка О. Ігнатович, де інноваційна компетентність визначається як сукупність «спеціальних теоретичних знань з педагогічної інноватики та теорії інноваційної педагогічної діяльності, умінь ефективно застосовувати їх на практиці» [4, с. 273]. На думку Стенлі Хейвуда з університету Айдахо, оцінити освітню інновацію можна в той самий спосіб, що і будь-яке рішення стосовно освітньої політики. «Щоб прийняти правильне рішення стосовно запровадження чи відхилення освітньої інновації ми повинні дати відповіді на такі запитання: Чого ми будемо навчати? Як ми цього будемо навчати? Як ми зможемо дізнатися, що досягли поставленої мети?» [5, с. 287].

Під інноваційною компетентністю ми розглядаємо компетентність, яка включає здатність до розробки, до творчого пошуку у процесі навчання, освоєння та втілення інновацій у практику професійної діяльності, що ґрунтуються на відповідних знаннях та вміннях педагога, через сформованість необхідних якостей, здібностей та досвіду, напрацювання власної системи.

Збереження культурної ідентичності української нації в умовах глобалізації світу, і як життєва необхідність формування у здобувачів освіти культурної компетентності як ключової.

Успішність і ефективність формування компетентностей учнів залежить від форм і методів організації освітнього процесу. Учитель стимулює творчість учня, використовуючи інноваційні методи, проводячи цікаві уроки, організовуючи дослідницьку роботу. Такий освітній процес може відбуватись в музеї, театрі, картинній галереї, на свіжому повітрі.

Яким же чином я, працюючи у мистецькому закладі (Тернопільський ліцей №21- спеціалізована мистецька школа імені Ігоря Герети), формую сучасні компетенції та виховую конкурентоспроможну особистість на уроках української мови та літератури?

Використання різних форм і методів організації освітнього процесу та інтегрування мистецьких дисциплін :

- уроки-дискусії мають призводити до вирішення певних питань: поведінка та вчинки героїв, задум автора; потребують бази знань та вміння вирішувати проблемні ситуації (метод «Прес», «Мікрофон», «Незавершене речення»,

«Кубик Блума», «Обери позицію», «Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу», «Дерево рішень»);

- уроки-мандрівки та уроки-фестивалі, концерти, театральні постановки (діти виготовляють карти маршрутів, вивчають текст своїх ролей, декламують твори, готують декорації та співають пісні, тобто розкривають свої особистісні вміння, свій творчий смак та фантазію, вчать все робити красиво і креативно);

- уроки –інтерв'ю з письменником спонукають до глибинного вивчення творчості;

- урок –косплей – перевтілення в будь-якого персонажа (письменника) з подальшою імітацією характерних для нього поведінки та мови, можна з перенесенням в сучасність;

-урок-сюжетна замальовка (інтегровані уроки літератури та музики, образотворчого мистецтва, театру) Діти вчать креативно і творчо мислити, приймати неординарні рішення ,уміння занурюватися у світ мистецтва та краси;

- урок-творча майстерня «Кіностудія» (інсценізація, озвучення фільмів, власне бачення класичних творів , фоточелендж «Я- літературний герой»);

- урок- галерея (засоби творення художнього образу в різних видах мистецтва (слово в літературі, колір і лінія в живописі, звук у музиці) діти вчать проводити попередню дослідницьку роботу, і декламувати твори .

Під час проведення уроків з української літератури використовую посилання на різноманітні сайти , мультимедійні матеріали (фотографії, графічну інформацію), медіа тексти (фільми, телепередачі(«Гра долі», «Українська література в іменах», Степан Процюк відеоблог «Письменник про письменників» тощо). Учні із задоволенням працюють над створенням інтелектуальних карт, лепбуків, воркбуків, кросенсів, тощо.

Отже, підсумовуючи вище сказане можна зробити висновок, що культурна та інноваційна компетентність необхідні для формування всебічно розвиненої особистості. Сформувати її ми можемо під час інтегрування різних навчальних дисциплін, використання різних форм і методів організації освітнього процесу, залучення дітей до образотворчого і музичного , хореографічного, театального мистецтва. Креативність вчителя і учнів – це свобода думки і фантазії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вашуленко С. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів .- Київ, 201. - 364 с.

2. Демчук О. Нестандартні уроки з української літератури. 9-11 клас. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2000. — 142 с.

3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. Київ,

Академвидав, 2012. - 352 с.

4. Ігнатович О.М. Психологічні основи розвитку фахової інноваційної культури педагогічних працівників: монографія. Київ: ТОВ «Центр учбової літератури», 2009. - 287 с.

5. Феномен інновацій : освіта, суспільство, культура : монографія / за ред. В. Г. Кременя. –К. : Педагогічна думка. – 2008. – 472 с.

6. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28331/1/Yashkin.pdf/>

7. http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28085/3/Tendentsii_conf.pdf?fbclid=IwAR2aWh8Ua4aBTSvNS6GebyiRe3QoY_oXCmO0KmKb73vPMcRvGgepZqXcBrI

*Писуляк Наталія Павлівна,
вчитель української мови та літератури
Рудницька Оксана Василівна,
вчитель української мови та літератури*

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Тема: Повторення та узагальнення вивченого за І семестр. Мовно-літературна вікторина «Перлина душі- твоя мова і слово». Інтегрований урок з української мови та літератури.

Мета: узагальнити знання, вміння й навички, набуті впродовж І семестру, закріпити знання з теорії літератури; розвивати культуру мовлення і читання, дискутування, творчу уяву, мовлення, мислення, увагу, пам'ять; виховувати прагнення пізнавати, любов до рідного слова, активізувати читацькі інтереси учнів, зацікавити учнів українською мовою та літературою.

Цілі (очікувані результати):

після уроку учні зможуть:

- давати визначення всіх вивчених понять тем;
- оцінювати власні знання та інших учасників групової роботи;
- працювати в парах, набудуть навичок співпраці;
- уважно слухати один одного в умовах безпосереднього спілкування;
- усвідомлювати красу, естетичну довершеність української мови, зокрема її милозвучність і мелодійність;
- згадати про письменників і твори, що вивчались протягом 1 семестру;
- застосувати здобуті знання, уміння, навички й досвід у нових навчальних та життєвих ситуаціях.

Тип уроку: урок узагальнення й систематизації знань (інтегрований урок)

Мова і література – це віконця,
Через які людина бачить світ.
В. Сухомлинський

Перебіг уроку

I. Організаційний момент.

Визначення емоційної готовності до уроку.

Учитель української літератури: напишіть, будь ласка, своєму сусідові по парті побажання щодо нашого уроку. («**Мікрофон**»)

Потренуємось працювати з уявним мікрофоном. Передаючи мікрофон з рук у руки, висловіть свої побажання сусідові по парті(*відповідь учнів*)

Учитель української мови :

Слів у мові мільйон, вибирайте найкращі,
Кожне з них, лиш торкни, як струна, виграва.
Зрозумілі, вагомі й усі вони наші,
Мелодійні, дзвінки українські слова.
Говоріть про любов і про віру у щастя,
Уникайте мовчання, нудьги і ниття,
Говоріть, хай в розмові слова веселяться,
Говоріть і продовжуйте мові життя.

Мотивація навчальної діяльності

II . Оголошення теми, цілей і завдань уроку.

Рекомендації щодо проведення вікторини: учнів 5 класу об'єднано у 2 команди, кожна з яких обирає капітана і визначає назву.

Завдання команд: бути уважними, проявити вміння працювати згуртовано, бути дисциплінованими, не викрикувати.

Вступне слово вчителя.

Вчитель української літератури: Любі діти! Сьогодні ми з вами проведемо цікавий та незвичайний урок.

Зовсім недавно ми усі веселі, щасливі, усміхнені разом зібралися на свято Першого дзвоника. Але час біжить дуже швидко. Позаду багато уроків з української мови та літератури, де ви зустрілися з книжкою - скарбницею мудрості, здобули знання з української мови та літератури.

Сьогодні урок проходитиме у формі мовно-літературної вікторини.

Вчитель української мови: Дозвольте вам представити наше журі, яке буде оцінювати виконані завдання:

1. Вчитель української мови та літератури —...
2. Вчитель математики —...

Бажаємо приємного відпочинку гостям і нехай щастить нашим командам.

1 завдання «ПРИВІТАННЯ КОМАНД».

Учні 2 команд отримали випереджувальне завдання: придумати назву команди, підібрати девіз, декілька слів про себе.

Запрошуємо 1 команду.

I команда «Веселі вундеркінди»

*Ми - команда найсильніша,
Література і мова для нас найцікавіша.
Проти вас ми будемо грати,
не старайтесь обіграти.*

Девіз I команди : *«Хто в знаннях купається, тому доля усміхається».*

Привітання:

*Ми навчилились розуміти,
Що потрібно читати твори нові,
Аби легко було вміти
Формулювати думки в голові.
Ми веселі, креативні,
Сто відсотків позитивні,
Усі правила вивчали,
Всі писали, всі читали.
Ми прийшли перемагати,
Ви готові з нами грати?
Запрошуємо 2-гу команду.*

II команда «Кмітливі Всезнайки»

*Ми команда дуже сильна,
Знаємо багато ми,
Перемогу в боротьбі завоюємо собі.*

Девіз II команди: «Важких завдань для нас немає, сьогодні ми перемагаєм».

Привітання:

Ми вивчили правил багато:
Частини мови, форми слів,
Будували речення завзято
З допомогою іменників, числівників, дієслів.

Всі розумні і кмітливі, і веселі, й гомінливі.
Разом ми навчалися, добре згуртувалися,
Щоб усе було гаразд,
Прикладемо старання,
Хочем, щоб суперник наш
Другом був в змаганнях!
Журі оголошує результати I завдання.

2 завдання «РОЗМИНКА»

З букв одного слова скласти і записати інші слова. Учні отримують по одному балу за кожне слово.

1. Команда: ЛИСТОНОША

2. Команда: КАЛЕНДАР

3 завдання «ЗАГАДКОВИЙ КОНВЕРТ».

З поданих слів скласти прислів'я.

ХТО БАГАТО ОБЩАЄ, ТОЙ РІДКО СЛОВА ДОТРИМУЄ.

ШАНУЙ БАТЬКА І НЕНЬКУ, БУДЕ ТОБІ СКРІЗЬ ГЛАДЕНЬКО.

СЛОВО – НЕ ГОРОБЕЦЬ, ВИЛЕТІТЬ НЕ СПІЙМАЄШ.

СКАЖИ МЕНІ ХТО ТВІЙ ДРУГ, І Я СКАЖУ ТОБІ ХТО ТИ.

4 завдання ПАНТОНІМИ «ХТО ЦЕ?»

За допомогою міміки й жестів показати літературного героя

ФАРБОВАНИЙ ЛИС (I команда)

МУДРА ДІВЧИНА (II команда)

ЛОСКОТОН (I команда)

АЛЯ (II команда)

5 завдання «ЛІНГВІСТИЧНИЙ ВОЛЕЙБОЛ».

Дібрати якомога більше слів-синонімів.

ХОДИТИ (I команда)

БЕЗЖАЛІСНИЙ (II команда)

6 завдання «КОНКУРС КАПІТАНІВ».

Капітани повинні творчо представити тему: «ЩО Я МОЖУ ЗРОБИТИ ДЛЯ МОВИ СВОГО НАРОДУ ?»

Журі оголошує результати 2-6 завдань.

7 завдання «ЗНАВЦІ»

Учням запропоновано 30 запитань (15 завдань з української мови, 15 – з української літератури). Питання різні за рівнем складності.

Легкі запитання - 1 б. (ЗЕЛЕНИЙ КОЛІР)

1. Назвіть назви народних казок, які вивчали у I семестрі.
2. «Чому пес живе коло людини», «Про зоряний Віз» - це назви...
3. Автор казки «Хуха – Моховинка».
4. Частина слова без закінчення...
5. Слова, що є близькі за значенням...
6. Завжди м'який звук?
7. Автор казки «Цар Плаксій та Лоскотон»?
8. Розділ науки, що вивчає правильне написання слів.
9. М'який знак – це буква чи звук?
10. Які види народних казок ви вивчали?

Запитання середньої складності – 2 б. (ЖОВТИЙ КОЛІР)

1. Що таке загадка?
2. Яка головна значуща частина слова?
3. Дібрати слово з протилежним значенням до слова НАСТУПНИЙ.
4. Скільки звуків у слові ЩІЛЬНИЙ?
5. Назвіть героїв казки «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії».
6. Що таке спрощення?
7. Що таке міф?
8. Назвіть 22 букви алфавіту.

9. Жанри УНТ, які вивчали у I семестрі.
10. Назвіть персонажів казки «Хуха – Моховинка».

Складні запитання – 3 б. (ЧЕРВОНИЙ КОЛІР)

1. Префікс **с-** пишемо...
2. У чому відмінність між приказкою та прислів'ям?
3. Корисний і корисливий – це слова...
4. Назвати винятки із правил спрощення.
5. Назвати риси характеру Лиса Микити.
6. Чого навчає казка «Хуха – Моховинка»?
7. У характері Марусі з казки «Мудра дівчина» мені найбільше сподобалось...
8. Визначте тему казки «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії».
9. Що означає слово «форпостний»?
10. Як перевірити написання слова **ложка** чи **лошка**?

Учні повинні дати відповідь за 30 секунд, перед тим добре обміркувавши свій вибір.

Учитель української мови: Час летить невпинно. Наші змагання підійшли до завершення. Журі підраховують бали. А наші гості матимуть можливість позмагатися у кмітливості.

Загадки – жарти для глядачів.

1. Що тепліше одного кожуха?(Два кожухи)
2. На небі одно, на землі нема, у баби двоє, у дівки нема.(Літера «Б»).
3. Що в хаті щодня цілують? (Чашку).
4. Що це за гість, що сам себе їсть? (Свічка).
5. Жило 300 котів і 1 чоловік. Скільки було там ніг? (Дві).
6. У якому місяці люди найменше хліба їдять? (У лютому).
7. Що за трава, що і сліпий знає? (Кропива).
8. На що борошно в млині падає? (На купку).
9. Що посеред землі стоїть? (Літера «М»).
10. Сидять 3 коти, проти кожного кота сидять 2 коти, скільки всього котів? (Три).

Підсумки. Нагородження переможців.

Учитель української мови: дякуємо,сподіваємося ,що наш урок допоміг нам оцінити скарби рідної мови.

Домашнє завдання та інструктаж до його виконання: намалювати ілюстрації до улюблених творів, повторити вивчені орфограми.

Додаток №1

№	Назва завдання	Максим. к-ть балів	1 команда «Веселі вундеркінди»			2 команда «Кмітливі всезнайки»		
					Сума балів			Сума балів
1.	Привітання команд							
2.	Розминка							
3.	Загадковий конверт							
4.	Пантоніми «Хто це?»							
5.	Лінгвістичний волейбол							
6.	Конкурс капітанів							
7.	Знавці							

Використані джерела:

1. <https://urok.osvita.ua/mova/5-klass/konspekt-uroku/>
2. <https://vseosvita.ua/library/integrovanij-urok-z-ukrainskoi-movi-ta-literaturi-519445.html>
3. <https://nuschool.com.ua/lessons/elementary/1klas/93.html/>
4. <https://naurok.com.ua/urok-pryama-mova-dialog-trenuvalni-vpravi-50146.html>

*Писуляк Наталія Павлівна,
вчитель української мови та літератури
Купецька Оксана Авксентіївна,
викладач хорових дисциплін
Маловічко Ірина Володимирівна,
концертмейстер*

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У 9 КЛАСІ

Тема уроку: Григорій Сковорода. Життя і творчість філософа, просвітителя, поета. Він приходить до нас сучасником. Інтегрований урок з української літератури та хору до 300-річчя від дня народження Г. С. Сковороди.

Мета уроку: узагальнити знання учнів про творчість видатного українського філософа, письменника-гуманіста, поета і музиканта Григорія Савича Сковороди, навчити учнів глибоко розуміти твори, у яких відображено істини людського життя, формувати у школярів свідоме ставлення до

життєвого вибору і повагу до чужої праці; спонукати до пошукової та дослідницької діяльності українознавчим спрямуванням змісту навчального матеріалу, відображенням у ньому загальнолюдських та національних цінностей; сприяти поглибленню та розширенню знань учнів, діапазону їх практичного застосування; у контексті мисленнєвих процесів розвивати логічне, абстрактне, творче, інтуїтивне мислення учнів; удосконалювати навички роботи в команді, розвивати ділові якості, критичне ставлення до себе, до своїх можливостей, до дійсності; показати важливу роль мистецтва (музики) у розвитку особистості, розвивати уміння аналізу, застосування набутих знань на практиці; пробуджувати інтерес до поглибленого знайомства з визначними особистостями України, виховувати упевненість, культуру спілкування, бажання працювати, шанобливе ставлення до нашої духовної спадщини, історії та літератури, формувати повагу до надбань української культури та мистецтва.

Тип уроку: інтегрований урок

Обґрунтування актуальності :

Міжпредметні зв'язки двох навчальних дисциплін допомагають учням бачити зв'язок навчання із життям, застосовувати знання на практиці. Учні вчаться розв'язувати проблемні і дослідницькі завдання, набувають соціальний досвід, виявляють готовність до успадкування духовних надбань українського народу, формування особистісних рис.

Очікувані результати.

Учень уміє:

- співвідносити нову інформацію із набутим досвідом;
- ділитися своїми знаннями, навичками;
- пояснювати свій вибір;
- уважно слухати один одного в умовах безпосереднього спілкування;
- демонструвати іншим результати своєї діяльності;
- висловлювати судження про філософські ідеї Г. Сковороди та їх актуальність
- взаємодіяти.

Методи та прийоми уроку: авторська презентація, слово вчителя, «Асоціативний кущ», метод проєктів, літературна гра «Ми знаємо все про Сковороду».

Форми роботи: фронтальна, робота в групах

Компетентності: критичне мислення, інформаційна грамотність, візуальна грамотність, розвиток креативності.

Обладнання: портрет Г.С. Сковороди, Біблія, твори Сковороди, презентація, виставка, присвячена 300-річчю від дня народження Г.С. Сковороди.

**Презентація
до уроку:**



Міжпредметні зв'язки: інформатика, мистецтво.

Епіграф до уроку:

*Людське життя, подібне до пісні,
Гарне не тривалістю, а
чесністю...*
Г. С. Сковорода

Перебіг уроку

1. Організаційний етап.

2. Повідомлення теми та мети уроку.

Учитель української літератури: Вітаємо вас , любі діти, шановні гості , на інтегрованому уроці з української літератури та хору. Тема нашого уроку **«Григорій Сковорода. Життя і творчість філософа, просвітителя, поета. Він приходить до нас сучасником»**

Сьогодні у нас особливий урок , ювілейний .

3 грудня 2022р. виповнилось 300 років від дня народження видатного українського генія. Педагог, поет, філософ-містик був чи не найцікавішою постаттю в історії українського духу. Персона , яка була мегапопулярною вже за життя.

Справді, життя Г. Сковороди овіяне легендами, постать незвичайна, загадкова та суперечлива. Хлопчик з янгольським голосом, який співає у царській капелі, і разом з тим нахаба, який відмовляється вклонитись самій імператриці; суворий вчитель чи вільнодумець, який не може пристосуватись до життя; мандрівний філософ, просвітник, який за життя не видав жодної книги. Ми будемо ловити сліди Г. Сковороди, якого не зумів спіймати світ. Поговоримо про Сковороду , який так втікав від світу, що своїми поглядами випередив час на декілька століть.

Згадаймо правила роботи на уроці:

- Один говорить, усі слухають.
- Активна участь у роботі.
- Доброзичливість, ввічливість.

- Кожна думка має право на існування.
- Залишатися в темі.
- Правило піднятої руки.

Отож, яким ви знаєте Сковороду, хто ця людина?

Складання асоціативного грона до слова «Г. Сковорода»

Сковорода : поет, філософ, байкар, вчитель.....

Перегляд презентації (див. слайд №3).

3. Актуалізація опорних знань.

Вчитель української літератури: На попередніх заняттях ми ознайомились із незвичайним життєвим шляхом українського філософа, педагога і письменника Г. Сковороди, а також із його творами.

На сьогоднішньому уроці спробуємо узагальнити і систематизувати вивчене у форматі гри «Шляхами Сковороди».

Рекомендації щодо проведення гри: учень чи учениця обирають будь-яку цифру, котра розміщена на табло у презентації. Під кожним номером є запитання щодо життєвого та творчого шляху відомого філософа (див. слайди №4 -17).

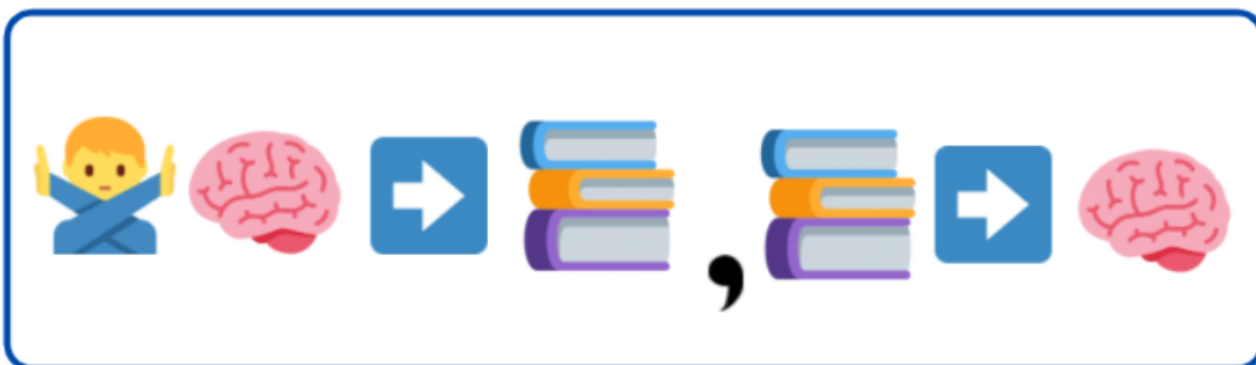
1. Григорій Савич точно знав дату своєї смерті. За переказами, 9 листопада 1794 року, після обіду, поет узяв лопату, викопав собі могилу, потім пішов у кімнату, одягнув чисту білизну, підклав під голову сумку зі своїми речами і ліг спати, ніколи більше не прокинувшись. Яка фраза Григорія Сковороди написана на хресті над його могилою, на прохання самого філософа? («Світ ловив мене, та не спіймав»)

2. Багато творів Григорія Сковороди присвячені роздумам про щастя людини й шляхи його досягнення. Філософ вважав, що кожен із нас народжується з певними здібностями до того чи іншого виду діяльності й реалізувавши їх, ми досягнемо щастя. Як називається філософія Сковороди, у якій він розповідає про покликання людини до конкретного виду діяльності?(Ідея сродної праці)

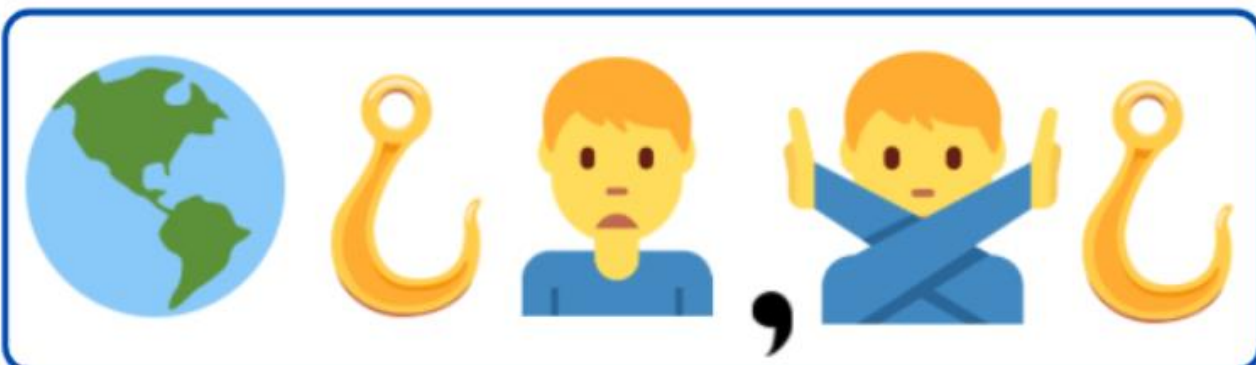
3. На ній біля філософа є фонтан «нерівної рівності», який намалював сам Григорій Савич. Митець узяв за символ фонтан, що складається з різних за об'ємом посудин, які наповнює вода. З одного боку – вони усі різного розміру, отже, нерівні. Але усі вони наповнені, тому рівні. Джерело фонтану - Бог, що дає енергію, сенс життя. Посудина - кожен із нас. Сковорода вважав, що кожен має таланти і потрібно шукати те, чим наповнена людина і реалізовувати їх у відповідному ремеслі, «сродній праці». На якій купюрі можна побачити портрет Г. Сковороди? (500 грн.)

4. Вкажіть назву 2-х збірок та 3-ох творів Г.С. Сковороди. («Сад божественних пісень», «Байки Харківські», «De libertate», «Бджола та Шершень», «Всякому місту ...»

5. Г. Сковорода викриває здирників, бюрократів, ледарів і звеличує людей з чистою совістю у творі ... («Всякому місту...»)
6. Яка книга мала найбільший вплив на формування світогляду Григорія Сковороди? (Біблія)
7. Бджола у байці є символом..., а на прикладі Шершня байкар засуджує людей, які ... (працелюбності, ведуть паразитичний спосіб життя)
8. У своєму вірші «De libertate» Г.С. Сковорода пояснив значення вислову «бути вільним» так .. (бути незалежним від матеріальних цінностей, бути здоровим, самодостатнім, впевненим, освіченим...)
9. Назвіть 3 навчальні заклади, які були в житті Г.С. Сковороди? (Дяківська школа, Києво-Могилянська академія та Харківський колегіум)
10. Розкажіть про особисте життя Г.С. Сковороди. (Всім відомо, що мислитель все життя був самотнім, але не всі знають, що він був закоханий і навіть хотів одружитися, але не зміг. Прагнення до свободи переважило, і він покинув наречену прямо на весіллі. Тож залишився самотнім.)
11. Він вірив у правдивість сновидінь, тому коли одного разу у сні він побачив, як люди їдять одне одного, то ... (став вегетаріанцем)
12. Сковороді не треба було шукати читачів, — вони його шукали: в нього були такі прихильники, що навіть через газети закликали до себе охочих читати твори українського філософа. За життя Сковороди його твори не друкувалися, то як же вони поширювалися ? (Через переписування)
13. Розшифруйте афоризми мовою емодзі:



(«Не розум від книг, а книги від розуму створені»)



(«Світ ловив мене та не спіймав»)

Вчитель української літератури: Сковорода - людина майбутнього (див.слайд №18).

У чому особливість постаті Сковороди?

У шкільних підручниках його змальовують як аскета, відлюдника і моралізатора. Насправді ж Сковорода був блогером, приватним репетитором та коучем-фрілансером. Не вірите?

Сковорода — учень-індиго

Григорій народився в козацькій родині, де дбали про освіту дітей. Сьогодні таку дитину назвали б «індиго»: окрім шкільної науки малий Григорій мав багато «гуртків» — навчався музичної грамоти та гри на інструментах, був солістом у церковному хорі. До Києво-Могилянської академії вступив, коли йому було 16 років, і опанував тут 5 іноземних мов.

Сковорода — студент-хіпстер

У Києво-Могилянській академії Григорій Сковорода навчався з перервами протягом 10 років. Проте так і не отримав диплом про вищу освіту. Річ у тім, що він найбільше цінував власну свободу і брав участь, як би ми сьогодні сказали, у багатьох проєктах. Філософські студії йому довелося перервати на кілька років, щоб співати у придворній царській хоровій капелі. Як і годиться справжньому хіпстеру, Сковорода зневажав високі титули і посади. За переказами, він зверхньо і самовпевнено відповів імператриці Катерині II, коли та запитала, чому він їй не вклонився: «Не бажав я тебе бачити, ти сама захотіла на мене подивитися. А як же ти мене роздивишся, якщо я перед тобою удвоє зігнуся?»

Сковорода — вчитель-змінотворець

Кар'єру педагога Сковорода розпочав у колеґіумі в Переяславі — тут він викладав поетику. Але робив це за власною програмою, нехтуючи усталеними методами, тож невдовзі його звільнили. Ще в середині 18-го століття Сковорода застосовував принцип «вербальних оцінок» — ставив учням не бали, а писав короткий фідбек на кшталт «справжнє безглуздя» або «досить гострий», «зрозумілий». Студенти його дуже любили та поважали. Викладаючи пізніше у Харківській колеґії, Сковорода запрошував студентів до себе додому, був з ними у дружніх стосунках.

Сковорода — новатор профорієнтації

Сковорода найбільше відомий нам своєю філософією «сродної праці». Ця ідея була бунтівна і новаторська для його часу, адже батьки споконвіку вважали, що знають краще за дітей, який фах престижний і успішний. Філософ наполягав: слід робити в житті те, що приносить людині радість і щастя.

Сковорода — чайлдфрі

Григорій Сковорода свідомо вирішив не пов'язувати себе шлюбом та родинними обов'язками. Кажуть, він навіть втік з-під вінця в день свого

одруження. Правда це чи ні, однак Сковорода мав дуже глибоке розуміння виховання дітей. Сучасним батькам Сковорода радить: «Є два головних батьківських обов'язки: благо родити і благо навчити». Роль батьків філософ метафорично порівнює з деревом та плодами: «Як від яблуні соки до гілок її течуть, так батьківський дух і норов переходить до дітей, аж поки ті не відійдуть і самі не вкореняться».

Сковорода — сучасний коуч

Як відомо, Григорій Сковорода мав чимало конфліктів із представниками влади й тодішніми освітніми управлінцями. Тому філософ вирішив навчати свого найкращого учня Михайла Ковалинського дистанційно. У листах до нього Сковорода дає настанови та мотивує Михайла в дусі сучасних коучів — підбадьорює, пише, що вірить у сили і талант свого учня: «Вправи через помилки ведуть нас до витонченості письма». Сковорода також спонукає Михайла мислити, а не зазубрювати науку з книжок: «Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає учитись, хоча б зовні він і здавався бездіяльним».

Сковорода — мандрівний блогер

У мандрах любомудр Сковорода провів понад 20 років: зупинявся у своїх знайомих та учнів, спав по 4 години на добу, грав на сопілці, багато писав, хоч за життя не видав жодної своєї книжки. Сьогодні ми б сказали, що він досяг вершини майндфулнесу — вмів насолоджуватися кожною миттю життя. У своїх творах саме цього і вчить кожного з нас: «Шукаємо щастя по сторонах, по віках, по станах. А воно скрізь і завжди з нами, як риба у воді, так ми в ньому. Не шукай його ніде, коли не знайдеш скрізь. Воно преподібне до сонячного сіяння: відкрий тільки вхід йому в душу свою».

Постать Сковороди є унікальною для України. Він залишив нащадкам феноменальну духовно-педагогічну спадщину, яка є невичерпним джерелом мудрості (див. слайд № 19-22).

У своїх ідеях і діяльності Г. Сковорода приділяв головну увагу людині та її суті, суспільству та його розвитку. Сковорода відстоював рівність між людьми, право кожного, незалежно від соціального становища, на щастя і волю, вважаючи останню найвищим досягненням людини. Своє становище в суспільстві, на думку Сковороди, кожна людина зобов'язана визначити сама, відповідно до «сродности», тобто природної схильності до праці, яка стане найбільшою насолодою. Найважливішим завданням для усунення зла він вважав необхідність поширення освіти серед народу.

Виступаючи прихильником найбільш сміливих наукових концепцій, великий просвітитель вірив у безмежні можливості людського розуму. «Не розум від книг, а книги від розуму створились», – писав мислитель.

Виховання, на думку Сковороди, має бути святим обов'язком батьків. Обов'язком учителів він вважав врахування «природи» дітей, допомогу в удосконаленні вроджених здібностей. Усе корисне і потрібне людині Григорій Сковорода називав прекрасним. Під красою ж розумів не зовнішню сторону, а його внутрішній зміст. У житті людей вважав красивими вчинки, відповідні природні здібності. Мистецтво, поезія, музика мають слугувати самопізнанню, а не бути самоціллю, – наголошував філософ-просвітитель..

В ідеї персональної свободи, яку сповідував український філософ, – світоглядний код українців. І в нинішній війні основна складова – битва за українську ідентичність. Агресори знищили музей Сковороди у Сковородинівці, зруйнували приміщення Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, пошкодили пам'ятник Сковороді біля корпусу цього університету. Але, як висловився Сергій Жадан, “вони полюють за Сковородою, але спіймати не можуть”.

3 грудня 2022 року, в день народження Григорія Сковороди, Міністерство культури та інформаційної політики, Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти разом із комунікаційною агенцією Postmen та Національним центром «Український Дім» відкрили національний мистецький проєкт «Світ Сковороди».

Динамічна та модерна айдентика стала основою виставки. Також представлені рукописи, автографи, першодруки, графіка та малюнки Григорія Савича, ексклюзивно надані Інститутом літератури.

Учениця 1: Григорій Сковорода мав виняткові музичні здібності: досконалий слух, чудовий голос, талант композитора і педагога.

Ще дитиною Григорій виводив чудові мелодії, а імпровізуючи на сопілці, вмів передавати руляди птахів.

Сковорода створив багато пісень, вони були дуже популярними і поширювалися як народні. Їх називали Сковородинівськими. Деякі з них збереглися завдяки народним виконавцям, які передавали їх із покоління в покоління.

Учениця 2: Григорій Савич сам співав свої пісні, акомпануючи собі на різних струнних інструментах. Він майстерно грав на скрипці, органі, лірі, бандурі, гусях, а улюблену флейту завжди мав із собою, куди б не йшов.

Сковорода був автором і духовних творів–частин до Служби Божої, великодніх та різдвяних пісень.

Учениця 3: Під час навчання в Києво-Могилянській академії Сковорода був незамінним віртуозом у студентському оркестрі, володів принципами

партесного - багатоголосого хорового співу. Також був виконавцем та автором музики до студентських вистав.

У 20-річному віці Григорій одержав звання «придворного уставщика», тобто соліста хору Придворної співочої капели у Петербурзі.

Учениця 4: Викладаючи в Харківському колегіумі, Сковорода являв собою на той час унікальну постать: приходив до учнів, тримаючи в руках не звичну указку чи різку, а сопілку і флейту! Григорій Савич давав уроки співу, імпровізуючи на інструментах, вів заняття з хором у супроводі органа, займався зі шкільним оркестром, запрошував лірників і співав із ними українських пісень та свої канти.

Учениця 5: Його вважали праведником, котрий зцілює піснями і чарівною грою душевні рани одиноких, убогих і знедолених.

Викладач хорових дисциплін: Ми виконаємо дві пісні Григорія Сковороди, які стали по-справжньому народними. Їх тексти із збірки «Сад божественних пісень».

«Ой ти птичко жовтобока»

Належить до жанру пісні-романсу, який виник та інтенсивно розвивався у другій половині 18-го сторіччя. Цей жанр виник у міському побуті і призначався для домашнього музикування. Пісня-романс – це невеликий твір для сольного співу з інструментальним акомпанементом. Переважна більшість пісень-романсів були лірично-любовного змісту і передавали найтонші переживання людини. Українські творці цього жанру спиралися на багаті традиції української селянської ліричної пісні. У мелодиці та гармонії пісень-романсів також помітні ознаки, характерні для європейської професійної музики того часу. Прізвища авторів більшості романсів 18-го - початку 19-го сторіччя або залишалися невідомими, або забувалися.

Цей вірш має алегоричний зміст. Нагадаю, що алегорія – це зображення ідеї або поняття за допомогою конкретного образу. Послухайте, як пророче і, на диво, актуально звучить ця пісня у наші непрості часи.

«Всякому місту звичай і права»

Ця пісня тісно пов'язана з філософськими поглядами і моральними переконаннями Григорія Сковороди. Це роздуми про суспільство, в якому панує несправедливість, висловлені у їдкій сатиричній формі.

Існує декілька варіантів цієї пісні. Один з варіантів Іван Котляревський включив у свій музично-драматичний твір «Наталка Полтавка», створений на початку 19-го сторіччя, вклавши її в уста персонажа Возного. Наприкінці 19-го сторіччя музичну редакцію «Наталки Полтавки» зробив Микола Віталійович Лисенко. А ми продемонструємо ще один з варіантів цієї пісні.

Музичне виконання учнями пісень Г.Сковороди: «Ой ти птичко жовтобока», «Всякому місту звичай і права».

Учитель української літератури: Сьогодні надважливо популяризувати серед сучасної молоді українську культуру, зокрема творчість видатних письменників і мислителів України. Учні нашого класу взяли участь у проєкті «Сковорода очима сучасників». Це конкурс відеороликів, які розміщені у соцмедійному застосунку «ТікТок».

Пропонуємо вашій увазі цей проєкт.

Учні (5 команд) отримали випереджувальне завдання: підготувати відеоролик на тему «Життєвий і творчий шлях Г. Сковороди. Актуальність творчості», розмістити його у тіктоці та протягом двох тижнів слідкувати за реакцією користувачів соцдодатку й визначати кількість переглядів. У день народження Григорія Сковороди, 3 грудня, фіксуємо команду-переможця за кількістю переглядів.

Пропонуємо вашій увазі перегляд відеороликів п'ятих команд:

1. «Нащадки Варсави» (слайд 24);
2. «Проповідувачі українського» (слайд 25);
3. «Переяславці» (слайд 26);
4. «Мандрівні філософи» (слайд 27);
5. «Нескорені» (слайд 28).

Підсумовуючи глядацьке голосування, ми отримали такі результати:

- 1 місце – команда №4,
- 2 місце – команда №5,
- 3 місце – команда №1,
- 4 місце – команда №3,
- 5 місце – команда №2.

Результати оцінювання оприлюднені на слайді №29.

Кожну команду оцінювало журі у такому складі:

Попович А.В., заступник директора з навчально-виховної роботи мистецьких дисциплін Тернопільського ліцею №21-СМШ ім. І.Герети;

Сівакова С. Б., вчитель хімії Тернопільського ліцею №21-СМШ ім. І.Герети;

Кісіль Ю. В., вчитель правознавства та історії Тернопільського ліцею №21-СМШ ім. І.Герети;

Тишковець М.П., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського;

Волошин Р. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту ЗУНУ .

Пропонуємо для перегляду відеооцінювання журі на слайді № 30.

Представники журі проаналізували роботу учнів у команді, визначили позитивні моменти, вказали на окремі недоліки, а також виставили бали за здійснену школярами роботу (слайд №31).

Отже, особливий момент – визначення команди-переможця.

Презентацію турнірної таблиці представляємо на слайді №32.

Урочисте нагородження команди-переможця.

5. Підведення підсумків уроку.

Учитель української літератури: Чим сьогодні корисний Сковорода ? Самопізнанням. Духовною незалежністю. Самостійним мисленням. Принциповістю. Бажанням знати все -адже найлегше маніпулювати невігласами й тими , хто не хоче знати. І ,звісно, філософ близький нам мотивацією навчатися, творити і просто бути собою - справжньою Людиною. Оцінювання роботи учнів на уроці.

Рефлексія.

6. Домашнє завдання та інструктаж до його виконання.

Скласти діалог-інтерв'ю зі Сковородою або твір-мініатюру «Що я відкрив для себе, читаючи Сковороду?».

Використані джерела:

1. <https://osvitoria.media/experience/shho-radyt-grygorij-skovoroda-suchasnym-vchytelyam-ta-batkam/>
2. <https://library.knuba.edu.ua/node/804>
3. https://24tv.ua/education/grigoriy-skovorodu-tsikavi-fakti-yogo-mudri-poradi-ukrayina-novini_n1476302

*Кучерук Світлана Павлівна,
вчитель української мови і літератури*

ІНТЕГРОВАНІЙ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ «ЗАГАДКОВА СИЛА МУЗИКИ»

Тема уроку: Образи нових жінок-інтелектуалок у творі О. Кобилянської «Меланхолійний вальс». Роль образу мелодії вальсу у відтворенні внутрішнього світу героїнь. Глибокий психологізм твору як новаторство О. Кобилянської.

Клас: 11

Мета: проаналізувати філософію жіночого самовираження, намагання письменниці відтворити талановитих жінок європейського типу, що прагнуть до самовдосконалення, розглянути їх характери, ідеали, цінності; з'ясувати роль музики як невід'ємної складової авторської ідейно-естетичної свідомості; дослідити особливості музичного символу у творі; розвивати аналітичне мислення учнів, вдосконалювати навички дослідницької роботи та роботи в групах; формувати навички знаходити в тексті засоби характеротворення персонажів; виховувати любов до прекрасного; виховувати самостійність у пізнавальній діяльності, свідоме ставлення до життя, почуття людської гідності, повагу до жінки.

Очікувані результати:

Учні мають знати: зміст і провідні мотиви новели, риси характеру героїнь та їхні життєві орієнтири.

Учні мають уміти: характеризувати героїнь за їхньою поведінкою і життєвими орієнтирами, пояснювати новаторство у творенні образів, висловлювати власне розуміння змісту новели, аргументувати судження.

Тип уроку : урок вивчення нового матеріалу.

Форма уроку: урок-синтез мистецтв.

Наочність та обладнання: портрет О. Кобилянської, текст новели «Меланхолійний вальс», портрети жінок-феміністок, аудіозапис музичної композиції Ф. Шопена «Натюрморт №20», фарби, пензлі, аркуші паперу, мультимедійне обладнання, репродукція картини О. Новаківського «Музика».

Форми, методи і прийоми роботи: слово вчителя, прослуховування аудіо запису, виразне читання, словникова робота, «Ланцюжок», «Цитата для роздумів», «Це цікаво!», «Хвилинка афоризмів», «Ономастична хвилинка», «Майстерня художника»,», робота з епіграфом, робота в групах, бесіда, повідомлення учня, «Поетична хвилинка», «Для допитливих», інтерактивні вправи «Мікрофон», «Займи позицію», «Мозковий штурм», «Синтез думок» прийом «Снігова куля», «Сенкан», «Асоціативне акроузгальнення».

Теорія літератури : оповідач, емансипація, фемінізм, меланхолія, філістер.

Міжпредметні зв'язки: образотворче мистецтво (О. Новаківський. «Музика»), музичне мистецтво (Ф. Шопен. «Меланхолійний вальс», М.Лисенко. «Два вальси»), історія України(становище жінки, феміністичний рух наприкінці ХІХ століття), психологія(внутрішній світ людини), кіномистецтво(екранізація твору), українська мова (особливості мовлення персонажів), зарубіжна

література (Є. Марліт. «Дама з рубінами»), філософія (Ф. Ніцше. «Так сказав Заратустра»).

Випереджувальні завдання: підготувати повідомлення «Музика в житті О.Кобилянської», переглянути кінофільм «Меланхолійний вальс» (за однойменним твором, листами, щоденниками, фактами з побуту родини Кобилянських). Київська кіностудія. Автор сценарію В. Кортняк, режисер Б.Савченко (1990); скласти банк цитатного матеріалу до характеристики героїнь твору за планом: портрет, освіта, світ захоплень, життєві переконання, доля (за групами).

Епіграф: Літературний образ жінки XIX століття - «покритки», «бурлачки», «повії», що були квінтесенцією горя, нещастя й немочі, відступив перед «царівною» і «одержимою» духом. В українській літературі вперше прозвучав інтелігентний жіночий голос, а разом з ним і феміністична ідея.

С. Павличко

Перебіг уроку

I. Організаційний момент. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Звучить музика Ф. Шопена «Ноктюрн №20».

Як ви думаєте, чому ми слухаємо музику Шопена?

(Тому що письменниця запозичила музику композитора для розкриття образів головних героїнь твору).

Учитель. Кожна людина хоче бути щасливою, вільною, незалежною, досягнути певних висот, найповніше проявити власні духовні сили, мати право брати участь у всіх сферах життя, вільно висловлювати свою думку. Жити, творити, прагнути, любити, мати «ціль (мету) у житті. За таке право боролася О. Кобилянська та героїні її творів.

II. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми, мети, завдань, цілевизначення, очікуваних результатів уроку.

- 1. Учитель:** Вивчаючи творчість письменника, ми завжди прагнемо заглянути у душу його героїв - переживаємо разом з ними, радіємо, плачемо; визначаємо їх ідеали, цінності, хочемо взяти у своє життя усе те найкраще, чого вони досягли. Тому сьогодні перед нами постануть вірні подруги, талановиті дівчата, які «шаліли від музики», як і їх авторка.

Оголошення теми, мети, завдань уроку (учні записують у зошити).

- 2. Постановка виконавських завдань:**

- дослідити , що об'єднує трьох різних за характером героїнь новели – Марту, Ганну та Софію;
- розкрити , який вплив має мистецтво на долю людини;
- з'ясувати , чи вдалося письменниці першою в українській літературі зобразити жінок європейського типу, кожна з яких мала свою високу мету і прагнула самовдосконалення;
- спроектувати життєві цінності героїнь О. Кобилянської на сучасних жінок – «Синтез думок»- створення проекту - народження «нової сучасної жінки».

3. Визначення очікуваних результатів від уроку.

Висловіть свої очікування , починаючи відповідь словами:

- цей урок навчить мене...
- я очікую від цього уроку...
- цей урок дасть змогу мені зрозуміти...
- цей урок ознайомить мене... (Метод «Мікрофон»).

4. Робота з епіграфом. Уважно перечитайте епіграф до уроку – слова Соломії Павличко.

Пригадайте , жіночі образи яких творів були, на вашу думку, «були квінтесенцією горя, нещастя й немочі» в українській літературі ХІХ століття?

Робота із тлумачним словником. Словникова робота. Пояснення лексичного значення слова «квінтесенція» - суть чого-небудь, найсуттєвіше, найголовніше.

Це покритка, бурлачка, кріпачка, яку ми бачимо у творчості Т.Шевченка, І.С. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, а у О. Кобилянської – вільна , незалежна, має «ціль» і прагне до неї. Господиня свого життя. Такими прагнуть стати героїні «Меланхолійного вальсу» - Марта, Ганнуся, Софія.

Отже загляньмо у психологію душі героїнь О. Кобилянської...

Учениця. Жіноча доля, хто її розкаже?

Жіноча доля, хто її збагне?

Їй на землі моїй найважче,

Жіноча доля вибрала мене.

Учитель. Так, це дійсно розповідь про долі трьох жінок. На думку С.Павличко, О.Кобилянська «...відобразила вихід на історичну сцену жінок, яких називають... новими. Вони живуть у світі музики, мистецтва, всіма силами

прагнуть заспокоїти в собі ненаситну жадобу краси. Вони не терплять фальші, зради, обману, висловлюють свої емоції через музику).

Творча манера письма О.Кобилянської, при якій вона висловлює думки про філософський вплив музики на особистість, за словами Лесі Українки, зумовили появу нового «симфонічного жанру» в українській літературі).

III. Актуалізація суб'єктного досвіду і корекція опорних знань, навичок і вмінь.

1. Презентація повідомлень учнів.

Учень-літературознавець «Музика і О. Кобилянська». Письменниця згадувала: «Любо спливали нам вечори у родинному гуртку... Музика, спів були одинокою насолодою для нас у маленькому гірському містечку. Ціла наша родина була безтямно залюблена у своїй музиці так, що іноді грали аж поза північ і то, що попало нам під руки: грали класичну музику, різні сонати або наші народні пісні». Сім'я Кобилянських була обдарована музикально. Зокрема Ольга грала на фортепіано, лише два місяці навчаючись музичної грамоти, а ще на дриблі та цитарі.

Улюбленим композитором О. Кобилянської був Фридерик Шопен, а ще їй подобалася музика Ференца Ліста, Роберта Шумана, Людвіга ван Бетховена, Мендельсона, Моцарта, М. Лисенка.

Саме музика стала для О. Кобилянської приводом до роздумів про проблему жіночого щастя.

2. Презентація виставки літератури з теми «О. Кобилянська і феміністичний рух.

«Це цікаво!» : - У д.п. 90-их років О. Кобилянська шукає нового підходу до зображення теми інтелігенції («Аристократка», «Імпровту фантазія», «Меланхолійний вальс»). Очевидно, маючи а увазі ці твори, письменниця у листі до Осипа Маковця від 17 лютого 1898 р. зауважувала: «...Я думаю, що моя заслуга се та, що мої героїні витиснули вже або бодай звернуть на себе увагу русинів... можуть стати і жінки європейського характеру, не спеціально галицько-руського.

Як і більшість творів О. Кобилянської, новела «Меланхолійний вальс» має автобіографічний характер. Письменниця порівнювала своє життя з життям однієї з героїнь твору – Софії Дорошенко. У листі до Осипа Маковця від 17 лютого 1898 року вона писала : «Прочитали-сьте «Вальс меланхолійний» і знаєте історію мого життя. Се моя історія. Більше не кажу нічого»).

У новелі письменниця подала неймовірне сплетіння сили мистецтва, людської сутності та фатуму. Сюжетне полотно охоплює історію духовного

становлення трьох молодих подруг на зламі XIX- XX століть. Червоною ниткою крізь нього проходять живопис, література і музика. Саме музика стала визначальною силою для однієї з героїнь. Вона давала їй жагу до життя, була чудодійною силою для плекання найзаповітніших надій, ставала розрадою в часи печалі, була способом звільнити свою душу через чорно-білі клавіші, що видавали вражаюче різноманітну палітру звуків).

IV. Сприймання й засвоєння навчального матеріалу. Система запитань і завдань. Дослідницька робота.

1. Презентація випереджувального завдання.

Меланхолія внутрішнього «Я». Робота у групах.

Проблемне питання. Як О. Кобилянська утвердила думку, що музика, мистецтво по-особливому впливають на долю митця?

(**Довідка:** - Щоб зрозуміти роль мистецтва і його вплив на людину, потрібно заглянути у її душу, тобто створити психологічний портрет героя).

(Кожна група представляє цитатну характеристику однієї з героїнь твору за попередньо визначеним планом).

План цитатної характеристики:

1. Портрет, художні психологічні деталі.
2. Освіта, світ захоплень.
3. Світоглядні позиції та життєві переконання.
4. Доля.

1-ша група. Завдання: дослідити засоби зображення образу учительки Марти.

2-га група – артистки (малюнки) Ганнусі.

3-тя група – музикантки (піаністки) Софії.

Узагальнення дослідження 1-ої групи- «Снігова куля».

Алгоритм проведення: 1-ий учень називає слово, 2-ий- речення, 3-ій – ставить запитання, 4-ий – відповідає на нього.

Марта

Надзвичайно ніжна тонка лірична натура, хороша подруга, добра, надійна, турботлива дружина, вірна у коханні. Як склалося її життя? Щасливо вийшла заміж і зажила повноцінним життям.

Узагальнення роботи 2-ої групи «Асоціативне акроузагальнення» образу Ганни.

Гармонійна
Акуратна
Ніжна
Надійна
Артистична

Турботлива
Амбіційна
Лагідна
Авторитарна
Непередбачувана
Творча

«Ганна – талант».

Узагальнення роботи 3-ої групи. Сенкан-монофон «Софія».

Софія

Стримана, самокритична
Сміється, страждає, сумує
Справжня, самозречена, смілива

Самотність

Учитель. – Важливу роль у творі відіграють позасюжетні елементи. Коли ми створювали психологічний портрет героїнь, то в першу чергу звертали увагу на очі героїнь, у яких «меланхолія» - неспокій, тривога, сум.

2. Дослідження мотиву вальсу у творі.

Звучить «Меланхолійний вальс».

Проблемне завдання: Дослідіть відтінки звучання вальсу протягом твору.

(Адже він проходить червоною ниткою через долі героїнь. Зокрема Софії і звучить символічно – тричі).

«Ланцюжок» (Які епітети ми можемо дібрати до слова «вальс»?)

Вальс – завзятий, веселий, сповнений шукання, сум, розпука.

- А який вальс у новелі? Що він уособлює?
- Скільки раз звучить у творі?
- У які моменти свого життя з дівчатами Софія Дорошенко сідає за фортеп'яно, щоб зіграти «Меланхолійний вальс»?
- У чому символічність мелодії вальсу?
(У тому, що з останніми акордами зіграної мелодії обірвалася струна, як і струна життя талановитої піаністки, яку «музика позбавила життя»).

Увага! Пригадайте звук трембіти із повісті «Тіні забутих предків М. Коцюбинського, що сповіщала про народження або смерть людини). А у «Меланхолійному вальсі» музика позбавила Софію життя.

«Звернути увагу!» Мотив вальсу у творі наскрізний у творі, він червоною ниткою проходить через увесь твір, глибоко проникає у душу трьох героїнь, глибоко відтворює їх внутрішній світ, за допомогою ніжної мелодії торкає найніжніші струни їх серця).

3. «Ономастична хвилинка».

Чи випадкові імена в героїнь?

(Ні, вони мають певне смислове навантаження).

Марта (від араб. Marta) – пані, господиня.

Ганна (др.-євр.; Channa) – милостивість, ласка.

Софія (гр.; Sophia) – мудрість.

Що є спільного, а що відмінного у жіночих образах новели?

Спільне: артистичні натури, жінки-інтелігентки, кожна прагне знайти своє щастя, творча особистість, споріднені пошуками краси, живуть у сфері гармонії, творчої праці.

Відмінне: різні життєві долі.

4. «Майстерня художника». «Займи позицію».

Якими кольорами ви б зобразили героїнь твору?

Ганна – радісний, світлий, життєстверджуючий;

Марта – світло-зелений;

Софія – темно-зелений

Символи кольорів: світлий (білий) – простір, настрій, чистота; світло-зелений – радість, свято; темно-зелений – надія, мир. Спокій. Віра.

5. «Я малюю музику». Кольорова семантика твору.

1-ша частина – надзвичайно барвиста; з радісною мажорною музикою переважають жовтогарячі, червоні, жовті, зелені фарби, які втілюють радість, захоплення.

2-га частина – доповнюється блакитною, сірою та чорною фарбою, що свідчить про тривогу, трагедію, сум, безнадію. Причому все це відбувається на фоні життєствердного білого кольору.

V. Осмислення і застосування знань, формування компетентностей.

Метод ПРЕС. Спроектуйте життєві цінності героїнь О. Кобилянської на сучасних жінок.

Риси характеру героїнь:

- | | |
|--------------|------------|
| - Вольова | - Скромна |
| - Артистична | - Спокійна |

- | | |
|------------------|--------------------|
| - Емансипована | - Розсудлива |
| - Емоційна | - Має мету у житті |
| - Горда | - Вірна |
| - Аристократична | |
| - Меланхолійна | |
| - Талановита | |
| - Добра | |
| - Відверта | |

«Синтез думок – народження «сучасної жінки».

Як ви думаєте, що б подарували наші героїні сучасній жінці, якою вони її хотіли бачити?

Отже, **«нова жінка»** :

- мати;
- вірна дружина;
- добра господиня ;
- має право голосу;
- має багатий духовний світ;
- цінує мистецтво;
- талановита особистість;
- має право вибору і голосу

VII. Підсумок уроку. Рефлексія.

Інтерактивна вправа «Відкритий мікрофон».

- **Я дізналася(вся)...**
- **Я зрозуміла...**
- **Я хочу...**

Учитель. Життя – симфонія , вальс або й маленька п'єса. І, на жаль, диригента часто вибираємо не ми. Але кожен творить своє життя сам, вибираючи свій темп, розмір і свою мелодію.

VI. Оцінювання.

VII. Домашнє завдання.

1. Створити діалог Софії і Марти про роль кохання і мистецтва у житті людини або монолог Марти.
2. Написати есе «Мій погляд на О. Кобилянську через призму меланхолійного вальсу».
3. Дослідити спогади, відгуки Лесі Українки про О.Кобилянську (виписати цитати) (за бажанням).

Використані джерела:

1. <https://ukrainskamovaliteratura20.blogspot.com/p/10-2022-2023.html/>
2. <https://docplayer.net/230349173-Shchomisyachniy-naukovo-metodichniy-zhurnal-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-sichen-2020-r-1-754-metodika-vikladannya-movi-y-literaturi.html>

*Кучерук Світлана Павлівна,
вчитель української мови та літератури,
вчитель-методист*

УРОК – ЗАХИСТ ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ «ЛЮДИНА МАЄ ПРАВО НА ЩАСТЯ» (за романом І. Багряного «Тигролови»)

Клас: 11

Мета: сприяти формуванню предметної компетентності, поглиблюючи вміння учнів аналізувати художній текст, розкривати ідейний зміст твору; вдосконалювати вміння мотивувати вчинки персонажів; з'ясовувати символічний зміст образів; вчити учнів концентруватися на проблемі та вмінню її розв'язувати; стимулювати учнів до самоосвіти; розвивати навички логічного, образного та критичного мислення, культуру зв'язного мовлення; формувати загальнонавчальну компетентність аргументовано і грамотно виловлювати власну думку щодо обговорюваних питань, толерантно дискутувати, відстоювати власну думку з питань, на які існують різні точки зору, уміння самостійно робити самостійні висновки; на матеріалі роману виховувати прагнення до свободи як єдиної запоруки розвитку особистості, нації; виховувати почуття власної гідності, інтерес до історичного минулого нашого народу, принциповість.

Інтегровані змістові лінії «Громадянська відповідальність»:

- наводити приклади з твору І.Багряного «Тигролови», де герої проявляють активну громадянську позицію та усвідомлюють її важливість;
- висловлювати ставлення до порушених у творі проблем;
- толерантно відстоювати свої погляди в дискусії;
- працювати в парі, групі;
- приймати спільне рішення.

Очікувані результати:

1. Учні повинні знати:

- основні відомості про життя і творчість І.Багряного;
- зміст роману «Тигролови», його тему та ідею;
- назву компонентів твору;
- різновиди ліричних відступів (звернення автора до читача);
- риси характеру персонажів;
- становлення особистості.

2. Учні повинні вміти:

- виразно читати фрагменти твору;
- визначати тему та ідею;
- стисло переказувати, виділяючи основну думку;
- логічно та виразно висловлювати й обґрунтовувати власне ставлення до прочитаного, використовуючи навички критичного мислення;
- характеризувати героїв, самостійно оцінювати їхні вчинки, підтверджуючи свої міркування цитатами;
- відрефлексовувати й оцінювати свою діяльність на уроці та роботу однокласників.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу

Вид уроку: урок-проект

Випереджувальне завдання :

1. Прочитати роман І.Багряного «Тигролови».
2. Об'єднавшись у групи, виконати завдання за тематичними пластами роману і створити спільний проект – нову сюжетну лінію роману «Дорога у нове життя».

Обладнання та наочність: портрет І.Багряного, комп'ютерні слайди до теми, уривки з кінофільму «Тигролови» (постановка Р.Синька, 1994 р.), учнівські ілюстрації до твору, комп'ютерна презентація «І. Багрянний і його роман «Тигролови», презентація «Ми пам'ятаємо...», міні – виставка літератури з теми, карта СРСР, аудіозапис бурлацької пісні «Забіліли сніги» у виконанні М. Садовської.

Епіграф: «Сміливі завжди мають щастя» (Народна творчість).

Проблемне питання : «Про що мріяв Іван Багрянний, пишучи свої твори, зокрема роман «Тигролови»?

Теорія літератури: жанр твору, епіграф, діалог, жанри роману.

Міжпредметні зв'язки: історія, зарубіжна література, музика, образотворче мистецтво.

Перебіг уроку

I. Організаційний момент.

- 1. Звучить** мелодія бурлацької пісні *«Забілили сніги»* у виконанні Мар'яни Садовської.
- 2. Забезпечення** емоційної готовності до уроку (**прийом афірмації**).
Модель «Рада вас бачити...», «Нас сьогодні чекає незвичайний урок...» (побажання гарного настрою, позитивного спілкування, активної роботи).

II. Актуалізація опорних знань.

1. «Дошка запитань»

Клоуз-тест (завдання: дати чітку й змістовну відповідь) :

- Справжнє прізвище Івана Багряного...
- Учасником якого угруповання був письменник?
- Початкова назва роману...
- Коли і як було написано «Тигролови»?
- Чому автор змінив назву твору і що означає слово «тигролови» у романі?
- За жанром «Тигролови»...
- Які твори нагадує, на які схожий із європейської літератури?
- Тема роману...
- Ідея...
- Основна думка...
- Які романи ще належать перу І.Багряного?

2. Гра «Станція ДЧЦМЗ» - «Для чого це мені знадобиться?»

«Знаємо – Хочемо дізнатися – дізналися»

III. Мотивація навчальної діяльності.

1. Технологія «Обмін думками» :

- Яке враження на вас справив роман «Тигролови»?
- Що ви знаєте з історії про так звані «сталінські репресії»?
- А чи хочете знати більше про той період нашої держави, коли винищувався «цвіт нації»?

«Прогнозування».

- Як ви вважаєте, у чому актуальність цього проекту?
- Що ви очікуєте від уроку?

2. «Дерево очікувань»: Сформулюйте власні сподівання щодо уроку й запишіть на аркушах, скориставшись ключовими фразами, які записані на

дошці: «Я хочу дізнатися...», «Мені цікаво було б зрозуміти...», «для мене важливо переконатися...». На основі матеріалу уроку: «Я зможу пояснити ...», «Розкрити», «Назвати...» «Схарактеризувати...», «Дискутувати...», «Аргументувати ...», «Дати власну оцінку...».

3. Робота з епіграфом уроку «Сміливі завжди мають щастя».

4. «Семантична карта слова».- Із чим асоціюється у вас слово «ЩАСТЯ»?

Створіть семантичну карту цього слова.

5.«Лінія цінностей». Проблемне питання: - А чи справді у сміливих є щастя?

Якою має бути справжня людина? Яке її призначення на землі? Чи можливо бути ЛЮДИНОЮ та ще й щасливою в умовах тоталітарної системи? Чи можуть ці слова виражати життєве кредо Г.Многогрішного? Яка ЛЮДИНА може змінити Україну?

6.«Інформаційне гроно ЛЮДИНА».

IV. Повідомлення теми, мети, завдань, очікуваних результатів.

1.Запис теми уроку, епіграфа у зошити.

2.Технологія «Озвучення очікуваних результатів». Учні записують відповіді на запитання : «Гадаю, робота над твором буде цікавою, бо...».

V. Основний зміст уроку. Захист творчого проєкту.

1. «Психологічна настанова». Визначення проблемних питань для обговорення, аргументація своєї позиції : - Протистояти чи змиритися? Хто переможе – особистість чи тоталітарна система?

2. Метод «Подвійний щоденник».

Інформація, яка вразила, викликала спогади й асоціації	Описати думки, коментарі, питання, що з цього приводу виникли
--	---

3. Презентація випереджувальних завдань – мініпроєктів.

Презентація роботи 1-ї групи «Два демони- дві сили» (вплив сталінських репресій на долю людини):

1. Метод **ПРЕС.** - З'ясувати, чому перший розділ називається «Дракон».

- Які почуття викликають у вас описи етапування людей з України до «понурої, невідомої Колими»?

(На мультимедійній дошці демонструється уривок із кінофільму)

2. «Семантична карта слова». За допомогою тексту твору відтворіть «Асоціативний малюнок потягів».

3.«Словесне малювання». Презентація ілюстрацій до твору учнем – художником.

4. **«Павутинка дискусії»**. Обговорення проблемних питань, аргументація своєї позиції:

- З вагонів-суглобів тужно виривається на волю бурлацька пісня «Забілили сніги».Що це за пісня? Чому саме така?
- Які почуття викликають у вас описи етапування людей з України «до понурої, невідомої Колими»?
- Як ви вважаєте, що символізує цей потяг-дракон? (Учень зачитує опис).
- З'ясуйте символічне значення вагонів-суглобів.Скільки їх?
- Символом чого є кінцева зупинка потяга Дракона?
- Зачитайте опис тих, хто перебував у вагонах потяга Дракона.
- Що це за два світи на колесах? Символом чого вони є?
- Чому інший експрес названий у творі « чудом цивілізації», вершиною людської вибагливості і фантазії?

5. **«Карта персонажа»**.Монолог Медвина від 1-ї особи.

6.Інтерактивна технологія **«Коло думок»**: - Як ви вважаєте, чи мав право Григорій вбивати Медвина, адже він теж «людина», а вбивство вважається великим гріхом?

7. Діалог між Григорієм і Медвином.

(Представник 1-ої групи озвучує своє повідомлення як висновок до сказанного учнями класу).

>**Презентація роботи 2-ої групи «Могутня воля до життя, гідного людини»**

1. **«Карта персонажа»**. Монолог від 1-ої особи (Григорій Многогрішний).

2. Інтерактивний метод**«Займи позицію»**.Проблемне запитання: - Чи не краще було б Григорію змиритися, не піддавати смертельному ризику своє і так уже надломлене життя?

3. Метод **«Мікрофон»**.

- Чому автор дав героєві прізвище Многогрішний?Які ж такі гріхи спокутував Григорій?

4.**Інформаційне гроно «Григорій Многогрішний»**.

(«Експерти» підсумовують твердження, аналізують і під керівництвом учителя підводять клас до думки: «Людина – коваль свого щастя, а не раб»(Г.Сковорода).

>**Презентація роботи 3-ої групи «Доля України та українців на сторінках роману. Український світ Сірків»**.

1.**Історична довідка учня – історика** про Зелений Клин.Робота з картою СРСР.

2. **«Карта персонажа»**.Монолог від 1-ї особи(Сірчиха). Монолог від 1-ї особи (Сірко).

3. Проблемне запитання : - Утеча родини Сірків від системи – це перемога над нею чи поразка?
4. Створення **інформаційного грона «Сірки»**.

>Презентація роботи 4-ї групи «Лицарська любов і дівоче серце».

1. Інтерактивна технологія «Коло ідей». Дослідити : Г.Многогрішний, Наталка і наше покоління: спільне і відмінне.

1. **«Карта персонажа»**.Монолог від 1-ї особи (Наталка).

2. Прийом **«Почергові запитання»**.

3. **«Лінія цінностей»**.

-Як молоді люди виявляють свої почуття? Чи додержує сучасна молодь такої моделі поведінки?

VI. Підсумок уроку. Оцінювання.

1. Метод **«Синтез думок»**. Підсумкове обговорення спільного проєкту, узагальнення і формулювання висновків. Бесіда.

2. **«Знаємо – хочемо дізнатися – дізналися»**.

3. Презентація **«Психологічної моделі ідеальної сучасної молодої людини»**.

4.Презентація **«Спільного проєкту»** - нової сюжетної лінії роману «Тигролови» у формі **інсценізації «Дорога у нове життя»**.

VII. Оголошення результатів навчальної діяльності.

1.Інтерактивна вправа **«Моя думка»**.

2. «Група експертів».**Оцінювання за номінаціями**.

3. **«Рюкзак»**. Які з тих знань, умінь, способів дій, засвоєних на уроці, використаєте на інших уроках, у житті, під час виконання домашнього завдання, тематичного оцінювання? Аркуші з відповідями учні складають у рюкзак.

VIII. Домашнє завдання.

1. Написати нову сюжетну лінію **«Як склалася доля Григорія і Наталки, коли вони приїхали на рідну Україну?»**.

2. Знайти описи природи, зачитати їх, визначити їхнє смислове навантаження у творі.

3. Створити (за бажанням) модель сильної особистості українця, опираючись на текст.

Використані джерела:

1. <https://gapon.te.ua/metodichna-skarbnitsya/konspekty-urokiv-ukrainskoi-literatury/11-klas/item/699-liudyna-maie-pravo-na-shchastia-za-romanom-ivana-bahrianoho-tyhrolovy-avtor-uchytel-tzosh-21-kucheruk-sp/>
2. <https://divo-kalinove.webnode.com.ua/ukrainska-l%D1%96teratura/>

*Островська Н.М.,
учитель української мови та літератури*

УРОК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 6 КЛАСІ

Тема. Емма Андіївська «Казка про яян». Добро і любов до світу. Порухення питань моралі, дружби, сили слова. Прихований повчальний зміст твору.

Мета: продовжити роботу над твором Е. Андіївської «Казка про яян», допомогти учням глибше усвідомити притчевий зміст і художню вартість казки; розвивати навички визначення головної думки твору, ключових фраз, вміння висловлювати власні думки про прочитане; удосконалювати навички роботи в групі; виховувати морально-етичні цінності, що допомагають бачити і розуміти красу світу, гармонійно і щасливо жити в ньому, даруючи добро і любов.

Урок – детективне розслідування.

Обладнання: портрет Е. Андіївської, репродукції картин, ілюстрації до казки, презентації, чарівна торбинка, набір витинанок для творчого моделювання.

Ніколи не будьте спрямовані лише на
своє «Я», зберігайте в собі чистоту
помислів дитинства, і доля віддячить
новими відкриттями, повнотою буття.
Е. Андіївська

Перебіг уроку

I. Організаційно-мотиваційний етап.

Прийом «Чарівна торбинка»

Заирніть у чарівну торбинку. У ній знаходиться відповідь на запитання : «Хто найважливіший у житті?»- Так, звичайно, «Я» - найважливіше слово. Без любові до себе не може бути щасливою жодна людина. Але у Божій заповіді сказано: «Люби ближнього свого, як себе самого». То як не перейти межу між

любов'ю до себе і егоїзмом? Як жити в гармонії, злагоді із собою й навколишнім світом, творячи добро, любов і щастя? Це допоможе нам з'ясувати «Казка про яян» Е. Андіївської, яку ми сьогодні продовжуємо вивчати (слайд 1).

II. Оголошення теми і мети уроку. Робота з епіграфом (слайд 2).

III. Формування і вдосконалення вмінь і навичок.

1. Учитель

-Увага! Увага! Сталася надзвичайна подія! Як повідомили журналісти, козопас, перескакуючи зі скелі на скелю, посковзнувся і впав у провалля, у дивну країну Яянію. Нам, приватному агентству «Гармонія», доручено розслідувати цю справу. Ми повинні з'ясувати, що це за держава, чи безпечні її мешканці для землян, які моральні основи життя чужинців і чи не порушують яяни спокій і гармонію нашого світу, якщо опиняться тут. Керівництво операцією під кодовою назвою «Я» беру на себе. Кілька оперативних груп працюватимуть над розплутуванням цієї справи. Наших головних експертів-гостей попросимо оцінити результати роботи в кінці уроку. Отже, ми розпочинаємо.

2. Робота в групах.

РОЗВІДНИКИ. Завдання: проникнути в країну Яянію, записати розмову її мешканців, роздобути «язика».

ЛІНГВІСТИ. Завдання: розгадати дивну назву країни Яянії і дослідити мову її мешканців (презентація).

СЛІДЧІ. Завдання: допитати підозрюваних і підготувати на основі цих свідчень інформацію про яян (анкету головного героя), а також створити фоторобот мешканця Яянії, щоб можна було розпізнати чужинця серед землян (порівняти з картинами Е. Андіївської, слайд 3).

ПСИХОЛОГИ. Завдання: попрацювати з потерпілим пастушком, з'ясувати, як йому вдалося вижити в Яянії. Які риси характеру допомогли козопасу вибратися з дивного міста?(Інформаційне гроно).

КІБЕРДЕТЕКТИВИ. Завдання: розшифрувати загадку Яянії, тобто розкрити приховану суть казки-притчі (слайд 4).

СУДМЕДЕКСПЕРТИ. Завдання: вивчити вірус яянізму. Узагальнити здобуту інформацію у вигляді пам'ятки для майбутніх поколінь «Як не стати яянином?»

IV. Узагальнення і систематизація вивченого.

1. Інтерактивний метод «Мозковий штурм».

-Яка головна думка твору? (порівняти з підручником, с.126)

2. Повідомлення учня на тему: «Що об'єднує Вавилонську вежу та вежі яян?» (слайд 5).

3. Творче моделювання гармонійного світу сучасної людини із цеглинок духовного зростання

(спільна робота дітей на дошці).

4. Творча робота «Позмагаймося з автором» (« Як склалася б, на вашу думку, доля героїв твору, якби...»)

V. Підсумки. Домашнє завдання та інструктаж до його виконання.

1. Нагородження оперативних груп (грамоти – «Кредо життя» (слайд 6).

2. Секретне домашнє завдання (с. 129, №1)

-Казка Е. Андіївської про те, як егоїзм ізолює людину . Лише порозуміння та взаємодопомога можуть відчинити брами людської самотності. Будь-хто, забувшись, може стати яянином – без душі й повноцінного життя. Від кожного з нас залежить, чи зуміє «Я» переважити «Ти», чи відкриється брама для прекрасного світу гармонійних людських стосунків.

- А тепер поверніться один до одного і скажіть: «У моєму житті є місце і для тебе!» (слайд 7)

VI. Рефлексія. Оцінювання роботи експертами.

Усні відповіді на запитання:

1. Чи досягли ви поставлених цілей? Якщо ні, то чому?
2. Що нового я навчився, зрозумів, зумів? Які найбільші труднощі я відчув?
3. Оцініть себе, а також назвіть 2-3 учні, які, на вашу думку, були сьогодні кращими.

Використані джерела:

1. <https://ukrlit.net/short2/21.html>

*Кузнєцова Надія Василівна,
вчитель музичного мистецтва
Домбровська Наталія Михайлівна,
вчитель початкових класів*

УРОК У 2 КЛАСІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА «НОВИЙ РІК СТУПАЄ НА ПОРІГ»

Вид уроку: бінарний. **Тип уроку:** вивчення нового матеріалу.

Предметні цілі проведення уроку:

Українська мова. Тема: Марта Чопик «Посадім ялинку». Вдосконалювати та розвивати вміння виразності читання, вміння аналізувати, висловлювати свою думку на основі почутого та прочитаного, розширити світогляд, поглибити знання про традиції українського народу.

Музичне мистецтво. Тема: Зимові фантазії. Щедрівка в обробці Леонтовича «Щедрик». Вивчити щедрівку, формувати виконавські уміння, розвивати ритмічне чуття, вокальні, хорові, елементарні танцювальні вміння, поглибити знання про традиції.

Цікавий зміст (ідея): навчальний матеріал пов'язаний з повсякденням життям та інтересами дітей, залучений до обговорення попередній досвід школярів, інтеграція матеріалу(спільна мета).

Очікувані результати навчання: вміє чути і розуміє почуте; вміє застосовувати набуті вміння та навички практично: виразно читає вірш, співає в колективі, сприймає художній текст як засіб збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду; висловлює думки, власні погляди, почуття та ставлення, дотримується правил літературної мови, ввічливо спілкується, сприймає і використовує інформацію; доречно реагує, аналізує, інтерпретує, оцінює інформацію в медіатекстах, використовує її.

Формування ключових компетентностей: заохочувати дітей співпрацювати і активно взаємодіяти в групі, адаптуватися і прийматися за справу. Усвідомлювати свою діяльність і прагнути її вдосконалити, брати на себе відповідальність за рішення та їх виконання, доцільно використовувати час для пізнання. Мати розуміння виду своєї діяльності, зорієнтованої на результат. Опанувати навичками спостереження і відтворення доквілля засобами мистецтва. Викликати у дітей бажання творити і самовиражатися, презентувати результати власної творчості, брати участь у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), з часом виявляти ініціативу їх

створення, спілкуватися з друзями та знайомими про мистецтво. Формувати культуру емоційного сприймання й реагування на твір мистецтва. Розширювати можливості дітей у власному творчому вияві – художньому самовираженні

Методи, які передбачають активну діяльність здобувачів:

продуктивні(матеріал засвоюється і використовується на практиці), евристичні, інтерактивні(активна взаємодія усіх учасників освітнього процесу усвідомлює діяльність і відчуває успіх).

Завдання навчальної активності, спрямовані на досягнення мети уроку:

активізувати пізнавальну діяльність, підвищувати якість засвоєння навчального матеріалу, виявляти в дітей здібності і особливості, ефективно реалізовувати розвивальну та виховні функції, формувати в дитини цілісний світогляд про навколишній світ.

Матеріали та обладнання уроку: підручники, інтерактивна дошка, мультимедійна презентація, картки зі словами, картки з віншуваннями, »Стіна слів», фортепіано.

Перебіг уроку

Ранкове коло.

Що приносить нам зима? Знаєш ти і знаю я!

Свята й радості багато, гірку снігу коло хати щоб кататись й пустувати!

Створення позитивного настрою.

Учні співають караоке пісню Н. Май «Зима-красунечка» (на екрані інтерактивної дошки презентація пісні з малюнками і словами).

Мотивація.

Розповідь з елементами бесіди «Як українці готуються до зустрічі Нового року».

- Незабаром свято - Новий рік. Кожен в очікуванні цього свята, готується до нього. І ми також. Як, на вашу думку, можна підготуватися до зустрічі Нового року?

Оголошення теми й завдань на урок.

- Сьогодні ми будемо готуватися до зустрічі Нового року. Будемо читати вірш, завершимо читання творів у підручнику «Українська мова» 1 частини, прочитаємо віншування і будемо разом співати.

Вивчення нового матеріалу.

Робота над темою уроку. Вірш М. Чопик «Посадім ялинку».

- У підручнику нам залишилося опрацювати останній твір – це вірш Марти Чопик «Посадім ялинку». Відкрийте підручники с. 143 (прикріплюю на боковій частині дошки картку «СЛУХАЄМО»).

Робота з віршем.

1. Читання вірша вчителем
2. Обговорення почутого.
3. Самостійне читання учнями (картка «ЧИТАЄМО»).
4. Словникова робота (на Стіні слів слова: Віншувати – бажати).
5. Робота над виразністю читання.
6. Колективне читання вірша.
7. Опрацювання запитань і висловлення своєї думки з приводу запитання:
 - До кого звертається авторка у вірші?
 - З яким проханням авторка звертається до кожного з нас?
 - Прочитайте ці рядки з вірша; (учні висловлюють свої думки про те, чи потрібно вирубувати ялинку).
 - Яке з висловлених авторкою побажань тобі хочеться передати своїм рідним, друзям?
 - Яке величне свято прославляють діти і дорослі у щедрівках і колядках?
 - Які ви знаєте колядки і щедрівки?
 - Хто з вас може їх виконати?

Музична релаксаційна хвилинка.

Співають (з рухами) пісню «Падає сніжок», вивчену на уроці музичного мистецтва.

Читання віншувань.

Кожен учасник уроку отримує текст віншування (4 рядки).

- Прочитайте мовчки віншування (читання для себе).
- Зверніть увагу, на кожній картці у смайлику є цифра, у такій послідовності ми вголос прочитаємо і послухаємо віншування(школярі по черзі читають віншування).
- Чи сподобалися вам віншування?
- Що означає слово «віншувати»?
- Віншувати ми будемо на святі «Зимова казка» і для оформлення вітальної листівки, отож, вивчіть ці слова напам'ять.
- Віншувати і співати – добрі традиції українського народу, на наступному уроці ми будемо продовжувати готуватися до зустрічі Нового року.

Музичне мистецтво.

Бесіда:

- Наближаються веселі та дзвінкі зимові свята. Наші пращури — сміливі, працьовиті люди, але явища природи були для них незрозумілими, таємничими. Тому, хвилюючись за врожай і власну долю, прадавні люди намагалися задобрити сили природи за допомогою різноманітних обрядів із піснями, танцями та діями. Вечір напередодні Нового року називають **Щедрим**. Пісні, що виконували цього дня, назвали відповідно **щедрівками**. На уроці ми вивчимо українську народну пісню «Щедрик» в обробці М. Леонтовича і подивимося виконання цієї щедрівки.

Словниково-роз'яснювальна робота:

- Як ви думаєте, що таке щедрівка?
- Коли її виконують?

Слухання: (картка «СЛУХАЄМО»)

- Зараз ми з вами послухаємо найвідомішу щедрівку світу, якій понад 100 років. Це українська народна пісня, а відомий український композитор М. Леонтович (демонстрація фото композитора) написав обробку цього твору.
Обробка – це прикрашання мелодії музичного твору.

Сприймання музики.

Українська народна пісня в обробці Леонтовича «Щедрик» у виконанні дитячого хору «Щедрик».

Обговорення і усвідомлення почутого:

- Який настрій створює ця щедрівка?
- Де ще, крім уроку ви чули цю щедрівку?

Танцювальна хвилинка «Падає сніжок».

Вокально-хорова робота.

Розспівка. На екрані інтерактивної дошки клавіатура.

Художньо-творча діяльність.

Розучування української народної пісні в обробці М. Леонтовича «Щедрик».

Рефлексія. Узагальнення і підсумки уроку.

- Хто створював щедрівки?
- Хто автор обробки найвідомішої щедрівки в світі?
- Чи будете щедрувати і коли?
- Які враження від уроку отримали?
- Чого навчилися?

- Де використаєте те, чого навчилися?

Завершення уроку: спільне виконання щедрівки та перегляд мультфільму «Щедрик» (обробка О. Скрипки). Присутні на уроці малюють у вигляді смайликів враження від уроку.

Використані джерела:

1. <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/pidruchnyky-2-klas-2019/01-ukrainska-mova-ta-chytannya-2-klas/ukr-mova-2-kl-naumchuk-naumchuk-konyk-aston/naumchuk-ukr-ch1.pdf>

*Кузнєцова Надія Василівна,
вчитель музичного мистецтва
та інтегрованого курсу «Мистецтво»*

УРОК У 5 КЛАСІ НА ТЕМУ: «ПАЛІТРА ТЕМБРІВ І СИМФОНІЯ КОЛЬОРІВ. ПУТІВНИК ПО СИМФОНІЧНОМУ ОРКЕСТРУ»

(За підручником Л. Масол, 2022р.)

Мета: формування ключових компетентностей: заохочувати учнів до пізнання різних видів мистецтва, інтерпретації художніх образів; вчити виявляти ціннісне емоційне ставлення до мистецтва; розвивати вміння описувати та аналізувати твори мистецтва; спонукати учнів до активної співпраці в групах з усвідомленням результату їх діяльності; розвивати вміння учнів інтерпретувати та брати активну участь у художньо – творчій діяльності та виконавській творчості (ритмічний супровід до пісні, танцювальні рухи тощо); набувати навички спостереження і відтворення довкілля засобами мистецтва; формувати розуміння про професійне мистецтво, особливості художньої мови інструментальної музики; залучати учнів до роботи зі схемами та таблицями; формувати в учнів стійкий інтерес до опанування культурних і мистецьких здобутків України та світу.

Тип уроку: інтегрований.

Обладнання: музичний інструмент (фортепіано, дитячі шумові музичні інструменти), комп'ютер, мультимедійна презентація, картки із зображенням музичних інструментів, підручник.

Перебіг уроку

I. Вступна частина уроку.

1. Організаційний момент. Музичне привітання. Емоційне налаштування.

Наш урок цілком незвичний,
Наш урок який? - Музичний!

Всі стаємо ми рівненько,
Привітаємось чемненько!

Музичне привітання:

Добрий день!
Добрий день!
Вас вітає новий день!
Добрий день!
Добрий день!
Нас вітає новий день!

- Діти! Сьогодні ми з вами продовжимо подорож до чарівного світу музичного мистецтва. Але для початку давайте визначимо, а з яким настроєм ви завітали на урок? І у цьому нам як завжди допоможуть наші «Нотки настрою»:

Всі сідаємо гарненько, телефон до рук берем чемненько.
Настрій ми перевіряти будем і про нотки не забудем!

(На початку уроку проводиться діагностика емоційного стану учнів «Нотки настрою»<https://jamboard.google.com/d/1XML0j3O6nf1oQ1fcH1P5DshmQxR2TohB2fFnxs7X-KE/viewer?f=0>)

II. Мотивація навчальної діяльності. Актуалізація знань.

-Які музичні інструменти ви знаєте?

Гра «Музичний м'ячик». Принцип гри: учасники стають у коло і довільно кидають м'яч супернику в будь-якому напрямку , при цьому на швидкість називають музичні інструменти, що не мають повторюватись.

-На які групи поділяються музичні інструменти?

-Чому духові музичні інструменти називаються духовими, струнні - струнними, а ударні - ударними?

III. Повідомлення теми і мети уроку.

Сьогодні на уроці ми разом з вами помандруємо у світ симфонічної музики. Познайомимось із дивовижною палітрою звучання інструментів симфонічного оркестру та дізнаємось, які музичні інструменти наповнюють барвистим звучанням цей колектив музикантів- виконавців, та хто керує цим колективом. А допоможе нам у цьому наша тема уроку «Палітра тембрів і симфонія кольорів. Путівник по симфонічному оркестру».

IV. Вивчення нової теми.

Сама назва «**оркестр**» походить від давньогрецького слова орхестра, що означало місце у театрі, де виступав хор, який супроводжував виставу. Це було

невелике підвищення круглої форми, відділене невеликим бортиком. А сьогодні так називається колектив музикантів, які грають на різних інструментах одночасно. **Симфонічний оркестр - це колектив з неперевершеним багатством тембрових відтінків.**

Керує оркестром **диригент**. Жестами рук та диригентською паличкою він вказує оркестрантам, як виконувати той чи інший фрагмент музичного твору: його темп, гучність і характер музики.

Перед очима диригента лежить **партитура на пюпітрі**.

Пюпітр – це підставка для нот, а **партитура** – це нотний запис усіх інструментальних партій твору.

Ознайомитись з інструментами симфонічного оркестру нам допоможе твір видатного композитора **Бенджаміна Бріттена «Путівник по оркестру для молоді»**.

❖ Портрет митця:

Бенджамін Бріттен (1913—1976) — британський композитор, диригент і піаніст, засновник англійської композиторської школи ХХ ст. Музику почав писати ще з восьми років, а у дванадцять створив першу симфонію для струнного оркестру. Навчався у лондонському Королівському музичному коледжі (консерваторії). У творчому доробку композитора є оперні, вокальні, хорові й оркестрові твори. «Путівник по оркестру » (Варіації на тему Г. Персела) композитор написав для документального освітнього фільму. Цей твір для юних слухачів, що хочуть познайомитись з інструментами симфонічного оркестру.

«Путівник по оркестру для молоді» написаний у формі варіацій. Форма варіації існує не лише в музичному мистецтві, але і у хореографії.

❖ **Варіації** - це музична форма, яка складається з кількох частин, що представляють собою змінену першу частину (тему). Тема проста і яскрава, яку легко запам'ятати.

У хореографії — це технічно складний сольний танець, де виконавці, наче змагаючись, демонструють найвишуканіші рухи — тут багато високих стрибків, складних обертань тощо. Під час ходи танцівники демонструють найскладніші балетні рухи.

«Путівник по оркестру для молоді» розпочинається звучанням основної могутньої за характером теми у виконанні всього оркестру. Потім її по черзі виконують усі групи оркестру в такому порядку: **духові дерев'яні, струнні, духові мідні, ударні**. Завдяки різнобарвному та неповторному тембровому забарвленню музичних інструментів основна тема щоразу звучить по-іншому. У творі Бенджаміна Бріттена «Путівник по оркестру для молоді» епізоди

сольного і групового виконання чергуються зі звучанням усього оркестру (туті). Саме на цьому будується контраст.

❖ **Туті** — це звучання всього оркестру.

V. Сприймання музичних творів.

Слухання фрагменту музичного твору Б.Бріттена «Путівник по оркестру для молоді».

VI. Аналіз творів мистецтва.

- ❖ Поміркуйте, якими ще засобами можна виразити контраст у музиці?
- ❖ Поділіться своїми враженнями від музики.
- ❖ Які музичні інструменти ви відразу впізнали за тембром?

Давайте пригадаємо склад усіх груп оркестру — своєрідних родин. У родині **струнних** найвищі голоси у скрипок. Альти за розміром дещо більші, ніж скрипки, і тому звучання їх нижче. Віолончелям притаманний багатий і теплий тембр. А контрабаси — ніби дідусі у цій родині — з низькими буркотливими звуками.

У родині **дерев'яних духових** інструментів найвище звучать світлі та легкі флейти і пронизлива флейта-пікколо. Гобої мають м'які та дещо жалібні голоси, але вони можуть звучати й сильно. Кларнети — рухливі інструменти, у них м'який і соковитий голос. Фаготи — найбільші у групі дерев'яних духових. І звучать вони найнижче.

- ❖ **Слухання гри на флейті . Л. Жульєв «Варіації на тему «Дівка в сінях стояла»** (виконання учениці 5 класу Тернопільського ліцею №21 – спеціалізованої мистецької школи ім. Ігоря Герети).

Родина **мідних духових** складається з валторн, які зроблені з трубок, закручених у коло, дзвінких труб, тромбонів з гучним, але важкуватим звучанням і туб, які звучать дуже низько.

До **ударних інструментів** оркестру належать: литаври, великий і малий барабани, тарілки, ксилофон, тощо.

Гармонійне поєднання тембрів музичних інструментів утворює різний **оркестровий колорит**.

- ❖ **Групова робота:** «Створи власний симфонічний оркестр» (Учні, отримавши картки із зображенням інструментів симфонічного оркестру, повинні на попередньо підготовленому шаблоні розташувати їх згідно їхніх місць розташування у симфонічному оркестрі).

VII. Руханка.

Виразність музичної форми варіацій привертає увагу художників. Погляньте, які варіації на тему «Голуб миру» створив відомий іспансько – французький художник **Пабло Пікассо**. (*Варіації на тему «Голуб миру» (демонстрація)*).

Голуб з давніх часів вважається символом миру.

На одній із конференцій Пабло Пікассо сказав: «Я виступаю за життя проти смерті, я виступаю за мир проти війни». І його голуби миру облетіли весь світ.

VIII. Художньо-творча діяльність.

- ❖ Виконання пісні Н.Май " Кап кап" (виконання пісні у супроводі дитячих шумових музичних інструментів та ксилофона).

IX. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- ❖ На які групи поділяються інструменти симфонічного оркестру?
- ❖ Яку роль відіграє в оркестрі диригент?
(Інтерактивна гра « **Kahoot**»).

X. Домашнє завдання.

- ❖ Створіть кросворд , використовуючи назви музичних інструментів симфонічного оркестру.

XI. Завершення уроку:

«Ми сьогодні працювали:
Слухали, співали й танцювали.
Та завершувати будемо і про нотки не забудемо.
Нотки нам допомагати будуть
І про настрій не забудуть».

У кінці уроку проводиться діагностика емоційного стану учнів «Нотки настрою».

Використані джерела:

1. <https://uahistory.co/pidruchniki/masol-art-integrated-course-5-class-2022/21.php>

*Гайда Світлана Андріївна,
викладач – методист з основного музичного інструменту - флейта
Кузнєцова Надія Василівна,
вчитель музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво»*

УРОК МИСТЕЦТВА У 8 КЛАСІ *(За підручником Л. Масол «Мистецтво» 8 клас)*

Тема: Стихія музики бароко.

Мета: Ознайомити учнів з поняттям «барокова музика», ознайомити із стильовими особливостями та періодами розвитку музичного мистецтва бароко, творчістю композиторів бароко. Розвивати навички виконавської майстерності та сценічної витримки. Формувати розуміння задуму композитора з-за допомогою виконавських засобів виразності. Розвивати вміння учнів інтерпретувати та брати активну участь у виконавській творчості. Формувати розуміння про професійне мистецтво, особливості художньої мови інструментальної музики. Розвивати вміння учнів розпізнавати музичні інструменти бароко за зображенням, робити аналіз музичного твору. Формувати в учнів стійкий інтерес до музики епохи бароко. Виховувати ціннісне ставлення до мистецтва бароко.

Тип уроку: бінарний.

Обладнання: мультимедійна презентація, підручник «Мистецтво» 8 клас (автор Масол Л.), музичний інструмент – флейта, фортепіано.

Перебіг уроку:

I. Вступна частина уроку.

Учні заходять у клас під музику Й.С. Баха у виконанні ансамблю флейтистів «DOLCE»

Вчитель мистецтва:

1. Організаційний момент. Емоційне налаштування.

О музико! Хто в силі зрозуміти це найбільше диво з усіх див.

Хто зміг в душі своїй розкрити, значить не марно в цьому світі жив.

(Марія Чорненька)

II. Актуалізація опорних знань.

- Схарактеризуйте особливості живопису бароко.
- У яких жанрах прославилися «великі й малі голландці»? Наведіть приклади творів.
- Звучанням якого інструмента розпочався наш урок?

- До якої групи музичних інструментів належить флейта?

III. Мотивація навчання.

Вчитель мистецтва:

Краса дорогоцінна,
Мудрована і дивна,
Що пишна і парадна -
Яскравість кольорів.
Бароко ти, бароко, -
То музика висока,
Орнаменти і барви,
Прославлення майстрів.

Л.Ратич

Викладач флейти:

Мій інструмент звучить прекрасно,
Виводить ноти чисто й ясно.
То десь за хмарами витає,
То вниз несеться й знов злітає,
Бринить у небі на просторі.
Душа блаженно завмирає!
Тихіше, люди, флейта грає!

Вчитель мистецтва:

Сьогодні на нашому уроці збагнути усю яскравість та пишність «барокової музики» нам допоможе «чарівна флейта».

IV. Вивчення нової теми (Вчитель мистецтва)

Стиль бароко з його поривом і неспокоєм набув значного розвитку в музиці, він став закономірним продовженням Ренесансу і передував стилю класицизм. Найвищим досягненням цього періоду стала творчість німецьких композиторів **Й.-С. Баха** і **Г.-Ф. Генделя**. Водночас ціла плеяда інших обдарованих митців цього часу зробила помітний внесок у розвиток європейської музики.

У культурі бароко основним інструментом став орган. З-поміж музичних інструментів почала домінувати скрипка. Широкого поширення набули клавесин, віолончель, контрабас, а також дерев'яні духові інструменти : флейта, кларнет, гобой, фагот.

Це цікаво знати! (Викладач флейти)

Флейта - це найдавніший музичний інструмент. Перші флейти, зовсім не схожі на сучасні, з'явилися дуже давно. Поперечна флейта (сьогодні представлена на уроці) - це музичний інструмент, який застосовують і в

симфонічному, і в духовому оркестрах, а часто і в різних камерних ансамблях. Найдавніша поперечна флейта була виявлена в п'ятому столітті до нашої ери, в одній з гробниць в Китаї.

Перші серйозні зміни конструкції були зроблені в епоху бароко. У 18 столітті поперечні флейти нової конструкції стали складати конкуренцію блокфлейтам, що використовувалися в оркестрах, а потім і зовсім витіснили їх. Однак тільки в двадцятому столітті набули поширення інструменти, зроблені з металу.

Мелодія флейти може бути дуже складною: їй часто бувають доручені оркестрові соло, а багато творів вимагають від флейтиста серйозної виконавської техніки. Існує кілька різновидів, також пов'язаних з пониженням або підвищенням регістра: бас-флейта, альтова флейта-пікколо і деякі інші, менш поширені. Цікавий факт: одна з найскладніших опер Моцарта називається "Чарівна флейта".

Вчитель мистецтва: У творчості видатних представників італійського бароко Арканджело Кореллі, Джузеппе Тартіні, Антоніо Вівальді досягли досконалості жанри сонати й концерту. Вони потребували від виконавців оволодіння технічною майстерністю. Італійські композитори стали засновниками *програмності* в цих жанрах. Наприклад, Дж. Тартіні, який захоплювався поезією Петрарки, знаходив у його віршах епіграфи для своїх сонат.

У спадщині **Антоніо Вівальді** (1678-1741) нараховують 450 сольних концертів, зокрема понад двохсот для скрипки та концерти для багатьох інших інструментів: віолончелі, флейти, гобоя, мандоліни, валторни, органа та різних мішаних складів. З-поміж них є програмні твори: пейзажні замальовки («Буря на морі»), втілення душевного стану людини («Тривожність») тощо. Два концерти «Ніч» стали першими симфонічними ноктюрнами у світовій музиці, у яких оркестровими засобами втілено різні стани природи — спокій і тривогу (відповідно в мажорі й мінорі).

Сприймання музики. (Викладач флейти):

А. Вівальді. «Буря на морі» (у виконанні учениці 4 класу).

Аналіз творів мистецтва

- ✓ Яку картину вам намалював цей твір?
- ✓ Опишіть свої враження.

Вчитель мистецтва: **Кроссенс: «Назви музичний твір»**



Викладач флейти: А. Вівальді – є автором концерту «Пори року». Цей цикл написаний 1723 та опублікований 1725 року для скрипки з оркестром і став одним з найпопулярніших його творів, а також одним з найвідоміших музичних творів епохи бароко. Концерт написаний у формі тричастинного циклу, де перша і третя частини швидкі, а друга повільна. Головна тема-рефрен (*тутті*) чергується із сольними епізодами в улюбленій композитором формі рондо. Контрасти досягнуто й іншими музичними засобами, насамперед динамічними протиставленнями, тембровими нюансами. Яскрава емоційність, мелодична фантазія та оркестрова палітра А. Вівальді співзвучні з пишністю барокових храмів, щедрим декором палаців і буянням фарб розписів. Твір набув надзвичайної популярності, зокрема і в різному аранжуванні. Сьогодні ми його послухаємо у виконанні флейти.

Мистецька скарбничка:

- **Концерт** – жанр симфонічної музики; музичний твір, що зазвичай складається з трьох частин і призначений для виконання одним або кількома інструментами та оркестром.
- **Аранжування** - (*фр.* arrangement — упорядковувати) – перекладання музичного твору для іншого складу виконавців, обробка мелодії для виконання на музичному інструменті або для голосу із супроводом.

Сприймання музики. (Викладач флейти):

А. Вівальді «Пори року» «Зима» у виконанні флейти.

<https://drive.google.com/drive/folders/1bnHw-TaWKj1rz1IN590sC3FqCKxcLT6B?usp=sharing>

Аналіз творів мистецтва

- ✓ Які особливості жанру концерту?
- ✓ Як відбувається розвиток музики у прослуханому творі?

Вчитель мистецтва: Світовою вершиною музики й кульмінацією музичного бароко є творчість **Йоганна Себастьяна Баха** (1685 - 1750). Спадщина композитора охоплює найрізноманітніші жанри світської і духовної музики, вокально-хорову і інструментальну сфери.

Пропоную послухати одну з частин Сюїти сі мінор. Давайте пригадаємо, а що таке сюїта?

Мистецька скарбничка

Сюїта – це музичний твір, що складається з різних частин, об’єднаних спільним задумом чи ідеєю.

Сприймання музики. (*Викладач флейти*):

Й. С Бах Жарт з Сюїти сі мінор (У виконанні учениці 4 класу та концертмейстера)

Аналіз творів мистецтва

- Який настрій викликав у вас цей твір?

(Вчитель мистецтва) :

Німецький геній створив «Добре темперований клавір» який став справжнім відкриттям у музичній культурі.

Це цікаво знати!

У часи Баха клавіром називали струнні клавійні інструменти. Композитор уперше по-новому налаштував клавір - октава стала вміщувати 12 рівних півтонів. Своє нововведення він назвав «Добре темперованим клавіром». Якщо до Баха композитори писали не в усіх тональностях, тому що в деякого з них музика звучала фальшиво, то темперований стрій давав змогу творити в будь-якій тональності.

Композитор довів можливості кожної з них, створивши 48 прелюдій і фуг «Добре темперованого клавіру». Ці твори написано у 12 мажорних і 12 мінорних тональностях.

У період бароко неабиякого поширення набула поліфонічна музика. У цей час розквітли й різні поліфонічні жанри: чакона, пасакалія, інвенція. Вершиною поліфонічної музики, найдосконалішим її жанром стала **фуга**. Зазвичай виконанню складної фуґи передуює прелюдія або токато чи фантазія імпровізаційного складу. Разом вони утворюють цикл.

Мистецька скарбничка

Фуга (з лат. «біг») - музичний твір імітаційного складу, у якому голоси ніби «доганяють» один одного, «приходячи до згоди» лише наприкінці твору.

В основі фуги лежить переважно одна музична тема. Вона звучить послідовно в різних голосах (на основі імітації). Залежно від кількості голосів фуга може бути триголосною, чотириголосною тощо.

Сприймання музики.

Й.С.Бах «ДТК» Прелюдія і фуга до мажор (I том)

(Виконує викладач по класу фортепіано, концертмейстер.)

- Чи знайомий вам цей твір?

Вчитель мистецтва: Улюбленим інструментом Баха був орган, у майстерності гри й головне імпровізації на ньому він був справжнім віртуозом.

Орган називають королем музичних інструментів, адже він найбільший і один з найдавніших. Він може звучати голосами будь-якого іншого інструмента, адже численні органні труби можуть створювати різноманітні тембри. Кількість труб сучасних органів досягає десятків тисяч. Мистецтво гри на органі потребує від виконавця складних технічних умінь, зокрема координації роботи рук і ніг.

У західно-християнських храмах органи вбудовували у внутрішній простір, їхнє урочисте і могутнє звучання гармоніювало з архітектурою і внутрішнім оздобленням релігійних споруд.

Найкращі музиканти того часу служили церковними органістами. Вони створювали музику для цього інструмента.

Токата і фуга ре мінор для органа Й.- С. Баха набула надзвичайного поширення, зокрема і в різному аранжуванні (для флейти, фортепіано, баяна, електрогітари, для струнного, естрадно-симфонічного і джазового оркестрів, навіть для хорового виконання *а капела*).

Сприймання музики. (Викладач флейти):

Й.- С. Бах. Токата і фуга для органа ре мінор у виконанні флейти.

<https://drive.google.com/drive/folders/1bnHw-TaWKj1rz1IN590sC3FqCKxcLT6B?usp=sharing>

- Простежте за появою теми фуги у різних голосах. Визначте кульмінацію в її розвитку.

(Вчитель мистецтва):

Сучасник Баха німецький композитор і органіст **Георг Фрідріх Гендель** (1685-1759) близько півстоліття працював у Лондоні. В історію музики він увійшов як блискучий майстер монументальної ораторії, переважно на біблійні сюжети (32 твори, зокрема найвідоміша у світі «Месія»). Також він автор понад

40 опер та багатьох інструментальних творів. Композитор створив новий тип ораторії, грандіозної за масштабами й демократичної за музичною мовою.

Ораторії Генделя, сповнені енергії та світла, репрезентують музику бароко. «Якщо музика Баха — це храм, то музика Генделя - палац», - зауважував композитор і піаніст Антон Рубінштейн. Бах умів, як ніхто інший, виразити скорботу, глибокий смуток, адже його, як творця, насамперед вабили складні душевні переживання. Генделя цікавили герої-переможці, він тяжів до вираження життєстверджуючих почуттів.

Сприймання музики. (*Викладач флейти*):

Г.-Ф. Гендель. Пасакалія з сюїти сі мінор.

Ораторія «Месія» (Hallelujah). (У виконанні ансамблю флейтистів)

<https://drive.google.com/drive/folders/1bnHw-TaWKj1rz1IN590sC3FqCKxcLT6B?usp=sharing>

V. «Сходінка творчості». Виконання творчого завдання.

Створіть ескіз обкладинки до диску «Музика бароко»

VI. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія. (*Вчитель мистецтва, вчитель флейти*):

- Які жанри музики набули розвитку в епоху бароко?
- Що є основою розвитку жанру концерту?
- У виконанні якого інструменту звучали твори?

(Інтерактивна вправа <https://learningapps.org/display?v=pza0rav7t23>)



VII. Домашнє завдання.

- Послухайте оригінали й аранжування органних творів Й.-С. Баха та іншої музики епохи бароко. Поміркуйте, чому ця музика «не старіє» впродовж кількох століть.
- Завершіть роботу над створенням обкладинки до диску «Музика бароко».

Використані джерела:

1. <https://naurok.com.ua/prezekntaciya-stihiya-muziki-baroko-18890.html>
2. <https://uahistory.co/pidruchniki/masol-art-8-class-2021-reissue/12.php/>
3. <https://vseosvita.ua/lesson/baroko-muzyka-8-klas-urok-19-20-90859.html>

*Рудницька Оксана Василівна,
вчитель зарубіжної літератури
Гульовська Ірина Андріївна,
вчитель образотворчого мистецтва*

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА МАЛЮНКУ (за романом О.Вайльда «Портрет Доріана Грея»)

Тема: Еволюція образу Доріана Грея. Портрет. Виявлення характерних рис зовнішності людини, передача її емоційного стану.

Клас: 10 клас.

Мета: поглибити знання учнів про зміст роману; допомогти зрозуміти образ головного героя; розвивати навички аналізу художнього образу, переказу, виразного читання, зв'язного мовлення, логічного мислення; сприяти морально-етичному вихованню школярів; формувати розуміння ціннісної ролі мистецтва у розвитку цілісної особистості, абстрактно мислити, здійснювати аналіз і використовувати отримані теоретичні знання у практичній роботі на уроці.

Тип уроку: інтегрований.

Обґрунтування актуальності :

- ✓ міжпредметні зв'язки двох навчальних дисциплін допомагають учням бачити зв'язок навчання із життям, застосовувати знання на практиці;
- ✓ учні вчаться розв'язувати проблемні і дослідницькі завдання;
- ✓ набувають соціальний досвід, виявляють готовність формування особистісних рис.

Очікувані результати:

Учень уміє:

- ✓ співвідносити нову інформацію із набутим досвідом;
- ✓ ділитися своїми знаннями, навичками;
- ✓ пояснювати свій вибір;
- ✓ уважно слухати один одного в умовах безпосереднього спілкування;
- ✓ демонструвати іншим результати своєї діяльності;
- ✓ висловлювати судження про філософські ідеї О.Вайльда;
- ✓ взаємодіяти;
- ✓ передавати емоційний стан людини, її внутрішній світ, вікові зміни обличчя;
- ✓ виявляти характерні риси зовнішності;
- ✓ працювати з м'якими графічними матеріалами.

Методи та прийоми уроку: авторська презентація, інтерактивні вправи: «Словесний портрет», «Так-ні», «Одне слово», метод сторітейлінгу.

Форми роботи: урок-дослідження.

Формування ключових компетентностей: уміння вчитися: активізувати пізнавальну діяльність та критичне мислення учнів; **комунікативної:** формувати навички спілкування в колективі та толерантного ведення дискусії; **інформаційної:** формувати вміння визначати деталі в тексті; розвивати навички роботи з книгою, ІКТ; **загальнокультурної:** виховувати естетичний смак та читацькі інтереси учнів; розширювати кругозір школярів;

предметної мистецької: вміння відтворювати вивчені графічні техніки і прийоми; підбирати графічні матеріали для передачі характеру зображення; передавати пропорції обличчя людини, портретну схожість, загальну тональність малюнка.

Обладнання: мультимедійна презентація до уроку; підручник; портрет письменника; текст роману О.Вайльда «Портрет Доріана Грея»; репродукції картин художників-романтиків; матеріали для практичної роботи (білий і тонований папір формату А3, графітові олівці, пастель, вугілля, сангіна), зразки учнівських робіт.

Міжпредметні зв'язки: зв'язок з теорією літератури, етикою, образотворчим мистецтвом, філософією, психологією, музичною культурою.

Презентація до уроку:

https://docs.google.com/file/d/1UqM4YodDqlKACHXKqsgd54O4u4HkOQZy/edit?usp=docslist_api&filetype=mspresentation



Яка користь людині, коли придбає весь світ,
а себе самого занапастить
Новий Заповіт

*До мистецтва я ставився, як до найвищої діяльності;
життя я вважав одним із проявів творчості*
О. Вайльд

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Вітаємо вас, любі діти, шановні гості, на інтегрованому уроці із зарубіжної літератури та малюнку. Тема нашого уроку *Еволюція образу Доріана Грея*. Інтегрований урок із зарубіжної літератури і малюнку (за романом

О.Вайльда «Портрет Доріана Грея»). Портрет. Виявлення характерних рис зовнішності людини, передача її емоційного стану.

II. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Робота з епіграфом (Слайд №1)

Слово вчителя зарубіжної літератури

Питання про те, що таке краса і в чому її цінності для людини було одним із актуальних питань європейської літератури, починаючи з середини ХІХ століття. В англійській літературі ідея краси стала підґрунтям для виникнення теорії естетизму. А одним із найяскравіших прибічників цієї теорії в житті і творчості був письменник і драматург Оскар Вайльд. Про нього та про один із його творів ми і поговоримо сьогодні «Немає книг моральних або неморальних. Є книги добре написані або погано написані. Ото й усе.»

Найвідомішим твором Оскара айльда, який приніс йому всесвітню славу і найповніше відбив його *філософські та естетичні погляди, життєве кредо і принципи художньої творчості*, став роман "Портрет Доріана Грея". Це єдиний опублікований роман письменника.

Доріан Грей — юнак, наділений неймовірною вродою. Потрапляючи під вплив ідей нового гедонізму, які проповідує лорд Генрі, він присвячує своє життя насолоді й пороку. Це фігура подвійна: у Доріані поєднані тонкий естет і навіть романтик із порочним, безжальним злочинцем і розпусником. Ці дві протилежні сторони його характеру перебувають у постійній боротьбі. Це провина чи біда героя? На це запитання ми спробуємо сьогодні відповісти.

IV. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Інтерактивна вправа «Словесний портрет автора» (Слайд №2).

2. Інтерактивна вправа "Так – ні».

Опис змісту карток

1. Доріана намагався вбити Джеймс Вейн ? (Так)
2. Жінка з трактиру називала Доріана Дивний незнайомець? (Ні, Прекрасний принц)
3. Доріан надягав одяг простолюдина, щоб відвідувати брудні притони? (Так)
4. Алан Кемпбел допоміг Доріану знищити труп художника Безіла? (Так)

5. Сибіла розчарувала Доріана ,коли він дізнався про її низьке походження? (Ні,почала погано виконувати ролі на сцені)
6. Безіл Голуорд не хотів знайомити лорда Генрі з Доріаном Греєм, бо Доріан розчарує його? (Ні,бо лорд Генрі буде погано впливати на Доріана)
7. Доріан не міг знаходитися поза межами Лондона, бо сумував за друзями (Ні, боявся, що хтось дізнається таємницю портрета)
8. Доріана Грея так вразила книги, яку дав йому лорд Генрі, що він так і не зміг позбутися цього впливу(Так)
9. Коли Доріан побачив, що портрет зазнає змін, він повернув його художнику (Ні, сховав у нежитловій кімнаті)
- 10.Доріан наприкінці роману згадує свій «добрий вчинок» - подав милостиню злидарю (Ні,пощадив дівчину, яка в нього закохалася)
- 11.Портрет набув свого первозданного вигляду після смерті Доріана Грея (Так)

V. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Творчо-аналітична робота (Перевірка домашнього завдання)

Настав час найголовнішого - проведемо дослідження, як філософія насолоди впливає на внутрішній світ людини, що відбудеться, якщо настане перенасичення, коли буде вичерпаний запас насолод, які вона собі придумала. Простежимо за долею Доріана Грея: коли почалася деградація його душі, як вона проходила і як Доріан перетворився на великий порок.

Визначте етапи моральної деградації Доріана Грея за його вчинками й думками, аналізуючи зміни в портреті та зовнішності героя.

Очікувані відповіді (Слайди №3-14)

Сходінки падіння Доріана Грея



1. Усвідомлення героєм своєї вроди.
2. Випробування коханням, захоплення бутафорією.
3. Захоплення ідеями гедонізму.
4. Розпуста.
5. Убивство людини, доведення до самогубства.
6. Лицемірство, зруйнуване життя Гетті.
7. Відчуття постійного страху.
8. Убивство власної совісті, душі.

Висновок. Людина без совісті, без душі не може існувати. Духовний світ, замкнений на самому собі, бідний і не може розвиватися. Краса і злочин — поняття несумісні.

3. *Евристична бесіда дискусійного характеру*

Чим був для Доріана його портрет? (*Портрет — це його совість, душа.*)

На вашу думку, чому Доріан вирішив позбутися портрета?

Визначте зміни, художні деталі, які відбулися в «портреті-душі» Доріана Грея після його вчинків та дій.

Зміни в «портреті-душі» Доріана Грея (*Слайд №15*)

Дослідницька робота

Учитель малюнку

Ця тема актуальна, особливо для учнів образотворчого відділення. Портрет, як термін, має дуже багато визначень. Це - жанр образотворчого мистецтва, зображення людини, групи людей;

відтворення зовнішності шляхом передачі індивідуальних рис;

відображення духовної сутності героя.

В образотворчому мистецтві портрет відтворюється у таких видах, як скульптура, живопис чи графіка. Існує такий термін і у літературі, музиці, кінематографі, мультиплікації.

І саме засобами малюнку ми спростуємо або доведемо вище сказане. Те, що на зовнішність, окрім вікових змін, впливає емоційний стан людини, її внутрішній світ.

Проведемо дослідження - соціальний експеримент. Пригадаємо, що відбувається з обличчям при проживанні людиною певних емоцій.

Наприклад, **позитивні емоції:**

спокій:

- ✓ всі м'язи обличчя розслаблені;

радість:

- ✓ примружені очі, виразні зморшки у зовнішніх кутиках очей;
- ✓ щоки підіймаються, обличчя стає більш округлим;
- ✓ носо-губні складки помітні, півкруглої форми;
- ✓ лінія губ підіймається вище, кутики губ спрямовані вгору;
- ✓ брови розгладжуються, підборіддя натягується.

Негативні емоції:

страх :

- ✓ Очі широко відкриті, брови підняті, нижня повіка опускається нижче;
- ✓ шия натягнута, перенісся загострене;
- ✓ з'являються горизонтальні зморшки на лобі;
- ✓ лінія рота вигнута кутиками вниз;
- ✓ рот може бути відкритим і підборіддя опускається;

гнів:

- ✓ очі примружені, прикриті повіками;
- ✓ брови зводяться вниз до перенісся, вони прямі;
- ✓ між бровами глибокі вертикальні зморшки;
- ✓ крила носа широко розставлені, ніздрі збільшуються;
- ✓ губи стиснуті в тонку лінію, кутиками вниз;
- ✓ зуби стиснуті і на щоках з'являються глибокі западини.

З роками у кожному обличчі відбуваються також вікові зміни -росте кінчик носа і мочки вух, щоки опускаються вниз, нависають верхні повіки і натягується шкіра на шії. (Начерки, виконані учнями на уроках малюнку, **слайди № 20 - 22**).



Важливий вплив на зовнішність має і спосіб життя, який веде людина, її стан здоров'я.

Часте переживання людиною тих чи інших емоцій, її вчинки та дії (позитивні чи негативні), шкідливі звички, хвороби і викликають зміни

зовнішності. Саме всі ці фактори у сукупності і формують риси обличчя людини у зрілому віці.

Перед вами два зображення молодого людини віку юного Доріана Грея (роботи виконані учнями на уроках малюнку, *слайд №25*).

Примітка. Клас поділений на 2 групи: одна група працює над створенням портрету людини, яка старіє природнім способом, а друга – над портретом, де вчинки і дії руйнують її зсередини, а отже, і ззовні (10 хв.) Учні мають скласти своєрідний реєстр цих «потворностей» та спробувати привести у відповідність конкретні життєві прояви людини до конкретних змін рис обличчя, пози, одягу, інших деталей.

Аркуші тонованого паперу розділені на частини. Учні працюють над елементами портрета. Завдання виконуєте м'якими графічними матеріалами. Пастель, вугілля, сангіна дають можливість легко передавати необхідні фактури, виконувати глибокі тональні переходи, застосовувати різні графічні техніки.

А тепер розглянемо результат досліду (учні закріплюють малюнки на дошці).

Які риси обличчя у людини на першому портреті? (помітні вікові зміни, горизонтальні зморшки на лобі, мімічні зморшки навколо очей, приємна усмішка, герой викликає позитивне враження).

Опишіть людину на другому портреті (цей малюнок схожий на спотворений портрет Доріана Грея, зруйнований його вчинками).



Учитель зарубіжної літератури (Слайд №16)

У цей час звучить музика Шопена.

4. Дослідницька робота (випереджальне завдання для учнів-літераторів)

У романі О. Вайльда «Портрет Доріана Грея» образ на полотні поступово перетворювався на почвару відповідно до того, як сам Доріан перетворювався на моральну потвору. Опишіть такі метаморфози на прикладі біографії відомих людей. (Метод сторітейлінгу -Елвіс Преслі і Іван Павло II Папа Римський-представлення життєвих історій). **(Слайди №17-19)**

VI.УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗДОБУТИХ ЗНАНЬ

Постановка та розв'язання проблемного питання

Учитель зарубіжної літератури

Хто, на вашу думку, винен у трагедії Доріана Грея: лорд Генрі, який прищепив юнакові — недосвідченій людині — небезпечні думки, «розбудив» і «підігрів» темні пристрасті в його душі; Безіл, який і амальював цей зловіщий портрет; суспільство, яке спостерігало за його моральним падінням; чи він сам?

Очікувані відповіді

Передусім, сам герой, тому що у нього був вибір :«іти сходами вниз чи вгору».

VII. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ.

Інтерактивний прийом “Одне слово”

Завершіть речення одним словом: “Сходи деградації Доріана Грея свідчать про...”.

Завершення уроку

Слово вчителя зарубіжної літератури

Треба точно знати, що шукаєш і де слід шукати. Доріан не зміг знайти красу, бо там, де він її шукав, краси не було. Краса не у відчуттях, не в насолоді і навіть не у мистецтві. Красу треба шукати у людині.

Слово вчителя малюнку

Отже, сьогодні практичний дослід показав, що наслідки прожитого життя відображаються на обличчі. Те, як старіти - це вибір кожного з нас.

VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

О.Вальд колись сказав: «Кожна людина бачить свої гріхи в Доріанових». Напишіть твір-роздум на одну із тем «Які гріхи бачить у собі людина ХХІ століття?»; «Молитва за душу Доріана Грея»; «Поради Доріану Грею»; поспостерігати за своїми близькими, розглянути сімейні світлини і визначити, які зміни відбулись у їх зовнішності з віком.

Використані джерела:

1. https://zarlit.com/lesson/10klas_5/16.html
2. <https://vchys.com.ua/tvir-zarybijna-lit/tvir-zarybijna-lit10klas/30643-portret-dorana-greia-golovn-geroii.html/>

*Кучер Тетяна Борисівна,
вчитель математики*

КОМБІНОВАНИЙ УРОК З ЕЛЕМЕНТАМИ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ

Тема уроку: Розв'язування компетентнісних завдань на тему «Прямокутний паралелепіпед, куб, піраміда»

Клас: 5

Тип уроку: комбінований урок з елементами STEM-технологій.

Мета: формування компетентностей:

- предметні – удосконалювати вміння обчислювати об'єм прямокутного паралелепіпеда і куба та площі їх поверхонь; вчитися визначати основні виміри прямокутного паралелепіпеда і куба використовуючи їх моделі; сформувати вміння практичного застосування знань з цієї теми.
- ключові – формувати розвиток просторових уявлень, логічного мислення, розумово – пізнавальних, творчих і мистецьких якостей учнів; спілкуватися рідною мовою чітко, зрозуміло, грамотно; уміння спілкуватися англійською мовою а також працювати у групі.

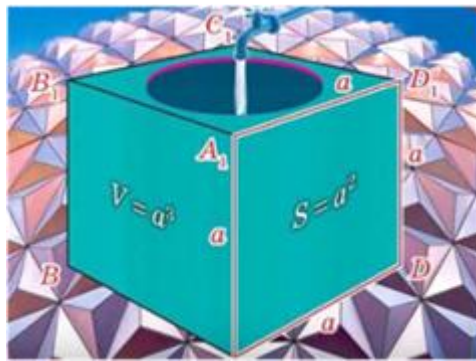
Реалізація інтегрованої змістової лінії «Громадянська відповідальність»

- розвивати в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних думок і стилів діяльності;
- впливати на інтелектуальний розвиток учнів;
- формувати позитивні риси особистості;
- розвивати розумову активність, пізнавальну самостійність, саморегуляцію, творчість у навчальній діяльності.

Очікувані результати:

- учні виготовляють розгортки геометричних фігур і оздоблюють їх;
- визначають основні виміри геометричних фігур і обчислюють їх об'єми і площі поверхонь;
- утворюють з розгорток об'ємні геометричні фігури і прикрашають новорічну ялинку;
- малюють на дошці велику ялинку;
- під час роботи співають українські і англійські пісні на новорічну тематику, чим створюють святковий настрій.

Обладнання: записи пісень; ноутбук; розгортки прямокутного паралелепіпеда, куба, піраміди; лінійки, прикраси для фігур, скоч, кольорові стрічки, новорічний дощик, кольорові картки.



Хід уроку

I. I. Організаційний етап

II. Перевірка домашнього завдання

Виконання онлайн тестових задач, аналіз допущених помилок

<https://naurok.com.ua/test/start/688109>

III. Формулювання мети і завдання уроку

Можливо, під час виконання завдань учні припустилися помилок. Тоді завдання уроку: удосконалювати вміння знаходити площу поверхні та об'єм прямокутного паралелепіпеда і куба, вчитися застосовувати ці знання на практиці. Якщо всі відповіли без помилок, то створити відповідну мотивацію можна запропонувавши таку практичну задачу.

Кожна дитина виготовила розгортку моделі прямокутного паралелепіпеда, піраміди або куба. Учні підписують свої моделі і вчитель звертає увагу, що на цьому уроці буде проведена практична робота з обчисленням площі поверхні і об'єму прямокутного паралелепіпеда або куба у цікавій формі з елементами казки.

IV. Розв'язування завдань

Вчитель. Ось і закінчується 2020 рік... Це час чарівництва і фантазії, сміху і краси, таємничості і торжества. Кожному з нас хочеться якогось новорічного дива, поринути у казку, відчувати себе маленьким гномиком, пухнастим зайчиком, ніжною сніжинкою або сніговою королевою! А чому б ні? Сьогодні, дорогі учні ми з вами перетворимо урок математики у казкове дійство. Ми помандруємо у далеке майбутнє і уявимо що ми стали відомими та успішними дизайнерами. Разом працюємо в салоні "Art&Dekor". Напередодні Нового Року одержали замовлення з МИНУЛОГО від учнів Тернопільського ліцею №21. Наше завдання прикрасити красуню ялинку і створити для п'ятикласників онлайн-свято Нового 2021 року!

Коли все вже було готовим, перед нами з'явився злий заздрісний конкурент Чародій Koronavirys. Він перетворив ялинкові прикраси на паперові розгортки геометричних фігур: прямокутного паралелепіпеда, куба та піраміди. Що ж нам тепер робити? Чуєте хтось до нас іде! Ти хто?

Учень «Білий Бик»:

— Я добрий чарівник Білий Бик — символ 2021 року. Я можу вам допомогти зняти закляття, але для цього потрібно виконати наступні завдання:

Завдання 1. Виміряти основні виміри геометричних фігур.

Завдання 2. Обчислити суму довжин усіх ребер фігур.

Завдання 3. Знайти об'єм прямокутного паралелепіпеда і куба.

Завдання 4. Розв'язання записати у чарівних карточках, які я вам роздам. Лише тоді коли завдання будуть виконані правильно, я дам вам інструменти які зможуть відновити ялинкові прикраси! Також потрібно вибрати серед вас найталановитіших художників, які намалюють нам найкрасивішу ялинку, яку ми усі разом прикрасимо ялинковими геометричними фігурками. Працювати вам потрібно у групах по двоє учнів і допомагати один одному. Спільними зусиллями ми зможемо перемогти злого Коронавіруса. Тож уперед до перемоги! А для того щоб створити святковий настрій ми заспіваємо дружно пісню **«Happy New Year українською мовою»** (<https://www.youtube.com/watch?v=y1QO7mXsWuA>)

Художники на дошці вимальовують велику ялинку, прикрашають її дощиком. Учні виконують завдання, тоді Білий Бик дає їм скоч і стрічки для перетворення розгорток на об'ємні фігури. Діти склеюють розгортки, розмальовують їх. Потім вішають на ялинку готові новорічні прикраси і співають пісню на англійській мові «Rudolph The Red Nosed Reindeer Song With Lyrics» (<https://www.youtube.com/watch?v=dfSnuJBgbXQ&feature=youtu.be>)

Вчитель. Оскільки ви добре засвоїли попередню тему "Геометричні фігури", тому швидко зняли чари і перетворили паперові розгортки на новорічні прикраси. Ви справжні дизайнери і чарівники! Ви подарували учням Тернопільського ліцею 21 красуню ялинку і створили собі незабутнє свято 2021

Нового року! Спільними зусиллями і у веселій дружній атмосфері ми своїми знаннями і добротою перемогли зло!

Ось так яскраво і позитивно закінчилась наша казка! Адже саме у казках любов знищує заздрість, а добро перемагає зло! Я щиро вітаю вас, учнів рідного Тернопільського ліцею N 21 з Прийдешнім Новим Роком!!! Нехай 2021 рік буде таким яскравим як новорічний феєрверк і таким гарним, як прикрашена новорічна ялинка!

VI. Домашнє завдання

Повторити тему «Геометричні фігури».

VII. Підсумок уроку. Оцінювання учнів

Застосування прийому «Мікрофон»

Що ми робили сьогодні на уроці?

Що тобі вдалося зробити на уроці?

Що не вдалося?

Що найбільше сподобалося?

Використані джерела:

1. <https://naurok.com.ua/urok-ob-em-pryamokutnogo-paralelepipedu-i-kuba-99176.html>

Орос Наталія Теодозіївна,

вчитель математики

Журавель Наталія Павлівна,

викладач образотворчого мистецтва

Кавун Анатолій Іванович,

Концертмейстер

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК У 7 КЛАСІ З ГЕОМЕТРІЇ, ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА, ХОРЕОГРАФІЇ

Тема: Розв'язування прикладних задач з теми: "Трикутники. Коло і круг." Створення міста майбутнього. Використання хореографічних композицій.

Мета: узагальнити і систематизувати знання учнів з тем геометрії 7-го класу; надати початкові відомості про правила планування міст, навчати правильно komponувати предмети на аркуші паперу; розвивати: інтерес до

вивчення математики, фантазію, уяву; виховувати: увагу, охайність, колективізм.

Тип уроку : інтегрований (рисунок, образотворче мистецтво, хореографія, геометрія) з використанням інтерактивних технологій.

Матеріали: вислови вчених про математику, плакат із філвордом, музичний супровід, папір формату А3, акварельні фарби, газети, ножиці, клей, чорний маркер.

Основні поняття: колаж – технічний прийом в образотворчому мистецтві, який базується на введенні у твір різних за фактурою та кольором предметів: шматків газет, афіш, шпалер.

Хід уроку

Геометрія є пізнання всього існуючого

Платон, IV ст. до н.е.

I. Організаційний етап

II. Актуалізація опорних знань

- Клас поділено на групи. Робота в групах має бути злагодженою і ви повинні працювати активно, за правильно виконане завдання буде приз. Будуть завдання, які виконуватимуться в парах.
- До вашої уваги філворд. Коротенько, що це таке: філворд — це такий різновид кросворду. Сітка з проставленими буквами. Вам пропонується завдання з кількістю букв у відповіді. Завдання таке знайти і викреслити відповідь в сітці. розгадувати як по вертикалі так і по горизонталі, по діагоналі не треба. Кожна буква тільки одному слову належить.

Філворд

П	Р	А	Д	І	У	С	Е	Б	В	К
Е	Д	І	А	М	Е	Т	Р	І	Е	У
Р	К	Т	Н	И	К	В	Ц	С	Р	Т
П	О	У	Т	Е	Р	А	Е	Е	Т	П
Е	Л	К	Г	П	У	Д	Д	К	И	Р
Н	О	О	Е	Е	Г	Р	О	Т	К	О
Д	В	М	О	Р	П	А	Т	Р	А	М
И	И	Я	М	И	І	Р	И	И	Л	І
К	С	Р	Е	М	Ф	О	Ч	С	Ь	Н
У	О	П	Т	В	А	Г	Н	А	Н	Ь
Л	Т	П	Р	Я	М	Я	А	Г	І	Д
Я	А	Я	І	М	Е	Д	І	А	Н	А
Р	П	А	Р	А	Л	Е	Л	Ь	Н	І
Н	Т	В	О	Р	Ч	І	С	Т	Ь	Ч
І	О	Т	Р	И	К	У	Т	Н	И	К

Запитання для філворду

- Наука, яка вивчає властивості геометричних фігур (геометрія).
- Основні фігури на площині: точка і ... (пряма).
- Геометрична фігура, утворена 2 променями, які виходять із спільного початку... (кут).
- Промінь, що виходить з вершини кута і ділить його навпіл... (бісектриса).
- Сторони одного кута є доповняльними променями сторін іншого то такі 2 кути ... (вертикальні).
- Якщо прямі перетинаються під прямим кутом, то вони (перпендикулярні)
- Дві прямі на площині, які не перетинаються ... (паралельні).
- Геометрична фігура, яка складається з трьох відрізків, які з'єднують 3 точки, що не лежать на одній прямій... (трикутник).
- Відрізок, який з'єднує вершину з серединою протилежної сторони... (медіана).
- Хорда, яка проходить через центр... (діаметр).
- Відрізок, який з'єднує центр кола з будь-якою точкою на колі... (радіус).
- Пряма, яка має початок, але немає кінця... (промінь).
- Пряма, яка має з колом лише одну спільну точку... (дотична).
- Сума довжин всіх сторін... (периметр).
- Діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних, або матеріальних цінностей... (творчість).

За кожну правильну відповідь учень, а, відповідно, і група отримує приз.

III. Закріплення знань, умінь і навичок

- Як знання отримані на геометрії реалізовується на уроках хореографії.
- Для вас хореографічна композиція «Березнянка» у виконанні учнів хореографічного відділу (концертмейстер Кавун Анатолій Іванович)
- Учні, уважно спостерігайте, і після закінчення танцю назвіть геометричні фігури, які були використані в танці.
- Знання з геометрії використовуються і в предметах образотворчого циклу.

Вчитель образотворчого мистецтва:

- Знання з геометрії ми перенесемо на наш малюнок «Місто майбутнього», який виконаємо у техніці колаж.

Бесіда.

- Що таке колаж?
- У вас на столах лежить папір, який ви заздалегідь перекрили акварельними фарбами і різні геометричні фігури. Назвіть їх? (трикутники, чотирикутники, круги)

- Де ми їх використаємо? (Вони будуть у нас будинками)
- А чому вони різні по розміру, формі? (бо будинки теж різні, і місто буде мати своє обличчя, буде цікавішим)
- У вигляді якої геометричної фігури можна уявити дах? (трикутника, чотирикутника, круга)
- Як ще застосувати круг? (Розрізати по діаметру, взяти $\frac{1}{4}$ круга)
- Погляньте на малюнок (вчитель демонструє зразок вже виконаної роботи) і скажіть як розташована залізниця? (вона підвісна)

Поетапність виконання завдання.

1. Ви **працюєте в парах**. Один учень легенько наносить клей, щоб не порвати, другий клеїть.
2. Будівлі чергуються різні по висоті, ширині, між будівлями залишаєте невелику відстань. Враховуйте будівлі, які мають об'ємні форми.
3. Доповнюєте роботу незвичними формами дахів, підвісними дорогами, літаючими об'єктами, будівлями з сонячними батареями.
4. Чорним маркером позначаєте деталі: вікна, ліфти, мости, транспортні комунікації, перегородки між поверхами.
(вчитель демонструє зразки)

5. На виконання роботи вам дається 15 хв.

Діти підготували сучасну пісню про геометрію. Тож запрошуємо їх.

Реп про геометрію складали довго ми,
Поки вихід розумний в книжці не знайшли.
Трикутники й квадрати дуже класна штука,
Тільки теореми про них смертна скука.
Черговими вчора були Лера і Остап –
Дошку не витерли, значить вчать про квадрат.
Були в нас різні цікаві теми,
Сама цікава про прямі паралельні.
Довго малюнки про них малювали,
Поки аж всі їх на 12 не здали.
Геометрію коли я вчу,
Здається ніби на небо лечу.
Наталі Теодозіївні сподобався наш реп,
Тепер це буде новий трек.

А зараз **працюємо в групах**. Розв'язуємо задачі прикладного змісту. Обговорення і запис розв'язку задачі до 3 хв. Перемагає та із груп, яка швидше і правильніше запише пояснення до задачі в зошит.

Задачі прикладного змісту

Вулиця проходить з північного сходу на південний захід. У якому напрямку проходить паралельна їй вулиця? А перпендикулярна? Зробити малюнки, вважати вертикальний край зошити напрямом на північ.

1. Потрібно описати коло для клумби. Як це зробити, якщо є 2 кілочки і мотузки?

2. Пояснити, як знайти за малюнком висоту дерева.

3. На малюнку зображено садову хвіртку, яку скоро перекосять. Як прибити планку (дошку), щоб надати міцності хвіртці? Поясніть.

4. Як скористатися властивістю катета, що лежить проти кута 30° , для вимірювання відстаней між 2 пунктами на місцевості якщо між ними є перешкода, але до кожного з них можна підійти?

До вашої уваги хореографічна композиція «Гуцульський етюд» у виконанні концертмейстера, де зустрічається також багато геометричних фігур.

Огляд робіт, виставлення оцінок за роботи, за урок, відзначення праці найкращої групи.

Підсумок. Ваші враження від уроку одним словом (*гра мікрофон*).

Домашнє завдання: підготуватись до контрольної роботи з теми «Коло і круг». Виконати завдання з підручника (автори А.Г. Мерзляк та ін.,): с.151 №№ 1-5.

Використані джерела:

1. <https://naurok.com.ua/rozv-yazuvannya-prikladnih-zadach-stvorenniya-mista-maybutnogo-vikonannya-horeografichnih-kompoziciy-31912.html>
2. https://urok.osvita.ua/materials/integr_urok/59646/attachment-download/23899/

*Насалик Наталія Василівна,
вчитель історії
Хомяк Уляна Ігорівна,
вчитель образотворчого мистецтва*

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З ПРЕДМЕТУ «ДОСЛІДЖУЄМО ІСТОРІЮ І СУСПІЛЬСТВО» ТА ПРЕДМЕТУ «КОМПОЗИЦІЯ»

Тема: Дотримання прав людини. Передача почуттів та емоцій за допомогою барв кольорів.

Клас: 5

Очікувані результати навчання здобувачів освіти:

- Пояснює, чому і якими правами від народження наділена кожна людина.
- Пояснює, як держава забезпечує реалізацію прав людини /дитини.
- Вміє розрізняти випадки порушення прав людини.
- Називає порядок дій у випадку порушення прав людини/дитини.
- Обґрунтовує необхідність захищати права людини і громадянина та дотримуватися обов'язків громадянина.
- Формує правильне уявлення щодо толерантної поведінки.
- Передає емоції за допомогою барв кольорів.
- Удосконалює вміння працювати з фарбою.

Обладнання: Комп'ютер, мультимедійна презентація, підручник, унаочнення, роздатковий матеріал, приладдя для практичної роботи (гуаш, пензлики, баночки для води, папір, дощечка).

Хід уроку

1. Організаційний момент. Повідомлення теми уроку. Створення сприятливої атмосфери.

Ось і продзвенів дзвінок
Кличе всіх він на урок
Тож часу не гаймо
Урок розпочинаймо!

Вчителька образотворчого мистецтва:

- Пропонуємо ми розпочати нашу спільну роботу подарувавши один одному посмішку.

Вчителька історії:

- І нехай в такому гарному настрої пройде наш урок!

2. Мотивація навчальної діяльності. Актуалізація знань.

Клас прикрашений плакатами «Права людини очима дитини», які підготували учні.

Вчителька історії:

Нам уже відомо, що всі люди від народження є рівними перед законом і всі в однаковій мірі наділені правами.

- А що таке права?
- Чи можуть люди обійтися без прав?
- Чому людина повинна знати свої права?
- Чому права і обов'язки взаємопов'язані?

Давайте пригадаємо якими ж правами і обов'язками наділені люди?

Пропоную це зробити за допомогою **вправи «Проклади шлях до дому»**.

Для того, щоб віднайти доріжку до дому нам потрібно пригадати якомога більше наших прав та обов'язків. Учні виконують завдання працюючи з роздатковим матеріалом.

Перша група дітей, записує на відповідному бланку права, якими наділені люди, а друга група обов'язки.

Я маю

Вправа "ПРОКЛАДИ ШЛЯХ ДО ДОМУ"

Право на

Право на

Право на

Право на

Право на

Я маю

Вправа "ПРОКЛАДИ ШЛЯХ ДО ДОМУ"

Обов'язок

Обов'язок

Обов'язок

Обов'язок

Обов'язок

Повторили ми права а тепер в нас буде гра!

Вчителька називає право, а учні називають де і як це право можна реалізувати в житті.

(Наприклад Право на освіту — ходимо до школи, навчаємося...)

- Як ви вважаєте, чи можуть права людей залежати від віку, статі, кольору шкіри?

- Чи справедливо, коли люди різної статі, статків, походження мають різний обсяг прав?

- Чи завжди ми реалізовуємо свої права? Що заважає нам це робити?

- Чи можна порушувати права інших людей?

- Чи повинні люди різної статі, статків, походження по різному відповідати перед законом за протиправні дії?

- Пригадаймо! У яких документах закріплено права людини?

Першим, великим правовим актом з прав людини є Декларація про права людини прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р.

Для діток існує окремий документ, який захищає їхні права це Конвенція ООН про права дитини 1989 р.

І, навіть, у найважливішому законі нашої держави Конституції, прийнятій 28 червня 1996 року, є розділ II, який присвячений правам і обов'язкам людини.

3. Вивчення нового матеріалу.

Всі люди рівні перед законом, і всі в однаковій мірі наділені правами, саме так проголошують основні документи про права людей, але досить часто буває, що права людини порушуються.

Це відбувається , коли норми, передбачені Загальною декларацією прав людини та іншими переліченими документами, не виконуються або хтось (інші люди або навіть держави) чинить усупереч їм.

Важливо вміти розпізнавати ситуації, в яких порушуються твої права.

Отож, юні знавці законів запрошую вас до наступної вправи **«Справедливий суд»**.

Для виконання цієї вправи клас ділиться на 2 – 3 групи. Кожна з груп отримує по 2 конверти, в одному конверті приклади ситуацій, в іншому заздалегідь вирізані на картоні картки з надписом прав (наприклад право на освіту, право на свободу слова, право на працю....).



Завдання учнів розглянути, обговорити запропоновані ситуації і визначити, чи є у них прояви порушення прав , та обрати з поданих карток те право, або права, які було порушено в конкретній ситуації.

1. У вечері в Сергійка сильно розболівся живіт, його батьки відвезли в лікарню, лікар оглянувши маленького пацієнта прописав йому лікування.
2. Олена і Юля на перерві, скориставшись відсутністю однокласниці Олі, в класі почали нищпорити в її рюкзаку, знайшовши її телефон, перечитували її повідомлення.
3. Андрійко, систематично почав пропускати навчання в школі, оскільки цілими днями допомагає батькам по господарству.
4. Тарасику, на день народження подарували скрипку, він мріяв навчитися грати на музичному інструменті, для цього, навіть, записався у музичну школу, проте, батько заборонив відвідувати уроки музики, сказавши, що це не чоловіча справа.
5. Дітей, які народжувалися у Стародавній Спарті (Греція) оглядали старійшини, і тільки тоді визначали чи буде дитина жити далі. Хлопчиків з 7 років забирали від матерів в спеціальні табори. Виховуючи дітей, їх часто били, заставляли самим шукати собі їжу, тому вони часто були голодними .
6. Я маю право на власну думку - заявив Данилко і почав ображати поганими словами однокласників.

7. 31 березня українці прийшли на виборчі дільниці і віддали свій голос одному з 39 кандидатів у президенти.

8. - Мені сподобалася ця блузка, чи не могли б ви мені показати її ближче? Що це за тканина, хто виробник, а чи є мій розмір, – запитала Оксана, підійшовши до продавчині. - Не забирайте мого часу, у мене і без вас багато роботи, тут не довідкове бюро, або купуйте, або йдіть далі, – вигукнула продавчиня.

9. Бабуся розповідала онукам, що в радянські часи, їм забороняли ходити до церкви, говорити українською мовою, тоді навіть на мітинг заборонено було виходити, одразу могли арештувати. Тисячі людей, які мали власну думку, були арештовані й ув'язнені.

Проаналізувавши ситуації, який ми можемо зробити висновок?

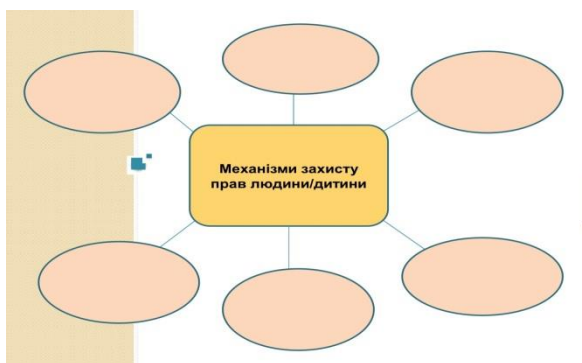
- Як себе відчуває людина, права якої порушено?
- До яких наслідків може призвести порушення прав?
- Хто повинен дивитися за дотриманням прав людини ?
- Куди може звернутися людина за захистом своїх прав ?

Гарантії прав закріплено у нашій Конституції. Саме наша Конституція, як найвищий закон держави, гарантує кожній людині можливості для захисту своїх прав . Слідкувати за дотриманням прав і свобод людини і громадянина повинна держава. Для захисту прав людини держава створює спеціальні органи влади , які слідкують за дотриманням правопорядку , карають кривдників. Реалізація цього відбувається через систему органів державної влади.

Робота з підручником.

Учні опрацьовують пункт 3 в підручнику, і разом з вчителькою заповнюють схему:

«Механізми захисту прав людини/дитини»



Права людини це - наш цінний скарб. І в цьому нас переконує історія. В боротьбі за утвердження і розуміння важливості прав людство пройшло довгий

і тернистий шлях. Адже в різні історичні епохи ставлення до людини і її прав було не однаковим. Багато віків існувало рабство, поневолення. Коли одні люди принижували і заставляли працювати інших. Таких людей могли вбити, продати, обміняти. Вважалося, що не всі люди рівні. Особливо це стосувалося людей з іншим кольором шкіри, або іншого віросповідання, людей які відрізнялися за майновим станом, багаті завжди мали верх над біднішими. Конфлікти в той час вирішували бійками - перемагав сильніший.

Вправа «Біла ворона»

Учасники займають місця у колі спинами до центра. Кожному учаснику прикріплюється аркуш паперу (аркуші – різних кольорів, по 5 – 6 кольорових аркушів одного кольору і лише один аркуш – білого). Учасники повертаються обличчям у коло і починають шукати інших, схожих . Після того як всі групи сформовані «за кольорами», вчитель підходить і бере за руку «самотнього білого».

Що ти відчув, коли ти зрозумів, що ти такий один і тобі немає пари?

Якими були ваші відчуття, коли ви знайшли схожих на себе і сформували групу?

Що ви відчуваєте стосовно самотнього учасника?

Чи хотіли б ви опинитися на його місці?

В житті нас оточують люди, які відрізняються кольором шкіри, особливостями здоров'я, своїми смаками, чи вподобаннями, але важливо пам'ятати що хоч ми всі різні, та ми всі люди і всі хочемо любові та уваги. І не завжди ми ставимо себе на місце того, ким знехтували, хто залишився на одинці. Що відчуває та людина якою знехтували, яку обмежили в правах?

Люди часто зазнають утисків, тільки за те, що вони мають інший колір шкіри, тільки за те ,що вони належать до іншого віросповідання, тільки за те, що вони інші. Це є порушення прав , найнебезпечніший його прояв - дискримінація.

Дискримінація – це негативне ставлення одних людей до інших через певні індивідуальні риси. (Вік, колір шкіри, мову, релігію, стать, приналежність до того чи іншого народу, майновий стан тощо).

Дискримінація може проявлятися по різному, це і мова ворожнечі, агресивні висловлювання, які принижують іншу людину, чи групу людей. Вони є небезпечними бо призводять до прагнення вбивати.

Вправа «Свідки минулого»

У моїх руках листи з минулого, давайте проаналізуємо конкретні приклади з історії і побачимо до яких жахливих наслідків призвело ігнорування правами, мова ворожнечі, упередженість, ненависть ...

Учні опрацьовують листи, після чого відбувається обговорення.

Лист 1

У роки Другої світової війни людям довелося пережити страшні випробування, бо Гітлер вирішив поділити світ на чорне і біле, очистити землю від зайвих людей, до яких віднесли євреїв, циган, чорношкірих, людей з інвалідністю, людей, що не поділяли його поглядів.... Кожен з них, хто загинув страшною смертю так хотів жити, у кожного з них, ще зовсім юних були мрії, надії. Трагедія у Києві, в Бабиному Яру, де за один день було розстріляно 35 тисяч людей, тільки за те, що вони були євреями назавжди віднесла їхні мрії далеко на небеса. А хтось і з них міг стати відомим науковцем, лікарем, але не судилося.....

Лист 2

Україна ще довго буде пам'ятати, та не в праві забути події 1932- 1933 років. Коли за любов і прагнення жити на рідній землі, за волю і бажання працювати у власному господарстві українці були покарані страшною смертю – голодом. Коли радянська влада на чолі з Сталіним безжально відбирала останній шматок хліба в української дитини. Так і не дочекавшись крихти надії дитя засинало вічним сном в ніжних обіймах матері.

Лист 3

Чимало натерпілися темношкірі люди виборюючи рівні права та можливості з білошкірими громадянами. Ця подія трапилася 1 грудня 1955 року у штаті Алабама. Під час однієї з поїздок в автобусі стався інцидент, коли афро-американка Роза Паркс відмовилася поступитися місцем білошкірій людині. За тодішніми законами темношкірі люди не мали права займати сидячі місця в автобусі, як і права навчатися разом в одному закладі, можливості обіймати високі посади тощо. За непокору Розу ув'язнили, а далі розпочався рух темношкірих за свої права, і в цій боротьбі загинули тисячі невинних людей.

Депортації, репресії.... і таких прикладів з історії можна назвати безліч.

На жаль і сьогодні ми бачимо як нетерпимість, мова ворожнечі, жадоба влади, переросла у прагнення вбивати. Війна. Не має нічого гіршого за смерті невинних дітей. Тисячі людей щодня втрачають свої права на сім'ю, домівку, на свободу, на захист від тортур і жорстокого поводження. А більшість вже ніколи не обійме своїх рідних, не скористається своїм найціннішим правом – правом на життя.

Вчителька образотворчого мистецтва:

... - Якими кольорами ми можемо передати у композиції негативні емоції людини?

- Назвіть їх!

(Чорний, темно-синій, сірий, темно-фіолетовий, коричневий).

- А якщо це буря негативних емоцій? Який напрям будуть мати лінії?

(Лінії які йдуть по діагоналі, лінії, які закручуються в спіраль, тобто динамічні лінії).

- Ці негативні емоції ми спробуємо показати за допомогою техніки монотипія.

- Що таке монотипія?

(Це відбиток зображення на папері).

- Що для цього нам потрібно зробити?

Інструктаж.

1. Використати у роботі п'ять фарб (чорна, біла, коричнева, фіолетова, синя).

2. Нанести їх хаотично по формі спіралі або діагоналі на дощечку мазками.

3. Швидко, щоб малюнок не висох перебити на папір.

4. Все, робота готова, чекаємо поки висохне.

Учитель демонструє техніку виконання малюнка.

Практична діяльність учнів.

Руханка «Ми маленькі патріоти»

Ми маленькі патріоти

Раз, два, три

Ми найкращі сини й доньки

Раз, два, три

Будем добре ми навчатись

Раз, два, три

Україну прославляти

Раз, два, три

Вчителька історії:

В шкільному середовищі ми також можемо зустріти прояви дискримінації.

Перегляд відеоролика «Обережно, булінг»

- Що таке булінг?
- З яких причин булінг може виникнути?
- Хто може стати жертвою булінгу?

(діти з особливими освітніми потребами, діти, які є фізично слабшими за однолітків, замкнуті, діти, які відрізняються комплекцією тіла, носять окуляри, тихенькі, які не мають друзів).

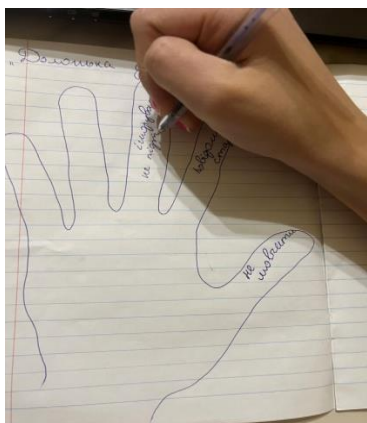
Булінг – це найпоширеніший прояв дискримінації.

У знування багато облич це – словесне знування, фізичне знування. Ігнорування, брехня чи неправдиві чутки, расові знування, кібер знування. І це теж порушення прав. Варто пам'ятати, що кривдник обов'язково буде покараний. Жертви булінгу переживають важкі емоції, почуття приниження, страх та сором. Підтримка та взаємодопомога дуже важливі для людини, що зазнає насилля – булінгу. Якщо ви стали свідком такої ситуації, не можна бути байдужим, треба намагатися припинити насилля.

Давайте разом подумаємо над тим, а що ми можемо і повинні робити у тому випадку, якщо стикнулися з проявами булінгу, стали жертвою чи свідком насилля. Для цього я пропоную вам виконати ***Вправу «Долонька допомоги»***

У зошиті зробіть відбиток своєї руки і напишіть над кожним пальчиком свої дії, способи боротьби з булінгом. Це буде своєрідним повідомленням для вас, для ваших друзів, для рідних про спільні дії в боротьбі з насильством.

Давайте разом скажемо булінгу НІ!



- Чому виникають порушення прав людини?
- Чому виникають війни?

- Що не дає людям мирно співіснувати?

Тому що люди не хочуть чути один одного, поважати права інших. В багатьох життєвих ситуаціях людям не вистачає поваги один до одного, поваги до інших думок, не вистачає любові, милосердя, взаєморозуміння.

Як влучно сказав Бернард Шоу:

«Тепер, коли ми навчилися літати в повітрі, як птахи, плавати під водою як риби, нам не вистачає тільки одного: навчитися жити на землі, як люди»

Людям не вистачає толерантності. Саме протиположністю нетерпимості є толерантність.

А що означає бути толерантним?

Вправа Філворд «Що таке толерантність?»

Учні виконують завдання працюючи з роздатковим матеріалом.

*Шанайда Ольга Ігорівна, вчитель початкових класів
Дуда Марія Володимирівна, вчитель образотворчого мистецтва
Єднорович Оксана Петрівна, асистент вчителя*

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Тема: Поетична перлинка. «Вже сонечко в море сіда...» Леся Українка.

Клас: 2 клас

Мета:

- **Формування предметних компетентностей:** розширити і поглибити знання учнів про життя і творчість Лесі Українки; вдосконалювати навички свідомого виразного читання; вміння добирати потрібну інтонацію під час читання; розвивати зв'язне мовлення учнів; уміння критично мислити; приймати правильне рішення; виховувати любов до свого народу, до України.
- **Формування ключових компетентностей:**

Спілкування державною мовою:

вміння висловлювати почуття, думки, погляди, тлумачити поняття;

Уміння вчитися:

формувати вміння висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання;

Комунікативної:

вчити співпрацювати в парі, групі, колективі;

Загальнокультурної:

оцінювати досягнення видатної української поетеси;

Громадської:

виховувати дбайливе ставлення до природи.



Хід уроку

I. Організаційний момент. Створення емоційного настрою.

Рефлексія настрою. Вправа «Подаруй усмішку» (звучить музика «Шум моря»).

- Як приємно взимку опинитися на березі моря. Вам ласкаво усміхається сонечко, посміхніться і ви йому у відповідь. Ось із таким настроєм розпочнемо урок.

II. Мовленнєва розминка.

1. Артикуляційна розминка.



2. Читання складової таблиці.

Розчитування за складовою таблицею

ска	бро	тру	сне	пкі	вне
здо	при	смi	вки	тру	сто
сті	бла	вно	кра	вки	ква
тру	сні	при	сту	чка	тку
зна	жде	зва	пкі	нко	три
сне	кру	бре	ско	зне	нкi

3. Гра « Літературна математика»

- Виконавши дії, прочитайте слова.

Перо – о + лин + кава – ва = (перлинка)

- Що ж таке ПЕРЛИНКА?

Поле – л + тич + наша – ша = (поетична)

- Від якого слова утворилось слово поетична? (Поезія, поет)
- Поєднавши цих два слова, складіть словосполучення. (Поетична перлинка)

4. Інтерактивна вправа «Мозковий штурм»

Як ви розумієте вислів «Поетична перлинка»?

III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку.

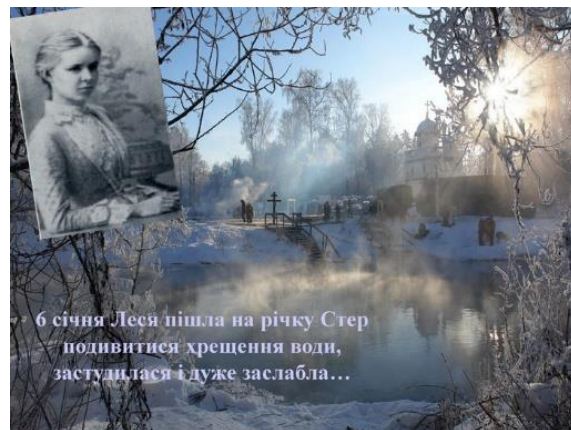
- А зараз, діти, послухайте історію.
- 17-річна дівчинка виїжджає на південь для лікування. Засмучена розлукою з рідною Волиною, вона прибуває до моря. І ось воно вперше постало перед нею. Пізніше в листі до брата Михайла дівчинка напише: «Ну та й море було ж у той день!.. Синє-синє, з білими гребнями, з рожевими відблисками, з темно-зеленими тінями, із золотими іскрами при заході сонця»
- Так! Саме ця картина змальована в поезії *«Вже сонечко в море сіда...»*
- Хто ж її автор?
Ми сьогодні з вами поведемо мову
Про чудову жінку всім людям відому.
Ось перед вами у квітах барвінку
Наша поетеса – Леся Українка.
- І спробуємо прочитане передати мовою пензлика.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.

1. Бібліографічна довідка.

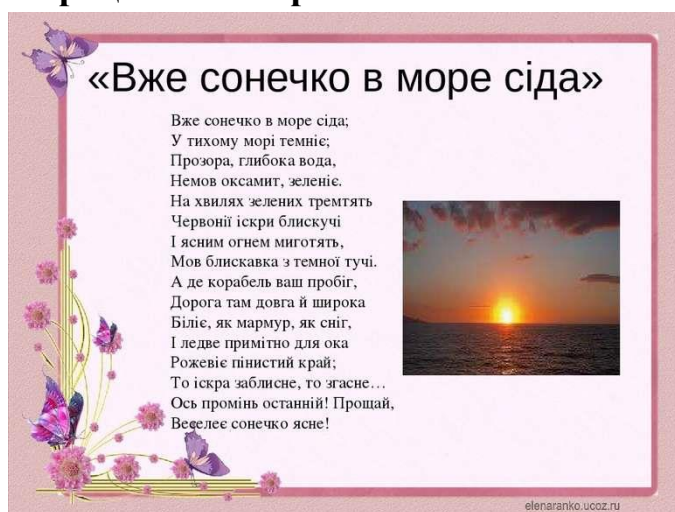
У цієї чудової жінки сьогодні день народження. Їй виповнилось 150 років.





2. Фізкультхвилинка.

3. Опрацювання вірша «Вже сонечко в море сіда ...»



1) Гра «Передбачення»

- Прочитайте уважно заголовок. Про що може йти мова у вірші з такою назвою?

2) Первинне читання вірша вчителем

- Які почуття вас охопили?
- Чи справдилося ваше передбачення?
- Як ви розумієте зміст висловлення «сонечко в море сіда»? (Ховається за обрій)

3) Словникова робота



- У якому слові більше звуків, ніж букв?

4) Самостійне мовчазне читання вірша учнями

5) Аналіз змісту вірша з елементами вибіркового читання

- Яку картину природи змалювала поетеса?
 - Де саме вона спостерігала цей пейзаж?
 - Що відбувається в морі? (Темні вода)
 - З чим авторка порівнює воду? (З оксамитом)
 - Що тремтить на зелених хвилях? (Червоні іскри блискучі)
 - Що пробігло по морю? (Корабель)
 - Як ви розумієте вислів «пробіг корабель»? (Швидко проплив)
 - Що залишилось на воді після корабля? (Дорога)
- 6) Читання вірша з різною інтонацією (робота в групах): прочитати вірш весело, здивовано, сумно, сердито.
- 7) Малювання заходу сонця

V. Підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку.

*Кульматицька Оксана Романівна,
заступник директора з НВР,
вчитель інформатики*

УРОК ІНФОРМАТИКИ

Тема: Вкладені алгоритмічні структури повторення з лічильником

Мета:

- Продовжити формувати поняття «Вкладені алгоритмічні структури», усвідомлення про їх застосування.
- Формувати навички побудови алгоритмів з використанням вкладених алгоритмічних структур повторення з лічильником.
- Формувати вміння складати і виконувати алгоритми у середовищі Scratch.
- Розвивати математичну компетентність, міжпредметну естетичну компетентність, логічне мислення, дослідницькі навички.

Тип уроку: формування компетентностей.

Наскрізні змістові лінії:

- Здоров'я і безпека.
- Підприємливість.

Хід уроку

I. Організаційний момент

На початку уроку звучить музика

Добрий день!

Щойно ви мали можливість прослухати фрагмент чудової мелодії.

- Чи сподобався вам цей твір?
- Які думки вам навіяла ця мелодія?
- Як називається людина, що пише музику?
- Можливо, ви впізнали автора цього твору?

Сьогодні ви обов'язково дізнаєтеся хто цей талановитий композитор, ви навчитеся створювати свою мелодію...

Для цього нам необхідно бути уважними, допитливими, сумлінними і мати гарний настрій. Домовилися?

II. Актуалізація знань. Перевірка домашнього завдання.

- Вправа «Асоціативний кущ»

(Назвати характеристики до слова «Виконавець»)

- Тестування на платформі «На урок» *(пропоную учням проаналізувати свої відповіді)*

III. Розвиток компетентностей.

Завдання 1.

Виконати алгоритм для чисел 5,22,50,11,17 (блок-схема).

(повторення з лічильником, вкладені алгоритмічні структури)

- Який спосіб подання алгоритму?
- Назвати геометричні фігури, з яких побудована блок-схема?
- Яке призначення цих блоків?

Фізкультхвилинка

Виконати наступні вказівки:

- Повернутися праворуч
- Зробити 3 кроки вперед
- Повернутися ліворуч
- Зробити один крок вперед
- Повторити 2 рази:
 - Підняти ліву руку
 - Підняти праву руку
 - Присісти
 - Встати

- Повернутися праворуч
- Зайняти на своє місце

Що ви щойно виконали? *(алгоритм з повторенням)*

IV. Робота за комп'ютером

Давайте пригадаємо правила безпечної роботи за комп'ютером.

Гра «Так - Ні»

На екрані ви подано фрагмент алгоритму. Пропоную виконати його в середовищі Scratch. Але, спершу давайте обговоримо, що ми бачимо.
(аналізуємо побудований алгоритм, побудова сніжинки)

Під час роботи тихо звучить мелодія. Перших 5 учнів, що справилися із завданням, отримують картки з літерами і складають з них слово- прізвище композитора. Також пропоную цим учням стати моїми помічниками-консультантами для тих, хто ще не виконав завдання.

Подаю коротку довідку: Фридерік Франсуа Шопен «Нюктюрн». Демонструю на екрані портрет композитора.

Вправи для очей

- Чи знали ви, що в середовищі Scratch можна створювати музику?
- Що для цього потрібно знати?
- Які ноти ви знаєте?

В середовищі Scratch ноти позначаються числами. *(демонстрація)*

Пропоную прослухати мелодію, створену мною в середовищі Scratch.

- Впізнали? («Щедрик») *(довідка про твір, автора Миколу Леонтовича)*
- Яку алгоритмічну структуру я використала? *(повторення з лічильником)*

Демонструю як можна задати потрібну ноту, вибрати інструмент. Демонструю використання вкладених алгоритмів повторення для створення мелодії, учні пропонують свої варіанти.

V. Оцінювання

Ви гарно працювали на уроці. Були активними та старанними.

Оцінюю роботу учнів, враховуючи результати тестування.

VI. Домашнє завдання

Повторити п.3.2, с.90-94

Скласти свою мелодію, використовуючи алгоритмічні структури повторення з лічильником.

VII. Рефлексія

Продовжи речення «Сьогодні на уроці я...

Посилання на відео уроку:

<https://drive.google.com/file/d/1U0e43abB4-9GUJiST-Pwx2GEclMBINyq/view?usp=sharing>

Використані джерела:

1. <https://naurok.com.ua/lesya-ukra-nka-vidatna-ukra-nska-poetesa-lesya-ukra-nka-vzhe-sonechko-v-more-sida-129263.html>
2. <https://vseosvita.ua/library/embed/002xbw-bde2.docx.html>
3. <https://www.slideshare.net/ssusera012b0/149-249578181>

*Анастасія Попович,
заступник директора з НВР мистецьких дисциплін,
вчитель математики*

УРОК МАТЕМАТИКИ У 7 КЛАСІ

Тема: Стовпчасті та кругові діаграми. Розв'язування задач.

Формування компетентностей: формування уявлення про стовпчасті та кругові діаграми; побудова діаграм, відповідно до умов задачі; удосконалення вміння читати та аналізувати стовпчасті та кругові діаграми; застосування здобутих знань у життєвих ситуаціях.

Формування ключових компетентностей: розвиток вміння аналізувати інформацію; розвиток логічного та абстрактного мислення; формування графічної культури; розвиток пам'яті, інтересу до навчання; виховувати працьовитість, зосередженість, акуратність під час виконання рисунків, виховувати вміння працювати у команді.

Тип уроку: Комбінований урок

Метод проєктів.

Обладнання: Мольберти, скриня із завданнями, циркуль, транспортир, лінійка.

Хід уроку

1. Організаційний етап

Перевірка присутніх на уроці. Повідомлення теми уроку.

2. Перевірка домашнього завдання

Вчитель проговорює правильні відповіді до завдань, а учні самостійно перевіряють. Результати перевірки демонструють знаками.



Завдання розв'язано правильно



Учень припустився помилки



Всі завдання розв'язано правильно

3. Удосконалення знань

Метод мікрофон:

- Що таке діаграма? (графічне зображення, співвідношення між різними величинами або між значеннями однієї величини)
- З якою метою використовують діаграми?
- Як часто та де ви зустрічали діаграми?
- Із чого складається стовпчаста діаграма?

Повторення алгоритму побудови стовпчастої то кругової діаграми.

4. Удосконалення вмінь і навичок (проектна робота в групах)

Учні класу діляться на 4 групи, кожна із яких отримує завдання, де висвітлено кількісні дані стосовно творів мистецтва.

Приклади завдань:

Художники (1 група)

Завдання №1

У таблиці вказані імена художників та кількість портретів, які вони намалювали. За цими даними намалюйте стовпчасту діаграму.

Вінсент ван Гог	21
Леонардо да Вінчі	17
Айвазовський	21
Фріда Кало	37

Завдання №2

Відомий каталонський художник Сальвадор Далі, за життя намалював 49 картин, зліпив 8 скульптур та був кінорежисером 3 фільмів. Намалюйте кругову діаграму творів митця.

Композитори (2 група)

Завдання №1

Вольфганг Амадей Моцарт написав безліч музичних творів. У таблиці вказано їх жанр та кількість. Користуючись даними, побудуйте стовпчасту діаграму.

симфонія	41
опера	19
соната для скрипки	35
Інструментальні концерти	27

Завдання №2

Відомий український композитор Михайло Скорик був автором 3 музичних творів, 2 вокально-симфонічних творів та 4 вокальних творів. За цими даними побудуйте кругову діаграму.

Письменники (3 група)

Завдання №1

У таблиці вказано перелік письменників та кількість їх збірок поезій. За даними, наведеними у таблиці побудуй стовпчасту діаграму.

Леся Українка	9
Іван Франко	7
Тарас Шевченко	1
Ліна Костенко	6

Завдання №2

Усі ми любимо казки і неодноразово поринали у чарівні історії дитячих письменників Льюїса Керола, Астрід Лінгрен та Ганса Крістіана Андерсена.

Вони були авторами 2, 5 та 3 казок відповідно. Зобрази на круговій діаграмі співвідношення цих величин.

Кінорежисери (4 група)

Завдання №1

У таблиці вказано перелік кінорежисерів та кількість їх стрічок. Користуючись таблицею, намалуй стовпчасту діаграму.

Мартін Скорсезе	51
Девід Лінч	14
Люк Безсон	52
Пітер Джектос	43

Завдання №2

Українське кіно кожного року поповнюється новими кіношедеврами. Найперспективнішими кінорежисерами є Володимир Тихий - автор 11 фільмів, Валентин Васянович, у доробку якого є 4 стрічки та Заза Буадзе, який завершує свою 5 роботу. Користуючись цими даними, намалуй кругову діаграму.

Учитель: У час пандемії дуже важливо часто мити руки. Давайте разом проаналізуємо як ви дотримуетесь правил особистої гігієни та побудуємо стовпчасту діаграму за допомогою наклейок-стікерів.

Клас рахує кількість дітей, які перед уроком помили руки із милом, обробили антисептиком та взагалі нічого не робили. На ватмані кожен із учнів клеїть стікер під відповідним показником.

Учитель: Ви дуже гарно попрацювали у групах. Давайте проаналізуємо, побудовані вами діаграми разом (учні аналізують побудовані діаграми інших команд та відповідають на запитання).

5. Підсумки уроку

Які діаграми найчастіше використовуються?

Яка називається частина кругової діаграми?

У яких випадках інформацію зручно подавати у вигляді кругових діаграм?

6. Рефлексія

На початку я хотів навчитися....

Чого я навчився на цьому уроці?

Цей урок мені запам'ятався...

Найбільше на цьому уроці мені сподобалося...

Чи задоволені ви результатами роботи на уроці?

7. Домашнє завдання

Побудуйте стовпчасту та кругову діаграми, дослідивши рівень захворюваності на COVID -19 протягом останнього тижня.

Додаткові завдання: За допомогою стовпчастої, або кругової діаграми, дослідіть:

- Скільки учнів класу, дотримуючись санітарних вимог, помили руки перед цим уроком;
- Кількість учнів, які сьогоднімили руки у школі;
- Кількість учнів, які обробляли руки антисептиком;
- Кількість учнів, які на перерві виходили із класу у маска?

Шанайда Ольга Ігорівна, вчитель початкових класів
Дуда Марія Володимирівна, вчитель образотворчого мистецтва
Віятик Михайло Федорович, викладач духових інструментів
Хаварівська Юліана Володимирівна, викладач вокалу

ІНТЕГРОВАНІЙ – КОМПЛЕКСНИЙ УРОК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА, ПРЕДМЕТУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ», ВОКАЛУ

Тема: 300 років з дня народження Г.С. Сковороди. Творці прекрасного.

Художній шрифт. Створення шрифтової композиції «Григорій Сковорода»

Мета: Ознайомити із творчим шляхом видатного українського письменника Г.С. Сковородою до 300-ти річчя з дня народження. Збагатити знання у вивченні тем про визначних особистостей України. Розширити кругозір. Формувати в дітей цілісне сприйняття навколишнього світу. Виховувати патріотичні почуття. Ознайомити з історією рідного краю, мистецтвом, національними традиціями. Ознайомити учнів з особливостями шрифту - як різновиду графічного мистецтва і поглибити знання про сферу його застосування. Розвивати прагнення до творчого пошуку та самовдосконалення,

виношувати любов до рідного краю, національно-патріотичну свідомість, любов до книги, дбайливе ставлення до неї, повагу до її творців.

Обладнання: електронні носії, сопілка, фортепіано, відеоматеріали YOUTUBE, відеозаписи та аудіо записи віршів,

<https://www.youtube.com/watch?v=DBIm62yZ5YM>

Матеріали: зразки букв, папір А4, гарний маркер, ножиці.

Хід уроку

1. Організаційні моменти.

2. Актуалізація опорних знань.

- Яких видатних людей ви знаєте?
- Чим вони за вам запам'яталися?
- Кого з видатних людей ви знаєте?

3. Повідомлення теми і мети уроку.

«Світ ловив мене та не впіймав» - найславетніша фраза. (Запис на дошці)

1. Під таким гаслом сьогодні проведемо урок. Ми продовжуємо знайомство з видатними українським поетом, письменником, музикантом, філософом, співаком – Григорієм Савичем Сковородою. Цей рік видався для усіх українців дуже важливим та пам'ятним. По при усі ці події ми-українці не забуваємо про наше минуле, нашу історичну та науково-мистецьку спадщину. Тому цього року ми відзначаємо 300-от річчя з дня народження Г. С. Сковороди.

- Хто він такий?
- І чому про нього пам'ятають вже 300 років?
- Що він зробив для своєї нації?
- І перенесе нас в той далекий час «Машина часу» в далекі 1722 - 1794 роки.

1. Біографію розповідають учні.

Григорій Сковорода народився 3 грудня 1722 року в селі Чорнухах на Полтавщині в сім'ї малоземельного козака.

Початкову освіту здобув в сільській школі, навчався у дяка-скрипаля на привілейованому становищі, співав у церкві.

З 1738 році — почав навчання у Києво-Могилянській академії.

З 1742 по 1744 рік жив у Петербурзі, був співаком придворної капели, створював музику на власні вірші.

У 1750 році у складі російської місії Сковорода виїжджав за кордон і три роки мандрував Угорщиною, Словаччиною, Польщею, відвідав Братиславу, Відень, Будапешт; бував в університетах, слухав лекції знаменитих професорів,

працював у бібліотеках, студіював філософські праці й, володіючи багатьма мовами, дискутував із ученими різних країн.

Г.Сковорода під час своїх мандрів був нерозлучний з сопілкою.

У 1753 році – повернувся в Україну, викладав поетику в Переяславському колегіумі. Писав байки, викладав стародавні мови. Сковорода написав підручник з етики. Незабаром мусив залишити колегіум, через доноси на нього.

1754 – 1759 – жив у селі Коврай на Переяславщині, працюючи домашнім учителем у поміщика Степана Томари. Написав значну частину віршів збірки «Сад божественних пісень». Працював викладачем (спочатку поетики, а згодом етики) у Харківському колегіумі. Учителюючи в Харкові, латинськими і українськими віршами написав «Байку Езопову» (1760 р.), склав дві вступні лекції-проповіді до курсу етики.

Протягом 1769 – 1774 років Сковорода написав збірку прозових байок «Байки харківські», «Бесіду, названу двоє, про те, що блаженним бути легко», і «Діалог, чи Розмова про стародавній світ», а також твори: «Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті» («Розмова дружня про душевний світ»), «Кільце», «Розмова, звана алфавіт, чи буквар світу».

У 1775 – 1776 роках були написані твір «Книжечка, названа Si-lenus Alcibiadis, сиріч Ікона Алківіадська («Ізраїльський змій») та «Книжечка про читання святого письма, названа Дружина Лотова».

У 1785 році Сковорода об'єднав 30 віршів, написаних у різний час, у збірку «Сад божественних пісень».

У 1787 році він написав «Вдячного Еродія» і «Убогого Жайворонка», а у 1791 році завершив філософський твір «Діалог. Ім'я йому — Потоп зміїний».

З 1769 року Сковорода вів мандрівне життя, не спокушаючись різноманітними посадами й чинами. Ходив філософ завжди в звичайній свиті. Крім книг, рукописів, сопілки в полотняній торбці та палиці, нічого більше не мав, навіть не прагнув мати власної хати і взагалі постійної домівки.

У 71 рік поет пішки пройшов триста верств аж до Орловщини, де жив його учень і приятель Михайло Ковалинський, щоб передати йому рукописи своїх творів. А повернувшись, зупинився в селі Іванівці, був веселий, балакучий, згодом вийшов у сад і край дороги став копати яму. «Що це ви робите, Григорію?» — запитали здивовано друзі. «Та копаю собі могилу, бо прийшов мій час».

Помер 9 листопада 1794 року в селі Пан-Іванівка (зараз Сковородинівка) Золочівського району Харківської області. На його надгробку вибиті (як епітафія)

Спадщина композитора, поета, байкаря і філософа Григорія Савича Сковороди є дорогим надбанням української національної і світової культури.

- Чому Сковороду називають мандрівним поетом?

Гра на дошці «хто я?»

Оберіть правдиве твердження:

ФІЛОСОФ

ПОЕТ

МАТЕМАТИК

АРХЕОЛОГ

СПІВАК

ПИСЬМЕННИК

ПЕДАГОГ

КОСМОНАВТ

ФІЗИК

Гра на сопілці, Викладач духових інструментів виконує «Віночок українських пісень»

2. Заповнення квитка Подорожі

Квиток на подорож у минуле машиною часу

Хто зображений на портреті? _____

Чому його називають мандрівним філософом? _____

Чи був він:

Поетом	ТАК	НІ
Музикантом	ТАК	НІ
Співаком	ТАК	НІ
Педагогом	ТАК	НІ
Філософом	ТАК	НІ

КРОСВОРД

1. Я труд považаю, все літо літаю, збираю медок із ріллях квіток.
2. Тварина, яка є вірним другом людини.
3. Із аптечки він спить добре рану обробить. Хоч пече, та скажеш: "От - Допоміг коліну..."
4. Коли я голодний, мені на дорогу не потрапляй. Я клацну зубами і зм'як і знай.
5. Тварина, яка може бути і свійською і дикою.

Яким би був Г. Сковорода якби він жив в 21 столітті?

Про що би він писав якби жив у 2022 році?

Які емоції ви отримали від подорожі?

😊 😞

3. Читання вірша старослов'янською та українською мовами

Всякому місту — звичай і права,
Всяка тримає свій ум голова;
Всякому серцю — любов і тепло,
Всякеє горло свій смак віднайшло.

Я ж у полоні нав'язливих дум:
Лише одне непокоїть мій ум.

Панські Петро для чинів тре кутки,
Федір-купець обдурити прудкий,
Той зводить дім свій на модний манір,
Інший гендлює, візьми перевір!
Я ж у полоні нав'язливих дум:
Лише одне непокоїть мій ум.

Той безперервно стягає поля,
Сей іноземних заводить телят.
Ті на ловецтво готують собак,
В сих дім, як вулик, гуде від гуляк.
Я ж у полоні нав'язливих дум:
Лише одне непокоїть мій ум.

Ладить юриста на смак свій права,
З диспутів учню тріщить голова,
Тих непокоїть Венерин амур,
Всякому голову крутить свій дур.
В мене ж турботи тільки одні,
Як з ясним розумом вмерти мені.

Знаю, що смерть — як коса замашна,
Навіть царя не обійде вона.
Байдуже смерті, мужик то чи цар, —
Все пожере, як солому пожар.
Хто ж бо зневажить страшну її сталь?
Той, в кого совість, як чистий кришталь...

Адаптація Гната Хоткевича

Оригінальний текст:
Всякому городу нрав и права;
Всяка имеет свой ум голова;
Всякому сердцу своя есть любовь,
Всякому горлу свой есть вкус каков,
А мне одна только в свете дума,
А мне одно только не идет с ума.
Петр для чинов углы панскіи трет,

Федька-купец при аршине, все лжет.
Тот строит дом свой на новый манер,
Тот все в процентах, пожалуй, поверь!
А мне одна только в свете дума,
А мне одно только не идет с ума.

Тот непрестанно стягает грунта,
Сей иностранны заводит скота.
Те формируют на ловлю собак,
Сих шумит дом от гостей, как кабак,-
А мне. одна только в свете дума,
А мне одно только не идет с ума.

Строит на свой тон юриста права,
С диспут студенту трещит голова.
Тех беспокоит Венерин амур,
Всякому голову мучит свой дур,-
А мне. одна только в свете дума,
Как бы умерти мне не без ума.

Смерте страшна, замашная косо!
Ты не щадиш и царских волосов,
Ты не глядиш, где мужик, а где царь,-
Все жереш так, как солону пожар.
Кто ж на ея плюет острую сталь?
Тот, чія совість, как чистый хрусталь...

4. Сучасне виконання вірша Сковороди адаптована українською мовою.
Виконавиця Мельник Соломія. Викладач Хаварівська Ю.В у стилі «Реп».
Адаптація Валерія Шевчука:

Із цього зерна: "Блажен муж, що в премудрості помре і що в розумі своїм
повчається святині" (Сирах)*

Всякому місту звичай, права,
Всяка тримає свій ум голова,
Всякому серцю любов своя є,
Всякому горлу до смаку своє.
А я у полоні одних лиш дум,
Одне непокоїть тільки мій ум.
Панські Петро для чинів тре кутки,

Федір-купець обдурити прудкий.
Той зводить дім свій на новий манір,
Інший гендлює, візьми перевір.
А я у полоні одних лиш дум,
Одне непокоїть тільки мій ум.
Той безперервно стягає поля,
Той іноземних завозить телят,
Ті на ловецтво готують собак,
В цих дім, як вулик, гуде від гуляк.
А я у полоні одних лиш дум,
Одне непокоїть тільки мій ум.
Той панегірик сплітає з брехні,
В лікаря мертві ідуть в підрядні.
Туза картяр і шанує, й честить,
В позов Степан, як на свято, біжить.
А я у полоні одних лиш дум,
Одне непокоїть тільки мій ум.
Ладить юриста на тон свій права,
З диспуту учню тріщить голова,
Тих непокоїть Венерин амур,
Всякому голову крутить свій дур.
В мене ж турботи лише одні,
Щоб безрозумно не вмерти мені.
Знаю, що смерть, як коса замашна,
Навіть царя не обійде вона,
Байдуже смерті, мужик то чи цар,
Все пожере, як соломучка жар.
Хто ж бо зневажить страшну її сталь?
Той, чия совість, як чистий кришталь.

5. Розповідь про алфавіт, який існував за часів Григорія Сковороди Вступна бесіда вчителя образотворчого мистецтва про шрифти.

На сьогоднішньому уроці ми детально познайомимось із шрифтами, їх видами і значеннями, а також створимо ще шрифтову композицію «Григорій Сковорода»

1. Виклад нового матеріалу

Художній шрифт - це своєрідний окремий вид мистецтва, він виник з появою писемності й існує донині. Ті, хто в старовину виготовляли рукописи розуміли, що напис має легко прочитатися і бути красивим. Прикрашаючи написані літери, зберігали їхній вигляд. Ці вимоги залишаються й тепер, він має

бути зрозумілим і художньо досконалим. Мистецтво шрифту - це створення написів і заголовків, титульних сторінок і обкладинок книжок, де напис щоразу виконується як нова шрифтова композиція. Різні шрифти мають різноманітні назви залежно від часу і місця виникнення. Шрифт, що започаткований в епоху античності має назву «антиква» старовинний слов'янський шрифт має назву «устав», а той, що панував у книжках середньовічної Європи – готичний. Перекладом стародавнього українського шрифту є козацький Скоропис. Мають назви і сучасні шрифти таймс, літературний, декор, шкільний. Дуже популярні каліграфічні шрифти.

2. Постанова навчального завдання

Створити шрифтову композицію «Григорій Сковорода» враховуючи закони композиції та особливості написання шрифтів

3. Керування практичною діяльністю/ Виконання дітьми графічного написання літери

4. Розгляд окремих літер

5. Образотворче мистецтво

А) Графічне креслення літер, які складають ім'я та прізвище Сковороди

Б) Складання на дошці (Григорій Сковорода)

6. Бесіда вчителя.

- Хто був Григорій Сковорода? (Письменник - байкар)

7. Слухання аудіозапису «Харківських байок».

8. Читання байок письменника дітьми. Кросворд на квитку.

- «Два пси»
- «Смарагд та..»
- «Бджола..»
- Які байки вам ще сподобались ?
- Чим? (філософією життя)
- Що це за вид тексту ? (віршований, навчальний, фантастичний, казковий)

9. «Асоціативний куш»



10. Якою частиною мови позначається ознаки іменника/прикметника?

Підсумок уроку

Передбачення дітей.

- Яким був Сковорода у 21 столітті?
- Якби жив у 2022 році і був би наш співвітчизник?

«Таблиця емоцій»

- Які емоції у вас залишилися після подорожі?
- Оберіть свою емоцію на квитку.



На цьому наша подорож закінчується, до зустрічі!

Використані джерела:

1. <https://dovidka.biz.ua/grigoriy-skovoroda-biografiya-korotko/>
2. <http://www.dity.in.ua/statti/cikavi-istorii/rozpovidaemo-pro-grigoriya-skovorodu-dityam>
3. http://ukrlit.org/skovoroda_hryhorii_savych

*Юськевич Оксана Володимирівна,
вчитель англійської мови
Журавель Наталія Павлівна,
вчитель образотворчого мистецтва*

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Тема: Різдво. Традиції святкування Різдва. Виготовлення Різдвяної зірки.

Клас: 4.

Ключові компетентності:

- ✓ розширити знання учнів про традиції святкування Різдва в Україні та Великобританії;
- ✓ сприяти розвитку навичок іншомовного спілкування;
- ✓ формувати позитивне ставлення до традицій та звичаїв святкування Різдва;
- ✓ формувати повагу до культури та історії рідного народу;

Предметні компетентності:

- ✓ вдосконалити фонетичні вміння учнів;
- ✓ розвивати вміння діалогічного та монологічного мовлення;

- ✓ вдосконалювати вміння читання;
- ✓ формувати виконавські уміння та навички створювати Різдвяну зірку.

Обладнання: технічні засоби навчання, роздатковий матеріал, кольоровий картон, ножиці, клей, палички, стрічки, біла гуаш.

- ❖ Т-1-вчитель англійської мови
- ❖ Т-2-вчитель образотворчого мистецтва

Хід уроку

Т-1

1. Привітання. Good morning dear students. It's good to see you again. First of all tell me, please ,

- What season is it?
- Do you like winter?
- What colour is winter?
- What is the weather like today?

2. Фонетична зарядка

Snowflakes are falling on the ground,
On our houses and in our town.
On my nose and in my hair,
Snowflakes are falling everywhere .

3.Повідомлення теми : Look at the screen of TV and try to guess what is the topic of today's lesson? Right you are. Christmas.

Т-2 Отже,тема сьогоднішнього уроку Різдво,також ми будемо говорити про традиції святкування Різдва та створювати Різдвяну зірку.

Т-1 When do people celebrate Christmas in Great Britain?

- When do we celebrate Christmas in Ukraine?
- What do we celebrate at Christmas?

Christmas is a holiday of joy. All of us are waiting for a Christmas miracle.
What are you hoping to get for Christmas? (Технологія " Мікрофон ")

4. Робота з лексичним матеріалом (Match the word-combinations with their meanings)

Match:

- | | |
|---------------------------|-------------------------------|
| 1.Christmas tree | a) Різдвяні вогники |
| 2.Memories | b) Спогади |
| 3.Christmas lights | c) Різдвяні льодяники |
| 4.Christmas star | d) Різдвяні колядки |
| 5.Candy canes | e) Подарунки |
| 6.Christmas carols | f) Різдвяна зірка |
| 7.Presents | g) Старі національні традиції |
| 8.Cakes and cookies | h) Тістечка та печиво |
| 9.Old national traditions | i) Різдвяне дерево |

5. Фізкультхвилинка "Merry Christmas".

6. Подання тексту для читання " A letter from Betty" (учні ланцюжком читають по реченню, вставляючи пропущені словосполучення)

From Betty **subject: Christmas** to 4-th grade students

How are you? Christmas is coming! I am going to decorate..  . with..



...and ...  ...! I will celebrate it at home with my family.We will make a lot

of Christmas.  ..and..  ..!My brother Kevin likes to eat..  ..! I like to

get and give ..  . at Christmas.Children and grown-ups go from door to door

sing .  .. and get.  ..Ukrainians have .  .. I wish Merry Christmas for you too. How are you going to celebrate Christmas?

Betty

7. Презентація проєктів (учні презентують свої проекти "Christmas is coming"), по закінченні співають пісню "Silent night, holy night ".

Т-2/ 8. Бесіда.

На Різдво колядники ходили від хати до хати, що ж вони носили з собою? (Різдвяну зірку).

Сьогодні ви будете створювати Різдвяну зірку, пригадайте, що ви знаєте про неї і продовжіть речення:

- ❖ Різдвяна зірка символізує народження Ісуса,
- ❖ Різдвяна зірка символізує перемогу світла над темрявою,
- ❖ у народних піснях зіронька - це символ дівчини,
- ❖ колядницькі зірки в Україні переважно восьмикутні,
- ❖ прикрашають зірку - стрічками, дзвониками, китицями.

Особливо розкішно, коли зірка світиться зсередини за допомогою свічки.

- ❖ Повторення вивченого.

У вас є вирізані з кольорового картону зірки. Щоб зірка була яскравою потрібно підібрати кольори. Допоможе у цьому - колірне коло. Воно ділиться на теплі і холодні кольори. Назвіть їх. Виберіть один колір теплий і один колір холодний і створіть пару. Покажіть мені.

- ❖ Інструктаж:

- ✓ виберіть кольори зірок і склейте їх між собою;
- ✓ прикріпіть паличку до зірки;
- ✓ прикрасьте зірку крапочками;
- ✓ доповніть її стрічкою.

Які є запитання?

- ❖ Практична робота учнів. Виставка дитячих робіт.

Візьміть свої зірочки і вийдіть на середину класу.

Учень читає вірш:

Йдемо спішною ходою

Ми від хати і до хати

Голосною колядою

Сина Божого вітати.

Учні співають пісню.

8. Підбиття підсумків.

Дякуємо всім за роботу на уроці.

УРОК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Тема уроку: What's the matter? Our World. Safety at Home.

Клас: 4

Мета: розвивати уміння і навички учнів по темі «What's the matter? Safety at home» з опорою на вивчені лексичні й граматичні структури; впроваджувати в практику інноваційні технології навчання; повторити назви місяців року; розвивати вміння учнів застосовувати модальні дієслова *should/ shouldn't* у мовленні, вміння монологічного і діалогічного мовлення; розвивати пам'ять, мислення, уяву;

Реалізація інтегрованої змістової лінії «Здоров'я та безпека»:

- забезпечити засвоєння, поглиблення, узагальнення та закріплення основних лексичних знань учнів з даної теми;
- підвищення рівня сформованості соціокультурної компетенції учнів;
- виховувати естетичні смаки, працелюбність в оволодінні знань англійською мовою.

Очікувані результати:

- учні вивчають модальне дієслово **should** для надання порад, що варто робити та що не варто робити;
- учні вживають модальне дієслово **should** для надання порад;
- учні вивчають правила безпеки вдома.

Обладнання: аудіо запис нових слів, тексту «Safety at Home», вправи з підручника, картинки із зображенням побутових предметів та приладів, комп'ютер.

ХІД УРОКУ

I. Початок уроку

1. Привітання

T: Good morning pupils!

Ps: Good morning, teacher!

T: How are you?

Ps: We are fine.

T: Children, how many months are there in a year? Name them.

What month is it now? How many days are there in a week? Name them.

What day is it today?

What's the weather like today? Please, describe it.

Do you like such weather?

2. Повідомлення теми і мети уроку.

T: The topic of our lesson is «Our world. Safety at Home». Today we are going to speak about the safety at home. We'll practice our skills in speaking and reading, listening and writing. You will also learn to talk about safety rules what you should or shouldn't do at home. But first let's revise the words from our topic.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА УРОКУ

1. Практикування у вживанні лексичного матеріалу уроку.

1) Повторення вивчених слів по темі з опорою на картинки::

T: What's the matter with him/her?

Ss: He /She has got (a headache, a stomachache, sore throat, cough, earache, toothache.

Stick the flashcards of socket, matches, hob, oven, stairs, fireplace, burn , touch on the board.

Point to each one and say it out loud. Repeat each word and have Ss repeat after you

T: Good for you! So, open your books to pp. 90-91.

Pay attention to the vocabulary section at the top of the pages. Listen to CD a few times and point to each word and repeat.



cd2_page90__vocabulary.mp3

(Учні називають зображення на картинках)

2. Робота з підручником. Вправа 1, с. 90. Активізація монологічного мовлення

T: What should you do to stay safe at home? Listen and read along with CD

- Play the CD again and pause after each phrase for Ss to repeat.

T: Match each sentence to the correct picture by pointing.

- Check Ss' answers as a class.

1. g 2. d 3. e 4. f 5. c 6. b 7. a

Then match the rules (1-7) to the correct pictures (a-g)



cd2_page90_activity1.mp3

1. You shouldn't play with knives. (Picture G)
2. You shouldn't sit too close to the fireplace. (Picture D)
3. You shouldn't play with the matches. (Picture E)
4. You shouldn't touch the oven when it's hot. (Picture F)
5. You shouldn't run up or down the stairs. (Picture C)
6. You shouldn't jump on your bed. (Picture B)
7. You shouldn't play with sockets. (Picture A)

3. Подання нового граматичного матеріалу. Вправа 2, с.90

1) Пояснення граматичного матеріалу

T: Look at the grammar box at the top of page 91.

Rule: We use shouldn't to talk about things we think are wrong.
'Shouldn't' is the short form of 'should not'

I **should** eat
you **should** eat
he **should** eat
she **should** eat
it **should** eat
we **should** eat
you **should** eat
they **should** eat

I **shouldn't** eat
you **shouldn't** eat
he **shouldn't** eat
she **shouldn't** eat
it **shouldn't** eat
we **shouldn't** eat
you **shouldn't** eat
they **shouldn't** eat

T: Let's read the sentences loud together.

2) Практикування у вживанні *should/shouldn't* вправа 2, с.91

.

T: Read Activity 1 again and choose the correct modal verb **should** or **shouldn't** in exercise 2.

S1: You should/ **shouldn't** touch the oven when it's hot.

S2: You should/ **shouldn't** sit too close to the fireplace.

S4: You **should**/ shouldn't walk up and down the stairs.

S5: You should/ **shouldn't** play with matches.

S6: You **should**/ shouldn't be careful with knives.

S7: You should/ **shouldn't** play with sockets.

3)Робота з картинками.

T: Listen to four conversations and point to the correct picture according to what you hear each time.



- Play the CD cd2_page91_activity3.mp3

pausing after each exchange to allow Ss enough time to point to the pictures.

Listening transcript:

1. Tom: Ouch! I burnt my finger.

Ashley: How did you do that, Tom? Did you touch the oven?

Tom: No, I didn't.

Ashley: Tom, what are those? Are they matches?

Tom: Um... Yes, they are.

Ashley: Well, Tom, you shouldn't play with matches. Let's see what we can do about that burn.

1. Picture A

2. Vicky: Hey, Fred. What are you doing there?

Fred: I'm getting something to eat.

Vicky: Fred, be careful with that...

Fred: Ouch!

Vicky: ...knife. Are you hurt?

Fred: A little.

Vicky: You know you should be careful with knives, Fred. Mum, Fred's bleeding!

2. Picture C

3. Jake: Hey, Sarah.

Sarah: Oh, hey, Jake

Jake: What are you doing there, Sarah?

Sarah: Oh, nothing.

Jake: Sarah, are you playing with the socket?

Sarah: No, of course not.

Jake: Yes, you are. Stop playing with the socket, Sarah. It's very dangerous.
Dad! Sarah is playing with the socket!

3. Picture B

4. Carrie: Mum, what's for dinner? I'm hungry!

Mum: We're having pasta, dear.

Carrie: Mmm... pasta.

Mum: Carrie, be careful. The oven's still hot.

Carrie: Ouch!

Mum: Oh, Carrie, you should listen next time. Let me see your hand.

4. Picture D

1. a 2. c 3. b 4. d

4. Фізкультхвилинка

T: Let's have a rest.

<https://www.youtube.com/watch?v=UMxFuZ2uKWE>

III. Заключна частина уроку.

1. Закріплення набутих знань, умінь та навичок

Workbook (OPTIONAL)

Activity 1

T: Lynn, Pam, Jared and Chad are at home. Their parents are upstairs. They aren't following the safety rules. Look at the pictures and complete.

Pam is in the kitchen. She's cutting a piece of cake with a (1) **knife**.

Jared is (2) **running** down the (3) **stairs**. Lynn is in the living room with Chad. She's sitting too close to the (4) **fireplace** and she's playing with (5) **matches**. Chad wants to watch TV. He's playing with the (6) **socket**

Activity 2

T: Look at the picture in activity 1 again. What should/shouldn't they do?

1. Pam **should be careful with the knife.**

2. Jared **should walk down the stairs / shouldn't run down the stairs.**

3. Lynn **shouldn't play with matches / shouldn't sit close to the fireplace / should sit far from the fireplace.**

4. Chad **shouldn't play with the socket.**

Activity 3

T: Look and write **should** or **shouldn't**.

1. Jenny **shouldn't touch the hob or the oven.**

2. Brett **should go to bed.**

3. Lucy **shouldn't jump on the bed.**

- Was it sunny or cloudy?

- Was it windy?

- Did you like it? Why?

4. Пояснення домашнього завдання

T: Your homework will be to learn the new words.

5. Підведення підсумків уроку

T: Dear children!. It's time to say good-bye. We've done much at the lesson. We read, listened to the texts, did exercises, spoke. So good-bye. Have a nice day.

Використані джерела:

1. <https://www.scribd.com/document/532910904/Smart-Junior-4-UKR-TB>
2. http://mmpublications.cn/Content/images/resources/primary/Get-Smart_Leaflet.pdf

*Секелик Ірина Ігорівна,
вчитель англійської мови*

УРОК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Тема: Music. Музика. Пісенний конкурс Євробачення.

Клас: 8

Мета: Ознайомити учнів з пісенним конкурсом Євробачення, із творами різних музичних жанрів. Розширити їх знання про учасників від України. Організувати діяльність учнів з повторення і активізації лексичного матеріалу теми. Створити умови для розвитку самостійної, творчо мислячої особистості; активізувати мовленнєву діяльність. Навчати презентувати свою роботу. Розвивати всі види мовної діяльності через технологію особистісно-орієнтованого підходу; розвивати уміння зорового та слухового сприймання, розвивати уміння усного та письмового продукування через різні види діяльності;

Формувати компетентності: *загальнокультурну* - здатність учнів аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури; *інформаційно-комунікаційну* - здатність учнів використовувати інформаційно-комунікаційні технології; *комунікативну* - уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити

поняття, думки, почуття, факти та погляди; *міжпредметно естетичну* - здатність виявляти естетичне ставлення до світу в різних сферах діяльності людини, оцінювати предмети і явища, їх взаємодію, що формується під час опанування різних видів мистецтва.

Розвивати логічне мислення, активність, увагу, пам'ять.

Реалізація інтегрованих змістових ліній:

- громадянська відповідальність – вивчати розмаїття музичної спадщини України та Європи;
- здоров'я і безпека - формувати розуміння впливу музики на власне здоров'я та самопочуття.

Очікувані результати:

- розширити знання про музичну спадщину України та Європи;
- вміти аналізувати поданий матеріал та висловлювати власну думку англійською мовою;
- розуміти і використовувати елементи мистецтва на уроках англійської мови.

Додатковий матеріал: відео виступи учасників Євробачення різних років, музична вікторина (аудіо).

Обладнання: ноутбук, проектор, екран, аудіо та відео записи виступів на Євробаченні, олівці для малювання, роздатковий матеріал.

Хід уроку

I. Початок уроку. Підготовка до сприйняття іншомовного мовлення.

Warming up. (Speaking)

Teacher: Good morning! Today we are speaking about music.

Can you imagine a day without music? We can hear music everywhere: in the streets and at home, on the radio and on TV, in the shops and in the parks. People all over the world are fond of music. It is in our heart , our souls and our feelings.

Tell me, please – Do you like to listen music ?

What do you feel when you listen your favourite song? Can you express your emotions and feelings in pictures? Try to do this. Draw your feelings. You have 2 minutes. (учні малюють малюнки та пояснюють їх)

- Who is your favourite singer?
- Do you play any musical instruments?
- Do you watch music shows on TV?
- Have you ever seen the Eurovision Song Contest?

The topic of our lesson is Eurovision Song Contest. So, we are going to talk about this famous song competition, we`ll watch the videos and listen a lot of songs.

Look at the motto of our lesson - “Music is the universal language of mankind” Henry Longfellow.

Do you agree with this wonderful quotation? How can you explain these words?

II. Основна частина уроку. Ознайомлення учнів з конкурсом Євробачення, учасниками від України. Follow up.

2.1. Вправа «Відгадай музичний стиль». Активізація лексики. (Reading)

Teacher: The next task for you is “Guess the music style”. You need to read and understand the texts and match the type of music to the definitions:

Jazz, rap, rock, classical music, pop music, folk music, country music

1. _____ is played by a big orchestra in a concert hall. (*classical music*)
2. _____ comes originally from black American musicians. (*jazz*)
3. _____ usually offers simple tunes which are popular for a short time. (*pop music*)
4. _____ music is usually played on the guitar, banjo and violin. (*country music*)
5. _____ is a musical style where the singers speak or shout the words. (*rap*)
6. _____ comes from a specific region and is usually popular for a long period. (*folk music*)
7. _____ has a strong, loud beat and is usually played on electrical instruments. (*rock*)

2.2. Eurovision Song contests (Listening and Speaking).

Teacher: Have you ever seen the Eurovision Song Contests? What do you know about this music show?

The **Eurovision Song Contest** is an international song competition organised annually by the European Broadcasting Union and featuring participants representing European countries.

Based on the Sanremo Music Festival held in Italy since 1951, Eurovision has been held every year since 1956, with the exception of the cancelled 2020 edition, making it the longest-running annual international televised music competition.

Let`s watch the video. Then you`ll try to describe your impressions.

A lot of famous singers have competed in past editions of Eurovision Song contests, including Abba and Celine Dion.

Let`s watch the videos. Then you`ll try to describe your impressions.

What can you say about their performances? Do you like the videos, or not?

2.3. Перевірка домашнього завдання. (Reading)

Teacher: Let's talk about the participants from Ukraine at Eurovision Song Contests. *(презентація)*

Teacher: At home you prepared the presentations about Ruslana and Jamala. *(учні розповідають про свої презентації)*.

Teacher: Let`s watch their performances. *(перегляд відео виступів)*.

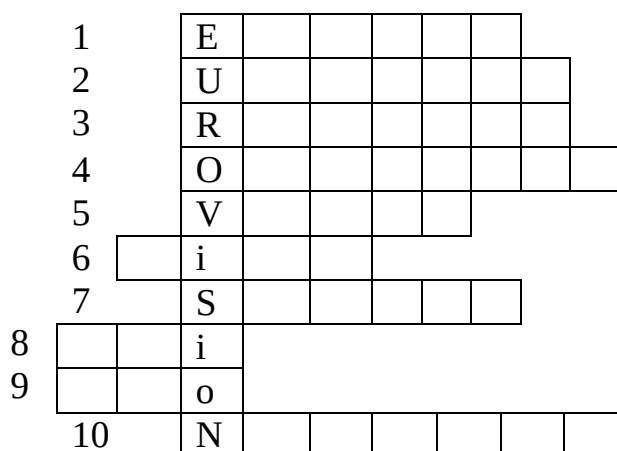
2.4. Музична вікторина. (Listening)

Teacher: The next task for you is Music quiz. You need to listen to the songs and say who are singing.

2.5. Розгадування кросворду. (Writing).

Teacher: Look at the board. This is a crossword. We have the main word here – Eurovision.

- The singers from this continent take part at the Eurovision Song Contest. (Europe)
- In which country was held the Eurovision Song Contests 2017? (Ukraine)
- Who was the first winner from Ukraine ? (Ruslana)
- Who was the first representative from Ukraine? (Ponomarev)
- She is a phenomena in Ukrainian music. A singer , who had a star on her head. She held 2nd place at the Eurovision 2007. (Verka Serdutchka)
- Famous Ukrainian singer. Now she is a coach of musical show “Golos krainy”. (Tina Karol)
- Where did Jamala win the Eurovosion Song Contests 2016? Name the country (Sweden)
- Famous Ukrainian singer who was held the second place in 2007. (Ani Lorak)
- How many times Ukraine won the Eurovision ? (Three)
- What was the symbol of Eurovision 2017 ? (Namysto)



2.6. Вправа «Fill the gaps». (Listening and Writing).

Teacher: And now I give you a paper with the song “Show me your love” by Tina Karol. Your task is to listen this song and write down all missing words.

Tina Karol "Show me your love"

Hi, baby, here I am

_____ I'm born again

You see it in my _____, my _____ is on fire

Don't hide your _____, don't wait another day

Show me your love

_____ how much you care

Talk to my _____

Whisper my _____

Show me your love

I need you _____ than _____

You'll be my part

That's why I _____

I love the way you _____

_____ you cross the line

Just give me one more sign, show me _____

Don't hide your _____, don't wait another day

Chorus (4 times)

Show me your love

Show me _____ you care

Talk to my heart

Whisper _____

Show me your love

_____ more than air

You'll be my part

That's why I came

Don't hide _____ away

Show _____ everyday

Show me your love

Show me how much _____

Talk to _____

Whisper my name

_____ your love

I need you more than air

You'll be _____

That's why, that's why I came.

III. Заключна частина уроку. Підведення підсумків.

Teacher:

- Did you like our lesson ?
- What kind of work did you like most of all ?

I'm satisfied with your work today. All of you were perfect , so everyone get positive marks. Thank you for the work !

Для розробки уроку використовувалися матеріали з Вікіпедії та відео з сайту www.youtube.com

***Кулик Лариса Тадеївна,
вчитель початкових класів***

УРОК З ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЙ

Тема: Робота з папером. Подорож у країну «Оригамі». Виготовлення об'ємної іграшки «Кубик».

Клас: 4.

Мета: продовжити знайомити дітей із світом фантазій – оригамі, закріплювати навички читання креслення, вміння наслідувати усні інструкції; привчити до точних рухів пальців під контролем свідомості; вчити концентрувати увагу; розвивати уяву, творчі здібності, пам'ять, просторове і образне мислення, мілку моторику пальців; виховувати естетичний смак, охайність і точність у роботі.

Обладнання: 6 кольорових квадратів з паперу або м'якого картону (всі однакові за розміром), таблиця «Впізнай лінію», конверти з прислів'ями про працю і лінь, запис кросворду, музична скринька, кубик (зразок), різні види кубиків, інструкційні казки, сигнальні картки, назви трьох майстерень «Ах»!, «Ох»!, «Ух».

Хід уроку.

I. Організаційний момент.

	Вчитель Любі діти. У наш клас
	Завітали люди щирі.
	Привітайте в добрий час
	Гостей посмішкою й миром.
Учениця	Ми вас раді, люди добрі,
	І вітаєм щиро вас!
	І запрошуєм ласкаво

На урок в четвертий клас
Вчитель Всі сідайте тихо, діти.
Домовляймося – не шуміти,
Чітко, влад відповідати,
Щоб робота в нас кипіла
Працювати будем:
Всі разом: Швидко! Дружно! Вміло!.

II. Актуалізація раніше набутих знань.

1. Бесіда

- Діти, сьогодні на нашому уроці трудового навчання ми помандруємо у цікаву країну, яка називається «Оригамі».
- А що означає назва цієї країни? (*Оригамі – це японське мистецтво складання різних предметів і фігур лише за допомогою паперу*).
- З чого виготовляють сучасний папір? (*З дерева*)
- Яких видів буває папір? (*Письманий, друкарський, кольоровий, газетний, шпалерний, гофрований, альбомний, обгортковий*).

Хвилинка – цікавинка.

Історія паперу

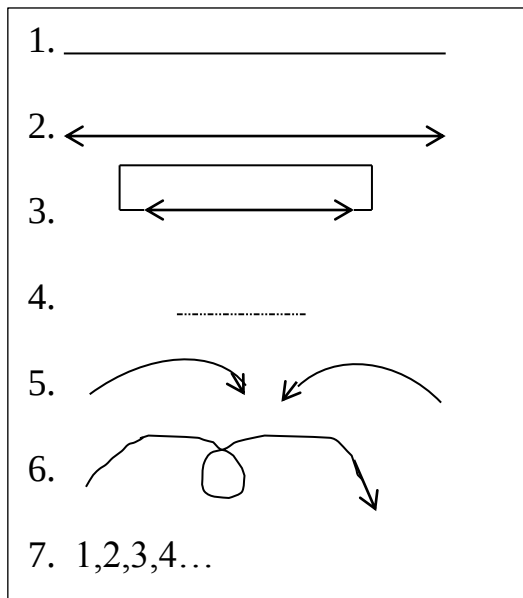
А зараз послухайте, як почалася історія паперу.
Історія паперу почалася давно. Багато років тому жив у Китаї працюючий і винахідливий ремісник Цар Лунь. Він здогадався розтовкти деревину бамбука й шовковиці на борошно. Висипав його в казан, додав до нього вапна. Залив водою і кип'ятив доти, поки вариво перетворилося на білу густу масу. Додав до неї трохи клею. А тоді вилив у ситечко і якийсь час струшував. Вода стекла, кашка лягла рівним шаром, утворивши тоненьку плівку. Так було винайдено папір.

- Які предмети ми вже з вами виготовляли з паперу і зовсім не використовували клею? (*Зайчика, котика, собачку, рибку, пакетик для насіння, подарунковий пакет, кораблик, тюльпан...*)
- А щоб потрапити у цю цікаву країну, ми повинні виконати три завдання Короля цієї країни.

2. Виконання трьох проблемних завдань.

Завдання 1. Робота з таблицею «Впізнай лінію».

- Чи знаєте ви назви зображених ліній і позначень?
- Що вони означають?



1. Прямая лінія (лінія контурів, відрізання).
2. Розмірна лінія (вказує розмір).
3. Виносні лінії (лінії, що з'єднують лінію контурів з розмірною).
4. Пунктирна лінія (лінія згину).
5. Стрілки, що показують напрями згину.
6. Стрілка, що вказує на необхідність перекинути фігуру на другий бік.
7. Цифри, що вказують на порядок роботи.

Завдання 2. Робота в парах. **(На кожній парті конверт з окремими словами).**

- Пригадайте слова – антоніми до слова праця. **(Лінь, безділля).**
- Король хоче знати, чи відомі вам прислів'я про працю і безділля.
- А зараз складіть із слів прислів'я і поясніть їхній зміст. (робота з деформованими прислів'ями).

1. Робота веде до їди, лінь – до біди.
2. Праця має гіркий корінь, та солодкий плід.
3. Роботящі руки гори вернуть.
4. Бджола мала, а й та працює.
5. Маленька праця краще за велике безділля.
6. Бех охоти нема роботи.
7. Без труда нема плода.
8. Праця людину годує, а лінь марнує.
9. Без трудів не їстимеш пирогів.
10. Людину гріє не кожух, а робота.
11. Не кажи – не вмію, а кажи – навчуся.
12. Лінивий до обіду спить, до вечора позіхає.
13. Хто нічого не робить, той ніколи не має часу.
14. Тяжко тому жити, хто не хоче робити.
15. Від малої ліні велика біда трапляється.

Завдання 3. Розгадування кросворду. (Запис на дошці)

1. Король країни «Оригамі» пропонує вас останнє завдання: відгадати загадки і знайти в кросворді те, що ми будемо сьогодні конструювати. Всі слова – відгадки ми використовуємо на уроках трудового навчання.

				к	л	е	й
ц	и	р	к	у	л	ь	
		ш	а	б	л	о	н
		н	о	ж	и	ц	і
л	і	н	і	й	к	а	

1. Я без діла не лежу –

Кого хочеш здружу,

Щоб жили у мирі

Скло, пластмаса й шкіра,

Целофан, хутро й бетон,

Пінопласт, папір, картон...

Всіх здружу я крім людей.

Зрозуміли, хто я?... **(Клей)**

2. Металеве тіло маю,

Вам в роботі помаю.

Одна ніжка – олівець,

Друга ніжка – шило. **(Циркуль)**

3. Він перший помічник в роботі,

Готує вчитель нам його.

Посеред парти він лежить,

Щоб з допомогою його

Могли ви щось створить. **(Шаблон).**

4. Дві кільця,

Два кінця

А посередині цвях. **(Ножниці).**

5. Плоска палочка – вимірялочка. **(Лінійка)**

III. Повідомлення теми і мети уроку.

1. Звернення до досвіду учнів.

- Діти, ось ми і потрапили в цікаву країну «Оригамі» (*Звучить музика чарівної скриньки. Вчитель виймає з середини різнокольоровий кубик*).
- Сьогодні ми навчимося виготовляти такий барвистий кубик.
(*Черговий роздає на кожному парту – інструкцію*).

1. Використання міжпредметних зв'язків уроку дизайну і технологій та математики.

- Пригадайте уроки математики і скажіть до якої геометричної фігури схожий куб? (*До квадрата*).
- Що подібного у квадрата і куба? (*Це геометричні фігури, кожна грань у куба - це квадрат*).
- Які ви знаєте відмінності? (*Квадрат – плоска геометрична фігура, куб - об'ємна; у квадрата сторони, у куба – ребра; у куба 6 граней а в квадрата одна площа*)

2. Інсценізація віршів.

«Квадрат»

Рекомендуюсь:

Я – Квадрат

І вас повідомляю,

Що усього я по 4 маю:

4 сторони й вершини,

Кутів прямих 4,

Осей симетрії 4,

Їх кожен може полічить,

Якщо не вірить.

Я зараз вам назву властивості свої:

Попарно паралельні сторони мої

І зв'язані всі долею одною –

Усі 4 рівні між собою.

Нічого я від вас не приховую.

Діагоналі також рівні маю.

«Я – Куб»

Я Куб геометричний

І зовсім я не звичний.

Я маю аж 6 граней,

А кожна з них – квадрат.

Вершин у мене 8.

А ребер аж 12.

А хто у це не вірить

Нехай полічить сам

3. Мотивація виготовлення «Кубика».

- Діти, подумайте, для чого нам необхідно вміти робити ось такі кубики?

(Відповіді дітей)

- Це досить цікаво!
- Це хороший подарунок.

Якщо кубиків багато, то це вже цілий будівельний конструктор!

4. Виконання логічного завдання.

1. Діти, назвіть, які ви зустрічали кубики в своєму житті **(Показ їх вчителем)**

2. Розташуйте їх в порядку зростання, відповідно до того, коли ви ними гралися.

- **Будівельні кубики;**
- **навчальні кубики з буквами;**
- **ігровий кубик, на кожній грані якого від 1 до 6 крапочок;**
- **кубик-рубик;**
- **кубик-зразок з кольорового паперу.**

IV. Виготовлення паперового кубика з інструкційною карткою та демонстрацією вчителя.

1. Розподіл по майстернях. Вибір майстрів.

- Діти, сьогодні ми умовно розділимося на майстерні. Кожен ряд – це окрема майстерня. Оберіть собі майстра, який зможе допомогти кожному з вас. **(Майстер займає місце за окремою одномісною партою, що стоїть попереду кожного ряду, повернений лицем до своїх однокласників)**
- Оберіть назву своєї майстерні **(«Ах!», «Ох!», «Ух!»).**
- З яким прислів'ям ми погоджуємося, коли починаємо робити щось нове, цікаве, невідоме? **(Краще один раз спробувати, ніж сто разів почути)**
- Отож спробуємо з охотою!

2. Виготовлення паперового кубика за інструкційною карткою та демонстрацією вчителя.

(Діти зачитують вказівки з інструкційної картки, сліdkують за демонстрацією вчителя і одночасно виконують самі).

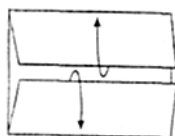
4. Додаткове математичне завдання.

- Знайдіть прощу квадрата стороною 5 см. ($5 \times 5 = 25$ (см квадратних)).
- Знайдіть прощу куба, ребро якого 5 см. ($5 \times 5 \times 6 = 160$ (см квадратних)).
- У скільки разів площа будь-якого куба більша від площі квадрата? Чому? (У 6 разів бо є 6 граней)
- Знайдіть довжину всіх ребер куба, якщо одне ребро дорівнює 5 см. ($5 \times 12 = 60$ (см)).

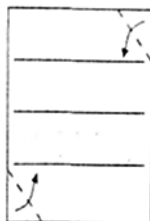
Час напевно, в нашому містечку "Орігамі" розпочати будівництво не тільки одноповерхових, а й висотних споруд. Для цього потрібно засвоїти етапи складання окремих будівельних блоків – КУБІКІВ, з яких можна потім скласти все, що завгодно. Більшість кубиків в орігамі складається з шести однакових модулів (за числом граней). Кожен квадрат складається в модуль, в якому є дві "кишеньки" і дві "вставки". Зрештою, краще один раз побачити, ніж сто раз почути! Давайте розпочнемо роботу.

КУБИК

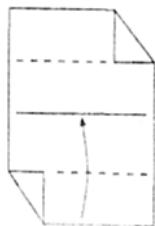
(КЛАСИЧНА МОДЕЛЬ)



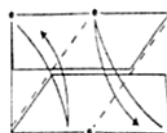
1. Складіть базову форму "Двері" і розкрийте її.



2. Зігніть правий верхній і лівий нижній кут.



3. Верхній і нижній краї зігніть до центру по вже помічених краях.



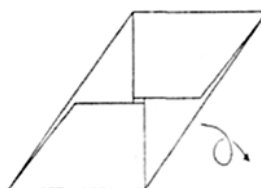
4. Правий нижній кут перегніть до середини верхньої сторони, а лівий верхній – до середини нижньої сторони.



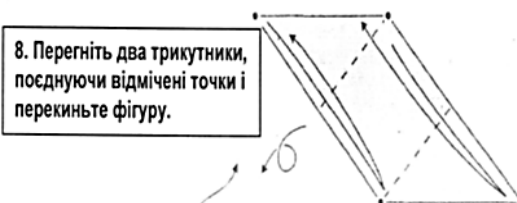
5. Заправте правий нижній кут під верхню смужку, згинаючи по наміченій лінії.



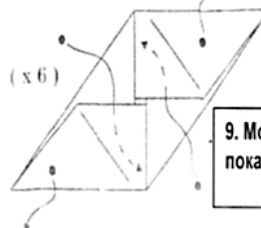
6. Так само заправте лівий верхній кут.



7. Перевірте результат і перекиньте фігуру.



8. Перегніть два трикутники, поєднуючи відмічені точки і перекиньте фігуру.



9. Модуль готовий. Стрілками показані дві вставки і дві кишеньки.

V. Підсумок уроку.

- Що вам найбільше сподобалось і запам'яталось?
- Хто з вас зможе навчити інших моделювати такого барвистого кубика?
- Складіть речення, яке б розпочиналося назвою вашої майстерні.
- Я дякую вам за працьовитість, уважність, організованість.

**Ось і пролунав дзвінок,
Наш закінчився урок.**

Використані джерела:

1. <https://chl.kiev.ua/pub/Publication/Show/620>
2. <https://naurok.com.ua/test/povtorenniya-vivchenogo-pro-tekst-1640929.html>

*Маловічко Ірина Володимирівна,
викладач основного музичного інструменту (фортепіано)
Кузнєцова Надія Василівна,
вчитель музичного мистецтва
та інтегрованого курсу «Мистецтво»*

УРОК МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В 7 КЛАСІ

Тема: Джаз.

Мета: Ознайомити учнів з особливостями сучасних музичних напрямків таких як джаз та його різновиди. Розглянути особливості поняття «імпровізація». З'ясувати значення термінів «спірічуелс», «свінг», «джаз». Ознайомити з історією виникнення джазу, творчістю видатних джазових виконавців, термінологією джазової музики та інструментами на яких його виконують. Розвивати навички виконавської майстерності та сценічної витримки. Формувати вміння учнів уважно слухати музику, надавати характеристику джазовим стилям та вчити розпізнавати їх. Розвивати вміння учнів інтерпретувати та брати активну участь у художньо – творчій діяльності та виконавській творчості (створювати музичний супровід відповідно до стилю джазової композиції шляхом імпровізації на шумових інструментах, застосовувати «Body Percussion»). Виховувати ціннісне ставлення до джазової музики. Формувати в учнів стійкий інтерес до опанування культурних і мистецьких здобутків України та світу.

Тип уроку: бінарний.

Обладнання: мультимедійна презентація, підручник «Музичне мистецтво» 7 клас (автор Масол Л.М, Аристова Л.С. 2015 р.), музичний інструмент – фортепіано, шумові музичні інструменти.

Перебіг уроку:

I. Вступна частина уроку.

Вхід під джазову музику.

Дюк Еллінгтон «CARAVAN»

1. Організаційний момент. Музичне привітання. Емоційне налаштування.

Вчитель музики:

Наш урок цілком незвичний ,

Наш урок який?

- Музичний!

Всі стаємо ми рівненько,

Привітаємось чемненько!

Сьогодні на нас чекає надзвичайна подорож у Країну джазової музики. У нашу мандрівку ми візьмемо наші улюблені інструменти. І до нашої подорожі доєднається учениця 7 класу фортепіанного відділу.

II. Мотивація навчальної діяльності. Актуалізація знань.

- Які сучасні напрямки музики ви знаєте?

- Діти, домашнім завданням для вас було самостійно дізнатись, що означає слово «джаз».

- Чи хотіли б ви почути більше про цей різновид сучасної музики?

Викладач фортепіано:

«Джаз» - це жива, приголомшлива музика, яка невпинно розвивається. Її історія дуже незвичайна і наповнена дивовижними подіями.

III. Вивчення нової теми.

Вчитель музики:

Розпочнемо нашу мандрівку з країни де виник цей напрямок, помандруємо у Сполучені Штати Америки.

- Де знаходяться Сполучені Штати Америки?
- Розкажіть, що ви знаєте про цю країну.

Наприкінці XIX- початку XX ст. на півдні Сполучених Штатів Америки, у м. Новий Орлеан, виникла нова форма музичного мистецтва, яка синтезувала в собі африканську та європейську культури. Назва цього напрямку – джаз. З англійської мови – це означає «підбадьорливий вигук афроамериканців».

Характерними ознаками музичної мови джазу спочатку були імпровізація ((від лат. *improvisus* — непередбачений) — створення музичного твору, мелодії без попередньої підготовки, експромт, видумана мелодія, що вкладається в певний ритм, й поліритмія, що ґрунтувалися на *синкопованих* ритмах (перенесення наголосу з сильної долі такту на слабку), а також особливий комплекс прийомів виконання ритму – *свінг* (з англійської – «розкачування», прийом виконання ритмічної фактури). Граючи, музиканти підкреслюють ритм, додаючи мелодії особливої енергійності. У джазі імпровізує не тільки соліст – кращий виконавець на трубі,

кларнеті або саксофоні, а й усі музиканти. В імпровізаційному джазі немає точного запису виконуваної музики, а тільки музична основа у вигляді якої – небудь відомої мелодії. Концертний свінг мав нечуване поширення в історії популярної музики.

Троє або четверо виконавців, які зазвичай грають на тромбоні, трубі і кларнеті, «підлаштовувалися» під чіткий ритм, які відбивали ударні. Для джазової музики характерний біт (регулярна пульсація, удар, пульс биття.) Цей термін тепер використовується і в рок - музиці.

Цікаво, що імпровізувати можуть кілька виконавців, навіть якщо один з них грає соло. Закінчення твору та художнього образу залежить від взаємодії членів ансамблю між собою та слухачами.

Джаз вирізняється «блюзовою» гармонією та інтонацією. Джазом також називають оркестр, який складається із духових, ударних та шумових інструментів.

В основі джазу – жанри афроамериканської музики: спірічуелс.

Мистецька скарбничка:

Спірічуелс

це духовний хоровий гімн в афроамериканській спільноті, написаний переважно на біблійні сюжети.

Спірічуелс завжди виконує колектив співаків і супроводжує свій спів ритмічними ударами в долоні, притупуванням та рухами тіла. Зазвичай твір має форму запитання відповіді.

З історії джазу:

1920-ті — ера диксиленду.

У ці роки джазова музика розповсюджується по США та продовжує розвиватися. У Новому Орлеані формуються перші **диксиленди** — великі джазові ансамблі, серед яких особливе місце займає ансамбль «Original Dixieland Jass Band», який у 1917 році зробив перший джазовий звукозапис.

1923—1929 рр. — «золота ера джазу».

Це період розквіту **бендів** (джазових груп). До Нью-Йорка переїжджає оркестр Д. Еллінгтона, який приніс у джаз такий рівень складності, якого ще ніколи не було в розважальних оркестрах.

У цей час виникають біг-бенди (джазові групи, до складу яких входить більше 17 учасників). Тоді ж виник і стиль джазу — **свінг**, який сформувався і набув великої популярності в період між 1935—1945 роками в концертах біг-бендів. У стилі свінг немає рівних відомому кларнетисту та керівнику джаз-бенду Бенні Гудмена.

В історії джазової музики відомо численні напрями та стилі: кул-джаз, фрі-джаз, ф'южн, диксиленд, ритм-енд-блюз, соул, рок-н-рол, свінг, бі-боп, біг-біт, прогресив тощо.

Видатні представники джазу (фото):

- Глен Міллер
- Рей Чарлз
- Бенні Гудмен
- Дюк Еллінгтон
- Луї Армстронг

Сприймання музичних творів.

- Рей Чарльз «*Hit the Road Jack*»
<https://www.youtube.com/watch?v=Q8Tiz6INF7I>
- Глен Міллер «*In the Mood*»
https://www.youtube.com/watch?v=6vOUYry_5Nw
- Луї Армстронг. «*Let My People Go* »
<https://www.youtube.com/watch?v=fHbC8Nhd46s>

5. Аналіз музичних творів.

- Розкажіть про ваші враження від джазової музики.
- Які музичні інструменти вам вдалося розпізнати?
- Які особливості джазового співу? Чим він відрізняється від академічного виконання?
- Розкажіть про засоби виразності та мелодію кожного твору.

Викладач фортепіано:

А зараз ми з вами на практиці спробуємо трішки помузикувати, і самим спробувати поімпровізувати на перкусійних інструментах і відчути себе учасниками та виконавцями джазової музики. Учениця 7 класу виконає вам фортепіанну сюїту Г. Саська «Граю джаз».

- Пригадайте, що таке сюїта.

Сприймання музичних творів.

Г. Сасько «Граю джаз»

Аналіз музичних творів.

- Скільки частин сюїти грала учениця?
- Чи відчували ви, зміну в характерах кожної частини сюїти?

Робота в групах:

Вчитель музики та викладач фортепіано:

Завдання: Група 1 та 2 : дібрати інструменти, які б влучно супроводжували почуту музику;

Група 3, 4 – запропонувати музично- ритмічні рухи (Body Percussion), до почутої музики.

Фізкультхвилинка «Джазова ритмічна імпровізація». (Виконання учнями музично – ритмічних рухів (Body Percussion) та імпровізація на шумових інструментах).

Вчитель музики:

Портрет митця:

<https://composersukraine.org/index.php?id=671>

Народився Геннадій Михайлович Сасько 20 жовтня 1946 р. у м. Донецьку. Навчався у Донецькому музичному училищі по класу фортепіано. У 1971 р. закінчив Київську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського, нині - Національна музична академія України. Навчався композитор на факультеті композиції, клас професора Л.М. Колодуба. З 1973 року Геннадій Михайлович є членом Національної Співки композиторів України. Композитор є лауреатом Премії ім. В.С. Косенка за визначний внесок у розвиток музичної творчості для дітей та юнацтва (2002), заслуженим діячем мистецтв України (2008), лауреатом Мистецької премії "Київ" ім. Артемія Веделя (2010).

Г.М. Сасько – є автором: від монументальних кантат і ораторій до камерно-інструментальних і хорових мініатюр, від насичених симфонічних полотен до популярних джазових п'єс, від кіномузики до циклів творів для дітей та юнацтва.

Надзвичайно багато уваги приділяє Геннадій Сасько створенню музики для дітей та юнацтва, музичній педагогіці, видавничій діяльності, спрямованій на виховання підростаючого покоління. В Україні, мабуть, немає дитини, яка б не знала його пісні з мультфільмів, зокрема, з улюбленого малюками "Капітошки", що вже понад 20 років не сходить з телевізійних екранів.

Музику Геннадія Саська постійно включають до конкурсних програм на міжнародних та всеукраїнських змаганнях піаністів (серед них – Конкурс пам'яті В.Горовиця, Конкурс ім. М.Лисенка, Конкурс ім. В.Косенка, Конкурс ім. В.Барвінського та багато ін.). Його дитячі твори, неодноразово видані великими тиражами, миттєво зникають з продажу, їх шукають, копіюють і переписують. А, наприклад, фортепіанна сюїта для дітей "Граю джаз!" побила всі рекорди популярності серед дитячої аудиторії.

Викладач фортепіано:

Твір Г. Саська «Граю джаз» складається з трьох частин:

1ч. «Джаз- вальс»;

2ч. «Блюз»;

3ч. «Регтайм»

Для кожної частини характерний свій неповторний ритм.

Давайте розпочнемо з останнього твору «**Регтайм**». Цей музичний жанр склався наприкінці XIX століття.

Мистецька скарбничка :

Регтайм – це фортепіанна п'єса імпровізаційного характеру. Для цього стилю в музиці характерна блискуча віртуозність.

Давайте ще раз послухаємо фрагмент цього твору. Спробуйте відчутти, наскільки багато пауз в мелодії. (Демонстрація)



А тепер послухайте середню частину цього твору. Зверніть увагу на свінговий ритм в партії лівої руки. Він – легкий і граціозний з опорою на сильну долю. (Демонстрація: учениця виконує уривок).



Наступний твір – «**Джаз - Вальс**».

Для цього твору характерний тридольний метр, джазові акорди, арпеджіато, що створюють неповторний образ танцю. Ми з легкістю можемо уявити танцюючу пару у пишному вбранні: дама та елегантний кавалер поруч. (Демонстрація: учениця виконує уривок).



Ці образи «презентовані» фортепіанною технікою «стрибкоподібних» басів у фактурі типу «бас - акорд»

Вчитель музики: «Блюз»

З англійської мови перекладається, як «меланхолія», «зневіра». Це сольо – пісенний жанр драматичного спрямування. У творах цього жанру відображаються особисті переживання, хвилювання, емоції та почуття людини.

Також розкривається справжнє життя бідних людей Америки. Однак яскравими ознаками блюзу також є гумор, іронія і сатира. Музика і текст мають імпровізаційний характер, тому легко підкорюються таким особливостям викладання, як поліритмії (одночасному поєднанню різних ритмічних малюнків), синкопуванню, специфічному тембровому забарвленню голосу та інструменту.

Викладач фортепіано

Для «Блюзу» Г. Саська з сюїти «Граю джаз» характерний не фігурований бас, а «бас, що крокує» - остенато (італ. *ostinato*, від лат. *obstinatus* — завзятий, впертий) — прийом, заснований на багаторазовому повторенні в музичному творі будь-якої мелодичної або ритмічної фігури, гармонійного обороту, окремого звуку).

(Демонстрація: учениця виконує уривок).



Отже, сьогодні ми з вами переконались, що фактура (виклад музичного матеріалу), ритм та в цілому відчуття музики найбільше допомагає нам впоратись з визначенням стилю в джазовій музиці.

IV. Вокально – хорова робота. Розспівка.

Вчитель музики, викладач фортепіано:

Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя з використанням джазових гармоній).

V. Виконання пісні.

Музика О. Злотника, слова О. Вратарьова «Музика рідного дому»

<https://www.youtube.com/watch?v=pxHNhtAr5qE>

VI. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

Музична вікторина: «Впізнай музику»



<https://learningapps.org/watch?v=picfi0wb523>

- Що таке джаз?
- Які особливості джазової музики?
- На яких інструментах зазвичай виконують джаз?
- Назвіть відомі імена в джазовому мистецтві.

VII. Домашнє завдання:

Послухати джазові композиції відомих джаз - бендів світу та України. Скласти власний «Топ -10» прослуханих творів.

*Космина Наталія Василівна,
практичний психолог
Дуда Марія Володимирівна,
вчитель образотворчого мистецтва*

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК З ПСИХОЛОГІЇ ТА КОМПОЗИЦІЇ

для учнів 8 класу

Тема: Кольоротерапія, як засіб створення психоемоційного комфорту в учнівському колективі. Композиція «Мій настрій».

Мета:

Психологічний аспект:

- Підняття настрою та тону за допомогою кольорів, розвиток творчої уяви та фантазії;
- Діагностування емоційного стану дитини, розширення індивідуальної емоційної сфери;
- Розслаблення, зняття стресів, підняття настрою та тону;
- Ознайомити учнів з методом арт-терапії- кольоротерапія;
- Розвивати навички самоаналізу та саморегуляції.

Педагогічний аспект:

- Навчити виражати конкретний настрій, використовуючи відповідний кольорово-тональний уклад;
- Формувати асоціативну, абстрактну, образну здатність мислення, творчу уяву, вміння почуття, настроїв, емоції учнів передавати у малюнку;
- Формувати навички вільного креативу;
- Розвивати почуття прекрасного, виховувати естетичні смаки.

Обладнання:

музичний супровід, папір А3, фломастери, фарби, кольорові картки, навчальні плакати, репродукції картин,

Тип уроку: Інтегрований (психологія + композиція)

План уроку

- I. Організаційна частина
- II. Повідомлення теми і завдань уроку.
- III. Актуалізація опорних знань
- IV. Робота над новим матеріалом
- V. Практична діяльність учнів.
- VI. Підсумок уроку.

Хід уроку

I. Організаційна частина

II. Повідомлення теми і завдань уроку

Діти, сьогодні ми ознайомимося з одним із методів арт-терапії – кольоротерапія і будемо малювати наш настрій.

Цей урок буде не звичайний, і ми будемо працювати...

ЯК?- АКТИВНО
ДУМАТИ - ОПЕРАТИВНО
МАЛЮВАТИ - ЧУДОВО
ДЛЯ ВСІХ ОBOB'ЯЗКОВО

III. Актуалізація опорних знань.

Психолог. Діти, пригадайте, що таке арт-терапія і які є види арт- терапії (музикотерапію, сміхотерапію, танцювальну терапію, драмотерапію, казкотерапію, бібліотерапію, маскотерапію, етнотерапію, ігротерапію, кольоротерапію, фототерапію, лялькотерапію, оригамі тощо. Крім того, кожний із цих видів має безліч арт-терапевтичних технік, які застосовуються для вирішення проблем.

IV . Робота над новим матеріалом.

Психолог. Сьогодні ми поєднаємо два види арт-терапії – ізотерапію і кольоротерапію.

-Чи замислювалися ви, яке значення у вашому житті мають кольори?

-Як ви думаєте, ми б змогли жити у цьому світі, якби все довкола було лише чорне та біле? Мабуть, все було б нудним та втомливим. Кольори – це невід'ємна частина нашого життя.

Кольори відіграють дуже важливу роль в нашому повсякденному житті та певним чином впливають на нашу діяльність. А чи знаєте ви, що кольори також можуть вплинути і на ваш емоційний та фізичний стан?

Хто і де використовує знання про кольори? (дизайнери, рекламодавці, лікарні, школа).

Чи є у вас улюблені кольори? Де ви їх використовуєте? Як вони впливають на вас? Психологи давно виявили, що колір здатний чинити певний вплив на психіку людини. Причому виявляється це дуже різним чином. Іноді він стимулює розвиток деяких реакцій, які сприяють прийняттю рішень. Колір може поліпшити апетит або ж відбити його. Люди не помічають впливу кольору, проте він існує. Колір виявляє вплив на людину, на її підсвідомість, успішність, настрій, поведінку. За кольоровими перевагами, можна виявити темперамент, характер та психоемоційний стан особистості. Наприклад, коли за вікном похмуро, настрій починає погіршуватися. А при сонячній погоді воно навпаки поліпшується. Коли ми кажемо: «почорнів від горя; почервонів від гніву; позеленів від злості; посірів від страху», то не сприймаємо ці вирази буквально, а інтуїтивно пов'язуємо емоціональні переживання людини зі здатним виразити їх кольором.

Чи впливають кольори на ваш настрій?

1. Вправа «Квітка настрою»

Давайте перевіримо, який настрій переважає у нашій групі? Подивіться на шкалу кольорного діапазону настроїв і визначте, який колір є домінуючим на даний момент (діти вибирають пелюстку улюбленого кольору і прикріплюють до квітки).

2 . Релаксація

Психолог. Уявіть собі, що ви лежите під чистим синім небом, світить сонце, вам спокійно і тепло. (Пауза) Ви дивитеся в небо і бачите велику веселку, вона переливається яскравими кольорами: червоним, помаранчевим, жовтим, зеленим, блакитним, синім, фіолетовим. Це не проста веселка. Це ваша особлива веселка, вона опускається на землю поруч з вами. Веселка світиться теплим, чудесним світлом, воно наповнює тебе енергією. Відчуйте, як це світло зігриває вас. (Пауза) З цим світлом ви відчуваєте себе сильними, щасливими, найкращими.

У кожного своя, особлива веселка. Може, ваша веселка пахне квітами, а може, карамеллю.... Pozнайомтеся з нею, посміхніться їй. (Пауза) Якщо хочете, можете забратися на веселку. Веселка сама допоможе вам піднятися на неї. А тут можна лягти або сісти, звисивши ноги, і оглянути світ навколо себе. (Пауза) Коли захочете, спускайтеся з веселки і повертайтеся сюди. Але запам'ятайте, що тепер у вас є чарівна веселка, наповнена чудовим світлом. Ви можете повернутися до неї, коли захочете, коли вам знадобиться її енергія і світло. Запам'ятайте цей стан-він буде надавати вам силу. Запам'ятайте всі свої враження, відчуття, всі кольори, звуки ,запахи... А зараз потягніться, відкрийте очі і посміхніться собі і веселці всередині себе.

Який настрій у вас зараз? Психологи радять часто згадувати веселку для піднесення настрою.

V. Практична діяльність учнів.

1. Слово вчителя

Ви можете передати свої емоції за допомогою крику , сміху, сліз. Можете розповісти про них друзі або зберегти надовго в пам'яті, а можемо передати їх у малюнку. Що ми зараз і зробимо.

2. Послідовність виконання композиції

Для виконання нашого завдання, ми поєднаємо акварель і фломастери.

Завдання виконуємо у три етапи:

- фон;
- предмети, які викликають у нас хороший настрій;
- доопрацювання фломастерами.

Отже, зараз ми виконаємо перший етап композиції – фон. Але спершу давайте пригадаємо. На які групи художники поділяють кольори? (хроматичні й ахроматичні; холодні й теплі; споріднені й контрастні).

Які кольори ми будемо використовувати для нашої композиції? (хроматичні, теплі, споріднені).

Практична діяльність учнів (учні замальовують фон акварельними фарбами)

2. Лікувальні властивості кольору

Психолог. Ще за часів найдавніших цивілізацій люди використовували колір для лікування. Так, в Давньому Єгипті були спеціальні приміщення в храмах, де сонячні промені заломлювалися і давали різні кольори спектру. Людина буквально купалася в кольорі. Називався цей спосіб лікування - Ратерапія. В наші дні їй на зміну прийшла хромотерапія. Вона вивчає вплив кольору на здоров'я людини.

Так, червоний колір стимулює нервові центри, ліву півкулю, заряджає енергією печінку і м'язи. Проте при тривалій дії може викликати втому і пришвидшене серцебиття. Він застосовується при лікуванні недовкрів'я, бронхіальної астми, пневмонії, захворювань ендокринної системи, ревматизму, апатії, патології сітківки ока і косоокості. Протипоказаний червоний колір при лихоманці, нервовому збудженні, гіпертонії.

Жовтий і лимонний кольори, стимулюють і очищають печінку, кишечник, шкіру, мають жовчогінну і послаблюючу дію. Це кольори радісного настрою. Використовуються при лікуванні цукрового діабету, порушенні травлення, дисфункції жовчного міхура, печінки, кишечника. сприяє розвитку мислення, дозволяючи краще і швидше засвоювати інформацію... Не можна використовувати жовті кольори при підвищеній температурі тіла, невралгії, перезбудженні.

Синій колір має протимікробну дію. Використовують його при дезінфекції приміщень, для лікування хвороби вуха, горла і носа, шлунково-кишкового тракту... При тривалій дії синій колір може викликати втому і депресію.

Помаранчевий надає сил після хвороби чи стресу, допомагає при бронхіті та астмі якщо (пити помаранчевого кольору воду –зменшиться кількість нападів).

Біль знімають відтінки блакитного. Людям, які страждають від дерматологічних проблем, слід теж віддати перевагу блакитному одягу. До слова, якщо в будинку душно або занадто шумно, то заснути допоможе постільна білизна блакитного кольору. Зелений – заспокоює, зупиняє кров (колір халатів у лікарів). Він знімає стрес і привертає увагу. Багато шкіл вибирають класні дошки саме цього кольору та саме із цієї причини. Покупці

часто проводять більше часу (та тратять більше грошей) у магазинах з великою кількістю зеленого кольору в декорі. Це єдиний колір, який можна використовувати без обмежень. Позитивний вплив природних кольорів ми відчуваємо на собі, коли відпочиваємо в лісі або біля водоймища. У такому випадку йдеться про комплексну терапії - свіже повітря, вода та натуральна колірна гамма допомагають нам зміцнити імунітет і заспокоїти .

Для поліпшення настрою і працездатності краще надіти одяг чисто червоного кольору. Насичений червоний також позбавить від сонливості і нормалізує знижений тиск, тому особливо лікарі рекомендують звернути увагу на цей колір гіпотонікам. Навіть невеликий аксесуар, наприклад шийна хустка червоного кольору, допоможе підняти настрій.

Існує більше десятка методів кольоротерапії, але ми з вами зупинимося на декількох – найбільш дієвих і цікавих:

1. «Кольорова вода»

Найкраще цілющі властивості кольору може донести до організму вода. Як можна заряджати воду потрібним кольором?

- в ємкість з кольорового скла наливаємо рідину (це може бути вода, але можна заряджати соки і навіть молоко). Виставляємо її на сонячне світло. Отримуємо подвійний ефект від споживання рідини;

- беремо прозору склянку, наливаємо в неї рідину. Склянку ставимо на кольорову серветку із тканини або паперу чи картону на 10 -15 хв. Краще пити таку воду, заряджену кольором, за пів години до прийому їжі.

2. «Кольорові ванни»

Для створення такої ванни можна використовувати кольорову сіль або харчовий барвник. Вода має бути теплою, але не гарячою.

3. «Кольорова їжа»

Кольорова їжа містить дуже багато вітамінів.

Тому, так само як і вода , будь - яка їжа може підлягати соляризації. Завдяки кольору, їжа викликає в нас апетит і стимулює слиновиділення. Ми обираємо ту їжу, властивості якої асоціюються з її кольором. Тобто, можливо саме цей колір, потрібен нашому організму для оздоровлення.

4. «Кольорова сервіровка»

Застосовуйте посуд та предмети сервірування столу визначеного кольору для покращення функцій травлення та нормалізації апетиту .

5. «Кольоровий одяг»

Носіння одягу певного відтінку не тільки може змінити емоційний стан, а й по-різному позначається на нашому стані здоров'я:

6. «Кольоровий інтер'єр та предмети побуту».

3. Бесіда за запитаннями.

Вчитель:

- Що таке композиція?
- Які ви знаєте засоби створення композиції?
- Що таке силует?

Радісний настрій можуть викликати і певні предмети, наприклад, солодощі квіти, метелики ,феєрверки іт. д.

Зараз кожен із вас подумає і назве предмет, який покращує настрій.(діти називають предмети).

Наступний етап нашої композиції-заповнення аркуша предметами, які викликають у вас хороший настрій.

Нагадую! Композиція може бути розміщена по горизонталі, вертикалі і по діагоналі.

Основні предмети малюємо 2-3 великі і розміщуємо по центру. Малюємо знову спорідненими ,теплыми кольорами, силуетом.

5. Вправа «Кольорова забавлянка».

Психолог. Заплющте очі, розслабтеся і уявіть чотири кольори- жовтий ,зелений, синій, червоний. Запам'ятайте той, який вам найбільше сподобався. Саме цей колір допоможе визначити деякі особливості вашого характеру.

Люди, яким подобається **жовтий колір**, так звані мімози, живуть майбутнім. У їхніх головах завжди тисячі ідей і фантазій. Вони волелюбні і свою незалежність не проміняють ні за що на світі. Його вибирають веселі, життєрадісні, цілеспрямовані, активні особистості. Людина в жовтому доброзичлива, упевнена в собі, уміє заробляти гроші. Найчастіше такі люди розсіяні і критичні до себе й оточуючих, але при цьому їх самооцінка доволі висока. Люди, які люблять **жовтий**, хочуть розкрити себе, досягти поставленої мети. Часто у таких людей спостерігається високий рівень креативності.

Основні риси людей, які надають перевагу **зеленому кольору**, - категоричність, впертість, прагнення усіма маніпулювати, тому їх можна назвати кактусами. Владолюбство кактусів виявляється у будь-яких партнерських стосунках. Дім, автомобіль, комп'ютер вони обирають за критерієм престижності. Люди, які вибирають зелений, чітко і раціонально визначають свій життєвий шлях. Вони відрізняються здатністю до критичного аналізу і послідовною логікою, до будь-якої життєвої задачі підходять з усією серйозністю. Люблять допомагати іншим. Їхній внутрішній світ багатий, але відкривати його оточуючим вони не поспішають.

Любителів **синього кольору** назвемо волошками. Вони обожають безтурботне життя, бажано у комфортному котеджі на природі. Одяг вони обирають м'який, зручний. Їм байдуже, де відпочивати, лише б це було у горизонтальному положенні. Це чутливі люди, що люблять порядок і чистоту. Спокій для них над усе, вони меланхолійні. Чутливі до потреб інших, здатні на міцну прив'язаність, такі люди важко переживають всяку зраду чи розчарування. Вони не уникають великих компаній але, тим не менш, воліють залишатися в колі близьких друзів. «Сині» люди прагнуть до гармонії, спокою, терпіння та стійкості, до умиротворення. Вони консервативні, надійні, володіють рівним характером і перш ніж сказати або зробити що-небудь — думають двічі. Якщо ваш колір — синій, у вас сильно розвинене почуття відповідальності.

Люди **червоного кольору**, або троянди, прагнуть жити якомога яскравіше. Вони люблять підкорювати все. Полюбляють екстремальні види спорту. У розв'язанні складних ситуацій їм немає рівних. Одяг у троянд екзотичний, із яскравими прикрасами. Ці люди дуже емоційні. Люди, які надають перевагу червоному, люблять бути лідерами. Майже всі почуття у них на максимумі. Вони наполегливі, не відкладають справи на потім. Не рідко трапляється, що ті, хто обирають червоний, — егоїстичні, нетерпимі, уперті і жорстокі. Червоний — це активність, впевненість у своїх силах, прагнення пронизати, перетворити і підкорити.

Продовження практичної діяльності учнів

І завершальний етап — доопрацювання фломастерами.

Беремо фломастери теплих відтінків. Пропрацюємо детально головні, великі предмети, прикрашаємо їх різними елементами, лініями, крапками і т. д. Між предметами домальовуємо деталі, які доповнюють композицію узагальнено.

VI. Підсумок уроку

1. *Перегляд та оцінювання композицій.*
2. *Вправа «Авторське крісло» (аналіз робіт).*
3. *Рефлексія уроку*

Давайте підведемо підсумок нашого уроку. Перед вами колірні символи. Давайте домовимося, що буде позначати кожен з них.

Червоний колір- сподобалося на уроці.

Чорний колір- не сподобалося на уроці.

Жовтий колір - дізнався(лась) нове на уроці.

Зелений колір- я був активний (а) на уроці.

Синій колір - я б хотів (ла), щоб такі уроки були частіше.

У кожного з вас є кола такого ж кольору. Підніміть ті кольори, які символізують ваше ставлення до уроку.

4. Бесіда

- Що найбільше сподобалось вам на уроці?
- У якій техніці ви навчились сьогодні працювати?
- Який настрій переважав, на вашу думку, на цьому уроці?

5. *Домашнє завдання:* визначте свій улюблений колір та спробуйте описати його словами.

6. Підсумкове слово вчителя

Дякую за роботу на уроці. Всі ви справді працювали активно, думали оперативно й малювали чудово, а отже, виконали всі завдання уроку. Молодці!

Бажаю вам жити кольорово!

Використані джерела:

1. <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-kolir-ta-emocii-80657.html>
2. <https://naurok.com.ua/urokintegrovaniy-urok-dlya-uchniv-8-klasu-z-psihologi-ta-kompozici-tema-koloroterapiya-yak-zasib-stvorenniya-psihoemociynogo-komfortu-v-uchnivskomu-kolektivi-kompoziciya-miy-nas-15336.html>

*Гудз Марія Степанівна,
вчитель української мови та літератури*

УРОК ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ

Тема уроку: «Календарно-обрядові пісні Тернопільщини»

Клас: 7.

Мета: *ознайомити* школярів із перлинами фольклору рідного краю; *проаналізувати* календарно-обрядові пісні Тернопільщини; *поглибити* знання дітей про історію своєї місцевості, її культуру, красу та самобутність; *сприяти* формуванню національної свідомості учнів; *виховувати* потребу зберігати, як святиню, все те, що пов'язує нас з рідною землею, любов до національних традицій, народної мудрості, краси і гармонії рідного слова.

Тип уроку: урок літератури рідного краю (урок-фестиваль).

Обладнання: папки з фольклорними матеріалами, зібраними учнями, плакати, рушники, калина, аудіозаписи пісень рідного краю, дидактичний матеріал.

Методика та прийоми проведення уроку: бесіда, розповідь, контроль і самоконтроль, самостійна робота, «вільний мікрофон».

Епіграф уроку:

Тернопільщина – рідний край,
Прекрасні села і міста барвисті,
Де в кожній хаті щедрий урожай,
Калина у багряному намисті.
Года Оксана

План уроку:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми та мети уроку.
4. Актуалізація опорних знань.
5. Сприйняття й засвоєння нового навчального матеріалу.
6. Підсумок уроку.
7. Оцінювання учнів.
8. Домашнє завдання.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Шкільний мелодійний дзвінок

Покликав усіх на урок.

Тож не будемо гаяти часу

І полинемо разом із класом

У чарівну країну Знань.

II. Перевірка домашнього завдання.

Міні-конкурс на найкращий альбом-пісенник.

III. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми та мети уроку.

1. *Психологічна настанова учнів і внутрішня мотивація щодо виконання мети уроку.*
2. *Опрацювання епіграфа уроку.*

IV. Актуалізація опорних знань.

Бесіда за питаннями:

1. *Які народні пісні вам подобаються? Чим саме?*
2. *Як пісня впливає на внутрішній стан людини? Чи може вона змінити ваш настрій?*
3. *На ваш погляд, народна пісня – це вид мистецтва? Власні думки обґрунтуйте.*
4. *Чому народні пісні пов'язані зі звичаями, обрядами, святами людей?*
5. *Чи правильно говорять, що пісня допомагає людині жити? Вмотивуйте*

власні міркування.

V. Сприйняття й засвоєння нового навчального матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

Співала жінка, як сідала прясти,

Співав козак, як в лузі коня пас,

І від Чурай Марусі нить срібляста

Піснями тягнеться до нас.

Народна пісня – це життя перлина,

Народна пісня – наших душ краса.

Злітає пісня – і живе людина,

Йї цілують землю сині небеса.

Якось народна артистка України Ніна Матвієнко запитала кореспондентку, що брала у неї інтерв'ю: “Чи замислювалися ви, чому людина співає?” Вислухавши її думку, сказала: *“Це набагато складніше... Спів людини – це мить, коли вона розмовляє з Космосом, подає сигнал у Всесвіт: я є! Вона створює довкола себе певну ауру, яка оберігає її від зла. Якби людина не співала, вона загинула б”*.

Пісні співали наші бабусі, з дитинства чуємо ніжну колискову, яку співає матуся, вкладаючи всю любов свою до дитини, створюючи навколо життєдайну ауру, про яку говорила Ніна Матвієнко. Золоті перлини фольклору минулих поколінь, як найцінніший скарб духовності, пронесли крізь усе своє життя і донесли до наших днів наші з вами дідусі і бабусі, батьки і матері, щоб передати нам у спадок.

На сьогоднішньому уроці ми ще раз доторкнемося душею і серцем до тих духовних витворів народних, які ніколи не старіють, своїми ідейно-художніми якостями відповідають думкам людини, настроям, сподіванням, зберігають своє суспільно-виховне значення, збагачують духовний світ нашого і прийдешніх поколінь.

На сьогоднішній урок ви зібрали календарно-обрядові пісні та ігри вашого села, що зберегли свою самобутність донині.

Настав час на наш фестиваль запросити пори року зі своїми фольклорними гуртами, які ознайомлять нас із календарно-обрядовою традицією нашої місцевості.

Виходять на середину класу учні, які підготували пісні зимового циклу

Учитель. Колядували люди з давніх-давен. Починали колядувати в перший день Різдва, після того як закінчувалася відправа в церкві. Першими йшли колядувати діти, потім дорослі, а також церковний хор. Давайте і ми зачитаємо колядки, які ви знайшли.

Читання учнями колядок та щедрівок

Коляд-коляд колядниця

Коляд-коляд колядниця,
Добра з медом паляниця,
А без меду не така,
Дайте, дядьку, п'ятака,
А ви, тітко, гроші –
Колядник хороший.

Колядка “Ой у Вифлеємі”

Ой у Вифлеємі Сталася новина.
Там сповила Мати Божа
Та й Божого Сина.
В яслах положила,
Сіном притрусила.
Люлі, люлі, любий сину,
Спи, дитино мила.
А Ісус маленький
Ручки простягає,

Всіх діток зі всього світу
До себе скликає.
Українські діти Ісуса вітають,
Веселими пісеньками
Його звеселяють.
Ти, Ісусе любий,
Кращий за всі квіти.
Пригорни до себе нині
Українські діти

Возвеселімся всі разом нині

Возвеселімся всі разом нині:
Христос родився в бідній ясині!
Посліднім віком став чоловіком,
Всі утішайтесь на землі.

Проголосімо Господа явно.
Що вже про його пророки давно
Пророкували-заповідали,
Що народиться Цар віків.

Всі утішайтесь на землі нині,
Хвалу віддайте Божій Дитині
В цім божім дому, Христу малому,
Котрий увесь світ відкупив.

Поклін віддали покірно нині
Христові в яслах – малій Дитині.
Ладан і злото, й смирни багато
Подарували днесь йому.

Котрий ізбавив весь світ від ада,
І через нього нам всім відрада.
За теє йому, Богу святому,
Пісні співаймо всі разом.

Пісні співають Богу святому,
І в яслах нині положеному.
І ми співаймо, і вихваляймо,
Його навіки славимо!

Учитель. Щедрівки співали перед Новим (старим) роком дівчата і діти. Основний зміст щедрівок – пророкування майбутнього доброго урожаю, щастя, здоров'я і добробуту господареві, господині та всій їхній родині.

Щедрівка

Чи є вдома пан господар?
Щедрий вечір, добрий вечір.
А є вдома пан господар.
Щедрий вечір, добрий вечір.
Сидить собі кінець стола.
Щедрий вечір, добрий вечір.
А на ньому шуба-люба.

Щедрий вечір, добрий вечір.
А в тій шубі калиточка.
Щедрий вечір, добрий вечір.
А в тій калитці три червінці.
Щедрий вечір, добрий вечір.
Усім дітям по червінцю.

Щедрий вечір, добрий вечір

Щедрий вечір, добрий вечір —
І дорослим, і малечі!
Щастя, радості, любові,
Щоб завжди були здорові,
Вдачу мали гарну й щиру

І жили в умовах миру.
Щоб Господь оберігав,
Вам усе потрібне дав,
Щоб забрав з думок неспокій,
Дав багато мирних років.

Учитель. Багата наша Тернопільщина і засівалками, що їх виконували хлопчики вранці на Василія (14 січня). Вони супроводжуються посипанням двору і кімнати господаря зерном, яким він годує курей, щоб добре неслися.

Ми прийшли вас посівати

Ми прийшли вас посівати,
Щоб усіх пошанувати.
Сієм, сіємо зерном,
Новий рік щоб був з добром.
Від їди щоб стіл ломився,
Білий хліб не перевівся.

Сієм, сієм, посіваєм,
Миру й щастя всім бажаєм.
Щоб і вдома, і на полі
Вам всього було доволі.
Сієм, сієм, посіваєм,
З Новим роком вас вітаєм!

Сійся родися жито-пшениця

Сійся родися жито-пшениця,
На щастя, на здоров'я, на Новий рік,
Щоб вам вродило краще, як торік, —
У полі — зерном, у дома — добром,
В печі — пирогами, на столі — хлібами,
Хай буде ваша хата радістю багата,
Хай славиться добром, медом, пивом і вином,
Хорошими пирогами та щасливими піснями!

Виходять на середину класу учні, які підготували пісні весняного циклу

Учитель. Протягом усього Великого посту аж до Великодня дозволялося співати особливі пісні-веснянки. Співали їх молодіці й старші жінки вечорами на вулиці, і злітали вони над вечірнім селом, як чарівне мелодійне мереживо.

Особливо багата весна на ігри та ігрища. На Великдень під церквою і діти, і дорослі водили хороводи, бавились у різні ігри. Цікавою була гра “Жучок”. Дорослі бралися навхрест за руки, робили у повітрі стежку. Двоє хлопчиків вели по доріжці хлопчика – “жучка”. Хор співав, а “жучок” ішов уперед. Пари, по руках яких “пройшов” хлопчик, ставали наперед, просуваючись навколо церкви.

Цікавими були й такі ігри: “Заєнько”, “Горобчик”, “Кривий танець”, “Хрещик”.

Читання учнями веснянок та гаївок

А вже весна, уже красна

А вже весна, уже красна,
Уже із стріх капа.
Уже нашим заводинам
Мандрівочка пахне.

Уже нашим заводинам
Мандрівочка пахне.
Мандрували, мандрували.
А дальше не знали.
А путяни-немоляни
Не моляться Богу.
Запрягають батька-матір,
Їдуть у дорогу.

Запрягають батька-матір,
Їдуть у дорогу.
Ні по хліб, ні по сіль,

По собачий кисіль.

А на нашій на вулиці
Ряба жаба лізе.
Бодай тобі, та Параско,
Голова облізла.

Ой гріюсь я на сонечку,
Наче біля груби.
Бодай тобі, та Параско,
Та й випали зуби.

Не йдіть, дівки, на вулицю
Темненької ночі.
Бо сова вам видовбас
Ваші карі очі.

Положу я кладку (гаївка)

Положу я кладку
Через сіножатку
Вербову, вербову.

А ви дівчатоньки
з тої гаївоньки
додому, додому.

Тільки ти Ганусю
Останься, останься.
Прийде твій миленький
З хлопцям, хлопцями.

Витайся, витайся.
Привезе він тобі
дарунець, дарунець.

Золотий перстеник
На палець, на палець.
Чорні черевички

З пряжками з пряжками.
Що бісь не ходила

Десь тут була подоляночка

Десь тут була подоляночка,
Десь тут була молодесенька,
Тут вона стояла,
До землі припала,
Личка не вмивала,
Бо води не мала.

Устань, устань, подоляночко,
Умий личко, як то скляночко,
Та й возьмися в боки,
Та й за свої скоки,
Підскочи до раю,
Бери дівча скраю.

Виходять на середину класу учні, які підготували пісні літнього циклу

Учитель. Відсвяткували Великдень, посадили городи. Ось і літо прийшло. Найліпше і найяскравіше свято літа – Івана Купала (Купайла). Цього дня, 7 липня, дівчата і хлопці йшли вдосвіта далеко в поле, де ростуть жита і пшениці, збирали польові квіти, в'язали пучки і плели віночки. З піснями поверталися в село. Хлопці вирубували вербу-Купайло. Біля прибраного Купайла співали пісень, водили хороводи.

Читання учнями купальських та жнивварських пісень

Кругом Купала обметено

Кругом Купала обметено
І барвіночком обплетено.
Ой ти, молода молодиче,
Вийди звечора на вулицю.
Вийди звечора на вулицю,
Розвесели нам купайлицю.
В мене дитина мала в хаті,
В мене свекруха – лиха мати.
Та й не пускає на вулицю
Розвеселити купайлицю.

Ой у бору, місяченько, у бору

Ой у бору, місяченько, у бору,
Там буде Василечко комору.
Молода Марусенька походжає,
Вона свого Василечка вговоряє:
Будуй, будуй, Василечку, комору
Та й вибудуй оконічко знадвору,
Щоб до мене соловейко прилітав,
А він мене ранесенько розбуджав,
Бо свекруха, лиха мати, не збудить,

Тільки вийде на вулицю, обсудить.
Ой ходила Марусенька по полю,
Вибирала пшениченьку з куколю,
А там їхав Василечко, шапочку зняв:
Боже тобі, Марусечко, допомагай.
Боже тобі, Марусечко, допомагай.
Буде з теї пшениченьки коровай,
Буде з теї пшениченьки насіння,
А в нашої Марусеньки весілля.

А де наше Купайло стояло

А де наше Купайло стояло,
То там місяць і сонейко сіяло.

То там ясне сонейко сіяє,
Там Микола кониченька сідлає.

Там Микола коника сідлає,
До дівчини поїхати думає.

Ой приїхав він під нові ворота:
– Вийди, вийди, дівчинонько
молода.

Ой не вийшла дівчина, лиш мати,

Та став її так Микола питати:

– Чи є моя дівчина удома,
Ой чи вона, молоденька, здорова?

Чого вона так горда і пишна,
Чого вона до Купайла не вийшла?

Русу косу звечора чесала,
Опівночі черевички взувала.

На розсвітті личенько вмивала,
Тому на Купайлі не бувала.

Гра на Івана Купала

Грають хлопці і дівчата – перекликаються.

Усі. Івана Купала, кицька в борщ упала.

Дівчата. Хлопці заглядають, за хвіст витягають.

Хлопці. Дівчата тягнуть граблями.

Дівчата. А хлопці тягнуть зубами.

Хлопці. Дівчата тягнуть патиком.

Дівчата. А хлопці тягнуть язиком.

Перетягуються за руки: обнімають одні одних за пояс.

Дівчата з одного боку стоять, а хлопці з другого. Перша дівчина подає першому хлопцеві руки і так перетягуються, хто кого перетягне. Потім гра починається знову.

Учитель. Наставали жнива, косовиця хлібів, особливо цікавим був обряд обжинок, коли жінці несли останній вижатий сніп до господаря і співали обжинкових пісень.

Котиться вінок з лану

Котиться вінок з лану

До господаря в браму.

Наша пані domuє,

Нам вечерю готує.

Ой паночку наш,

Пожалій ти нас:

На нивці ми трудилися,

Наші руки потюмили.

Ми із поля ідемо,
Тобі вінок несемо.

Живо, женчики, живо

Живо, женчики, живо,
Буде горілочка й пиво.

А ми жита дождемо,
Горілочки вип'ємо.

Відчиняйте нам браму,
Вінок котиться з лану.

Гей, господиня пишна
За воротоньки вийшла.

Ключами подзвонила,

Нам браму відчинила.

Нам браму відчинила,
Нас медом угостила.

Господарю, не журся,
В чоботи нові взуйся.

Та й піди си по поли,
Полічи свої стоги.

Скільки на небі зірок,
Стільки у полі кіпок.

Як пішла я в поле жито жати

Як пішла я в поле жито жати,
Ой та й далеко від своєї хати.

Ой у полі я сама робила,
Ой там я свого віночка згубила.

Ой у полі у копи складала,
Ой там я свого віночка втерляла.

Десь узявся козак молоденький,
Ой забрав в мене вінок зелененький.

Ой дай, Боже, неділі діждати,

Піду між люди віночка шукати.

Ой та й настала надворі негода,
Ой та й понесла віночок мій вода.

Ой пливи, пливи, віночок, водою,
Ой, а я піду слідом за тобою.

Ой я піду та й не забарюся,
Та й таточкові ой та й поклонюся.

Хай таточко себе не турбує,
Мені, молодій, вінок не купує.

VII. Підсумок уроку.

1. Слово вчителя.

На сьогоднішньому уроці ми ознайомилися з календарно-обрядовою поезією рідного села, почули пісні, ігри, які пронесли крізь століття наші прапрадіди, зберегли і передали нам у спадок наші батьки. Нам потрібно також відроджувати і вивчати ці перлини народної творчості, щоб передати у спадок своїм дітям.

2. Інтерактивна вправа «Мікрофон».

VIII. Оцінювання учнів.

Відзначення досягнень учнів в оволодінні темою уроку, їхнього ставлення до роботи на уроці; аналіз здібностей, що сформувалися під час вивчення теми; окреслення перспектив подальшої навчальної діяльності.

IX. Домашнє завдання.

Зібрати і записати прислів'я та приказки, що побутують у рідному селі (місті).

Використані джерела:

1. <https://vseosvita.ua/library/embed/000abj-1f41.docx.html>
2. https://maximum.fm/posivalki-ukrayinskoyu-movoyu-najkrashchi-posivalki-dlya-ditej_n133618
3. <https://mini-rivne.com/posivannja-dla-ditej/>

*Писуляк Наталія Павлівна,
вчитель української мови та літератури*

СЦЕНАРІЙ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ НА ТЕМУ:

«МИ ТЕБЕ НЕ ЗАБУЛИ, ТАРАСЕ»

Пояснювальна записка

Є поети одного міста, одного села,
одного народу. Але є поети всіх міст, всіх сіл, всіх
народів. Шевченко – саме такий поет.

Назим Хікмет

Актуальність. Для нас, нащадків, Т. Г. Шевченко означає дуже багато, тому інколи створюється ілюзія, ніби уже все ми про нього знаємо. Та це тільки насправді ілюзія. Кобзар – нескінченний і невичерпний. Він споріднений з Україною і розвивається в часі, в історії, і усім нам ще довго крокувати до його осягнення. Ми в дорозі до Шевченка...

Українці завжди захоплюються великим Кобзарем, його громадянською позицією, моральною чистотою, почуттям національної гідності. Та чи можна повністю уявити собі, скільки це вимагало душевних сил, боротьби, скільки муки та болю, скільки потрібно було висоти духу?

Щоб це усвідомити, треба добре знати життєвий і творчий шлях Т. Г. Шевченка, його епоху. Творчість поета актуальна завжди – і сто років тому, і зараз, і через сто років після.

Тарас Григорович Шевченко – це не просто ім'я людини, а символ любові до рідного краю, символ волелюбності, сміливості й чесності, що не боїться

жодних випробувань та заборон. Це людина–епоха в історії української літератури, масштабність і велич якої є дійсно неперевершеною.

Мета: поглибити знання учнів про життя і творчість видатного сина українського народу Т. Г. Шевченка, розкрити багатогранність його таланту. Формувати духовно-емоційний світ школярів, їхні естетичні позиції, світоглядні уявлення і переконання; розвивати інтерес учнів до художньої літератури, творчі здібності, музичний слух, акторські здібності в декламуванні віршів. Продемонструвати красу і чарівність Шевченкового слова. Виховувати національну свідомість школярів, повагу і любов до спадщини, яку залишив поет. Для досягнення цієї мети ставимо такі **завдання:**

1. Вшанувати пам'ять великого Кобзаря.
2. Здійснити огляд життєвого і творчого шляху письменника, визначити його внесок у розвиток національної культури.
3. Усвідомити актуальність творчості Тараса Шевченка сьогодні.
4. Виховати загальнолюдські цінності, почуття національної гідності, гордості за Україну, за її генія – Тараса Григоровича Шевченка.

Вид: тематичний сценарій проведення виховного заходу у загальноосвітньому навчальному закладі.

Літературно-музична композиція «Ми тебе не забули, Тарасе»

Святково прибрана актова зала: посередині сцени портрет Тараса Григоровича Шевченка, прикрашений вишитим рушником; виставка його творів, ілюстрацій, книги письменників про Великого Кобзаря.

Звучить мелодія пісні "Рече та стогне Дніпр широкий"

На сцену виходять ведучі.

Ведуча 1. І знов весна несе тепло,
Несе пробудження і радість,
І вкотре нас сюди звело
Шевченкове одвічне свято.

Ведуча 2. Уже сплигло багато літ,
Як доля нам явила з неба
Нашу надію, сонця світ,
Художника, вождя, поета.

Ведуча 1. Його слова, його життя
Даровані були Вкраїні,
Щоб ми, нащадки Кобзаря,
Були щасливі, сильні, вільні.

Ведуча 2. Тож аби в пам'яті не згасла
Величність діл його безкрайня, –
Згадаймо ще раз про Тараса,
Пророка нашого згадаймо.

Ведуча 1. Шановні гості! Запрошуємо вас у царство мудрого й красивого, правдивого й цінного, сильного й ласкавого, доброго й мужнього слова.

Ведуча 2: Тарас Шевченко. Пророк. Месія. Син України, національний геній. З цим іменем сьогодні на планеті асоціюється Україна та українці . І хто б ти не був, де б не жив, якщо перечитаєш «Кобзаря», не зможеш уявити своєї долі без Шевченка.

Ведуча 1. Шевченко для України – все. Він став національним кодом, національним паролем. Україна – його Голгофа, воля ж – його хрест. Він розіп'ятий був за свою Вітчизну і воскрес через неї.

Ведуча 2. Коли б волею якоїсь казкової сили наш народ постав перед необхідністю з-поміж усіх людських книг вибрати дві, то мав би взяти Біблію і «Кобзар». Без першої він був би неповноцінний нормально, без другої – немислимий як народ.

Ведуча 1. Той, хто крізь алмазну грань Кобзарєвого слова гляне у світ, той уже ніколи не спиниться в дорозі до ідеалу. Шевченко належить до найулюбленіших поетів світу.

Ведуча 2. Як досяг, чим завоював цю славу кріпацький син? СЛОВОМ! Своїм безсмертним, мудрим, грізним і пророчим!

Ведуча 1. Летять, мов вітер, у невідомість віки. Губляться рукописи, тліють книги, вода і вітер стирають написи на камені, але живе і вічно житиме слово Шевченка. Так уже склалася наша історія. Знедоленому, віками бездержавному великому народові українському потрібен був великий Муж, щоб один сказав за всіх – за тих, кого любив, над ким плакав і страждав, за тих, хто вперто боровся. Потрібен був національний геній, ним став Тарас Шевченко.

Ведуча 2. Пізнавати Кобзаря – це пізнавати історію, мучитися, страждати від того, що на нашу предковичну землю зазіхали заздрісні сусіди . Пізнавати Шевченка – це працювати до сьомого поту і наближатися до торжества добра над злом, очиститися духовно і морально.

Ведуча 1. Пізнавати Шевченка – це вчитися жити, боротися і перемагати задля процвітання нашої України. Думаймо про Шевченка , живімо Шевченком, продовжуймо його безсмертя в собі.

Ведуча 2. Шевченкове свято - то кришталєво чисте свічадо, що зоріє нам, і з роками воно не меркне , не тьмяніє, а все яскравіше розгоряється. Тож слухаймо Кобзарєве слово.

Звучить пісня "Думи мої, думи мої..."

Ведуча 1. Все своє життя Т.Шевченко присвятив коханій, єдиній Україні. І де б не був, як би не жив, завжди думками линув до неї, до рідного Дніпра.

Поема "Княжна" (уривок "Зоре моя вечірняя...")

Ведуча 2. Крутою, тернистою була життєва дорога Т. Шевченка. Із 47 років життя 24 – роки кріпацтва, 10 – заслання, 3 з половиною провів під поліційним наглядом, 9 років – вільним. Усе, що любив, чого бажав, до чого рвався – усе завжди втіало від нього. Тисячі бід і нещасть тяжіли над ним змалечку. Навіть його народження було захмареним, бо з'явився на цей світ уже невольним.

Ведуча 1. В похилій хаті, край села,
Над ставом чистим і прозорим
Життя Тарасику дала
Кріпачка – мати , вбита горем.

Ведучі непомітно йдуть у глибину імпровізованої сцени. Виходить Мати.

Мати. Як гірко, як нестерпно жаль ,
Що долі нам нема з тобою!
Ми вбогі, змучені раби,
Не знаєм радісної днини.
Нам вік доводиться терпіть,
Не розгинать своєї спини.
Промовиш слово – і нагай
Над головою люто свисне.
І так усюди – з краю в край
Панує рабство ненависне.

Мати йде. На сцену виходять читці.

Дівчина. Якби ти знала, як твій син
І возвеличить, і освятить
Усе, чого торкнеться він,
Але найперше- слово " мати".

Хлопець. І ти живеш в його словах,
Святая мати свого сина!
Бо колихала на руках
Майбутнє рідної Вкраїни.

Дівчина. В сльозах, в неволі, між рабів
Дала йому ти ум великий
І вільну душу, й гордий спів,

І правду Божу сонцелику.

Хлопець. Спасибі, рідна! Я тобі
Через віки вклонюся низько,
Благословенна ти в журбі
Й твоя вербовая колиска.

Ведуча 2. Спогади про тепло материнського серця, про розкіш родинного тепла
гріли душу Шевченка , але тисячі розтоптаних доль мамів, жінок, дівчат болем
пекли йому і гіркою сльозою виливались у рядки.

Дівчина. «За що мене, як росла я,
Люде не любили?
За що мене, як виросла,
Молодую вбили?
За що вони тепер мене
В палатах вітають,
Царівною називають,
Очей не спускають
З мого цвіту? Дивуються,
Не знають, де діти!
Скажи мені, мій братику,
Королевий Цвіте!»
«Я не знаю, моя сестро».
І Цвіт Королевий
Схилив свою головоньку
Червоно-рожеву
До білого пониклого
Личенька Лілеї.
І заплакала Лілея
Росою-сльозою...
Заплакала і сказала:
«Брате мій, з тобою
Ми давно вже кохаємось,
А я й не сказала,
Як була я людиною,
Як я мордувалась.

Моя мати... чого вона,
Вона все журилась
І на мене, на дитину,
Дивилась, дивилась
І плакала? Я не знаю,

Мій брате єдиний!
Хто їй лихо заподіяв?
Я була дитина,
Я гралася, забавлялась,
А вона все в'яла,
Та нашого злого пана
Кляла-проклинала.
Та й умерла. А мене пан
Взяв догодувати.
Я виросла, викохалась
У білих палатах.
Я не знала, що байстря я,
Що його дитина.
Пан поїхав десь далеко,
А мене покинув.
І прокляли його люде,
Будинок спалили...
А мене, не знаю за що,
Убити не вбили,
Тільки мої довгі коси
Остригли, накрили
Острижену ганчіркою.
Та ще й реготались.
Жиди навіть нечистії
На мене плювали.
Отаке-то, мій братику,
Було мені в світі.
Молодого, короткого
Не дали дожити
Люде віку.

Звучить пісня "Якби мені, мамо, намисто"

Ведуча 1. Безрадісне, рясно зрошене слізьми дитинство протупотіло босоніж колючою стернею в голоді і холоді. Але і це було не найгіршим. Коли виповнилося Тарасові 9 років - померла мама, а коли 11 – не стало й батька.

Виходить Тарас

Тарас. В тім гаю,
У тій хатині, у раю,
Я бачив пекло ...

Там неволя,
Робота тяжкая, ніколи
І помолитись не дають.
Там матір добрую мою
Ще молодую – у могилу
Нужда та праця положила.
Там батько, плачучи з дітьми
(А ми були малі і голі),
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині!..
А ми розлізлися межі людьми,
Мов мишенята...

Тарас йде зі сцени.

Ведуча 2. Залишившись без батьків, Тарас стає попихачем у дяка , наймитує в школі, пасе громадську худобу.

Ведуча 1. Єдиною відрадою малого сироти було дитяче кохання – Оксана Коваленко. Очі її світили, як дві зорі на сумному небі, кликали його думки, душу отерплу з убогого горища маляра в степи, під високе небо. Ті перші почуття на тлі безрадісного дитинства, нещасливого життя Шевченка перетворилися на полум'я, що горіло у його серці до останніх років життя.

На сцені Тарас і Оксана.

Оксана. Чому ти плачеш ? Ох, дурненький Тарасе. Давай я слюзи витру. Не сумуй. Тарасику, адже кажуть, найкраще від усіх ти читаєш, ще й кажуть, малюєш. От виростеш і будеш малярем. Еге ж?

Тарас. Еге ж, малярем.

Оксана. І ти розмалюєш нашу хату.

Тарас. Еге ж. А всі кажуть, що я ледащо і ні на що не здатний. Ні, я не ледащо. Я буду таки малярем.

Оксана. Авжеш будеш! А що ти ледащо, то правда. Дивись , де твої ягнята. Ой бідні ягняточка, що чабан у них такий – вони ж питочки хочуть! Жени їх до води!

Оксана і Тарас вибігають.

Ведуча 2. Він був і пастухом, і погоничем, і ким він тільки не був, і чого тільки не робив.

Але йому ж хотілося бути малярем! Все, що бачив, хотілося змалювати.

Читець. Вірш «І золотої й дорогої...»

Ведуча 1. Та минали літа, так і відплив якось непомітно Тарас від берега дитинства. Він стає козачком Енгельгардта. Його чекають мандри з паном. Далекий холодний Петербург. Перші початки слави. Товариство достойних освічених людей. І доленосна зустріч у Петербурзі...

Виходять читці на сцену.

Дівчина. Застав при малюванні раз
В саду його Сошенко,
Поміг, щоб вільним став Тарас,
Щоб вчитись став Шевченко.

Хлопець. Його пізнали малярі,
Хвалили вдале діло.
Але злякалися царі:
Він вірші пише сміло!

Дівчина. Бо в віршах тих розповідав,
Як вільним добре бути,
Яка невільникам біда,
Як гнобить ворог лютий.

Хлопець. Які степи, який Дніпро
І українські люди.
Як переможе ще добро,
І весело всім буде.

Читці йдуть в зал.

Ведуча 1. Спливали роки ,осяяні сонцем свободи- одні з найщасливіших у Тарасовому житті. Прийшла до нього слава як і художника , так і поета.У 1840 р. виходить збірка віршів Шевченка "Кобзар".

Ведуча 2. За участь у Кирило-Мефодіївському товаристві, за написання обурливих і вищою мірою зухвалих віршів Шевченка було заслано солдатом в Орську фортецю , далеко від рідної землі. Цар заборонив йому писати і малювати.

Читець вірш "Минають дні , минають ночі"

Ведуча1. Неволья. Зловісна, важка, принизлива неволя. Треба змиритись, щоб якось жити далі. Та все частіше, перед очима Шевченкової душі з'являється мила, любя Україна зі своїми луками, степами, вишневими садочками, сповненими духмяних пахоців і соловейкового співу.

Ведуча2. І на гору високою
Виходжу, дивлюся,
І згадую Україну,
І згадать боюся.

Читець. Вірш «Якби мені черевики»

Ведуча 1. Понад 10 літ Шевченко «карався, мучивсь, але не каявся». Це були тяжкі дні в житті поета. Він тужить за своїм народом, за Україною, а вона, змучена і розтерзана, боліла йому і вдень, і вночі.

Звучить пісня " Краю мій лелечий"(сл. Г.Булаха, муз.І.Шніцера)

Читець. Вірш «Мені однаково».

Ведуча 2. Перебуваючи далеко від своєї України, Тарас і тут переймався її долею. Гірко йому було чути про безчинства, які творилися на рідній землі, і про бездіяльність земляків. Тож згадує славетних дідів-козаків, їх звиятиги і звинувачує нащадків у безпам'ятстві, байдужості, покірності та бездіяльності.

Читець. Уривок з поеми " Гайдамаки" ("Гомоніла Україна")

Ведуча 1: Важким докором лягають на душу Тарасові слова, якими він гнівно картає тих, що зреклися своєї землі, своєї віри, нації та стали перевертнями.

Читець. Уривок з поеми «І мертвим, і живим...» («Доборолась Україна...»)

Ведуча 2. Муза зігрівала змучене серце, дарувала радість творчості. Щасливий з цього Шевченко звертається до Пресвятої Богородиці.

Читець. Уривок з поеми «Неофіти» («Благословенная в женах...»)

Ведуча 1. Свічка його життя догорала. Мрії про одруження, розраду в сім'ї, хатину над Дніпром залишилися ілюзіями.

Читець. Вірш "А.О.Козачковському" (уривок)

Ведуча 2. У німій холодній майстерні, в будинку Академії мистецтв він пішов із життя. Було це 10 березня 1861р. Але залишився його заповіт – мрії тобі, нам, українському народові.

Під слова ведучої усі учасники зі свічками в руках виходять на сцену.

Разом читають вірш «Заповіт»

Ведуча1. Багато чого змінилося з часу Шевченкового, але його мудрі і теплі слова завжди будуть дороговказом у житті.

Ведуча 2. Спочиваєш ти, наш батьку,

Тихо в домовині,

Та збудила твоя пісня

Думки на Вкраїні.

Ведуча 1. Слово Шевченка возвеличує, облагороджує, формує наші душі. Безперечно, пророча місія Кобзаря триває і нині, і він обходить «моря і землі», своїм божественним словом кличе людей до добра і справедливості.

Виходять читці на сцену.

Хлопець. Спливло в Дніпрі води чимало,
Змінились люди і часи.
Та кожен рік цвітуть так само
Шевченкові рясні сади.

Дівчина. Не стало нашого Тараса –
Погасли зорі голубі...
Та ні! Він тут, він поруч з нами,
Дає наснагу у житті.

Хлопець. Його життя і його слово,
Палке, жагуче і гірке,
Нас закликає знову й знову
Творити майбуття своє

Ведуча 2. І тепер, у незалежній і вільній Україні, ми припадаємо до Шевченкових цілющих джерел, до його вічного живого слова.

Ведуча 1. Срібна земля, як і вся велика Україна, живе і творить за Шевченковим заповітом, і нині немає такого села чи міста, де б не звучала полум'яне слово- мрія про єднання, взаєморозуміння та злагоду.

Читець. *Уривок із поеми "І мертвим, і живим..."*

Обніміте ж , брати мої,
Найменшого брата,-
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати.
Благословить дітей своїх
Твердими руками
І діточок поцілує
Вольними устами.
І забудеться срамотня
Давня година,
І оживе добра слава,
Слава України,
І світ ясний, невечерній
Тихо засіяє...
Обніміться ж, брати мої,
Молю вас, благаю!

Звучить пісня "На високій дуже кручі" (сл. та муз. народні)

Ведуча 2. Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття.

У росяні вінки заплетені суцвіття
До ніг тобі, титане, кладемо.
Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття,
Тебе своїм сучасником зємо.

Хореографічна композиція «У вінок пошани великому Кобзареві»

Ведуча 1: Тож працюймо самовіддано, очищаймо свої душі і серця, живімо Шевченком і втілюймо його заповіді у життя.

Ведуча 2: А ми прощаємося сьогодні із вами, щоб знову зустрітися ще на одних іменинах нашого Кобзаря. Щиро вдячні усім присутнім. До нових зустрічей!

Список використаних джерел:

1. Дзюба І.М. Т.Шевченко. Життя і творчість.—2-ге вид., доопрац. — К.: Вид.дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 718 с.
2. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. — К.: АТ «Обереги», 1994. — 456 с.
3. Ольшаківський С.І. Краю мій лелечий: Збірник пісень. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. —112 с.
4. Трускавецькі співанки: Пісенник / упоряд.В.Кузнецова. — К.: Музична Україна,1989. — 191с.
5. Шевченко Т.Г. Зібрання творів: У 6 т. — К., 2003 — т. 1: Поезія 1837-1847.—784 с.
6. Шевченко Т.Г. Зібрання творів: У 6 т. — К., 2003 — т. 2: Поезія 1847-1861.—784 с.
7. Шевченко Т.Г. Кобзар / ред.-упоряд. М.І.Преварська. — К.: Велес, 2009. — 304 с.

***Янусь Світлана Володимирівна,
вчитель початкових класів вищої категорії, старший вчитель***

СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ

Мета. Збагатити знання учнів про народну пісню, вчити дітей слухати і співати українські народні пісні. Відроджувати звичаї, традиції та обряди нашого народу, виховувати любов до народної творчості, гордість за український народ, який має славне героїчне минуле і багату творчу спадщину.

*Клас святково прибраний, плакати, вислови про пісню, прислів'я,
український рушник, хліб, сіль.*

ВЧИТЕЛЬ. Ми сьогодні зібралися на родинне свято, щоб відпочити, поспівати. Адже, яке свято без пісні. Пісня, як і хліб, об'єднує родину, виховує дітей, як казка, легенда, притча.

Спливають роки, кожен із нас полюбляв різну музику. А народна пісня залишається. Через віки проносить вона свою нев'янучу молодість, бентежить душу, бо вона вічна, як і душа народу. А наша душа добра, щедра і гостинна, і завжди з доброзичливістю приймає гостей. Ось і ми із радістю приймаємо дорогих гостей у нашій оселі.

(Звучить пісня «Зеленеє жито»).

Зеленеє жито, зелене
Хороші гості у мене,
Зеленеє жито жінці жнуть,
Хороші гості в хату йдуть.
Зеленеє жито, зелене,
Хороші гості у мене,
Зеленеє жито за селом
Хороші гості за столом.

Зеленеє жито, зелене,
Хороші гості у мене,
Зеленеє жито при межі
Хороші гості від душі.
Зеленеє жито, зелене,
Хороші гості у мене,
Зеленеє жито ще й овес
Тут зібрався рід наш увесь.

ВЕДУЧИЙ. Сьогодні ми зібралися, щоб віддати шану українській народній пісні.

ВЕДУЧИЙ. Українська пісня оспівує красу рідного краю, його неповторність і багатство та возвеличує український народ.

УЧЕНЬ. Є в центрі Європи чудова країна,
Сягає корінням у сиві часи
І це незалежна моя Україна!
Тут гори і ріки, степи і ліси!

УЧЕНЬ. Це край, де найкращі у світі пісні
І цвітом чарує калина,
Де сонечко вперше всміхнулось мені,
Це дім мій – моя Україна!

УЧЕНЬ. Розквітай, прекрасна Україно,
Рідна земле, матінко моя,
Хай лунає мова солов'їна,
Пісня неповторная твоя!

УЧЕНЬ. Хай лине пісня солов'їна
Про нашу рідну Україну.
І доки в грудях серце б'ється,
Хай пісня українська ллється !

Звучить пісня *«Пісня про пісню»* (музика й слова Тараса Петриненка).

ВЧИТЕЛЬ. В народі кажуть, що пісня - то душа народу. А чи знаєте ви, звідки
взялася пісня в Україні? Послухайте легенду.

УЧЕНЬ. Коли це все було – ніхто не знає,
Але легенда так розповідає:
Надумав Бог про всіх подбати,
Талантами людей обдарувати.

УЧЕНЬ. Французам дав красу та елегантність,
А німцям – дисципліну та педантність,
Любов до моря дарував англійцям,
Голландцям - квіти.....
Ну, як таким дарункам не радіти ?!

УЧЕНЬ. Підвівся БОГ зі свого трону,
Вдоволено поправив ВІН корону
І тут побачив дівчинку в куточку,
Одягнену у вишиту сорочку.

БОГ. Чом плачеш ти ? Як звуть тебе, дитино ?

УЧЕНЬ. Вона відповіла :

УКРАЇНА. Я – Україна.

Я плачу, БОЖЕ, бо не бачу меж
Від пролитої крові та пожеж.
Чому, скажи мені, така зла доля :
В своїй землі немає правди й волі ?!

БОГ. Так он яка історія твоя !
Та тільки всі роздав таланти я –
Скоріше треба було підійти

УЧЕНЬ. Тут дівчина уже хотіла йти,
Та БОГ підняв правицю, зупинив
Із дівчиною знов заговорив.

БОГ. – Неоцінений дар один я маю,
Уславить він тебе у світі, знаю,
Бери його собі та бережи.
Це – ПІСНЯ !!!

УЧЕНЬ. Взяла дарунок, до грудей притисла

І понесла ту пісню до межі :
«Нам, БОЖЕ, Україну збережи !

ВЕДУЧИЙ. Наша щоденна молитва про єдине – Господи, помилуй нас!
Збережи нам Україну !

*Вокальна група виконує пісню «Боже, Україну збережи!»
(музика і слова Т. Петриненка)*

ВЕДУЧИЙ. Українці – співучий народ. Кажуть, там де три українці – там цілий хор.

УЧЕНЬ. Люблю, коли народ співає мій,
Душа стає і світла, і натхненна.
Живе в тій пісні відгомін століть,
Злітають голоси, як дужі крила.

ВЕДУЧИЙ. Пісні, які склав народ, передають із вуст в уста і називають народними.

ВЕДУЧИЙ. Наш народ створив понад 200 тисяч пісень. Жодна нація за всю історію не має такої кількості пісень.

ВЕДУЧИЙ. Пісні дуже різноманітні за жанрами : історичні, козацькі, жниварські, календарні, обрядові, колискові, весільні, чумацькі, жартівливі.

ВЕДУЧИЙ. Українська пісня – це дивовижний скарб, який передають із покоління в покоління. І нам з вами – зберігати і передавати любов до української народної пісні.

ВЧИТЕЛЬ. Найдавніші пісні – колядки. Співають їх під час Різдвяних свят. Колись у давнину колядували лише чоловіки. Тепер колядують всі: і чоловіки, і жінки, дівчата і хлопці, діти поодиночки та групами. Але за нашою традицією, після свята Стрітіння колядувати не годиться, тому заспіваємо дитячу пісню.

.

Дівчатка виконують пісню «Подоряночка»

Десь тут була Подоряночка,
Десь тут була молодесенька.
Тут вона стояла,
До землі припала,
Личко не вмивала,

Бо води не мала.
Устань, устань, Подоляночко,
Устань, устань, молодесенька.
Візьмися за бочки,
Підскочи два скочки.
Від краю до краю,
Візьми дівча з краю.

ВЕДУЧИЙ. Колискова материна пісня. Що може бути рідніше, лагідніше, тепліше, ніж руки та голос матері? Лагідний матусин наспів засівав дитячу душу любов'ю до людей, до природи, до всього живого.

ВЧИТЕЛЬ. Я хочу попросити наших матерів і бабусь допомогти мені наспівати віночок колискових пісень. Згадую своє дитинство, коли співала мені мама, а потім своїм онукам.

У виконанні мам та бабусь звучать колискові пісні.

УЧЕНЬ. Як добре нам жити і знати,
І вірити, друзі, весь час,
Що кращого слова, як МАТИ,
Немає у світі для нас.

ВЕДУЧИЙ. Скільки любові, доброти і тепла таїть це слово, бо називає людину, яка завжди для нас найближча, наймиліша, найдорожча. Для всіх матерів звучить пісня «Чорнобривці».

Звучить пісня «Чорнобривці»

ВЕДУЧИЙ. Українська пісня живе з давніх часів, живе цілі покоління. Багато століть лунають пісні над нашою землею, як голос далеких предків. Історична пісня – це наша гордість і слава. Це історія мужнього народу, що віками боровся за волю, за своє життя. Ех, козацтво ! Скільки народних пісень прославили їхню мужність і завзяття.

УЧЕНЬ. Українська пісня, чарівна, всесильна –
Ти такою будеш через сотню літ.
Українська пісня вчить тебе, дитино,
Щоби пам'ятати свій козацький рід.

Звучить пісня «Ой на горі та й жєнці жнуть»

Танець «Бойовий гопак»

УЧЕНЬ. Ну де ще є така чарівна пісня,
Серед яких на світі славних мов ?
То серце від журби неначе стисне,
А то радіє і сміється знов і знов.

ВЕДУЧИЙ. Українці – співочий і жартівливий народ. Вони здатні
веселитися і веселити.

ВЕДУЧИЙ. Жартівлива пісня – це пісня, у якій передано народний гумор,
жарти.

УЧЕНЬ. Жартівлива пісня – рай.
Хоч ти слухай, хоч - співай!
Заспівають хлопці та дівчата,
Щоб гостей всіх наших звеселяти.
Пісня « Грицю, Грицю ...»

УЧЕНЬ. Привіт тобі, кохана земле,
У радісний і світлий день.
Прийми собі в дарунок ти від мене
Віночок календарно – обрядових пісень.

Звучить жнивварська пісня.

ВЕДУЧИЙ. Пісенна творчість українського народу – нев’януча краса його
духовної культури. Багато приказок і прислів’їв склав наш народ про
пісню.

ВЧИТЕЛЬ. А зараз ми перевіримо, чи знають наші діти приказки та прислів’я
про пісню.

Отже, я починаю прислів’я, а ви маєте їх закінчити.

Прислів’я про пісню.

Ті пісні любі, що несуть ... радість людям.
Пісня роботу і відпочинок ... любить.
З піснею дружити – в роботі ... не тужити.
Де праця, там і ... пісня.
З моря води не вилити, а з пісні слова не ... викинути.
Хто співає, той журбу ... проганяє.
Пісня – душа ... народу.

ВЧИТЕЛЬ. Наступне завдання – дайте відповіді на запитання .

Конкурс « Інтелектуальний »

1. Як називається урочиста, офіційна пісня нашої країни, яку виконують на урочистих святах? (Гімн «Ще не вмерла України...»)
2. Як називають пісні, які є славою, героїчним минулим, повагою до національних героїв – козаків? (Історичні пісні)
3. Як називають пісні, які піднімають настрій, розвеселяють людей? (Жартівливі пісні)
4. Як називають пісні, які співають мами маленьким дітям, коли вкладають їх спати ? (Колискові пісні)
5. Як називають пісні, які виконують протягом року під час свят? (Обрядові пісні)
6. Як називають пісні, у яких закликають весну? (Веснянки)
7. Як називають пісні, у яких прославляють людину – трудівника, роботу в полі ? (Жниварські пісні)

ВЧИТЕЛЬ. Ви всі переможці ! Молодці!

УЧЕНЬ. Нам в Україні судилося жити,
В краю, де кожна квітка голос має.
То ж українська пісня хай звучить,
Над цілим світом хай вона лунає!

УЧЕНЬ. Мені повік любити рідний край,
Де квітка, пташка і зелений гай,
Де кожна вірна тій землі дитина
Живе єдиним словом – Україна!

ВЕДУЧИЙ. Україна сильна! Україна переможе тому, що народ наш об'єднався у єдиному пориві зберегти, відстояти рідну землю. Ніколи досі самоусвідомлення, що ми українці, не було таким справжнім. Бути українцем – гордо! Бути українцем – почесно! Про це співають у своєму дитячому гімні маленькі українці.

Пісня Тіни Кароль "Україна - це ти"

УЧЕНЬ. Без пісні не буває сонця,
Без пісні не буває цвіту,
Хто забуде українську пісню,
Той сліпим блукатиме по світу !

ВЕДУЧИЙ. Скільки б не співали, а кінчати час.
Кращі побажання ви прийміть від нас.

ВЕДУЧИЙ. І в вас, і в нас хай буде гаразд,
Щоб ви і ми щасливі були!
Щоб горя й смутку ніколи не знали,
Любили щоб мову, піснями пишались,
Щоб щирими ви українцями звались.

ВЧИТЕЛЬ. Ось і закінчилось наше свято, але не закінчується зустріч з піснею.
Вона залишиться з вами, як вірний товариш. Любіть свою Батьківщину, її
чарівну мову та дзвінкоголосу українську пісню.

Використані джерела:

1. <https://vseosvita.ua/library/embed/01000fl4-e25c.doc.html>
2. <https://traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist/pryslivia-ta-prykazky/146-pryslivia-ta-prykazky-pro-pisniu>

*Надія Шамрик,
викладач основ театрального мистецтва,
керівник театрального гуртка*

СЦЕНАРІЙ ТЕАТРАЛІЗОВАНОГО ДІЙСТВА «ЦІНА ПЕРЕМОГИ»

Тема: Зображення життя дітей в реаліях сучасної війни.

Мета: патріотичне і національне виховання учнів засобами мистецтва;
збереження і популяризація здобутків українського народу в боротьбі за
свободу і незалежність; створити умови для розвитку талантів і здібностей
дітей

*Діти бігають на вулиці, за ними спостерігає Дівчина – Україна. Раптом чути
звуки сирени. Діти тікають в бомбосховище. Україна залишається
Зміна локації. Дівчина -Україна на руїнах*

УКРАЇНА

Ти думав, що я вмиюся слізьми?
Впаду перед тобою на коліна?
Нащадку сумнозвісної орди,

Не по зубах тобі я – Україна!!!
Я – нація, я – сила, я – народ,
Я – світло, що ніколи не згасає,
Я – правда, без прогнилих нагород,
Я – істинна любов, що не вмирає!!!
Ти думав я струмочок без води?
А я ріка стрімка, глибоководна,
Я з кожним днем міцнішаю, а ти?
Все нижче й нижче падаєш, - в безодню...

Виходить Дитина 6

Дитина 6

Тримайся, моя рідна Україно!
Хоч зболена, хоч зранена — живи!
Ми віримо — піднімешся з руїни!
Якщо ми з Богом, що нам вороги?
Тримайся, нене, стій заради діток,
Заради волі, правди, мирних днів.
Ти не одна, розкиданих по світу
мільйони в тебе дочок і синів!

Веде Україну в бомбосховище

Зміна локації. Діти в бомбосховищі

Дитина 1

Червоніло небо і здригалася земля,
Ми ховалися від обстрілів в холодних укриттях,
Пили воду з батарей і боролись за життя!
Перетворилися на мінні наші золоті поля...

Дитина 2

Рідна хата пахне гаром від градів та смерчів...
Снилось, як обрали мене гетьманом на Січі...
Вибухами вікна усі вибило уночі...
От би зараз паску бабусину із печі...

Дитина 3

Де би не була, не забуду дім,
Коли війна закінчиться і вщухне дим -
Я з закритими очима знайду де мій двір.

Дитина 4

А ми поїдем з родиною на море у Крим,
Бо де би не була, не забуду дім!

Дитина 5

Скрипнули двері - тато вдома
Збирайтесь! - Одне омріяне слово!
Вмить завели ми мотор,
Дали зелений нам коридор,
Не вірив ніхто.

Дитина 6

А ви знали, що немає сильнішого страху,
За страх від пролітаючого звуку літаку?..
Але поки ми їхали, бомби менше падали,
Мама каже, що то небо нам закрили янголи!
І уявляєте, я, подивившись у віконце,
Вперше за цей час побачила в небі сонце.
Ні я не плачу! Я не плачу, мама!
Це просто Азовсталь в око попала.

Дитина 7

І мені наснився сон, як звільнили ми Херсон!
І я, наче Робінзон, крізь перешкоди всі пройду,
Але додому шлях знайду!

Дитина 4

Де би не була, не забуду дім,
І хоч зараз він страждає від ракет і мін,
Згинуть наші воріженьки і воскресне знову він!
Ми повернемо тебе, наш рідний дім!

УКРАЇНА

Боже, я знову дзвоню. Ти тут?
Давай говорити на чистоту
Алло. Знову тиша, короткі гудки...
Кажуть, ти чуєш мої думки,
Кажуть, ти бачиш абсолютно усе,
Що доля в кишені мені несе.
Прошу, візьми слухавку, так негоже!
Доля ж на тебе працює, Боже?
Це я, Україна, турбую знову
Я так чекаю на нашу розмову
На мене бомби кидають і міни
Якщо ти з нами, то хто тоді з ними?
Питань назбиралось у мене нівроку,
Тому часто дзвОню тобі ці півроку

Ти знаєш, що люди мої – нескорені?
У землю спалену пускають корені
Із них проростають барвисті квіти
У бомбосховищах родяться діти!
Я так пишаюсь своїм народом!
Про ворогів поговорим згодом,
Лиш не сьогодні. Сьогоднішній день
Про незалежність мою і людей.
Сильні, сміливі, хоч очі втомлені
А в телефоні «лишіть повідомлення
Після звуку»... Сирени завили...
Боже, дай знак, а краще дай сили
В цей час її треба дуже багато,
Щоб дочекатись на сина, на брата,
На друга, на доньку, на маму і тата...
Знов кулі свистять і залп автомата.
Та хай чорна хмара над мною снує,
Я – Україна! Я буду! Я є!
І в бій за свободу кидаюсь з азартом
За волю! За долю! Подзвоню завтра...
«Алло!»- раптово Господь відповів,-
«Я чув тебе, слухав твій сміх і твій спів,
Твій плач, і твій клич, і твій зойк і твій крик...
До плачу і крику я досі не звик
Я бачив, як мужньо боронили своє
І вирішив Я, що ти будеш, ти є!
Навіки віків, з давнини і донині!»
Я: «Дякую, Боже!»
Він: «Слава Україні!»

*Заходять два солдати. Діти починають радіти і кричати: «Солдати!
Солдати!»*

СОЛДАТ 1

Я - солдат і тепер захищаю,
Рідний край від московських катів.
Нечисть бісівську геть проганяю,
Що зі зброєю вдерлася в дім.
Ваші листи мені там гріли душу,
Давали сил не втратити надії.
Вцілілий я тому, що вижить мусив,

Хто, як не ми, відновимо руїни.
Не питайте мене, що я бачив щодня на війні.
Я мовчатиму довго — так, мовби й нічого не бачив.
Тільки друзі загиблі турбують мене уві сні
Та ніяк не залишать. Я злий — я за ними не плачу.

Дитина 4

Оговтайся, хлопче! Прокинься, юначе!
Ей, парубку, рідний, то ти ж є козак!
Козак – не здається! Мужчина – не плаче!
А ти ж є герой – український солдат!

Дитина 2

Ти маєш боротись! Повинен ти жити!
Й прожити життя хоч одне, та за всіх,
Ти маєш багато чого ще зробити,
Й не зрадити пам'яті друзів своїх!

Дитина 3

Тож вийди у поле, поглянь лиш у небо,
Послухай, як вітер шепоче посохлій траві:
«Не гнівайсь на Долю, не гнівайсь на себе,
Живи, раз ти вижив один з двадцяти!»

Солдат 2 з дочкою на колінах

СОЛДАТ 2

- Я йду на смерть, а ти не плач за мною,
Я йду, щоб ти не бачила війни.
Якщо помру, згадай мене сльозою,
І я прийду... в твої щасливі сни...

ДОЧКА

- Не йди, прошу, побудь іще, благаю...
І вже немає сили підвестись...
Коли тебе побачу? –

СОЛДАТ 2

Я не знаю...
Та ти чекай, май віру і молись...
Не плач, прошу, нічого не змінити...
Мій час настав, покликала війна..
Я маю рідну землю захистити,
Вона ж у мене як і ти – ОДНА... (*іде*)

СОЛДАТ 1

Війна, забудь за мене хоч на п'ять годин!
Війна, повір, я втомлений, і просто хочу спати...
Я не прошу подушок, ковдр, м'яких перин,
Я можу спати і в «обіймах» з автоматом!
Мені б лише хоч трохи відпочить,
Мені б лиш відновити сили,
І буду далі я у бій кривавий йти,
І воювати чесно та правдиво.
Не хочуть навіть бачити щасливі сни,
Бо після них гірка стає реальність...
Не хочу я щоб снилось щось мені,
Я маю просто спати – от і вся банальність!
Ох, як набридли битви в чорному вогні...
Атаки, кулі, автомати, і ворожі гради,
Я знаю, кажуть: «На війні, як на війні»,
Але я просто хочу п'ять годин поспати!
Війна, на тебе втратив вже багато сил...
Я бачив смерть, каліцтва, підлість, зраду,
Душа моя вже загрубіла, нерви на межі,
Немає сил, і треба п'ять годин поспати...
Війна, забудь за мене я тебе прошу!!
Не можеш? То хоч дай трошечки часу,
Годин п'ять вистачить, повір, мені...»

УКРАЇНА

І спить солдат – війна послухалась «наказу»...

СОЛДАТ 2

Одного разу я прокинувся вранці рано,
Грайливо сонце буде небо цілувати,
Птахи за вікнами співатимуть сопрано,
А у кутку у чорній хустці... сива мати...
Що то за горе і чи це мені наснилось?
Та янгол за спиною відповість мені:
«Тебе немає, вже за тебе помолились.
Ти вбитий «Градом» був учора на війні...
І коли у воротах апостол Петро

запитає «За що?», я вмиль випрямлю спину
І скажу, що пожертвував всім, що було
За дружину, за доньку, за всю Україну.
За місця, що любив і міста, де не був,
За людей, що не знав і за близьких по крові,
За Шевченковий вірш, що на банері знов
В Балаклії розцвів квітом рідної мови.
На порозі до раю, ангел тихо питає:
«Як представить тебе перед Господом-Богом?»
Я скажу, що ім'я моє всі добре знають
Мене, ангеле, звати ЦІНА ПЕРЕМОГИ!

Зміна локації. Діти в бомбосховищі запалюють свічки

Дитина 1

Перед іконою я стану на коліна,
Воскову свічку тихо запалю
І помолюсь за рідну Україну,
За тих солдатів,
Що полягли в жорстокому бою.

Дитина 5

Солдате український, я за тебе
Щодня благаю Бога і молю,
Щоб захистив жовте поле, синє небо,
І щоб живим лишився ти в бою.

Дитина 7

Перед солдатом стану на коліна,
Воскову свічку тихо запалю
За те, що захищає Україну
В запеклому жорстокому бою.

Використані джерела:

1. <https://virshi.com.ua/vin-vyzhyv-odyn-z-dvadczyaty/>
2. <https://virshi.com.ua/oleksij-rozumov-ne-pytajte-mene/>
3. <https://life-after-ato.com.ua/post/245>
4. <https://life-after-ato.com.ua/post/209>
5. https://m.facebook.com/LegionGalychyna/photos/1533595916973229/?locale=th_TH

МИСТЕЦЬКА ПРОГРАМА
«МИ ЄСТЬ НЕОПАЛИМА КУПИНА»

Концерт для батьків

Мета: виховувати почуття патріотизму, прищеплювати любов до Батьківщини, розвивати бажання стати достойним українцем.

Оформлення: рояль встелений вишитим рушником, декоративні квіти розставлені по сцені.

На сцені сидять з інструментами в півкола всі учні класу бандури.

1. Звучить етюд О. Герасименко у виконанні учнів, вчитель читає вірш А. Грицяя.

Сьогодні в нас одна дорога.
Дорога ця до перемог.
Хіба злякають тих тривоги,
З ким Віра, Правда, Честь і Бог?!

Повірте, Чоловіче добрий,
Хоч і далеко наш Едем,
Та ми як лицарі хоробрі,
Туди прийдем! Прийдем! Прийдем!

І там на святі веломовнім
Опісля всіх негоді бур
Засяє сонцем наше Слово
У дзвонах тисячі бандур.

Там наша дума й наша пісня,
Як те і провіщав Тарас,
Розквітне невмирущо й пишно
Повірмо ж в той Великий час.
А. Грицяй

Вчитель: Доброго дня, дорогі діти та наші найдорожчі слухачі - батьки.

Сьогодні ми хочемо подарувати вам гарний настрій, і ще більше закохати вас у

наш чудовий рідний край, поєднавши музику та поезію не тільки відомих поетів, але і ваших дітей.

2. Тож до вашої уваги:

Слова Галини Канич, музика Олександра Петросяна, аранжування Олени Гаврилюк «Я зернинка України».

Звучить музичний твір, після закінчення пісні, весь ансамбль сидить на сцені, учениця виходить і читає вірш.

3. Ой бандуронько – бандуро!
України крик душі.
Чи здолаєм нові бурі?
Ти мені скажи.

Гей, співай, моя відродо,
Сонця голосом співай,
А підступність, лжу і зраду
Люто покарай.

Пісне, струни золотії,
Вірю я у кращі дні.
Дзвін бандур мої надії
Чом лиш очі в них смутні?..
А. Грицай

Учениця повертається на своє місце, продовжує вчитель, сценка «Інтерв'ю з бандурою».

4. До нас завітала відома журналістка, бандуристка Олександра Матвєєва, вона досліджує український народний інструмент бандуру і зараз візьме невеличке інтерв'ю у найталановитіших бандуристів ліцею. Запрошуємо.
Олександра підходить до кожної бандуристки і ставить запитання.

Матвєєва Олександра: Бандуро де і як ти вроди набиралась?

Учениця: До схід сонця росами вмивалась.

Матвєєва Олександра: Хто навчив тебе пісень красивих?

Учениця: Україна – мати, чорнобрива

Матвєєва Олександра: Де вінчалась ти на вольній волі?

Учениця: У степах широких на роздоллі.

Матвєєва Олександра: Чом сумуєш ти, часто плачеш?

Учениця: Жаль голів порубаних козачих.

Матвєєва Олександра: Хто навчив сміятися завзято ?

Учениця: Лихо й доля наша розпроклята.

Матвєєва Олександра: Хто тобі дав серце полум'яне?

Учениця: Український рід незборний, славний.

Матвєєва Олександра: Що сказати ти хочеш добрим людям?

Всі: На землі хай мир і щастя буде!

Матвєєва Олександра Ні таки бандура не обдурить.

Хочте вірте – ну , а хоче й ні.

Але знайте: вона душу збурить,

Граючи і на одній струні.

А. Грицай

Вчитель: І не тільки з цікавими запитаннями прийшла до нас Олександра, а й з піснею, яку виконає для нас.

5. В'язанка воєнних пісень виконує Олександра Матвєєва.

Звучить музичний твір.

6. Вчитель: На жаль, діти у наш край прийшла страшна війна! Події сьогодення вразили дитяче серце і воно не може мовчати. Герелиця Лілія написалала вірш та прочитає його для нас.

Ліля читає свій вірш.

Справжній патріотизм

Україно, рідна мати,
Наша ненька, наша сила,
Чому ж грізні окупанти
Тебе занедбали, мила?
Чому ж Харків, Маріуполь
Від бомбардувань страждають?
Мабуть, тому, що в рашистів
В серці доброти немає!
Та ми виживем, поборем
Агресивних тих сусідів,
Щоб у пеклі всі горіли,
Щоб відчули, як боліло
Вільне українське серце,
Наша віра та надія,
Кров пролита за це серце,
Душа матері за сина!
Після зруйнування мрії
Та жахливих вчинків в Бучі
Не пробачимо нікого,

Хай ідуть в далекі кручі!
Що ж до путіна, ти - кліщ,
Що вчепивсь до нас, як клей,
Й не відчепиться аж поки
Не досягне "свАю цель"!
Але шансів в нього 0,
Адже він там сам-один,
А із нами, з ЗСУ
Безліч різних тих країн,
Які нам допомагають,
Наближають перемогу,
Ми вам дякуєм від серця,
Ви також наші герої!
Перемога йде за нами
А за ними лиш пільма
Тож, єднаймося, браття,
Ми є нескорена земля!

Вчитель: Ми маємо сильну і потужну зброю, а саме нашу гучну пісню і мужнє слово, тому ми завжди були і будемо країною вільних людей!

А щоб народ ставав таким сильним і могучим, то з самого малечку ми вчимо наших діток любові до свого краю і до своєї культури. І наступним номером буде -

7. Весела привітна і допитлива учениця 1 класу виконає варіації на тему української народної пісні «За городом качки пливуть» обробка Валентини Іщенко. *Звучить музичний твір.*

8. Вчитель: Продовжить нашу сьогоднішню зустріч талановита учениця 4 класу, вона виконає для нас ніжний танець вальс чудової композиторки Руслани Лісової.

Звучить музичний твір.

9. Вчитель: Але ж ми знаємо, що танець Вальс виконується в парі, тому не можемо оминати красивого хлопця і запрошуємо на сцену юного піаніста, учня 2 класу. Разом вони представлять нам п'єсу «Зайчєнята», музика Ольги Удовик.

Звучить музичний твір.

10. Вчитель: Як сонечко яскраве, завжди весела і привітна, учасниця нашого ансамблю ... Запрошуємо до виступу ученицю 2 класу, яка виконає варіації на тему української народної пісні «Ой, лопнув обруч».

Перед виступом з бандурою учениця читає вірш.

Бандура сто віків нам стукає у груди,

Шалена громовиця її струн
Вони кричать: ми є , були і будем!
Тож геть зневіро, геть журба і сум!
Звучить музичний твір.

11.Вчитель: Учениця 2 класу дарує нам українську народну пісню в обробці О. Герасименко «Ой, ти дівчино, зарученая».

Звучить музичний твір.

12.Вчитель: Учениця 7 класу виконає для нас Микола Дремлюга «Предюдія».

Звучить музичний твір.

13.Вчитель: Учениця 6 класу виконає варіації на тему української народної пісні «Ой, за гаєм гаєм», обробка Анатолія Матвійчука.

Звучить музичний твір.

14. Учениця виходить на сцену і читає вірш.

Столадово, стогрозово
Знов гуде кобзарський дзвін
Я люблю бандурну мову,
Мова ж та до перемін.
В ній живуть мої надії
Посеред невдач тривог
Грайте струни золотії
Хай благословить вас Бог.
А. Грицай

15. Джуліо Каччіні «Аве Марія» виконує дует бандуристів, вчитель читає вірш.

Земля знов розгулялась буйноквітно.
П'янить серця осонцена лазур.
Яке то щастя дихать білим світом
І милуватися дзвонами бандур.

Моя вкраїно! Мій кобзарський краю,
Чарівних співів дивна сторона ,
Ти переможно в сурми ще заграєш
І розцвітеш, як квітне ця весна.

О, Земле рідна, важко ще сьогодні
Тобі вставать з колін серед гризот,
Та щастя ти знайдеш – це дар Господній
Я вірю, що знайде і твій народ.

Грими ж бо, весно, золотим хоралом.
Ти- вісник світлих наших днів.
Ні не мечем, а мудрості оралом
Ми переорем зловорожний гнів.

І зацвітуть сади в нас пишно-пишно,
Як в казці, буде вічним травень – май.
Ніколи не розлюбить нас Всевишній -
Він в Україну надішле нам тихий рай!

Хай дмуть вітри із заходу, із сходу...
Нас не зляка в загравах далина...
Огром душі козацького народу
Гримітиме у вічності природи:
Ми єсть неопалима купина.

А. Грицай

16. Авторська пісня «Ми переможемо», виконує викладач по класу бандури
Олена Гаврилюк.

Щиро дякуємо за увагу. До нових зустрічей!

*Надія Шамрик,
викладач основ театрального мистецтва,
керівник театрального гуртка*

СЦЕНАРІЙ КОНЦЕРТУ

«ВЕСНА ЧАРІВНА В СВІТ ЛЕТИТЬ»

Концерт для учнів 5-11 класів присвячений приходу весни.

Мета: викликати позитивні емоції, почуття радості у дітей; розвивати естетичний смак; глибше познайомити дітей з різними видами мистецтва; об'єднати дітей, батьків і вчителів спільними переживаннями і емоційним настроєм; створити умови для задоволення дітьми своїх інтересів; розвивати артистизм.

ВЕДУЧИЙ 1 Добрий день усім присутнім у цьому залі.

ВЕДУЧИЙ 2 Наш сьогоднішній вечір присвячений весні і мистецтву.

ВЕДУЧИЙ 1 Весна – це пора року, коли прокидається все живе на планеті. Кожна рослинка і тваринка радіє першому сонечку.

ВЕДУЧИЙ 2 Весна – це тепле блакитне небо, ароматні квіти і веселі пісні пташок.

ВЕДУЧИЙ 1 Весна - це час народження нового життя, нових надій, нових почуттів. Народження мистецтва!

ВЕДУЧИЙ 2 Альберт Ейнштейн казав: «Мистецтво – це вираження найглибших думок найпростішим способом». Від дотику до неповторного ростуть крила і летіти можна, неначе птах».

ВЕДУЧИЙ 1 Зустрічайте на цій сцені ... (учениця виконує музичний твір «Лебідь», Каміл Сен-Санса)

Каміл Сен-Санс «Лебідь»

ВЕДУЧИЙ 1 Марко, а з чим у тебе асоціюється весна?

ВЕДУЧИЙ 2 Напевно, з першими підсніжниками.

ВЕДУЧИЙ 1 А у мене з веснянками.

ВЕДУЧИЙ 2 Тоді можеш насолоджуватися. Ансамбль народного танцю з хореографічною композицією "Весна".

Хореографічна композиція "Весна"

ВЕДУЧИЙ 2 Скоро настануть весняні канікули. Петре, а ти вже вирішив, як їх проведеш?

ВЕДУЧИЙ 1 Я дуже люблю подорожувати. Та в мене, мабуть, вийде, як в тому анекдоті.

ВЕДУЧИЙ 2 Розкажи.

ВЕДУЧИЙ 1 - Куме, я знову хочу в Італію. – А що, ти вже там був? – Ні, просто раз вже хотів!

ВЕДУЧИЙ 2 Не сумуй, я можу тобі допомогти потрапити в Італію.

ВЕДУЧИЙ 1 Ти придумав телепорт?

ВЕДУЧИЙ 2 Ні. Але можна потрапити туди завдяки музиці. Зустрічайте ученицю... Теодор Лак «Тарантелла».

Теодор Лак «Тарантелла»

ВЕДУЧИЙ 1 Італія – це чудово. Венеція, Колізей, піца...

ВЕДУЧИЙ 2 ...гумовий чобіт! А мені більше до вподоби Америка.

ВЕДУЧИЙ 1 Чому?

ВЕДУЧИЙ 2 Вона в мене асоціюється з джазом. Цей стиль покращує настрій. А музика багата, насичена, навіть частково зухвала і невичерпно винахідлива.

ВЕДУЧИЙ 1 Оце ти розрекламував. Ну що ж, давай будемо слухати і насолоджуватися.

ВЕДУЧИЙ 2 Євгеній Медведовський «Гама-джаз». Виконує ...

«Гама-джаз»

ВЕДУЧА Друзі, привіт. Пробачте, я запізнилася.

ВЕДУЧИЙ 1 Де ти була так довго?

ВЕДУЧИЙ 2 Ми були змушені розпочати без тебе.

ВЕДУЧА Прошу вибачення ще раз. Я затрималась через погодні умови. Хоча зараз календарна весна, але зима не дуже хоче здавати свої позиції. За вікном то дощ, то сонце, то сніг. А вночі і морозець буває.

ВЕДУЧИЙ 1 Валентина Карасьова «Зима». Виконує учениця 2 класу.

Валентина Карасьова «Зима»

ВЕДУЧИЙ 1 Софіє, тобі не страшно виходити на сцену і працювати ведучою? Тут так багато глядачів?

ВЕДУЧА Колись, можливо, було лячно. А тепер аніскілечки. Це з досвідом приходить. Ви звикнете! Головне – зробити на сцену перший крок.

ВЕДУЧИЙ 2 Ти у нас відважна. До речі, саме про це наш наступний номер.

ВЕДУЧИЙ 1 Пісня з мультфільму «Відважна». «Я скачу, я лечу». Виконує ...

«Я скачу, я лечу»

ВЕДУЧА Хлопці, а ви вже вивчили на завтра домашнє завдання?

ВЕДУЧИЙ 2 Софіє, ти що? Завтра ж субота!

ВЕДУЧИЙ 1 Мені на вихідних зовсім не хочеться домашки робити.

ВЕДУЧИЙ 2 А в мене і в суботу і неділю немає бажання робити взагалі нічого!

ВЕДУЧА Оце ж ви в мене нехочухи!

ВЕДУЧИЙ 1 До речі, саме про це наш наступний номер!

ВЕДУЧА Веселий танок «Нехочухи». Виконує молодша група ансамблю класичного танцю ... Зустрічайте!

«Перлина» - «Нехочухи»

ВЕДУЧА Що, хлопці, впізнали себе у цьому номері?

ВЕДУЧИЙ 1 Так, є щось схоже.

ВЕДУЧИЙ 2 В мене аж настрій покращився.

ВЕДУЧА Тоді не будемо зупинятися і продовжуємо веселитися!

ВЕДУЧИЙ 1 Музика Олександра Доренського. «Веселий настрій».
Виконує ...

"Веселий настрій"

ВЕДУЧИЙ 1 Весна у нас завжди асоціюється з жінкою.

ВЕДУЧА Я просто жінка. Просто жінка я.
П'ять букв у слові – ну куди простіше?
Я ніжна, я кохана, я твоя,
Я та, яка на світі найрідніша.
Сумна і ніжна. Мовчазна і ні.
Я та, якій протягують долоні...
Я палена у відьомським вогні,
Я писана у золотій іконі...
Я просто жінка. Грішна і свята,
Слабка і сильна, сіра і яскрава.
Я просто жінка, просто жінка. Та,
Якій потрібно щастя, а не слава.

ВЕДУЧИЙ 1 Жінка – це завжди буря емоцій і пристрасть. Тому запрошую
на цю сцену ... Ніколо Паганіні «Іспанський вальс».

«Іспанський вальс»

ВЕДУЧА Хлопці, а чи знаєте ви веснянки?

ВЕДУЧИЙ 2 Софіє, ти що? Хлопці веснянок не співають. Це не чоловіча
справа.

ВЕДУЧА Правильно, веснянки - це в переважній більшості пісні дівочі.
Але хлопці приймали участь у іграх, які організовувались під
час виконання веснянок. Вони дражнили дівчат, боролися, або
будували вежу, стаючи один на одного.

ВЕДУЧИЙ 1 Гарна ідея! Дражнити дівчат не хочеться, але вежу би я
спробував побудувати. Пішли, Марко.

ВЕДУЧА Будьте обережні. А я запрошую на цю сцену ... Програма
Юлія Мейтуса «Веснянка».

"Веснянка"

ВЕДУЧА Ви не повірите, хлопці досі намагаються побудувати вежу. Я
вирішила їх не турбувати і продовжити тему весняних
мотивів. Тому зустрічайте Аранжування Надії Севби.
«Весна».

«Весна»

Вбігає в зал хлопчик «Коронавірус», бігає зі словами «Ховайтесь усі! Я коронавірус! Одягайте всі маски!» (під пісню гурту «Лісапетний батальйон» «Вірус»)

ВЕДУЧА Оце шуму наробив коронавірус!
ВЕДУЧИЙ 2 Та ніякий це не коронавірус. Це наш друг з 3 класу. Ми просто вирішили пожартувати.
ВЕДУЧА Ну і жарти у вас...
ВЕДУЧИЙ 1 Це вам, дівчатам, помста маленька. Ви теж нас часто обманюєте!
ВЕДУЧА Якраз про це наш наступний номер. Хореографічна композиція "Підманула". Виконує старша група ансамблю народного танцю...

"Підманула".

ВЕДУЧА Ой, друзі, не раз дівчина страждала через витівки хлопця. Не раз мама била і розуму вчила...
ВЕДУЧИЙ 2 Саме про це наш наступний номер. Українська народна пісня в обробці Геннадія Без'язичного «Ой у вишневому саду». Виконує ...
ВЕДУЧИЙ 1 Софіє, і тебе мама через хлопців била?
ВЕДУЧА Ні, у мене ще все попереду!

"Ой у вишневому саду"

ВЕДУЧИЙ 1 Софіє, ти чого смієшся?
ВЕДУЧА Я анекдот згадала. Виявляється, щоб викликати дощ не потрібно виконувати ритуальні танці біля багаття і бити в бубон. Досить просто одягнути світлі штани і білі кросівки!
ВЕДУЧИЙ 2 А в мене інша ситуація. Одного разу на початку літа я вирішив постійно носити в сумці парасольку на випадок дощу. З тих пір в країні посуха.
ВЕДУЧА У нас посуха не передбачається. Зустрічайте на цій сцені Ансамбль сопілкарів ... Обробка Михайла Віятника "Дощик".

«Дощик»

ВЕДУЧИЙ 1 Щойно на вулиці так голосно кіт нявчав.
ВЕДУЧИЙ 2 Я нічого не чув. Можливо, тобі здалося?
ВЕДУЧА Кажуть, що своїм нявчанням котики теж прикликають весну. Тому є надія, що вона швидше настане.

ВЕДУЧИЙ 2 Слова і музика Сергія Железняка. "Чорно-білий кіт". Виконує ...

"Чорно-білий кіт"

ВЕДУЧИЙ 2 Софіє, до тебе коли-небудь приходила муза?

ВЕДУЧА Так, вона часто відвідує мене. З її допомогою я пишу авторські вірші.

ВЕДУЧИЙ 1 Значить, тебе відвідує Ерато – це муза любовної поезії.

ВЕДУЧИЙ 2 А до нашого наступного учасника, схоже, завітала Евтерпа. Це муза музики.

ВЕДУЧА Зараз на цю сцену вийде учасник «Студії джазу», учень ... Авторська п'єса.

Авторська п'єса

ВЕДУЧА Надихнувшись таким чудовим твором, хочу запитати: Петрику, а чи вмієш ти грати на музичних інструментах? За Марка я вже знаю.

ВЕДУЧИЙ 1 Ні, не вмію.

ВЕДУЧА А чи не бажаєш навчитися?

ВЕДУЧИЙ 1 Напевно, ні. Я не буду «забирати хліб» у друга.

ВЕДУЧА Учні нашого ліцею чудово володіють музичними інструментами. Від класичних творів в їхньому виконанні я тану, неначе сніг навесні.

ВЕДУЧИЙ 2 Антоніо Вівальді. «Концерт 1 частина». Виконує учениця ...

Антоніо Вівальді. «Концерт 1 частина»

ВЕДУЧА Класична музика – це щось неймовірне. У ній стільки емоцій і барв.

ВЕДУЧИЙ 2 Це музика минулого, що витримала випробування часом та має аудиторію в сучасному суспільстві.

ВЕДУЧА Музикою насолодилися, на черзі класичний танець.

ВЕДУЧИЙ 1 Хореографічна композиція «Вальс Алеман». Виконує тріо ...

«Вальс Алеман»

ВЕДУЧА Хлопці, які музичні інструменти вам до вподоби найбільше?

ВЕДУЧИЙ 1 Мені – барабани. Це так круто! Та-ба-да-ба-дам!

ВЕДУЧА Ну, все з тобою ясно. Хлопці...

ВЕДУЧИЙ 2 А мені найбільше до вподоби гітара. Цей інструмент, до речі, порівнюють з жінкою.

ВЕДУЧА А Ліна Костенко казала так: «А по ідеї: жінка ж — тільки жінка. Смаглява золота віолончель...Хто ж натягнув на неї

такі скажені струни?...» Тобто, в залежності від того, хто і як торкнеться до неї смичком, таку історію вона і розкаже.

ВЕДУЧИЙ 1 Зустрічайте на цій сцені ученицю... Костянтин Давидович «Концертний етюд».

«Концертний етюд»

ВЕДУЧА Хлопці, а який музичний інструмент, на вашу думку, є найчуттєвішим?

ВЕДУЧИЙ 1 Барабани? Та-ба-да-ба-дам!

ВЕДУЧА Знову ти за своє? Шановний Михайле Федоровичу, візьміть Петра до себе на уроки!

ВЕДУЧИЙ 2 Я читав нещодавно в інтернеті про голландку Кенді Далфер, яка сказала, що дуже чуттєвим інструментом вважається саме саксофон. Його звук чудовий, ніби відлуння людського голосу. До речі, Кенді Далфер є однією з найвідоміших на планеті представниць прекрасної статі, що грають на цьому інструменті.

ВЕДУЧИЙ 1 У нашому ліцеї теж є така представниця. Зустрічайте... Клод Морган «Ель Бімбо».

«Ель Бімбо»

ВЕДУЧА Хлопці, завдяки цій музиці я замислилась і зрозуміла, що наше життя – неначе гойдалка.

ВЕДУЧИЙ 1 Це як? Покатався, впав, встав і знову катаєшся?

ВЕДУЧА Не зовсім. Життя – як гойдалка: то ввєрх, то вниз. Не будеш докладати зусиль – взагалі зупинишся.

ВЕДУЧИЙ 1 Цікава філософія.

ВЕДУЧИЙ 2 Зустрічайте на цій сцені учня...Музика Леоніда Чумова. «Гойдалки».

«Гойдалки»

ВЕДУЧИЙ 2 На сьогоднішньому концерті ми мріяли, думали про життя, жартували, слухали чудову музику і співали. Чи є у тебе, Софіє, ще якесь побажання?

ВЕДУЧА Так. Хочеться відчути себе Попелюшкою і поїхати на бал.

ВЕДУЧИЙ 1 На кареті з гарбуза і з мишами замість коней?

ВЕДУЧИЙ 2 Не дратуй Софію, організуємо краще їй бал!

ВЕДУЧИЙ 1 Старовинний танець «Падеграс». Виконує ансамбль танцю ...

Старовинний танець «Падеграс»

ВЕДУЧИЙ 1 Софіє, щось ти засумувала.
ВЕДУЧА Хлопці, я весни хочу! Справжньої, не календарної! Щоб скрізь були квіти. Щоб світило сонечко і було тепло...
ВЕДУЧИЙ 2 Тепло ми тобі зараз організуємо. Зустрічайте на цій сцені Дитячий вокальний ансамбль... Слова і музика Ірини Тарнавської. "Сонце, сонце, сонечко".

"Сонце, сонце, сонечко"

ВЕДУЧИЙ 1 І на цій веселій і теплій ноті підходить до завершення наш весняний концерт.
ВЕДУЧА Тепло і світло розлилося,
Весна чарівна в світ летить.
Все на землі цвісти взялося,
Яка це неповторна мить!
Весна! Усе зазеленіло
Під вічним небом голубим.
І в людських душах завесніло,
Все стало чистим і ясным.
ВЕДУЧИЙ 2 Бажаю Весни у ваше життя, пролісків у руки і тепла у душу!
РАЗОМ До нових зустрічей!

*Насалик Наталія Василівна,
вчитель історії*

СЦЕНАРІЙ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ «ЗОРЕПАД ТАЛАНТІВ»

Учень. Поглянь на небо, скільки там зірок,
Ми ж – віддзеркалення, творіння їх думок,
Плекають нас і віра, і надія,
Любов вже спонукає – ну лети,
Своїм життям Чумацький шлях прикрась,
На сонці залиши свої сліди.
Адже настав вже зоряний твій час.

Учениця . Життя складне: постійний компроміс,
Постійний пошук і постійні втрати...
Лиш той, хто в ньому творить і «горить»
Чогось досягне й буде чогось вартий.

Людина кожна має свій талант,
Немає гірших – кожен в чомусь перший!
І впевнено крокує кожен з нас
До відкриттів й нових високих звершень!

Звучить музична композиція

Ведучий. Оксанко, поглянь, яка яскрава зірочка в моїх долонях! Тільки уяви – разом з сотнею, тисячею інших вона утворює цілу Галактику.

Ведуча. Дмитре, а подивись навколо – скільки в цьому залі чудових зірочок, які вже за мить стануть яскравими зірками і поповнять нашу прекрасну Галактику талантів.

Виходять 9 муз під супровід музики (хтось танцює, хтось виграє на скрипці, інша підходить до мольберту і вдає, що малює пензлем...)

Зевс. Що за шум, що за гамір ви створили, мої прекрасні донечки? Що відбувається?

Муза 1. Любий батьку Зевс, ми дуже поспішаємо!

Зевс. Але ж куди?

Муза 2. Сьогодні у наших знайомих свято талантів.

Муза 3. Просимо тату відпустити нас, адже яке свято без нас!?

Зевс. Так, звісно, поспішайте, несіть людям радість, надихайте на щось величне і прекрасне, даруйте їм насолоду від дотику з мистецтвом!

Ведучий. Хто це?

Ведуча. Хто ви?

Муза 1. Ми маленькі помічниці

Надихаєм як годиться

На добру, творчу справу

Всіх, що зведе митцем по праву.

Художників, артистів, поетів, танцюристів

Композиторів і співаків

Разом всі. Музи – ось хто ми такі!

Муза 2. На що не глянь – краса в усьому!

І всюди музика звучить.

То як же серденьку палкому

Без музи в цьому світі жить?

Муза 3. Красу потрібно описати,
Добро озвучити в піснях,
Людей в коханні поєднати,
Вогонь залишити в серцях.

Муза 4. Без музи світ наш посіріє,
Трава засохне від роси.
Душа без музики змарніє,
Світ потускніє без краси.

Муза 5. А Муза серце надихає
І піднімає в небеса
Вона чарівну силу має
І творить з нами чудеса!

Ведучий. Як добре що ви завітали. Мистецтво – це прекрасна справа.

Ведуча. Любі друзі! То ж запрошуємо вас на наше свято. Сьогодні на зоряному обрії засяють яскраво наші зірочки. Кожна зірочка чи то велика і знана кожному, чи то маленька, яка тільки запалилась, має велике значення, посідає своє певне місце і не має права згаснути на небосхилі досягнень.

Муза 6. І саме ми допоможемо вам сьогодні розкрити усі пелюстки ваших талантів.

Ведучий. Тож зустрічайте нашу першу зірочку з піснею...

Звучить музична композиція

Ведуча. Сюрприз який зараз на всіх чекає, не залишить байдужим жодного з вас. Вид мистецтва про який піде мова далі має свою філософію. Це як вірш, в якому кожен рух це слово.

Ведучий. Так, так, я вже здогадався мова йде про танець.

Ведуча. Чи є у залі той, хто не любить танцювати?

Ведучий. Здається, що не має таких.

Ведуча. Звичайно, що немає. Бо жодне свято не обходиться без музики і танцю. Чи не так Музо?

Муза танцю. Я муза танцю, ось і я
З людьми я творю лиш дива
Дарую тілу я свободу
І неймовірну насолоду.
Лиш той красу в житті пізнає
Хто серце танцю відкриває!
Тож друже мій часу не гай
У ритми танцю вирушай!

Танець

Муза музики. Сядь – но тихо, мій глядач,
І прислухайся на мить
Правда ж чути десь неначе
Дивна музика бринить
Звідки звуки долинають
Здогадався ти чи ні?
Це мелодію дарує флейти ніжні голоси

Ведуча. Тож пропонуємо вам полинати у дивовижний світ флейти...

Музична пауза

Ведучий. От почув зараз цю мелодію і мені стало цікаво: що ж виникло раніше танець чи музика? Як ви гадаєш, Оксанко?

Ведуча. Про це точно сказати не може ніхто. Але добре відомо, що танцює людство з давніх давен. Музика і танець - це рідні брат і сестра, в танцях є подих свіжого вітру, тепле лагідне сонечко, багата осінь і холодна зима.

Ведучий. Ви так гарно про це сказали, що мені аж захотілося податися в ритми танцю.

Ведуча. Ну а що, це було б чудово.

Танець

На сцену виходять Муза, Нотки і Скрипичний Ключ.

Муза. Біля ставу, на узліссі
Позбирались нотки різні
І всі мило так кружляють
Пісню весело співають.
До, Ре, Мі, Фа, Соль, Ля, Сі.

Рада бачить вас усіх!
Де живуть ці дивні нотки?
Чи хтось знає, де їх дім?
Розкажіть нам любі друзі,
Й гостям розкажіть усім!

Нотка До. На лінійці додатковій збудували ми гніздо,
І у ньому поселили першу нотку – нотку До!

Нотка Ре. Ре під першою стрибала, і гойдалась, і сміялась,
Не хвилюйтесь, не впаде.
Друга нотка – нотка Ре!

Нотка Мі. А на першій лінії, повірте, ми самі
Оселили нотку, тобто нотку Мі.

Нотка Фа. Ми думали й гадали, задача ж не проста,
Між першою і другою вмостилась нотка Фа.

Нотка Соль. Спитай Ключа скрипкового його новий пароль
Живе на другій лінії його сестричка Соль.

Нотка Ля. А потім завітала на нотний стан здаля
Між другою і третьою наступна нотка Ля.

Нотка Сі. І вже одноголосно ми вирішили всі
Що аж на третій лінії оселим нотку Сі.

Муза. До, Ре, Мі, Фа, Соль, Ля, Сі.
Раді бачить вас усі!

Скрипічний Ключ. Друзі любі, зачекайте, ви ж мене не забувайте.
Ключ скрипічний, ось хто я, ну а це моя сім'я !

Муза. Добре ключику ставай
Нотки в риму позбирай
Голосами зачаруйте
Пісню гарну подаруйте!

Нотки виконують пісню (учні 4- го класу)

Ведуча. Тільки ті здатні проникати в найпотаємніші закутки неземної природи,
відчувати любов до рідної землі, до життя, хто захоплюється поезією.

Прекрасні вірші, як живі істоти, входять у коло нашого життя. Вони то
навчають, то кличуть, то благословляють.

Ведучий. Я зрозумів, як художник знаходить найтонші кольори, тон, форму, як
композитор знаходить потрібні звуки та інструменти, так і письменник і поет
має знайти найяскравіші слова.

Ведуча. Тож пропонуємо поринути у дивовижний світ поезії.

Лірична поезія

Ведучий. Нахлинуло щось, заповонило, слово з'єдналося з музикою і зазвучало. І якщо б'ється в одному ритмі з вашим серцем, єднається з музикою вашої душі, тоді ви дійсно щаслива людина, бо розумієте поезію і насолоджуєтесь музикою.

Ведуча. Музика навколо нас, вона супроводжує наше життя і здатна відродити будь - який стан душі людини. Веселість і сум, радість і журбу, любов і ненависть – все підвладне музиці, цій чарівниці, що здатній піднести людину, прикрасити її життя.

Муза. Музика – це найвиразніша мова.

Мова, що може без жодного слова.

Людям про радість і сум розказати,

Вміє картину без фарб малювати,

В світі у всьому знайде слухача

Без словника і перекладача..

А уявіть, як розквітне чудово

Музика з барвами фарби і слова.

Ведуча. Муза, ти, як завжди, права. А ми продовжуємо насолоджуватися барвами музики. Для вас у виконанні ансамблю гітаристів прозвучить музична композиція

Звучить музична композиція

Ведучий. Могутня ріка бере силу з маленьких джерел, так і наша культура збагачується за рахунок родинної історичної спадщини.

Ведуча. Ми щасливі, що народилися серед народу з такою багатою душею, що вміє так відчувати свої радощі і чудово виливати свої думи і почуття у пісню. Співаючи, ми зазираємо у нашу історію, у минуле. Коли звучить пісня, то серце наповнюється почуттям любові до свого народу, до України.

Ведучий. В той край, де найкращі у світі пісні,

І цвітом чарує калина,

Де сонечко вперше всміхнулось мені,

Де дім мій – моя Україна!

Ведуча. Місячною серенадою, дзвінкоголосим відлунням злетить у височінь пісня у виконанні наступної учасниці

Звучить пісня

- Муза 1.** Як заграє та бандура веселкова
Та й на всі проміння – голоси –
Не мелодія росте у ній, а слово,
Помережене краплинами роси.
- Муза 2.** Срібний дощик проливається іскристо,
І веселка обіймає небокрай.
Ти роздмухай чорні хмароньки,
бандуро, і заграй мені веселої, заграй!
- Муза 3.** Ой бандура, стоголоса пісня бурі –
Ви послухайте, послухайте її!
Як співає зачарована бандура,
Замовкають у дібровах солов'ї.

Виступ бандуристів

Ведуча. Учні нашого ліцею дуже люблять малювати і мріють стати справжніми художниками.

Ведучий. Тож пропонуємо здійснити подорож нашою картинною галереєю і переглянути твори наших юних митців.

Виходить Муза і Художники, на сцені мольберти з їхніми роботами

- Муза.** Без слів не можна вірша написати,
Без нот не можна музики заграти
В художників ж своя є мова
Це мова фарб, це гама кольорова.
- Художник 1.** О муза! Мене зачарувала!
О муза! Натхнення знову дала!
- Художник 2.** Які ми вдячні, що ти прийшла!
Тепер творитимо дива!
- Муза.** Художники! Я вас чекала
Всі барви світу вам подарувала
Щоб ваша вмілая рука
Розмалювала всім життя!
- Художник 3.** Робота в області мистецтва мене
манила вже давно...
І вам приніс на ваше свято

Я свого пензля полотно.

Художник 4. Якщо бачиш, що з картини
Споглядає хтось на вас:
Лікар або балерина,
Або в роботі верхолаз,
Принц у вбранні старовиннім,
Чи у задумі поет,
Значить, ось така картина
Називається портрет.

Художник 5. Якщо бачиш на картині
Намальована ріка,
Чи берізка в платі білім,
Чи хмаринка будь – яка,
Може снігова рівнина,
Або човник в морі аж...
Ось така проста картина
Називається – пейзаж.

Художник 6. Якщо бачиш на картині
Чашку кави на столі,
Чай в прозорому графіні,
Чи троянди в кришталі,
Чи з букетом квітів вазу.
Або грушу, або торт.
Або всі предмети зразу –
Знай, що це є – натюрморт.

Художник 7. О Муза, нас не покидай!
О Муза, натхнення нам всім дай!

Муза. Любі мої! Шукайте музу у піснях.
У ніжних маминих словах!
У барвах рідної природи,
І теплих променях свободи.
В садку де квіти польові
Свої розкрили пелюстки
Де свіжий вітер заграва
Із хвилями мого Дніпра.
Лише таланту свого не ховайте,
І здібності ви розвивайте,
Бо це, як Божая іскра
Нехай горить і не згаса!

Звучить музична композиція

Ведуча. Щоб досягти найвищої нагороди, потрібно відродити в собі та підтримувати вічний вогонь мудрості, найкращі поривання та якості.

Ведучий. Та найгучніших оплесків і вітань заслуговує сьогодні Зіркова плеяда майстрів з сузір'я «Педагогів», адже саме вони, наші вчителі, щедро дарують свої знання і тепло власних сердець всім маленьким учням – зірочкам.

Ведуча. Дарунком для всіх стане виступ колективу вчителів.

Звучить музична композиція у виконанні колективу вчителів

Ведуча. Важка і складна вчительська доля. А ще складніше бути організатором, керівником закладу. Як вмілий диригент вона терпляче підбирає потрібні нотки, щоб скласти потужний акорд, і щодня, щогодини, щохвилини складає єдину палітру усього навчального процесу.

Ведучий. Творча, енергійна, цілеспрямована, вишукана і елегантна – наша директорка – Гудима Марія Ігорівна.

Слово директорки

Ведуча. Талановита людина, талановита у всьому. А талант завжди родом з дитинства. Кожна людина народжується із зерном в руці, тільки треба знайти поле, де це зерно найкраще проросте. У нашому ліцеї виростає талановита молодь яка вплете у національний вінок цвіт свого таланту.

Ведучий. Талант як квітка: народжується і поступово розквітає досягаючи довершеності. Над досягненням довершеності своїх здібностей та розвитком таланту необхідно постійно і наполегливо працювати.

Муза 1. Талант – це здібності природні,

Обдарування, справжній хист.

Хоч ти не бачиш їх сьогодні.

Бо ще малий на вік і зріст

Муза 2. Та є в тобі обдарування,

Вони у кожного з нас є.

Лише потрібне намагання

Знайти в своїй душі своє.

Муза 3. Ти можеш гарно танцювати,

А чи ростити десь сади,

Плести гачком, вірші складати,

Але без діла не сиди.

Талант – це здатність те робити,

Чому тебе ніхто не вчив.
Талант, як сонце щиро світить,
Лише в собі його відкрий!

Муза 4. Не жди, що прийде манна з неба,
І від безділля не страждай,
А вчись, працюй, трудися в поті,
Щоб дар, талант свій зберегти.
І щогодини будь в роботі,
Щоб краще вміти і змогти.
Тоді талант розквітне щиро
І будеш ти на висоті!

Ведуча. Один мудрець сказав: «Якщо кожного вечора на небі з'являються зорі, значить це комусь необхідно». А нам усім просто життєво необхідно, щоб на нашому шкільному небосхилі досягнень ніколи не згасали, а тільки запалювались нові яскраві сузір'я талантів і ширились горизонти зоряних обріїв.

Ведучий. Сподіваємося ви сьогодні ще більше впевнилися в тому, що тільки прагнення до гармонії може стати умовою розвитку особистості. «Кожна людина – це цілий світ» .І тільки сила мистецтва дає нам змогу пізнати ці світи.

Ведуча. То ж до нових зустрічей, і хай мистецтво єднає всіх!

Музична композиція «Хай мрії збуваються»

Використані джерела:

1. <https://naurok.com.ua/hvilina-slavi-koncert-dlya-ditey-pochatkovih-klasiv-198887.html>
2. <https://artemrada.gov.ua/news/16824?page=142>
3. <https://krasotkina.com/%D0%B2%D1%96%D1%80%D1%88%D1%96/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B0.html>